

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
KUR'ÂN-I KERİM OKUMA VE KIRÂAT İLMİ BİLİM DALI

**MUSTAFA b. HASAN el-İSLÂMBÛLÎ VE MÜRŞİDÜ'T-TALEBE
İLÂ MA'RİFET-İ TURUKİ'T-TAYYİBE ADLI ESERİ**

Yüksek Lisans Tezi

YUSUF COŞAR

İstanbul- 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
KUR'ÂN-I KERİM OKUMA VE KIRÂAT İLMİ BİLİM DALI

**MUSTAFA b. HASAN el-İSLÂMBÛLÎ VE MÜRŞİDÜ'T-TALEBE
İLÂ MA'RİFET-İ TURUKİ'T-TAYYİBE ADLI ESERİ**

Yüksek Lisans Tezi

YUSUF COŞAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi KÂMİL YAŞAROĞLU

İstanbul - 2021

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Yusuf Coşar

Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri

Bilim Dalı: Kur'ân-ı Kerim Okuma ve Kırâat İlmi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kâmil Yaşaroğlu

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans - 2021

Anahtar Kelimeler: Kırâat, İmam, Râvi, Tarik, İsnad, Tayyibe, *en-Neşr*, *Mürşidü't-talebe*.

ÖZET

Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve Mürşidü't-Talebe İlâ Ma'rifet-i Turuki't-Tayyibe Adlı Eseri

Kırâat ilmi, Kur'ân-ı Kerim'deki kelimelerin edâ keyfiyetini, farklılıklarını, üzerinde ittifak veya ihtilaf edildiği hususları kapsayan bir ilimdir. İslami ilimler geleneğinde kökü derinlerde bulunan, günümüzde ise yeniden canlanmaya başlayan önemli bir ilim sahasıdır. Hicri ikinci asırdan itibaren kırâat ilmine dair çeşitli eserler yazılmış ve farklı coğrafyalarda kırâat eğitim ve öğretimi büyük bir ilgi ve titizlikle yapılmıştır. Kırâat ilmi kendi içerisinde bazı alt dallara ayrılmaktadır. Bunlardan bir tanesi kırâat tarikleri konusudur. Bu hususta büyük öneme sahip eserlerin başında İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-aşr* isimli eseri gelmektedir. İbnü'l-Cezerî bu eserinde kırâat ilmine dair birçok konuya değinmekle birlikte, eserin önemli bir bölümünde mütevatir kırâat imamlarından gelen tarikleri etraflıca incelemeye tabi tutmuştur.

Osmanlı döneminde birçok kırâat âlimi tarafından *en-Neşr* ve *Tayyibetü'n-Neşr* üzerine önemli sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bir tanesi tezimizde de incelediğimiz Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî'nin *Mürşidü't-talebe ila ma'rifeti turuki't-Tayyibe* adlı eseridir. Çalışmamızda Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve *Mürşidü't-talebe ilâ ma'rifeti turuki't-Tayyibe* adlı eserinin tanıtım ve tahlili yapılacaktır. Söz konusu kırâat alimi ve eseri hakkında henüz bir çalışma yapılmamış olması tezimizin özgün yanını oluşturmaktadır. Bu çalışmamız neticesinde Osmanlı döneminde yaşamış değerli bir ilim adamının hayatı ve eserleri hakkında mütevazı bir çalışma yapılmış olacaktır. Bununla birlikte risale çerçevesinde on kırâat imamının tarikleri ve senedleri kapsamlı bir şekilde ele alınmakla alana önemli bir katkı sağlanacaktır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname: Yusuf Coşar

Main Department: Basic Islamic Sciences

Department: Qiraa' of Qor'an

Supervisor: Dr. Kâmil Yaşaroğlu

Degree Awarded and Date: Master - 2021

Keywords: Qiraa', Rawi, Tarîq, Tayyibah, Isnad, *An-Nashr*, *Murshidu't-talabah*.

ABSTRACT

Mustafa b. Hasan al-Islambul And His Book *Murshidu't-Talabah Ila Ma'rifat-ı Turuki't-Tayyibah*

Science of Qiraa refers to variants in the recitation of the Quran and covers its reading similarities and differences. The recitation of Holy Quran (qira'at) is divided into certain sub-branches, one of which is tariqs of qiraat. One of the most prominent works providing a real insight into this sub-branch is *an-Nashr fi Qira'at al-'Ashr* by al-Imam Ibn al-Jazari. In his work, he scrutinized the tariqs of mutawatir imams thoroughly as well as adressing a variety of other issues related to qira'at.

Throuhout the Ottoman era, several imams conducted a considerable amount of studies on *an-Nashr and Tayyibatu an-Nashr*. One of these studies, which is the thesis subject to be studied further in our research, is *Murshid'ul- Talaba ila Ma'rifat-i Turuqi't-Tayyiba* by Mustafa b. Hasan b. Yakub al-Islambul. Our study focuses on his biography, the introduction and analysis of his *Murshidu't-Talabah ila Ma'rifat-i Turuqi't-Tayyibah*. The authenticity of the study is ensured by the fact that it is unprecetended.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
GİRİŞ: ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI	1
I. Araştırmanın Konusu ve Amacı	2
II. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları	2
BİRİNCİ BÖLÜM: KİRÂAT İLMİNDE TEMEL KAVRAMLAR, İSNAD VE TARİKLER	4
1. Kırâat İlminin Temel Kavramları	5
1.1. Kırâat	5
1.2. Kâri - İmam	6
1.3. Râvi - Rivâyet	6
2. Kırâat İlminde İsnad	7
2.1. Sözlük Anlamı	8
2.2. Terim Anlamı	8
3. Kırâat İlminde Tarikler	9
3.1. Kırâatlerin Sayısı Bakımından Tarikler	10
3.1.1. Seb‘a Tariki	10
3.1.2. Aşere Tariki	10
3.1.3. Takrib Tariki	10
3.2. Kırâatlerin İcrasında Tilâvet Tarzı Bakımından Tarikler	11
3.2.1. İnfirâd Tariki	11
3.2.2. İndirâc Tariki	11
3.3. Kırâatlerin Öğretiminde Takip Edilen Eserler Bakımından Tarikler	11
3.3.1. Teysîr Tariki	11

3.3.2. Şâtıbiyye Tariki	12
3.4. Kırâat Öğretiminde Dersin İşleniş Metodu İle İlgili Tarikler ...	12
3.4.1. Semâ Tariki	12
3.4.2. Arz Tariki	13
3.4.3. Edâ Tariki	13
3.5. Uygulamada Esas Alınan Med Ölçülerini Belirten Tarikler	13
3.5.1. Mertebeteyn Tariki	14
3.5.2. Merâtibi Erbaa Tariki	14
3.6. Öğretim Usulünün Yaygınlık Kazandığı Bölgeye Göre Tarikler.....	14
3.6.1. İstanbul Tariki	14
3.6.2. Mısır Tariki	15
3.7. Kırâat Rivâyetindeki Farklılığı Temsil Eden Tarikler	16
İKİNCİ BÖLÜM: İSLÂMBÛLÎ VE MÜRŞİDÜ'T-TALEBE BAĞLAMINDA TAYYİBE TARİKLERİNİN İSNADI	17
1. Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve Mürşidü't-Talebe İlâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe	18
1.1. Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği.....	18
1.1.1. Hocaları	19
1.1.2. Eserleri	20
1.1.2.1. Tuhfetü't-Talebe fî Beyânî Meddâti Tariki't-Tayyibe	20
1.2. Mürşidü't-Talebe İlâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe.....	20
1.2.1. Genel Bilgiler	20
1.2.2. Eserin Nüshaları	21
1.2.3. Muhtevası ve Metodu	23
2. Mürşidü't-Talebe Bağlamında Tayyibe Tariklerinin İsnadı.....	25
2.1. Kırâat-i Aşere İmamları, Ravileri ve Tarikleri.....	25
2.1.1. Nafi' el-Leysî.....	25
2.1.1.1. Birinci Râvi: Kâlûn el-Medenî	26
2.1.1.1.1. Birinci Tarik: Ebû Neşîd	26
2.1.1.1.2. İkinci Tarik: Ebü'l-Hasan el-Hulvânî	27

2.1.1.2. İkinci Râvi: Verş.....	28
2.1.1.2.1. Birinci Tarik: Ebû Ya‘kûb el-Ezrak.....	28
2.1.1.2.2. İkinci Tarik: Muhammed b. Abdurrahîm el-İsbehânî	29
2.1.2. Ebû Ma‘bed Abdullah b. Kesîr	29
2.1.2.1. Birinci Râvi: Ebü’l-Hasan el-Bezzî	30
2.1.2.1.1. Birinci Tarik: Ebû Rebîa‘	31
2.1.2.1.2. İkinci Tarik: Hasan b. Habbâb.....	31
2.1.2.2. İkinci Râvi: Kunbül.....	31
2.1.2.2.1. Birinci Tarik: Ebû Bekir b. Mücâhid	32
2.1.2.2.2. İkinci Tarik: İbn Şenebûz	33
2.1.3. Ebû Amr b. A‘lâ.....	34
2.1.3.1. Birinci Râvi: Ebû Ömer ed-Dûrî.....	35
2.1.3.1.1. Birinci Tarik: Ebu’z-Ze‘râ el-Bağdâdî.....	35
2.1.3.1.2. İkinci Tarik: Ahmed b. Ferâh	36
2.1.3.2. İkinci Râvi: Sûsî	36
2.1.3.2.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Cerîr	37
2.1.3.2.2. İkinci Tarik: Musa b. Cumhûr	37
2.1.4. İbn Âmir.....	37
2.1.4.1. Birinci Râvi: Hişâm b. Ammâr.....	38
2.1.4.1.1. Birinci Tarik: Ahmed b. Yezîd el-Hulvânî	38
2.1.4.1.2. İkinci Tarik: Ebû Bekir Remlî ed-Dâcûnî	39
2.1.4.2. İkinci Râvi: İbn Zekvân	39
2.1.4.2.1. Birinci Tarik: Harun b. Musa el-Ahfeş	40
2.1.4.2.2. İkinci Tarik: Ebü’l-Abbas es-Sûrî.....	40
2.1.5. Âsım b. Behdele	41
2.1.5.1. Birinci Râvi: Ebû Bekir Şu‘be.....	42
2.1.5.1.1. Birinci Tarik: Yahya b. Âdem	43
2.1.5.1.2. İkinci Tarik: Yahya b. Muhammed el-Uleymî	43
2.1.5.2. İkinci Râvi: Hafs b. Süleyman.....	43
2.1.5.2.1. Birinci Tarik: Ubeyd b. Sabbâh	44
2.1.5.2.2. İkinci Tarik: Amr b. Sabbâh	44

2.1.6. Hamza b. Habîb	45
2.1.6.1. Birinci Râvi: Halef b. Hişâm	46
2.1.6.1.1. Tek Tarik: İdris el-Haddâd	47
2.1.6.2. İkinci Râvi: Ebû İsa Hallâd	47
2.1.6.2.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Şâzân	48
2.1.6.2.2. İkinci Tarik: Muhammed b. el-Heysem	48
2.1.6.2.3. Üçüncü Tarik: Kasım b. Yezîd el-Vezzân	48
2.1.6.2.4. Dördüncü Tarik: Talha b. Abdullah et-Temmâr	48
2.1.7. ALİ b. Hamza el-Kisâf.....	49
2.1.7.1. Birinci Râvi: Ebü'l-Hâris	50
2.1.7.1.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Yahya	50
2.1.7.1.2. İkinci Tarik: Seleme b. Âsım	51
2.1.7.2. İkinci Râvi: Ebû Ömer ed-Dûrî	51
2.1.7.2.1. Birinci Tarik: Ebû Osman ed-Darîr	51
2.1.7.2.2. İkinci Tarik: Ca'fer en-Nasîbî	52
2.1.8. Ebû Ca'fer el-Medenî	52
2.1.8.1. Birinci Râvi: İsa b. Verdân.....	53
2.1.8.1.1. Birinci Tarik: Fazl b. Şâzân	53
2.1.8.1.2. İkinci Tarik: Hibetullah b. Ca'fer	54
2.1.8.2. İkinci Râvi: Süleyman b. Cemmâz	54
2.1.8.2.1. Birinci Tarik: Ebû Eyyüb el-Hâşimî	55
2.1.8.2.2. İkinci Tarik: Ebû Ömer ed-Dûrî	56
2.1.9. Ya'kûb el-Hadramî.....	56
2.1.9.1. Birinci Râvi: Ruveys.....	57
2.1.9.1.1. Tek Tarik: Muhammed b. Harun et-Temmâr	57
2.1.9.2. İkinci Râvi: Ravh b. Abdilmü'min	58
2.1.9.2.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Vehb	58
2.1.9.2.2. İkinci Tarik: Ebû Abdullah ez-Zübeyrî	59
2.1.10. Halef el-Bezzâr	59
2.1.10.1. Birinci Râvi: Ebû Ya'kûb el-Verrâk.....	59
2.1.10.1.1. Birinci Tarik: İbn Ebî Ömer en-Nekkâş	60
2.1.10.1.2. İkinci Tarik: Muhammed b. İshak	60
2.1.10.1.3. Üçüncü Tarik: Hasan b. Osman Bürsâtî	61

2.1.10.2. İkinci Râvi: İdris el-Haddâd	61
2.1.10.2.1. Birinci Tarik: Ebû İshak eş-Şettî	62
2.1.10.2.2. İkinci Tarik: Ebü'l-Abbâs el-Mutavvî	62
2.1.10.2.3. Üçüncü Tarik: Ahmed b. Osman b. Bûyân	62
2.1.10.2.4. Dördüncü Tarik: Ebû Bekir el-Katî'	63
3. Tariklerde Yer Alan Kurrâ ve Kırâat-i Aşere İmamlarına Ulaşan İsnad	
Zinciri	63
2.1.3.1. Tariklerde Yer Alan Kurrâ Hakkında Temel Bilgiler	63
2.1.3.2. Tariklerde Yer Alan Kurrânın Kırâat İmamlarına Ulaşan İsnad	
Zinciri.....	94
SONUÇ	184
EK: MÜRŞİDÜ'T-TALEBE'NİN SON BÖLÜMÜNÜN TAHKİKİ:	
"ZİKRU TERÂCİMİ'Ş-ŞÜYÛH VE MENÂKİBİHİM"	186
KAYNAKÇA.....	200

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

I. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Çalışmamızın temel konusu Mustafa b. Hasan b. Yakup el-İslâmbûlî ve *Mürşidüt-talebe ilâ ma 'rifeti turuki 't-Tayyibe* adlı eserinin tanıtım ve tahlilidir. Çalışmamız başlıca giriş, iki bölüm ve *Mürşidüt-talebe*'nin son bölümünün tahkik edilmiş metninden oluşmaktadır. Giriş kısmında tez hakkında malumat verilmiştir. İlk bölümde kırâat ilminde temel kavramlar, isnad ve tarikler konusuna değinilmiştir. İkinci bölümde Mustafa b. Hasan b. Yakup el-İslâmbûlî'nin hayatı ve *Mürşidüt-talebe* bağlamında on kırâat imamının tarikleri ve senedleri ele alınmıştır, ayrıca tariklerde yer alan kurrâ hakkında bilgiler verilmiş olup dokuz yüz seksen iki tarik tablo şeklinde gösterilmiştir. Ek kısmında ise İslâmbûlî'nin İbnü'l-Cezerî'ye ulaşan isnad zincirinde yer alan kurrânın hayatlarını zikrettiği kısım tahkik edilmiştir.

Yapılan literatür taramasında tezimizin konusunu oluşturan müellif ve eseri hakkında müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kırâat alanına dair bazı tez ve makalelerde müellif ve eserinden kısaca bahsedilmiş veya eseri kaynak olarak gösterilmiştir. Müellif ve eseri hakkında iki tane tez çalışmasında kısaca bilgi verilmiştir. Bunlar Abdullah Akyüz tarafından yapılan *Osmanlıda Kırâat Alimleri* ve Muhammed İsa Yüksek tarafından yapılan *Süleymaniye Kütüphanesindeki Yazma Kırâat ve Tecvid Eserleri* adlı çalışmalardır. Bu tez çalışmamız ile Osmanlı döneminde yaşamış ve kırâat ilmine ve eğitimine katkıda bulunmuş değerli bir kırâat aliminin hayatı ve eserleri incelenmek suretiyle günümüz kırâat literatürüne katkıda bulunmak, yeni araştırma ve çalışmalara zemin hazırlamak hedeflenmektedir.

Çalışmamızın sonunda ortaya çıkacak olan bulgular makale formatına getirilerek sunulmaya elverişli olup ayrıca alan ile ilgili çalıştay ve sempozyumlarda da bildiri olarak da sunulması planlanmaktadır. Nitekim yazıldığı dönem ve sonrasında etkili olmuş bir eserin tahkik edilmesi gibi ilmi neşirlerinin yapılarak kitap halinde yayımlanması da düşünülmektedir.

II. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları

Mustafa b. Hasan b. Yakub el-İslâmbûlî'nin hayatı ve *Mürşidüt-talebe ila ma 'rifeti turuki 't-Tayyibe* adlı eserinin yöntemi, kırâat ilmi içerisindeki yerinin tespiti ve alana sağladığı katkıları hakkında ülkemizde henüz müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple söz konusu yazma eserin kırâat ilmi açısından tahlil ve tanıtımı çalışmamızda amaçlanmıştır. Bu çalışma ile birçok nüshası bulunan yaklaşık üç asırlık bir yazma eserin

kırâat ilmindeki yeri tespit edilmeye çalışılmış ve böylece kırâat araştırmacıları için önemli bir kaynak yeniden gündeme getirilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Çalışmamızda müellifin risaleyi yazma amacı, takip ettiği yöntem, faydalandığı kaynaklar ve alana sağladığı katkıların tespit edilmesi hedeflenmiştir. Risalenin ana bölümü olan on kırâat imamının tarikleri tek tek incelenmek suretiyle bütün tarikler tablolar şeklinde gösterilmeye çalışılmıştır. Osmanlı döneminde yaşamış bir ilim adamının hayatı ve eserlerini konu edinen bu tez, yazım esnasında kaynak yetersizliği gibi bir durumla karşı karşıya kalmıştır.

Tezin konu edindiği hususlar hakkında yeterli kaynağa ulaşamayan durumlarda, ilgili dönemde yazılmış diğer rical ve tabakat kaynakları taranarak kişi ve eseri üzerinde bilgi inşa faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmanın detaylı sonuçlar vereceği düşünüldüğü durumlarda konu ana hatları ile ele alınmış, yüksek lisans formatının sınırlılıkları içerisinde kalınmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın kaynakları arasında başta tabakât ve tarih kitapları olmak üzere Kur'ân ilimlerine dair eserler, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*'nin konu ile ilgili maddeleri, kırâat alanında yapılmış tez ve makaleler yanında ilgili diğer kaynaklar yer almaktadır.

**BİRİNCİ BÖLÜM: KİRÂAT İLMİNDE TEMEL
KAVRAMLAR, İSNAD VE TARİKLER**

1. Kırâat İlminin Temel Kavramları

Bu bölümde öncelikle kırâat ilmini ve kâri, imam, râvi, rivâyet, tarik gibi en temel kavramlarını tanıttak; ikinci olarak kırâat ilminde isnad'ı ele alarak, önemi ve kavramsal arka planını sunacak; son olarak da kırâat ilminde tariklerin yerini ve çeşitlerini değerlendirmeye çalışacağız. Burada ele alacağımız tarikler, kırâatların sayısı yahut icrasındaki tilâvet tarzı bakımından seb'a, aşere, takrib veya infirâd, indirâc tariki gibi; öğretiminde takip edilen kitap ya da dersin işleniş metodu ve ya esas alınan med ölçülerini belirtmesi açısından Teysîr, şâtıbiyye, takrib ve semâ, arz, edâ ve mertebeteyn, merâtib-i erbaa tarikleri gibi; öğretim usûlünün yaygınlık kazandığı İstanbul, mısır tariki gibi bölge yahut kırâat rivâyetindeki farklılığı temsil etmesi cihetinden çeşitleri ele alınacaktır.

1.1. Kırâat

Sözlük anlamı itibariyle “k-r-e” kökünden geldiği kabul edilen, tilâvet etmek ve okumak anlamlarına gelen sülasi mücerred fiâlet vezninde bir mastar olan kırâat kelimesi, gerek sesli ve nameli gerekse sessiz ve namesiz okumak anlamına gelen ismi mastar olarak kabul edilmektedir.¹ Sözlük anlamı itibariyle tilâvet ile eş anlamlı kabul edilirken, her tilâvetin kırâat anlamını taşıdığını ancak her kırâatin tilâvet olmadığı da söylenmiştir. Kur'ân kelimesi ise bu kökten gelen başka bir mastar olarak kırâat ile aynı anlamı taşımakta, çokça okunan anlamına gelmektedir.² Kur'ân ile doğrudan ilişkili bir ilim olarak kırâatin, İstilahî anlamı üzerinde alimler önemle durmuş, farklı açılardan tariflerini yapmışlardır. Bunlardan ilkinde göre “kırâat okuyuş esnasında harflerin ve kelimelerin birbirine katılmasına denmekte olup, bu sebeple tek bir harfin telaffuzuna kırâat denilmemektedir.”³

Bu tanımdan daha özel bir tarifine göre ise, “Tevâtür ile nakledilmiş ihtilâf vecihleri açısından Kur'ân nazminin okuyuş şekillerini konu edinen ilimdir.”⁴ Kırâatin bu

¹ Ebu'l-fadl Cemâluddin Muhammed b. Mukrim İbn Manzûr, “k-r-e”, *Lisanu'l-Arab* (Beyrût: Dâru Sâdır, ts.) 1/128; Abdulhamit Birişık, “Kırâat”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV İSAM Yay., 2002), 25/426

² Ebû'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Râğib el-İsfahânî, *Mufredâtu Elfâzi'l-Kur'ân*, thk. Safvân Adnân Dâvûd, (Beyrut: ed-Dâruş-Şâmiyye, 2009), 668; Birişık, “Kırâat”, *DİA*, 25/426

³ İsfahânî, *el-Müfredât*, 668.

⁴ Ahmed b. Mustafa Taşköprizâde, *Miftâhu's-saâde ve misbâhu's-siyâde fî mevzuâtî'l-ulûm*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1985) 2/6.

genel ve özel tanımlarını İbnü'l-Cezerî'nin şu tanımında birleştirdiği görülmektedir: “Kur’ân kelimelerinin okuyuş keyfiyetini ve bu kelimelerin ravilerine nispetle okuyuş şekillerini konu edinen bir ilimdir”⁵

Kırâat kelimesi ıstılahi olarak oturmuş bu tanımından başka kırâat imamlarından her birine nispet edilen okuyuş şekilleri için de Kırâat-i Âsım, Kırâat-i Nâfi' gibi özel olarak da kullanılmaktadır. İlk dönemlerde harf tabirinin de kırâati ifade etmek için kullanıldığı bilinmektedir.⁶ Kırâat ilmi içerisinde özel terimler olan “imam, kârî, râvi, rivâyet,” gibi ıstılahları da ayrı başlıklar halinde görmek gerekmektedir.

1.2. Kârî - İmam

Kırâat kelimesinin sülasi vezninde ism-i fâil kalıbı olan kârî ve çoğulu kurrâ terimi genel anlamı itibariyle “Kur’ân-ı tilâvet eden kimse” demektir. İlk dönemlerde Kur’ân hususunda ihtisası olan ashaba da kurrâ denilmiştir.⁷ Makrû yani okunmuş olan da bu manada Kur’ân olmaktadır.

Kârî mübtedî ve müntehî diye iki kısma ayrılır. İfrad metoduyla kırâat öğrenmeye başlayıp aynı metotla üç imamın kırâatini öğrenen kişiye mübtedî, kırâatlerin çoğunu ve meşhur olanlarını okuyarak nakleden kişiye müntehî, dört veya beş kırâati ifrâd tarikiyle bilene de mütevassıt denmiştir.⁸

1.3. Râvi - Rivayet

Kur’ân kırâatlerini, kırâat imamlarından direk olarak yahut aracı ile alıp nakleden kimseye râvi denirken, râviye nisbet edilen kırâate de rivâyet denilmektedir.⁹ Kırâat râviden alana nisbet edildiğinde tarik adını alır (Nâfi‘ kırâatinin Kâlûn rivâyetinin Ebû Neşît tariki gibi). Râvilerin de birden çok râvisi (tarik) bulunmakla birlikte onların sayılarını da iki ile sınırlayan eserler telif edilmiş olup bu konuda İbnü'l-Cezerî'nin *en-*

⁵ Ebü'l-Hayr Şemsüddin İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-Mukriîn ve Mürşidü't-tâlibîn*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmiyye, 1999), 9; Birişik, “Kırâat”, *DİA*, 25/426

⁶ Birişik, “Kırâat”, *DİA*, 25/426

⁷ Nebi Bozkurt, “Hâfız”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1997), 15/74

⁸ İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-Mukriîn*, 3; Birişik, “Kırâat”, *DİA*, 25/426

⁹ Birişik, “Kırâat”, *DİA*, 25/428

Neşr'ini ihtisar ederek kaleme aldığı *Takrîbü'n-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr* adlı eseri meşhurdur.¹⁰

2. Kırâat İlminde İsnad

Rivâyete dayalı olarak gelen her bir kırâat vechinin en temel şartı sağlam bir isnada dayanmasıdır. Bu sebeple isnadın kırâat ilminin en önemli kavramı olduğu söylenebilir.¹¹ Kırâat ilminde isnadın önemini gösteren ve Kur'ân'ın belli bir silsileye bağlı kalınarak okunmasının gerekliliğine işaret eden çeşitli hadisler de sahabeden gelmiştir.¹² Kırâat ilmi ile iştigal eden birçok âlim, sahabeye ait olan şu sözü “Kırâat tabi olunan sünnettir.” naklederek, isnadın önemine vurgu yapmışlardır. Sahabeye dayandırılan bu söz üzerine âlimler Kur'ân'ın içtihadî değil silsile halinde önceki ulemâdan duyup öğrenerek, onların okuduğu gibi okunmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.¹³

Tarih boyunca isnad, ilmi faaliyetlerde, kırâat rivâyetlerinin sonraki nesillere sağlam biçimde ulaştırılması için kontrol mekanizması gibi önemli bir görev görmüştür.¹⁴ İslami ilimler içerisinde isnada özellikle hadis ve kırâat alanlarında özel bir önem atfedilmiş ve hatta yer yer bu ilimlerin temel esası olarak görülmüştür. Nitekim isnadsız hadis kabul edilmediği gibi kırâat de kabul edilmemiştir.¹⁵ Bu başlık altında isnad kelimesinin luğavî anlamı, ulema tarafından belirlenen ıstılahi arka planı ve kırâat ilmindeki önemi hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

¹⁰ Birişık, “Kırâat”, *DİA*, 25/429

¹¹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fî'l-Kıraati'l-'Aşr*, thk., Ali Muhammed ed Dabba, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 1/16.

¹² Ebû Bekir Huseyn b. Ali el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Muhammed Abdü'l-Kâdir Atâ', (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003), 2/539.

¹³ Zerkeşî, *el-Burhân*, 1:226; Muhammed Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad Meselesi*, (İstanbul Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi/ 2015), 33.

¹⁴ Osman Güner, “Haberin Kaynağına Ulaşmada İsnadın Rolü”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s.11, (1999): 64.

¹⁵ Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad Meselesi*, 37-39.

2.1. Sözlük Anlamı

İsnad kelimesinin kökü “s-n-d” harflerinden oluşmaktadır. Sülasî fiil vezninde “bir şeyin diğerine eklenerek katılması”¹⁶, “bir şeye sırtını vermek, dayanak edinmek, güven duymak, yükselmek”¹⁷ anlamlarına gelmektedir. İf’al babından mastar olan isnad kelimesi lügat açısından “yükseltmek, desteklemek, kaynağına ulaşmak ve kavli sahibine nispet etmek”¹⁸ gibi anlamları karışlamaktadır. İsnad kelimesinin cemi kalıbı da esanid şeklinde gelmektedir. Müsnid ismi fail kalıbı da sözü ilk defa söyleyene, müsnet ismi meful kalıbı da nakledilen söz anlamına kullanılmıştır.¹⁹

2.2. Terim Anlamı

Sülasî kökünün mastarı olan sened vezni ile ifal babının gelen isnad kelimeleri esasında farklı şeyleri ifade etseler de tarih boyunca genellikle aynı anlama gelecek şekilde eş anlamlı olarak kullanılmıştır.²⁰ Bu manada basit olarak terim anlamı “haber yahut nakil ve rivâyeti söyleyenine ulaştırmak”²¹ şeklinde ifade edilebilir. İstilahî olarak daha özel anlamı ile isnad terimi, hadis yahut kırâati, birbirinden naklederek kendilerinden sonraki nesillere aktaran ravilerin, aldıkları sıraya göre ve tarih unsuru da gözetilerek hocalarını zikrettikleri kısımdır.²²

Kırâat ilminde bir ıstılah halini almadan önce hadis ilminde tanımlandığı şekli ile isnad özel olarak hadis rivâyetine özgü lafızlarla rivâyet sırasını bozmadan, râvîlerin isimlerini zikrederek hadisi kaynağına ulaştırmak şeklinde tanımlanmıştır.²³ Sened ve isnad terimleri arasında ilk hadisçiler şöyle bir fark da ifade edilmiştir. Hz. Peygambere

¹⁶ Ebü’l-Huseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerîyya İbn Fâris, “s-n-d”, *Mu‘cemu Mekâyîsi’l-Lüga*, thk. Abdüsselam Muhammed Harun ve Mustafa el-Bâbi el-Halebî, (Kahire: Daru’l-Fikr, 1970), 3/105.

¹⁷ Mecdu’d-Din Muhammed b. Yakup Fîrûzâbâdî, *Kâmûsu’l-Muhîd*, thk. Enes Muhammed eş-Şâmî, Zekerîya Cabir Ahmed, (Kahire: Daru’l-Hadis, 2008), 810.

¹⁸ Fîrûzâbâdî, *Kamusu’l-Muhîd*, 810; İbn-i Manzur, *Lisanü’l-Arab*, 3/221-222.

¹⁹ Ayrıca bk. Raşit Küçük, “İsnad”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2001), 23/154; Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad*, 34-35.

²⁰ Küçük, “İsnad”, *DİA*, 23/154

²¹ Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad*, 36.

²² Küçük, “İsnad”, *DİA*, 23/155

²³ Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad*, 36.

nispet edilen sözün evvelinde zikredilen isimler zincirinden oluşan kısım sened, buradaki “haddesena, ahberena ve kale” gibi rivâyet sözcüklerinin kullanarak hadis metnini Hz. Peygambere kadar ulaştırma ve râvileri peşpeşe zikretme işine isnad denilmiştir.

İsnad ile eş anlamlı olarak kullanılan tarik kelimesi; sened ile beraber kullanıldığında ise bir ana senedin yan kollarını ifade ettiği belirtilmiştir. Vech de sened ile aynı anlama gelmekle birlikte özel olarak herhangi bir kaynağa ulaşan senedin ileriki tabakalarda ayrıldığı kolları ifade etmek için kullanılmıştır.²⁴ Tarih boyunca Müslümanlar dışında pek az millet isnad sistemini başarılı olarak kullanabilmiştir. İlmi bir rivâyetin kaynağına ulaştırılması için İslam ulemâsı, benzeri olmayan bu üst düzey sistemi geliştirmişlerdir.²⁵

İsnad ve sened sisteminin kullanılmasındaki en temel Gâyetü'l-ihtisâr, Hz. Peygamber'e nispet edilen rivâyetlerin, âdiyetini ispat etmeye çalışma gayretidir. Bundan dolayı isnadın, ilmi bir kontrol mekanizması olduğu da ifade edilmiştir.²⁶ Kırâat öğretiminde kullanılan metotlar da esasında isnadın ilk aşamasını teşkil etmektedir. Bu sebeple kırâat ilminde de rivâyetin tahammül ve edâ yolları üzerinde özellikle durulmuştur.

3. Kırâat İlminde Tarikler

Tarîk/الطريق kelimesi lügatte yol, usûl, meslek, vasıta, sebep ve vesîle anlamlarına gelmektedir.²⁷ Istılâh manasına gelince; kırâat-i seb'a veya aşerede, râvîlerden sonra gelen nakil halkasındaki ihtilâflara denilmektedir. Âsım kırâati Hafs rivâyetinin Ubeyd b. es-Sabbâh ve Amr b. es-Sabbâh tariki yahut İbn-i Âmir kırâati İbn-i Zekvân rivâyetinin Ahfeş ve Sûrî tarîki gibi.²⁸

²⁴ Küçük, “İsnad”, *DİA*, 23/156

²⁵ Pilgir, *Kırâat İlminde İsnad*, 35.

²⁶ Güner, “Haberin Kaynağına Ulaşmasında İsnadın Rolü”: 64.

²⁷ Muhsin Demirci, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: İFAV Yay., 2016), 271; *Temel, Kırâat ve Tecvîd Istılahları*, 128.

²⁸ Mustafa Atilla Akdemir, *Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları*, (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay. 2015), 61.

Tarîk kelimesi yukarıda zikredilen manası dışında, Kırâat İlminin eğitim ve öğretiminde usûl ve metod anlamlarında da kullanılmıştır.²⁹ Teysîr tarîki, aşere tarîki, indirâc tarîki gibi.

3.1. Kırâatlerin Sayısı Bakımından Tarikler

Kırâat İlminin sayısı bakımından tarikler, Seb’a Tariki, Aşere Tariki ve Takrîb Tariki olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır.

3.1.1. Seb’a Tariki

Kırâat-i seb’a imamları ve râvilerinin kendi aralarındaki farklı okuyuşları dikkate alarak nakledilen kırâat vecihlerine Seb’a Tariki denir. Uygulamada bu yedi imam, râvileri ile birlikte ele alınır ama râvilere bağlı tarikler devre dışı bırakılır. Bu tarikte Ebû Amr ed-Dânî’nin (ö. 444/1052) *et-Teysîr fî l-kırââtî’s-seba’adlı* eseri ile İmâm Şâtibi’nin (ö. 590/1194) *Hırzû’l-emânî* ve *Vechü’t-tehânî* adlı eseri temel kaynak olarak esas alınmaktadır.³⁰

3.1.2. Aşere Tariki

Kırâat-i aşere imamları ve râvilerinin kendi aralarındaki farklı okuyuşları dikkate alarak nakledilen kırâat vecihlerine Aşere Tariki veya Aşru’s-Suğrâ denir. Uygulamada bu on imam ve râvileri esas alınarak eğitim yapılır. Bu tarikte, Seb’a tarîki kaynaklarına, İbnü’l- Cezerî’nin (ö. 833/1429) *Tahbîru’t-teysîr fî l-kırââtî’l-aşer* isimli eseri ile ed-Dürretü’l-müdfe isimli eserleri ilave edilmektedir.³¹

3.1.3. Takrib Tariki

Kırâat-i aşere imamlarının râvileri ve râvilerin tarikleri arasındaki farklı okuyuşları dikkate alarak nakledilen kırâat vecihlerine Takrib Tariki veya Aşru’l-Kübrâ denir. Ayrıca bu usûle Tayyibe Tariki de denir. Bu metod, İbnü’l- Cezerî’nin *en-Neşr* isimli eseri ve onun devamı niteliğinde olan *Takrîbü’n-Neşr fî l-kırââtî’l-aşr* isimli eserinin zikrettiği tarîkleri esas almaktadır. İbnü’l-Cezerî, Takrib Tariki ile kırâat

²⁹ Demirci/ *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, 271; Akdemir, Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları, 67.

³⁰ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-Hullân fî İdâhı Zübdeti’l-İrfân*, (İstanbul: Esad Karahisarizâde Matbaası, y.y., 1853), 4; Mustafa Atilla Akdemir, Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları, (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay. 2015), 106.

³¹ Emin Efendi, *Umdetü’l-Hullân*, s. 4; Mehmet Adıgüzel, “Kırâat İlminde Tarik-Senet Boyutu ve Konu İle İlgili Te’lif Edilen Eserler”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2001): 244.

öğreniminin daha kolay olması için, yukarıda zikredilen eserlerini nazım haline getirerek *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırââtü'l-aşr* isimli yeni bir kaleme almıştır.³²

3.2. Kırâatlerin İcrasında Tilâvet Tarzı Bakımından Tarikler

İlk dönemlerden itibaren kırâatlerin icrasında tilâvet tarzı bakımından iki tarik takip edilmiştir. Bunlar İnfirâd ve İndirâc Tariki'dir.

3.2.1. İnfirâd Tariki

Kırâat imâmlarından her birinin kırâatinin, ayrı bir hatimle okunmasıdır. Bu metod ile her kırâat imamının iki râvisi için, ayrı ayrı hatim yapıldıktan sonra, kırâat imamını temsilen iki râviyi birleştirilerek üçüncü bir hatim yapılır. Tahsili uzun seneler alan bu usul, hicri beşinci asra kadar tavizsiz devam etmiştir.³³

3.2.2. İndirâc Tariki

Kur'ân-ı Kerîm'i belli bir tertibe göre on kırâat imamı ve râvilerinin kırâat vecihleriyle okuyarak hatim inmehtir. Bütün kırâat vecihleri bir hatimde toplanıp okunduğu için, bu tarike cem tarîki de denmiştir.³⁴ Kırâatlerin indirâcı meselesi hicrî beşinci asırdan itibaren yaygınlık kazanmıştır. Kaynaklarda indirâc tarikinın yaygınlaşma sebepleri olarak; hocaların ve talebelerin bu ilme gayretlerinin azalması, günlük meşgalelerin çoğalması, çabuk öğrenme hırsı ve eğitimi kolaylaştırmak gibi hususlar zikredilmiştir.³⁵

3.3. Kırâatlerin Öğretiminde Takip Edilen Kitaplar Bakımından Tarikler

3.3.1. Teysîr Tariki

Ebû Amr ed-Dâni'nin *et-Teysîr fi'l-kırââtü's-seb'a* ile İbn'l-Cezerî'nin *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kırââtü'l-aşer* isimli eseri esas alınıp, bu eserlere Şâtıbî'nin *Lâmiyye* (Şâtıbiyye)'si ve İbnü'l-Cezerî'nin *ed-Dürretü'l-müdi'e* isimli eseri ilave edilerek

³² Akdemir, Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları, 106; Adıgüzel, "Kırâat İlminde Tarik-Senet Boyutu ve Konu İle İlgili Te'lif Edilen Eserler": 249.

³³ Akdemir, Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları, 100-101.

³⁴ İsmail Karaçam, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* (İstanbul: İFAV Yay., 2016), 68.

³⁵ Murat Akkuş, "İbnü'l-Cezerî'de İndirac Usûlü", *İbnü'l-Cezerî Sempozyumu*, (Bursa: 2018), 11.

oluşturulan tarîke denilmektedir.³⁶ Osmanlı'da Teysîr Tariki ile kırâât öğretimi, İstanbul'da başladığı için 1006/1597 tarihinden itibaren bu tarike, İstanbul Tariki denmiştir.

3.3.2. Şatibiyye Tariki

Şatibiyye Tariki, Teysîr Tarîkî'nin aksine *Lâmiyye (Şâtibiyye)* ve *Dürre* isimli eserlerin esas alınıp, bunlara *Teysîr* ile *Tahbîr* isimli eserlerin ilave edilerek oluşturulduğu tarîktir. Osmanlı'da Mısır Tarîki usulü ile kırâât öğretimi, Hicri XI. asır sonlarında Sultan IV. Mehmed Han (ö. 1104/1693) döneminde başlamıştır. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa (ö.1102/1690) Sadrazam olmadan önce, Mısır'da valilik yaptığı sırada tanıdığı, Mısır'ın önde gelen Kurrâlarından olan Şeyh Ali b. Süleyman el-Mansûrî'yi (ö. 1134/1721) İstanbul'a davet etmiş, o da bu davete icabet ederek İstanbul'a gelmiştir.³⁷

İstanbul'a geldikten sonra Belgrad Köprülü Ahmet Paşa Dâru'l-Kurrâsı, Köprülü Mehmed Paşa Türbesi, Saliha Sultan Türbesi ve Sultan Ahmed Dâru'l Kurrâsı'nda görevlendirilen Ali b. Süleyman el-Mansûrî, bu yerlerde şeyhulkurrâlık, ders-i âmmîlik, hâfız-ı kütüplük ve muhaddislik yapmıştır. Okuttuğu talebelerine sarf, nahiv, aruz, hadis ve kırâât alanında dersler veren Ali b. Süleyman el-Mansûrî, 13 Muharrem 1134 (3 Kasım 1721) yılında vefat etmiş ve Ayasofya Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Üsküdar Mezarlığına defnedilmiştir.³⁸

3.4. Kırâât Öğretiminde Dersin İşleniş Metodu ile İlgili Tarikler

3.4.1. Semâ Tariki

Sözlükte “okuma” ve “dinleme” anlamına gelen kırâât ve semâ (السماع) kelimeleri terim olarak “hadislerin titizlikle toplanıp doğru bir şekilde aktarılmasını sağlama amacıyla başlatılan çalışmalar sırasında bir râvinin bir hadisi okuması ve hadis âliminin onu dinlemesi” anlamında kullanılır. Kırâât öğretiminde bu metot büyük bir önem arz eder. Kur'ân kırâatinin edâsında mûteber olan, harflerin telaffuzudur. Bu konuda

³⁶ Muhsin Demirci, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: İFAV Yay., 2016), 315.

³⁷ Ahmet Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî ve Meşhur Mısır Tariki Kurrâlar1/* (İstanbul: Ravza Yay., 2018), 61.

³⁸ Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî*, 61.

sahâbenin fesâhati, dile olan hâkimiyetleri ve Kur'ân'ın kendi dillerinde nâzil olması, Hz. Peygamber'den duydukları gibi kırâati edâ etmeye onları muktedir kılmıştır.³⁹

Semâ tariki, talebenin etrafıyla ilgisini keserek dersini hocadan dinlemesidir. Hoca örnek okuyuşuyla edânın keyfiyyetini gösterir. Hoca'nın okumaları ilk derslerden sonra azalır, sadece talebenin yanlışlarını düzeltmekle devam eder.⁴⁰

3.4.2. Arz Tariki

Arz (العرض) sözlükte bir şeyi sunma, bildirme ve gösterme, ibrâz ve ızhâr etme manasına gelmektedir.⁴¹ Kırâat ıstılâhında ise, talebenin hocasına dersini okuması manasında kullanılmıştır. Bu yöntem eskiden beri kullanılan bir eğitim metodudur. Bu metod ile hazırlanan ders münferit olarak veya müşterek ders grubu arasında hocaya arz edilir. Yetersiz görülen ders tekrar edilir. İleri dönemlerde dersler genellikle arz tariki ile sürdürülür.⁴²

3.4.3. Edâ Tariki

Edâ sözlükte, yerine getirme, borç ödeme manalarına gelmektedir. Kırâat ıstılâhında ise, tilâvet esnâsında harflerin hakkını vermek, gereği gibi okumak, kârînin kırâati hocasından ahzetmesi şeklinde tarif edilir.⁴³ Edâ tariki, semâ ve arz yöntemlerinin birlikte uygulanması ile sürdürülür. Yani hocanın ve talebenin birlikte iştirâki söz konusudur. Buna müşâfehe de denir. En yaygın ve öğretim açısından en faydalı metoddur.⁴⁴

3.5. Uygulamada Esas Alınan Med Ölçülerini Belirten Tarikler

Kırâat ilminde esas alınan med yani uzatma ölçüleri de sınıflandırılmış, mertebeyn tariki ve merâtibi erbaa tariki diye iki tarik bu alanda kullanılır olmuştur. Konunun daha iyi anlaşılması için, önce bu tariklerin esas aldıkları elif ve hareke ıstılâhını açıklamada

³⁹ Akdemir, Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları, 97.

⁴⁰ Atilla Akdemir, "Kırâat İlminde Tarikler", *M. Rüştü Aşıkkutlu Anısına II. Kur'ân ve Kırâati Sempozyumu* 8, (Sakarya: 2003), 172.

⁴¹ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, 7/168.

⁴² Akdemir, "Kırâat İlminde Tarikler": 172.

⁴³ Abdurrahman Çetin, "Tilâvet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2012), 41/155.

⁴⁴ Akdemir, "Kırâat İlminde Tarikler": 172.

yarar vardır. En kısa med için kullanılan birim, 1 elif miktarıdır. Kasr ölçüsü olarak tayin edilen bu miktar, okuyuş hızı ile orantılı olarak iki harekenin tam mânâsıyla teleffuzunda geçen süreye eşittir. Kasır üzerine ilave edilen, fer'î med miktarlarında ise, farklı bir uygulama görülmektedir. Şöyle ki: Kırâat âlimlerinin bir kısmı, ilave her elif miktarını yine 2 hareke ile ifâde etmiş ve en uzun med (tûl) miktarı olarak 3 elif=6 harekeyi belirtmişlerdir. Diğer bir kısmı da kasrdan sonra artık hareke ölçüsünü kullanmayıp, onun yerine hareke değerindeki her med kademesini, elif olarak ifâde etmeyi tercih etmişlerdir. Yani artık 1 Elif=1 Hareke'dir. Böylece 6 harekelik en uzun med, 5 elif'e eşitlenmektedir.

3.5.1. Mertebeteyn Tariki

Mertebeteyn Tariki: Kasrın üstünde med ölçüsü olarak sadece iki mertebe öngören tariktir. Buna göre:

- I. Birinci Mertebe (Tevassut) = 3 elif (4 hareke)
- II. İkinci Mertebe (Tûl) = 5 elif (6 hareke)

3.5.2. Meratibi Erbaa Tariki

Merâtib-i Erbaa Tariki: Kasrın üstünde med ölçüsü olarak dört mertebe öngören tariktir. Buna göre:

- I. Birinci Mertebe (Fuveyka'l-Kasr) 2 elif (3 hareke)
- II. İkinci Mertebe (Tevassut) = 3 elif (4 hareke)
- III. Üçüncü Mertebe (Fuveyka't-Tevassut) = 4 elif (5 hareke)
- IV. Dördüncü Mertebe (Tûl) = 5 elif (6 hareke)'dir.⁴⁵

3.6. Öğretim Usulünün Yaygınlık Kazandığı Bölgeye Göre Tarikler

3.6.1. İstanbul Tariki

Osmanlı sultanlarından Kanuni Sultan Süleyman (öl. 974/1569), Nâsiruddîn et-Tablavî'nin damadı olan Ahmed el-Mesyerî el-Mısırî (öl. 1006/1597)'yi İstanbul'a davet etmiş ve bu iş için de Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa (öl. 987/1579)'yı görevlendirmiştir.

⁴⁵ Akdemir, "Kırâat İlminde Tarikler": 174-175.

Eyüp Sultan Camii'ne imam tayin edilen ve cami yanındaki Sokullu Dâru'l-Kurrâ'sına müderris olarak görevlendirilen Ahmed el-Mesyerî el-Mısırî (öl. 1006/1597) tarihinde vefat edinceye kadar mezkûr camide ve dâru'l-kurrâda Ebû Amr ed-Dânî'nin *Teysîr*'i ile İbnü'l-Cezerî'nin *ed-Dürre*, *et-Tayyibe* ve *en-Neşr* isimli eserlerini esas alarak "Teysîr Tariki" ile kırâat okutmuştur. Bunların yanında gerek görüldüğünde İmam eş-Şâtıbî'nin *Hırzû'l-emânî*'si ve yine İbnü'l-Cezerî'nin *ed-Dürretü'l-Müdîe*'sine ikinci derecede kaynak olarak müracaat ediliyordu.

Ayrıca İbnü'l-Cezerî'nin *et-Tayyibe* ve *Takrîbü'n-Neşr* isimli eserleri de on kırâatin tariklerle birlikte okutulduğu, Takrîb de denilen sisteminde kaynaklık yapıyordu. Yetiştirdiği talebeleri de muhtelif şehirlere dağılarak okutulan bu tarik (öl.1000/1591) tarihinden sonra "İslâmbol Tariki" olarak adlandırılmış, daha sonra da İstanbul Tariki olarak meşhur olmuştur.⁴⁶

3.6.2. Mısır Tariki

Ahmed el-Mesyerî el-Mısırî'nin, İstanbul'da kırâat okuttuğu yıllarda (onuncu hicrî asrın ikinci yarısı), Nâsiruddîn et-Tablâvî'nin (öl. 966/1559) diğer talebesi, Şehâzetü'l-Yemenî, Mısır'da Şâtıbî'nin, "*Hırzû'l-emânî*" isimli eserini esas alarak, kırâat okutmaya başlamıştır. Aslında bu usûl, daha önceden de Mısır ve çevresinde yaygın bir şekilde uygulanıyordu. Mısır merkezli bu usûl, râvi ve kaynaklarının nispet edildiği ve yaygın uygulama bulduğu alan olması itibariyle Meğâribe ekolü olarak da anılıyordu. Fakat bu tarihin artık bölgenin yerleşik ekolü haline gelmesi, bundan böyle her okutulduğu yerde Mısır Tariki olarak anılmasını sağlamış oldu.⁴⁷ İstanbul tariki ile Mısır tarihinin genel itibariyle kullandığı kaynaklar arasında fark olmamakla birlikte bu kaynakların temel veya yardımcı kaynak olarak kullanılması hususunda farklılıklar mevcuttur. Mesela İstanbul tarihinin asıl kaynak kabul ettiği kitaplar Mısır tarikinde yardımcı kitap olarak kullanılırken; aynı şekilde Mısır tarihinin temel kaynaklarından da İstanbul tariki mensuplarınca yardımcı kitap olarak istifade edilmektedir.⁴⁸

⁴⁶ Necati Tetik, "Türkiye'de Başlangıcından Günümüze Kadar Kırâat İlminin Öğretiminde Takip Edilen Usul ve Esaslar", M. Rüştü Aşıkutlu Anısına II. Kur'ân ve Kırâati Sempozyumu, (Sakarya: 2003), 73.

⁴⁷ Akdemir, *Kırâat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları*, 119.

⁴⁸ Ahmet Gökdemir, "Osmanlı Kırâat Eğitiminde Tarikler, Meslekler ve Mesleklerin Temel Eserleri", *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (2019): 99.

3.7. Kırâat Rivayetindeki Farklılığı Temsil Eden Tarikler

Literatürde tarik denilince rivâyetteki farklılıkları belirten nakiller ve bunları aktaran kârîler kastedilmektedir. Tarik içinde de farklı bir nakil varsa, o da yine tarik adıyla ifade edilir ve ayrıca bir ıstılah kullanılmaz. Kâlûn (öl. 220/835) rivâyetinde Ebû Neşîd (öl. 258/871) ve Hulvânî (öl. 250/864) tarikleri, Ebû Bekir eş-Şu'be (öl. 193/808) rivâyetinde Yahyâ b. Âdem (öl. 203/818), el-Uleymî (öl. 243/875) tarikleri gibi. On kırâat imamının her râvisi için iki tarik vardır. Ayrıca bu tarik sahiplerinin de aşağıya doğru ikişer tariki vardır. Böylece her bir râviden gelen tarik sayısı dörde, yirmi râviden gelen tarik sayısı ise seksene ulaşır.⁴⁹ İbnü'l-Cezerî (öl. 833/1429) her kırâat imamı için iki râvi, her râvi için iki tarik ve her tarik için de yine iki tarik esas almıştır. Bazı rivâyetleri ise, isnâdında gördüğü lüzum üzerine ikiden fazla tarikle gösterdiği de olmuştur. *Tayyibe*'sindeki bir ifâdesiyle naklettiği tarik sayısının toplamda bine yakın olduğunu söyler.⁵⁰

⁴⁹ Adıgüzel, "Kırâat İlminde Tarik Senet Boyutu ve Konu İle İlgili Telif Edilen Eserler": 234.

⁵⁰ Ali Osman Yüksel, *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, (İstanbul: İFAV Yay., 2016), 272.

**İKİNCİ BÖLÜM: İSLÂMBÛLÎ VE *MÜRŞİDÜ’T-TALEBE* BAĞLAMINDA
TAYYİBE TARİKLERİNİN İSNADI**

1. Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve Mürşidü't-Talebe İlâ Ma'rifeti Turukî't-Tayyibe

1.1. Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği

Hicrî 1105 senesi 4 Zilhicce ayında (Ağustos 1694) İstanbul'da dünyaya geldi. 1120/1708 yılında Kur'ân'ı-Kerim'i ezberledi. Osmancıklı Ömer Efendi'nin yanında kırâat-i seb'a üzere Kur'ân'ı baştan sonuna kadar okudu. Ayrıca kırâat-i aşere üzere Tevbe suresinin sonuna kadar okudu. Yine Ömer Efendi'nin yanında Mâhir tariki⁵¹ üzere Kur'ân-ı Kerim'i okudu. Ömer Efendi'nin vefat etmesi üzerine kırâat-i aşere'yi Yunus suresinden başlayarak, Sultan Ahmed Camii imamı ve Fatih Camii hatibi şeyhu'l-kurrâ Hacı Muhammed Efendi'nin yanında devam etti ve 1136/1723 senesi Şaban ayında Fatih Camii'nde kırâat-i aşere'yi tamamladı. Ayrıca 14 Ramazan 1144/1732 tarihinde ise Ayasofya Camiinde Tayyibe tariki ve ek olarak Muhammed b. Muhaysın el-Mekkî, Yahya b. Mübarek el-Yezidî, Hasan-ı Basrî ve A'meş kırâatlerini da okudu. Böylece Ayasofya Camiinde on dört kırâati cem ederek, Çelebi İmam Hacı Muhammed Efendi'nin yanında okudu.

İslambûlî, Hacı Muhammed Efendi'den aldığı kırâat eğitimi neticesinde hem öğrenim hem de kırâat okutma icâzeti aldı. Hocası Muhammed Efendi'nin tensibiyle 1141/1728 yılında önce Beyazıt Camii daha sonra da Şehzade Mehmed Camiinde Kurrâ olarak görev yaptı. Kırâat ilmi yanında diğer şer'î ilimlerde de eğitim alan İslâmbûlî, Davud Paşa Camii vaizi olan Süleyman Efendi, Mevla Hasan Efendi, Amâsizâde Ali Efendi gibi âlimlerden Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Kelam alanlarına yönelik dersler almış ve birçok kitap okumuştur.⁵² İslâmbûlî, 1129/1716 yılında sefer dönüşünde ordu imamı olarak görev yaptığını ifade etmektedir.⁵³ Vefat tarihi hakkında kesin bilgi olmamakla beraber yazdığı eserlerden 1145/1732 tarihinden sonra vefat ettiği anlaşılmaktadır.⁵⁴

⁵¹ Ahmet Gökdemir, "Osmanlı'nın Kayıp İki Tariki: Kabâkîbî ve Mâhir Tarikleri", *Usul Dergisi*, (2019): 177-178.

⁵² Mustafa b. Hasan b. Yakub el-İslâmbûlî, *Mürşidü't-Talebe*, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Selim Ağa Koleksiyonu nr.: 29, (İstanbul: YEK), vr. 75a-76a.

⁵³ 1715-17178 tarihleri arasında Osmanlı-Avusturya-Venedik savaşı yapıldı. Muhtemelen İslâmbûlî'nin zikrettiği sefer bu savaştır.

⁵⁴ 1145 tarihinde yazmış olduğu eser için bkz. Mustafa b. Hasan b. Yakub el-İslâmbûlî, *Tuhfetü't-Talebe fî Beyânî Meddâti Tariki't-Tayyibe*, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Selim Ağa Koleksiyonu nr.: 29, (İstanbul: Yazma Eserler Kurumu), vr. 87a.

1.1.1. Hocaları

İlk olarak Osmancıklı Ömer b. Mustafa Efendi 1134 (M.1722)'yi zikretmek gerekir. Aslen Osmancıklı olan Ömer Efendi, İstanbul'a gelerek dönemin önde gelen âlimlerinden şer'î ilimlerde ders aldı. Kırâat ilmini Yusuf Efendizâde Mehmed Efendi, Reisü'l-kurrâ Şaban Efendi ve Şeker Mehmed Efendi'den tahsil etti. Tecvid ilminde ihtisas sahibi olup tecvid taliminde çok titiz davranırdı. Kırâat ilmi alanında birçok talebe yetiştirdi. Giritli Mehmed Efendi, Zeyrek Camii imamı Abdülbâki Efendi, Kapudan Paşa Mektebi Muallimi Abdurrahman Efendi ve Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî bilinen talebelerindendir. Ömer Efendi 11 Recep 1134 (27 Nisan 1722) tarihinde vefat etti.⁵⁵

İkinci olarak da Çelebi İmam Hacı Muhammed Efendi önemli hocalarındandır. Adı Muhammed b. Mustafa b. Ramazan'dır. Çelebi İmam diye meşhur olmuştur. Hicrî 1066 yılı Zilkâde ayında (Eylül 1656) İstanbul'da dünyaya geldi. 1078/1667 yılında hafızlığını tamamladı. Kara Halil Efendi, Sofya Kadısı Mustafa Efendi ve Kazdağlı gibi dönemin önde gelen âlimlerinden Arapça ve diğer şer'î ilimleri tahsil etti. 1080/1669 yılında kırâat-i seba', 1082/1671 yılında kırâat-i aşere ve Muharrem 1087/1676 tarihinde kırâat-i erbaa aşere tahsilini tamamlayarak Şaban Efendi'den icazet aldı. Aynı yıl hacca gitmek için yola çıkarak Şam, Kudüs ve Mısır'a uğradı. Mısır'da Muhammed b. Kasım Bakarî'den kırâat icazeti aldı. Hac ibadetini tamamladıktan sonra 1088/1677 senesinde İstanbul'a döndü. Aynı yıl Sultan Ahmed camiine imam tayin edildi. 1091/1680 yılında Ferhat Paşa Dâru'l-hadisine ve akabinde Dâye Hatun Mescidine kurrâ olarak tayin edildi. 1112/1700 yılında Hüseyin Paşa Türbesinde, 1132/1720 yılında ise İbrahim Paşa Türbesinde şeyhu'l-kurrâ olarak görevlendirildi. 1143/1730 yılında Fatih Camii hatibi oldu.

Birçok talebe yetiştiren Muhammed Efendi'nin talebeleri arasında kendisinden on dört kırâati tahsil eden Sultan İmamı olarak görev yapan Ebubekir Efendi, Fatih Camii imamı Seyyid Yusuf Efendi, Seyyid Mustafa Efendi, Arapzâde Mehmed Efendi, Mustafa b. Hasan İslâmbulî ve kardeşi Yakub b. Hasan Efendi bulunmaktadır. Vefat tarihi hakkında kesin bilgi olmamakla beraber 1144/1731 tarihinde hayatta olduğu bilinmektedir.⁵⁶

⁵⁵ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü't-Talebe*, vr. 64b.

⁵⁶ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü't-Talebe*, vr. 64b-65b.

1.1.2. Eserleri

1.1.2.1. *Tuhfetü't-Talebe fî Beyâni Meddâti Tariki't-Tayyibe:* *Mürşidü't-talebe*'nin devamı niteliğinde sayılabilecek bir risale olan *Tuhfetü't-talebe*, tayyibe tariklerine göre kırâat-i aşere'nin med ve kasr mertebelerinin açıklandığı bir eserdir. Müellif *Mürşidü't-talebe* de ki başlıklandırma sistemine bağlı kalarak on kırâat imamının med ve kasır mertebelerini yine *en-Neşr*'de esas alınan kaynak eserlere dayandırarak açıklamıştır.⁵⁷

Hicrî Zilkâde 1145 tarihinde tamamlanan eser on bap şeklinde düzenlenmiştir. Her bapta on imamdan biri, râvileri ve tarikleri şeklinde alt başlıklara ayrılarak düzenlenmiştir.⁵⁸ Birçok yazma nüshası olan eser⁵⁹ isim benzerliği sebebiyle Yusuf Efendizâde Abdullah Efendi'nin aynı konuda kaleme aldığı *Risâle fî beyâni merâtibi'l-med* adlı eser ile karıştırılmaktadır.

1.2. *Mürşidü't-Talebe ilâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe*

1.2.1. Genel Bilgiler

Eserin ismi ve yazılış tarihine baktığımızda incelediğimiz beş nüshada eserin ismi olarak iki farklı isimlendirme zikredilmektedir. Hacı Selim Ağa⁶⁰, Yusuf Ağa⁶¹ ve Erzurum⁶² nüshalarında *Mürşidü't-talebe ilâ ma'rifeti turuki't-Tayyibe* diye geçmekte iken, İbrahim Efendi⁶³ ve Beyazıt⁶⁴ nüshalarında *Mürşidü't-tâlibîn li fehmi turuki't-Tayyibe* ismiyle geçmektedir. Görüldüğü üzere iki isimlendirme de mana olarak birbirine çok yakındır. Biz bu çalışmamızda *Mürşidü't-talebe ilâ ma'rifeti turuki't-Tayyibe* ismini tercih ettik. Bu tercihimizin sebebi, müellife ait olduğunu düşündüğümüz Yusuf Ağa

⁵⁷ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Tuhfetü't-Talebe*, vr. 77b.

⁵⁸ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Tuhfetü't-Talebe*, vr. 87a.

⁵⁹ Süleymaniye Ktp., (Hacı Selim Ağa, nr. 29, vr. 77b-87a; Fatih, nr. 68, vr. 40-47; Bağdatlı Vehbî/ nr. 36, vr. 1b-9a), MÜİF Ktp., (Üsküdarlı blm., nr. 31, vr. 141a-146b), Konya Karatay Yusufaga Ktp., nr. 28, vr. 74b-83a.

⁶⁰ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü't-Talebe*, vr. 6b.

⁶¹ Konya Karatay Yusufaga Ktp., nr. 28, vr. 1b.

⁶² Erzurum İl Halk ktp., nr. 2004, 1b.

⁶³ Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi, nr. 11, vr. 242b.

⁶⁴ Beyazıt Kütüphanesi, Beyazıt nr. 211, vr. 1b.

nüshasında eserin isminin bu şekilde geçmesidir. Eserin yazılış tarihi bütün nüshalarda 1144/1731 olarak geçmektedir.

1.2.2. Eserin Nüshaları

Yusuf Ağa Nüshası

Risâlenin başında ‘*müellif ve müstensihinin aynı olma ihtimali gâliptir*’ şeklinde Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir kayıt bulunmaktadır. Yazısı diğer nüshalara göre daha okunaklı olan bu nüsha da 1-72. varakları arasında Mürşidü’t-Talebe, 74-83. varakları arasında ise Tuhfetü’t-Talebe bulunmaktadır.

Kütüphanesi	Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesi	Satır Sayısı	23
Bölümü	Yusuf Ağa	Varak	72
Demirbaş No	28	Müstensihi	Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî
Dili	Arapça	İstinsah tarihi	—
Yazı Sili	Nesih	Cildi	Deri

Hacı Selim Ağa Nüshası

Bazı sayfalarında eksik satırlar olmakla beraber yazısı okunaklıdır. 1-76. varakları arasında Mürşidü’t-talebe, 76-88. varakları arasında ise Tuhfetü’t-talebe bulunmaktadır.

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa Kütüphanesi	Satır Sayısı	27
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Varak	76
Demirbaş No	2004	Müstensihi	—
Dili	Arapça	İstinsah tarihi	Hicrî 1176
Yazı Sili	Nesih	Cildi	Deri

Erzurum Nüshası

İslâmbûlî'nin talebesi Ahmed b. Osman Kürdî tarafından istinsah edildiği yazılan nüshada çokca yazım hatası ve eksik satırlar bulunmaktadır.

Kütüphanesi	Erzurum İl Halk Kütüphanesi	Satır Sayısı	23
Bölümü	Erzurum	Varak	71
Demirbaş No	29	Müstensihi	Ahmed b. Osman Kürdî (İslâmbûlî'nin talebesi)
Dili	Arapça	İstinsah tarihi	Hicrî 1159
Yazı Sili	Nesih	Cildi	Mukavva

Beyazıt Nüshası

Müellifin *Tuhfetü't-talebe* adlı med risâlesi *Mürşidü't-talebe* içerisine derc edilmiş bu nüshada imamlar, râvileri ve tarik sahibi kurrânın vefat tarihleri yazılıdır. Ayrıca ek kısmında tahkik ettiğimiz bölüm bu nüshada bulunmamaktadır.

Kütüphanesi	Beyazıt Kütüphanesi	Satır Sayısı	21
Bölümü	Beyazıt	Varak	100
Demirbaş No	211	Müstensihi	—
Dili	Arapça	İstinsah tarihi	Hicrî 1202
Yazı Sili	Nesih	Cildi	Mukavva

İbrahim Efendi Nüshası

Yazısı diğer nüshalara göre daha zor okunabilen bu nüsha da aynı Beyazıt nüshasında olduğu gibi *Tuhfetü't-talebe* adlı med risâlesi *Mürşidü't-talebe* içerisine derc edilmiş ve imamlar, râvileri ve tarik sahibi kurrânın vefat tarihleri yazılıdır. Ayrıca ek kısmında tahkik ettiğimiz bölüm bu nüshada da bulunmamaktadır.

Kütüphanesi	Süleymaniye Kütüphanesi	Satır Sayısı	25
Bölümü	İbrahim Efendi	Varak	32
Demirbaş No	11	Müstensihi	—
Dili	Arapça	İstinsah tarihi	Hicrî 1296
Yazı Stili	Nesih	Cildi	Mukavva

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi *Mürşidü't-talebe*'nin beş nüshası bulunmaktadır. Ekde yer alan tahkik ettiğimiz kısım sadece Yusuf Ağa, Hacı Selim Ağa ve Erzurum nüshalarında bulunmaktadır. Erzurum nüshasında metin eksikliği ve istinsah hataları çokça olduğu için nüsha mükâbelesinde dikkate alınmamıştır. Yusuf Ağa nüshasının müellife ait olma ihtimali yüksek olduğu için tahkikli metinde bu nüsha esas alınmıştır.

Yusuf Ağa nüshası (ي) rumuzuyla, Hacı Selim Ağa nüshası ise (ح) rumuzuyla metinde gösterildi. Asıl nüshadaki bir kelime veya cümle diğer nüshada farklı ise uygun olduğu düşünülen ibare metin içerisine yazıldı, farklı olan ibare ise dipnotta (ح : يُغَضِّيه) şeklinde gösterildi. Eğer bir nüshada olan ibare diğer nüshada yoksa dipnotta (ح : أنقص سافر) şeklinde gösterildi. Nüshalarda kırmızı mürekkeple yazılmış olan yerler tahkik edilmiş metin içerisinde de yazı tipi rengi kırmızı olarak gösterilmiştir.

1.2.3. Eserin Muhtevası ve Metodu

Eserin içeriği ve metoduna bakacak olursak, eser İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr* adlı eserinde geçen ve sayısı dokuz yüz seksen ikiyi bulan tayyibe tariklerini açıklamak üzere kaleme alınmıştır. İslâmbûlî bu risâleyi telif etme sebebi olarak risâlenin mukaddime kısmında şunu zikretmektedir; 'Bu kitabımda İbnü'l-Cezerî'nin 'en-Neşr' de doğru ve güzel bir şekilde beyan ettiği tayyibe tariklerini bir araya getirdim. İbnü'l-Cezerî onların

hepsinin dokuz yüz seksen iki olduğunu belirtmiştir. Bu da aklı selim sahipleri için gizli olmayan bir durumdur. Ancak bu ilmi tahsil edenler kendileri için tayyibe tariklerinin “en-Neşr” de zikredilen ziyade tariklerden farkı ortaya çıkması için benden bunları tek tek “en-Neşr”’deki tertib üzere tahrir etmemi istediler. Böylelikle hem onlar için hem de mübtediler için tarikler daha açıklığa kavuşmuş olur. Allah’ın yardımıyla onların bu talebini gerçekleştirmeye başladım.⁶⁵

Görüldüğü üzere İslâmbûlî kırâat ilmi tahsil eden talebelerin isteği üzerine tayyibe tariklerinin daha anlaşılır olması için böyle bir eser kaleme almıştır. Zira İbnü’l-Cezerî en-Neşr’de bu tarikleri İslâmbûlî’nin de ifade ettiği gibi toplu olarak zikretmiştir. Yani aynı isimlerin geçtiği birden fazla tariki birleştirerek sadece farklı isimleri zikredip aynı isimleri tekrar zikretmemiştir. İslâmbûlî eserini mukaddime ve iki bölüm olacak şekilde oluşturmuştur. Mukaddime kısmında böyle bir eser kaleme almasının amacı, eserin içeriği ve eserde takip ettiği yöntem hakkında bilgiler vererek eserin ismini ifade etmektedir.⁶⁶ Daha sonra birinci bölüm olarak kabul edebileceğimiz kısımda İmam Nâfi’den başlayarak her râvinin ikişer tariki, her tarikin altında da ikişer tarik esas alarak o tariklerin geçtiği kitap sahiplerine kadar isnad zincirini ulaştırmaktadır. Ayrıca İbnü’l-Cezerî’nin kitap sahiplerine ulaşan isnad zincirini de göstermektedir.⁶⁷ İkinci bölüm olarak kabul edeceğimiz kısımda ise kendisinin İbnü’l-Cezerî’ye ve imam Şâtıbî’ye ulaşan isnad zincirini zikretmekte ve şâz kırâatleri okuduğu hocaları açıklamaktadır. Daha sonra kendisinin İbnü’l-Cezerî’ye ulaşan isnad zincirinde yer alan otuz sekiz kırâat âliminin biyografilerini, en sonunda da kendi hayatını anlatarak eserini sonlandırmaktadır.⁶⁸

⁶⁵ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü’t-Talebe*, vr. 6b.

⁶⁶ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü’t-Talebe*, vr. 6b.

⁶⁷ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü’t-Talebe*, vr. 6b-63b.

⁶⁸ Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî, *Mürşidü’t-Talebe*, vr. 64a-76b.

2. Mürşidü't-Talebe Bağlamında Tayyibe Tariklerinin İsnadı

2.1. Kırâat-i Aşere İmamları, Râvileri ve Tarikleri

2.1.1. Nâfi' el-Leysî

Tam adı Ebû Ruveyym Nâfi' b. Abdurrahman b. Nuaym el-Leysî olan İmam Nâfi' takriben 70 (M.689) yılında doğmuştur. Aslen İsfahanlı olan Nâfi' büyük bir ihtimalle Medine'de doğmuş ve yetmiş yıldan fazla bir süre Medine'de kırâat okuttuktan sonra yine orada 169 (M.786) yılında vefat etmiştir. Bu sebeple Medine kırâat imamı olarak tanınmıştır. İmam Nâfi' kırâatini Medineli tâbiîden arz yoluyla almıştır. Kaynaklarda zikredildiğine göre kırâat eğitimi aldığı hocaları 70 kişiye ulaşmaktadır. Bunlardan en meşhurları Abdurrahman b. Hürmüz el-A'rec, Ebû Ca'fer Yezid b. el-Ka'kâ el-Kârî, Şeybe b. Nisâh b. Sercis b. Ya'kûb, Müslim b. Cündeb el-Hüzelî, Yezîd b. Rûmân, Salih b. Havvat ve Muhammed b. Müslim b. Şihâb ez-Zührî dir.⁶⁹ Nâfi'nin kırâat silsilesi yukarıda zikrettiğimiz hocaları kanalıyla Übey b. Kâ'b'ın talebesi Abdullah b. Ayyâş, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Übey b. Kâ'b, Zeyd b. Sâbit ve Hz. Ömer'e ulaşmakta ve bu sahâbîler yoluyla da Hz. Peygamber'e ulaşmaktadır.⁷⁰

İmam Nâfi' hakkında birçok âlim takdir niteliğinde görüşler de bulunmuştur. İmam Mâlik Nâfi' kırâati hakkında 'onun kırâati sünnettir' demiştir. Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah babasına kırâatlerden hangisini daha çok beğendiğini sorunca Ahmed b. Hanbel, Medine Ehlinin kırâatini yani Nâfi' kırâatini beğendiğini söylemiş, o olmadığı takdirde ise Âsım kırâatini tercih ettiğini ifade etmiştir.⁷¹ Fakat Ahmed b. Hanbel hadis ilmi açısından İmam Nâfi' yi pek muteber görmemiştir.⁷² İmam Nâfi', Kırâat-i Seb'a'nın ve Kırâat-i Aşere'nin ilk imamı olarak zikredilir. Kırâat ilminde hemze (l)

⁶⁹ Ebû Bekr Ahmed b. Mûsâ b. el-Abbâs İbnü Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a fi'l-Kırâât*, thk. Şevki Dayf, (Kahire: Daru'l-maarif, 1980), 54-63; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed ez-Zehbî et-Türkmânî ed- Dımaşkî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, thk. Tayyar Altıkulaç, (İstanbul: Merkezü'l-Buhusi'l-İslâmiyye, 1995), 1/241-242; Ebû'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed, İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006), 2/289; a.mlf., *en-Neşr fi'l-Kırâati'l-Aşr*, thk.. Ali Muhammed ed Dabba, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 1/92.

⁷⁰ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/ 92; Mehmet Adıgüzel, *İmam Nâfi' ve Kırâati'nin Özellikleri*, (Atatürk Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi, 1993), 66-67.

⁷¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/242; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/290.

⁷² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/246

rumuzuyla gösterilir. Nâfi'nin en meşhur râvileri Kâlûn (ö. 220/835) ve Verş (ö. 197/812) olup rivâyetleri günümüze kadar birçok tarik ile nakledilmiştir.

2.1.1.1. Birinci Râvi: Kâlûn el-Medenî

Tam adı; Ebû Mûsâ İsa b. Mina b. Verdan el-Medenî olan râvi, 120 (M.738) yılında Medine'de doğmuş, 220 (M.835) yılında yine Medine'de vefat etmiştir. Kur'ân okuyuşu çok güzel olduğu için hocası İmam Nâfi kendisine Rumcada "Güzel, hoş" manasına gelen "Kâlûn" lakabını vermiştir. "Kâlûn" diye anılmasının bir başka sebebi de aslen Rum olmasıdır. Dedesinin dedesi Abdullah Hz. Ömer zamanında Rum esirlerindendi ve Medinede köle olarak satıldı.

Kâlûn'un Nâfi'nin üvey oğlu olduğu bilgisi de kaynaklarda zikredilmektedir. Uzun yıllar hocasından kırâat eğitimi almış, kendi ifadesine göre 20 yıl hocasının kırâat meclisinde bulunmuş, ondan okuduklarını kitabına yazmış ve hocasının vefatından sonra da Medîne Şeyhu'l-Kurrâsı olarak onun yerine geçmiştir.⁷³ Kırâat ilminde (ب) rumuzuyla gösterilir.

2.1.1.1.1. Birinci Tarik: Ebû Neşîd

Tam adı Muhammed b. Hârûn el-Mervezî er-Rabeî' el-Harbî el-Bağdâdî olmakla birlikte daha çok Ebû Neşîd künyesi ile meşhur olmuştur.⁷⁴ Hicrî 180 küsur yılında doğduğu ifade edilmektedir.⁷⁵ Kırâat ilmini Kâlûn'dan arz yolu ile, Ravh b. Ubâde, Muhammed b. Yusuf el-Firyâbî, Yahya b. Ebî Bekir, Ebu'l-Muğîre el-Hımsî, Ali b. Ayyâş, Ebu'l-Yemân, Amr b. er-Rabî' Mısırî, Velîd b. Utbe el-Mukrî ve diğer birçok âlimden semâ yolu ile almıştır.⁷⁶ Kendisinden de Ebû Hasan Ahmed b. Muhammed b. el-Eş'as kırâati arz yolu ile alıp rivâyet etmiştir. Ebû Neşîd tariki, el-Eş'as rivâyetiyle sonraki nesillere intikal etmiştir.

⁷³ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/326-327; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/542-543; ayrıca bk. Mehmet Tüfekçioğlu, *Kâlûn ve Rivâyeti*, (Yüksek Lisans Tezi: Uludağ Üniversitesi, 1997), 31-36.

⁷⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/438; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/238; a.mlf., *en-Neşr*, 1/93.

⁷⁵ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî et-Türkmânî ed-Dımaşkî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnâvut, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1982), 3/3740.

⁷⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/438; a. mlf., *Siyer*, 2/3740; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/238

İbnü'l-Cezerî'nin ifade ettiğine göre bütün kırâat kitaplarında yer alan tek tarik, el-Eş'as rivâyeti ile gelen tarikdir. Aslında Abdullah b. Fudayl da Ebû Neşîd'den arz yolu ile kırâat alıp rivâyet etmiştir. Fakat bu tarik sadece Ebu'l-I'zzî el-Kalânî'sinin el-Kifâyetü'l-Kübrâ isimli eseri vasıtasıyla sonraki nesillere ulaşmıştır.⁷⁷ Ebû Neşîd kırâat ilmi yanında hadis ilmi alanında da ilmî seyahatler yapmış ve hadis rivâyet etmiştir. 258 (M. 872) tarihinde vefat ettiği bilinmektedir. Ebû Neşîd tariki el-Eş'as rivâyeti İbn Bûyân ve Kazzâz tarikleri ile sonraki nesillere ulaşmaktadır.⁷⁸

2.1.1.1.2. İkinci Tarik: Ebü'l-Hasan el-Hulvânî

Tam adı Ebü'l-Hasan Ahmed b. Yezîd b. Ezdâz el-Hulvânî'dir. Yezdâz ve es-Saffâr isimleriyle de bilinir.⁷⁹ Kırâat ilminde önemli bir konuma sahip, sika ve güvenilir bir âlimdir. Özellikle Kâlûn ve İbn Âmir'in râvisi Hişâm rivâyetinde kendisine itimat edilmiş ve ana tarikleri olarak kaynaklarda yer almıştır.⁸⁰ Ayrıca bazı kırâat kitaplarında Ebû Ca'fer el-Kâri'nin râvisi olarak da zikredilmektedir.⁸¹

Hulvânî kırâat tahsili için Mekke, Medine, Kûfe, Şam ve Irak gibi ilim merkezine seyahatlar yaptı. Mekke'de Ahmed b. Muhammed el-Kavvâs, Şam'da Hişâm b. Ammâr, Medine'de Kâlûn, İsmail b. Ebî Üveys ve Ebû Bekir b. Ebî Üveys, Kûfe ve Irak'ta Halef b. Hişâm, Hallâd b. Hâlid, Dûrî ve Allâf gibi âlimlerden kırâat okudu. Kendisinden de Fazl b. Şâzân, Muhammed b. Amr el-Vâsıtî, Ahmed b. el-Heysem, Hammâd el-Ezrak ve birçok kişi kırâat okudu.⁸²

Hulvânî hadis ilmiyle de meşgul olmuştur. Ancak Ebû Zür'a er-Râzî ona hadis konusunda güvenmediğini söylemiştir. Hulvânî hicrî 250 yılında vefat etmiştir. İbnü'l-Cezerî 250'den birkaç yıl sonra da olabileceğini söylemiştir.⁸³

⁷⁷ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/239

⁷⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/ 438-439; a. mlf., *Siyer*, 2/3740-3741; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/238-239; a.mlf., *en-Neşr*, 1/82-85.

⁷⁹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/136

⁸⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/437; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/136

⁸¹ Tayyar Altıkulaç, "Hulvânî, Ebü'l-Hasan", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1998), 18/346.

⁸² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/437; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/136

⁸³ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/93

2.1.1.2. İkinci Râvi: Verş

Tam adı konusunda Osman b. Said b. Adiy b. Gazvan b. Davut el-Kıbtî ve Osman b. Said b. Abdillâh b. Amr b. Süleyman olmak üzere iki farklı görüş bulunmaktadır. Verş lakabı ile anılmasına dâir kaynaklarda iki farklı sebep zikredilmektedir. Birincisi beyaz tenli olduğu için hocası Nâfi‘ ona ‘Verş’ lakabını takmıştır. İkinci zikredilen sebep ise yine hocasının bir çeşit güvercin anlamına gelen verşân diye kendisini isimlendirmiş. Zamanla bu isim Verş şeklinde kısaltılarak söylenmeye başlanmış ve Osman b. Said artık bu isim ile anılır olmuştur.

Hicrî 110 yılında Mısır’ da doğan Verş, küçük yaşta Medine’ye kırâat okumak üzere gitmiş ve daha sonra tekrar Mısır’a dönmüştür. İmam Nafi‘den ellibeş yıl kadar kırâat okuduğu zikredilmiştir. Hicrî 197 yılında vefat etmiştir. Döneminin Mısır Şeyhü’l-Kurrâsı olarak bilinir.⁸⁴ Kırâat ilminde (ج) rumuzuyla gösterilir.

2.1.1.2.1. Birinci Tarik: Ebû Ya‘kûb el-Ezrak

Tam adı Ebû Ya‘kûb Yûsuf b. Amr b. Yesâr el-Medenî el-Mısırî el-Ezrak’dır. Daha çok Ezrak lakabıyla bilinmektedir. Önceleri Medine’de ikâmet etmekte iken daha sonra Mısır’a göç ederek oraya yerleşti. Uzun süre Verş’in kırâat derslerine devam ederek hocasının huzurunda Kur’ân-ı Kerim’i yirmi defa hatmetmiştir.⁸⁵ Kırâati Verş’ten arz ve semâ yoluyla almıştır. Hocasının vefatından sonra da onun hayattayken yaptığı kırâat derslerini sürdürmüş, pek çok talebe yetiştirmiştir. İsmail Abdullah en-Nehhâs, Muhammed b. Saîd el-Enmâtî, Ebû Bekir Abdullah b. Mâlik b. Seyf ve Mevâs b. Sehl gibi âlimler başta olmak üzere birçok kimse ondan kırâat okumuş ve rivâyette bulunmuştur.⁸⁶

Mısır ve özellikle Mağrib halkı arasında, Ezrak’ın Verş’ten yaptığı rivâyet yaygın durumdadır. Ebû’l-Fazl el-Huzâi’ ‘Mısır ve Mağrib halkının Ezrak’ın Verş’ten yaptığı rivâyetten başka rivâyet benimsemedikleri ve tanımadıklarını’ ifade etmektedir. Ebû Ya‘kub el-Ezrak hicrî 240 yıllarında vefat etti.⁸⁷

⁸⁴ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/323; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/446; a.mlf., *en-Neşr*, 1/ 93; ayrc. bk. Mehmet Emin Maşalı, *Verş ve Rivâyeti*, (Marmara Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi, 1996) 24-30.

⁸⁵ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/94.

⁸⁶ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/373; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 2/349; a.mlf., *en-Neşr*, 1/94.

⁸⁷ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/374; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 2/349; a.mlf., *en-Neşr*, 1/94.

2.1.1.2.2. İkinci Tarik: Muhammed b. Abdurrahîm el-İsbehânî

Tam adı Muhammed b. Abdurrahîm b. İbrahim b. Şebîb b. Yezîd b. Hâlid b. Kurre b. Abdullah'tır. İsbehânî künyesi ile meşhurdur. Kendi döneminin Şeyhü'l-Kurrâ'sı olarak kabul edilir. Adalet ve zabt sahibi, sika ve ezberi kuvvetli bir kırâat âlimidir.⁸⁸ İsbehânî Mısır'da Verş rivâyetini tahsil ettikten sonra Bağdat'a gelmiş ve bu rivâyetin öğretilmesi ve yayılması konusunda çok gayret göstermiştir. İsbehânî kırâati doğrudan Verş'ten almamış, onun talebelerinden ve talebelerinin talebelerinden almıştır. Buna rağmen Verş rivâyeti noktasında Irak halkının takdirini ve güvenini kazanmıştır. Öyle ki Irak Ehl-i Verş rivâyetini öğrenme hususunda, İsbehânî dışında kimseden kırâat almamıştır. İsbehânî tarikine o derece bağlılık göstermişlerdir ki, Verş rivâyetini, İsbehânî ve Verş arasındaki isimleri zikretmeksizin doğrudan İsbehânî'ye nisbet eder olmuşlardır. Ebû Amr ed-Dânî'nin şu tesbiti bu durumu özetler niteliktedir; 'İsbehânî, Verş rivâyetinde, tartışmasız asrının imamıdır.'⁸⁹

Kaynaklar'da İsbehânî'nin Verş rivâyetini tahsil ettiği ve Verş'in talebeleri olarak şu isimler zikredilmektedir. Ebû Yahya Muhammed b. Abdurrahman Abdullah b. Yezîd el-Mâlikî, Ebû'r-Rebi' Süleyman b. Dâvûd b. Hammâd er-Raşdînî, Âmir b. Suayd el-Ceraşî, Ebû Mesûd el-Medenî, Abdurrahman b. Davud b. Ebû Tîbe, Yunus b. Abdü'l-A'la el-Mısırî. Yunus b. Abdü'l-A'la'dan semâ yoluyla diğerlerinden ise arz yoluyla kırâati almıştır. Kendisinden de Ebû Bekir b. Mücâhid, Said el-Mutavvî', Hîbetullah b. Ca'fer ve daha birçok âlim kırâat öğrenmiş ve rivâyet etmiştir.⁹⁰ Hicrî 296 yılında Bağdat'ta vefat etti.

2.1.2. Ebû Ma'bed Abdullah b. Kesîr

Tam adı Ebû Ma'bed Abdullah b. Zandan b. Kesir bin Muttalip olan İbn Kesîr, 45 (M.665) yılında Mekke'de doğmuş, 120 (M.737) yılında yine Mekke'de vefat etmiştir. Künyeleri Ebû Ma'bed, Ebû Bekir, Ebû Abbâd, Ebû Muhammed, el-Kinânî, el-Mekkî olarak verilse de daha çok Ebû Ma'bed künyesi ile meşhur olmuştur.⁹¹ Koku sattığı için 'Attâr' lakabı ile de tanınan İbn Kesîr Arapların Dâreyne'e nisbetle Attâr'a 'Dârî'

⁸⁸ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/94.

⁸⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/460; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/150; a.mlf., *en-Neşr*, 1/94.

⁹⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/459; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/150.

⁹¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/197-198; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/ 397; a.mlf., *en-Neşr*, 1/99.

dedikleri için ‘ed-Dârî’ künyesi ile de anılmıştır. İbn Cezeri bu künye ile anılmasının daha isabetli olduğunu söylemiştir.⁹² Tâbiündandır. Ashâbdan Abdullah b. Zübeyr, Enes b. Mâlik, Ebû Eyyûb el-Ensârî, Mücâhid b. Cebr ve Abdullah b. Abbâs’ın mevlâsı Dirbâs ile görüşmüştür.

İbn Kesîr kırâati Mücâhid b. Cebr ve Dirbâs’dan arz yoluyla okudu, onlar da Abdullah b. Abbâs’dan okudu, İbn Abbâs da Übey b. Kâ’b ve Zeyd b. sâbit’den okudu. Diğer bir hocası Abdullah b. Sâib ise Übey b. Kâ’b ve Hz. Ömer’den, bunlar da Hz. Peygamber’den kırâati öğrenmişlerdi.⁹³ Uzun yıllar Mekke de imamlık yapmış ve Kırâat noktasında Mekkelilerin güvenini kazanmıştır. Kırâat ilminde (ـ) rumuzuyla gösterilir. İbn Kesîr’in kırâati en meşhur ravileri olan Bezzî (v. 250/864) ve Kunbûl (v. 291/904) tarafından günümüze kadar intikal etmiştir.

2.1.2.1. Birinci Râvi: Ebü’l-Hasan el-Bezzî

Tam adı Ebü’l-Hasan Ahmed b. Muhammed b. Abdullah b. Kâsım b. Nâfi‘ el-Bezzî dir. Dedesinin adı olan Bezzî/Bezze adıyla şöhret bulmuştur. Aslen İranlı olan Bezzî Beni Mahzûm kabilesinin azatlı kölesidir. 170 (M.786) yılında Mekke’de doğmuş, 250 (M.864) yılında yine Mekke’de vefat etmiştir. Kırâat ilminde (ـ) rumuzuyla gösterilir. Mescid-i Haram’da yaklaşık 40 yıl müezzinlik yapmış olan Bezzî rivâyetinin güvenilirliği ve yaygınlık kazanması açısından da kırâat kitaplarında, İbn Kesîr’in iki ravisinden biri olarak şöhret bulmuştur.⁹⁴

Duhâ Sûresi’nden başlayarak Nâs Sûresi’ne kadar olan kısa sûrelerden sonra tekbir okuma uygulaması Bezzî ile başlamıştır. O kısa sureler arasında tekbir getirme ile ilgili bir hadis nakletmiş ve her ne kadar zayıf olarak karşılanmışsa da bu uygulama tarih boyunca meşhur olmuş ve aynen günümüze kadar ulaşmıştır.⁹⁵

⁹² İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/397.

⁹³ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/99.

⁹⁴ Zehebî, *Ma’rifetü’l-Kurrâ*, 1/365-370; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/109-110; a.mlf., *en-Neşr*, 1/99.

⁹⁵ Zehebî, *Ma’rifetü’l-Kurrâ*, 1/367; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/110; Abdurrahman Çetin, *Yedi Harf ve Kırâatler*, (İstanbul: Ensar Neşriyat Yay. 2013), 240; Tayyar Altıkulaç, “Bezzî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1992), 6/114.

2.1.2.1.1. Birinci Tarik: Ebû Rebîa‘

Tam adı Muhammed b. İshak b. Vehb b. A‘yan b. Sinan er-Rabi‘ el-Mekkî olan Ebu Rebîa‘, hocası Bezzî‘den sonra Mescid-i Haram‘ın müezzinliği görevini üstlenmiş, adalet ve zabt sahibi, sika bir kırâat âlimidir. Dâni onun hıfz, adalet ve zabt yönünden mükemmel bir âlim olduğunu ifade etmiştir.⁹⁶ Arz yoluyla Bezzî ve Kunbül‘den kırâati almış ve çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Muhammed b. Hasan en-Nekkâş, Muhmmmed b. es-Sabbâh, Muhammed b. İsa b. Bündâr, Hibetullah b. Ca‘fer ve Muhammed b. Ahmed ed-Dâcûnî kendisinden kırâat almış ve rivayette bulunmuştur. Hicrî 294 yılı Ramazan ayında vefat etmiştir. En-Nakkaş (v. 351) ve İbn-i Bünnan (v. 374) Ebu Rebîa‘nın meşhur iki tarikidir.⁹⁷

2.1.2.1.2. İkinci Tarik: Hasan b. Habbâb

Tam adı Hasan b. Habbâb b. Mehled Dekkâk Ebû Ali Bağdâdî‘dir. Sika, hıfz yönünden kuvvetli ve meşhur bir kırâat âlimi olan İbnü‘l-Habbâb, kendi döneminin kırâat otoritelerindendir. Kırâatini arz ve semâ yoluyla Bezzî‘den aldı. Ayrıca Muhammed b. Gâlib Enmâtî ve Beşr b. Hilâl‘den de kırâat eğitimi aldı ve rivâyette bulundu. İbn Mücâhid, İbn Şenbûz, İbnü‘l-Enbârî, Ebû Bekir Nekkâş, Ahmed b. Sâlih, Abdulvâhid b. Ömer ve birçok kırâat âlimi rivâyette bulunmuştur.

Tekbir hadisi diye bilinen, Duha-Nas sureleri arasında tekbir getireleceğini beyan eden hadis-i şerifi Bezzî‘den rivâyet edenler arasında yer almaktadır. Bezzî‘den farklı olarak Duha-Nas sureleri arasında ki uygulamada, tekbir ile birlikte tEhl-il de okumaktadır. İbnü‘l-Habbâb hicrî 301 senesinde Bağdat‘ta vefat etmiştir.⁹⁸

2.1.2.2. İkinci Râvi: Kunbül

Tam adı Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed b. Halid b. Said el-Mekkî, künyesi Ebû Ömer el- Mahzûmî, lakabı ise Kunbül‘dür. Kaynaklarda zikredilen bir rivâyete göre hayvanların tedâvisinde kullandığı “kunbîl” isimli bir ilacı gözleri için kullanması nedeniyle bu nisbeyle meşhur olmuştur. Diğer bir rivâyete göre ise “Kanâbile” isimli bir kabileye mensup olduğu için Kunbül lakabıyla meşhur olmuştur.

⁹⁶ İbnü‘l-Cezerî, *Gâyetü‘n-Nihâye*, 2/89; a.mlf., *en-Neşr*, 1/ 99.

⁹⁷ Zehebî, *Ma‘rifetü‘l-Kurrâ*, 1/454; İbnü‘l-Cezerî, *Gâyetü‘n-Nihâye*, 1/89; a.mlf., *en-Neşr*, 1/99.

⁹⁸ Zehebî, *Ma‘rifetü‘l-Kurrâ*, 1/455; İbnü‘l-Cezerî, *Gâyetü‘n-Nihâye*, 1/191; a.mlf., *en-Neşr*, 1/99

Kunbül 195 (M.810) yılında Mekke de doğmuş, 291 (M.903) yılında ise yine aynı şehirde vefat etmiştir. Kırâat ilminde (ج) rumuzuyla gösterilir.

Kunbül Mekke’de uzun yıllar Hicaz bölgesinin tüm kurrâsına ve halktan kimselere Kur’ân ve kırâat okutmuştur. Ölümünden on veya yedi sene önce kırâat okutmayı bıraktığı kaynaklarda zikredilmektedir. Kırâatini doğrudan İbn Kesîr’den almamasına rağmen İbn Kesîr’in ikinci râvisi olarak meşhur olmuştur.⁹⁹

2.1.2.2.1. Birinci Tarık: Ebû Bekir b. Mücâhid

Tam adı Ebû Bekir Ahmed b. Musa b. Abbas b. Mücâhid et-Temîmî ola İbn Mücâhid Temim kabilesine mensup olup hicrî 245 yılında Bağdat’ta dünyaya gelmiştir. Doğduğu mahalle olan Sûkulataş’a nisbetle Ataşî diye de anılır.¹⁰⁰ Kırâat ilmindeki otoritesi ve güvenilirliği, kırâat ilmi noktasında başvurulacak bir kimse olmasında etkili olmuştur. Bağdat’ta kırâat hocalığı yapan İbn Mücâhid, aynı zamanda kırâat ekollerini meşhur yedi kırâat olarak sistemleştiren kişi olarak da bilinir. İbn Mücâhid, kırâat tahsilini İbn Kesir, Ebû Eyyüp el-Hayyât, Ebû’z-Za‘za Abdurrahman b. Abdus ve Kunbül’ün yanında yapmış ve kendilerinden arz yoluyla kırâat almıştır. Ayrıca pek çok kırâat âliminden semâ yoluyla kırâat almış ve böylece yaşadığı bölgede şeyhu’l-kurrâ olarak tanınmıştır.¹⁰¹

Kırâatlerdeki otoritesi devlet adamları tarafından da kabul ve tasdik olunan İbn Mücâhid’in, şazz kırâatleri okumaya ve yaymaya çalışan İbn Şenebûz ve İbn Miksem gibi âlimlerin muhâkeme ve cezalandırılmaları için toplanan meclislerde bulunmuş ve görüşlerini ifade etmiştir.¹⁰² İbn Mücâhid’in kırâat ilmine yaptığı en önemli katkı, meşhur ve mütevatir kabul edilen kırâatleri kırâat otoritelerini ikna edecek kurrâ seçimiyle Kitâbü's-Seb'a adlı eserinde bir araya getirmiş olmasıdır. İbn Mücâhid'den önce içlerinde bu yedi kırâat imamının da yer aldığı daha çok sayıda imamın kırâati Ebû Ubeyd Kasım b. Sellam ve İbn Cerîr et-Taberi gibi müellifler tarafından bir araya getirilmişse de

⁹⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/452-453; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/146-147; a.mlf., *en-Neşr*, 1/99;

Tayyar Altıkulaç, “Kunbül”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2002), 26/375.

¹⁰⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/533; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/128;

¹⁰¹ Tayyar Altıkulaç, “İbn Mücahid”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1999), 20/214.

¹⁰² Rahim Tuğral, “Ebû Bekir b. Mücâhid”, *Diyanet Dergisi* 23,s.1, (1987): 5.

bunlardan hiçbirisi onun eseri kadar kabul görmemiş ve meşhur olamamıştır. Bu eseriyle İbn Mücahid meşhur yedi kırâati ilk defa bir araya getirmiştir.¹⁰³

İbn Mücâhid'in yedi kırâati bir araya getirme çalışması, "Kur'ân yedi harf üzere nazil oldu" mealindeki hadiste "yedi harf"le yedi kırâat kavramı arasında karışıklığa yol açtığı ileri sürülerek bazı âlimleri tarafından eleştirilmiştir. Ayrıca kurrâ seçimi, yedi sayısı vs. bazı yönlerden özellikle başta İbnü'l-Cezerî olmak üzere birçok âlim tarafından eleştirilmiştir.¹⁰⁴ Hicrî 324 yılı Şaban ayında Bağdat'ta vefat etti.¹⁰⁵

2.1.2.2.2. İkinci Tarik: İbn Şenebûz

Tam adı Ebu'l-Hasan Muhammed b. Ahmed b. Eyyûb b. Es-Salt el-Bağdâdî el-Mukrî'dir. Dedelerinden olan Şenebûz'a nisbetle, İbn Şenebûz künyesi ile meşhur olmuştur. Kaynaklarda ayrıca Şenbûz ve Şennebûz şeklinde de geçmektedir. Hicrî 248 yıllarında doğduğu tahmin edilmektedir. Kırâat ve hadis tahsili için pek çok yere seyahat etti. İbrahim el-Harbî, Ahmed b. Beşşâr el-Enbârî, İdris el-Haddâd gibi âlimlerden arz yoluyla kırâat öğrendi.¹⁰⁶

İbn Şenebûz mushaf hattına muhalif okuyuşları sebebiyle çok eleştirilmiş, hatta bir heyet önünde sorgulanmıştır. Bu sorgulama neticesinde kendisine, tövbe edinceye kadar ceza verilmiş ve neticede bir daha şâz kırâatleri okumayacağına dair söz alınmıştır. İbn Şenebûz meşhur kırâat âlimi İbn Mücâhid ile aynı dönemde, aynı şehirde Bağdat'da yaşamıştı. Aynı hocalardan kırâat eğitimi almış ve aynı çevrede yetişmişlerdi. Birbirlerini çok iyi tanıyorlardı. Bağdatta iki âlim de Şeyhu'l-kurrâlık makamına yükselmişlerdi. Her ikisi de kırâat ilmi açısından otorite olarak kabul ediliyordu ve talebe yetiştiriyordu. Fakat bu iki âlim arasında görüş ayrılıkları ve çekişmeler yaşanıyordu.

İbn Şenebûz, İbn Mücâhid'in okuttuğu talebelere kırâat okutmuyor ve karşılıklı olarak birbirlerini ağır şekilde eleştiriyorlardı. İbn Şenebûz, İbn Mücâhid hakkında kırâat ilmini hakkıyla bilmediğini, bu ilimin tahsili için ilmî seyahat yapmadığını söyleyerek

¹⁰³ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/128; a.mlf., *en-Neşr*, 1/33-34; Altıkulaç, "İbn Mücahid", *DİA*, 20/214.

¹⁰⁴ Mehmet Emin Maşalı, *Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kırâat İlmî*, (Ankara: Otto Yay., 2016), 74-79; Mehmet Dağ, "İbn Mücahid'in Kırâat Ekollerini Yedi İle Sınırlaması: Eleştirel Bir Yaklaşım", *Ekev Akademi Dergisi*, (2006): 92-103.

¹⁰⁵ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/533-538; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/ 128-130; a.mlf., *en-Neşr*, 1/100.

¹⁰⁶ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/49;

onu küçümsemiştir. Ama İbn Şenebûz'un söylediklerinin aksine, İbn Mücâhid kırâat ilmi için başka şehirlere gitmiş hatta İbn Şenebûz ile birlikte birçok hocadan ders okumuşlardı.

Bağdatlı bir kırâat âlimine İbn Mücâhid ve İbn Şenebûz'un hangisi daha iyidir diye sorulunca o, 'İbn Mücâhid'in aklı ilminden daha fazla, İbn Şenebûz'un ise ilmi aklından daha fazladır' demiştir. Kitâbu İhtilâfî'l-Kurrâ, Kitâbu'l-Kırâat ve Şevâzzu'l-Kırâat telif ettiği eserlerden bazılarıdır. 3 Safer 328 (19 Kasım 939) yılında Bağdat'ta vefat etti.¹⁰⁷

2.1.3. Ebû Amr b. A'lâ

Tam adı Ebû Amr Zebbân b. el-A'lâ b. Ammâr el- Mâzinî el- Basrî olan Ebû Amr'ın doğum tarihi hakkında kaynaklarda farklı tarihler verilse de 70 (M.689) yılında Mekke'de doğduğu tahmin edilmektedir.¹⁰⁸ Adı üzerinde ihtilaf edilerek yaklaşık 20 isim ileri sürülmüşse de daha çok 'Zebbân' ismi kabul görmüştür.¹⁰⁹

Kırâat ilminde (ح) rumuzuyla gösterilir. Ebû Amr hicrî 154 (771) yılında Kûfe'de vefat etmiştir. Vefat yılı hakkında farklı görüşler olmakla birlikte Kûfe'de vefat ettiği noktasında kaynaklarda ittifak vardır. Vefatının yolculuk esnasında olduğu rivâyet edilmiştir. Ebû Amr, kırâat ilmi tahsili için Mekke, Medîne, Basra ve Kûfe şehirlerine gitmiş ve tanınmış âlimlerden kırâat okumuştur. Mekke'de Mücâhid b. Cebr, Saîd b. Cübeyr, Atâ b. Ebû Rebâh, İkrime b. Hâlid ve kırâat imamı İbn Kesîr'den; Medîne'de Yezîd b. Rûmân, Şeybe b. Nisâh ve kırâat imamı Ebû Ca'fer'den; Kûfe'de kırâat imamı Âsım ve son olarak Basra'da Hasan-ı Basrî gibi âlimlerden kırâat okumuştur.¹¹⁰

Ebû Amr b. Alâ'nın kırâat senedi genellikle Ebû Amr-Mücâhid ve Said b. Cübeyr-Abdullah b. Abbâs-Übey b. Ka'b-Hz. Peygamber şeklindedir. Kırâati Basra dışında da meşhur olmuş ve uzun yıllar Şam, Hicaz, Yemen ve mısır gibi bölgelerde yaygın olarak

¹⁰⁷ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/546-553; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/49-52; a.mlf., *en-Neşr*, 1/100-101; Abdulmecit Okçu, "İbn Şenebûz: Hayatı, Kırâat İlmindeki Yeri ve Resmi Hatta Muhallif Okuyuşları", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2014): 2-5.

¹⁰⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/225; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/263; a.mlf., *en-Neşr*, 1/109.

¹⁰⁹ İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a*, s. 79; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/224-225; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/263.

¹¹⁰ İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a*, s. 79-83; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/223-237; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/262-265; Tayyar Altıkulaç, "Ebû Amr b. Alâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1997), 10/94.

okunmuştur. Günümüzde Sûdan, Nijerya ve bazı Orta Afrika ülkelerinde Ebû Amr kırâati okunmaktadır.¹¹¹

2.1.3.1. Birinci Râvi: Ebû Ömer ed-Dûrî

Tam adı Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Addülazîz b. Suhbân el-Ezdî en-Nahvî ed-Dûrî dir. Bağdat'ın Dûr isimli bir mahallesine nispetle Dûrî künyesi ile meşhur olmuştur. Kırâat ilminde (ط) rumuzuyla gösterilir. Bağdat'ta hicrî 150 (767) yılından sonra doğmuş ve genel kabüle göre 240 (860) yılında Sâmerrâ şehrinde vefat etmiştir. Bağdat'ta birçok tanınmış âlimden ders aldıktan sonra ilim için Kûfe, Basra gibi ilim merkezlerine giderek dönemin âlimlerinden ders okumaya devam etmiştir. Nâfi kırâatini İsmail b. Ca'fer el-Medenî'den, Hamza kırâatini Süleym b. Îsâ'dan, Ebû Amr kırâatini Yahya b. Mübârek el-Yezidî'den ve Ebû Ca'fer kırâatini Ya'kub b. Ca'fer'den okumuştur.¹¹²

Dûrî hem Ebû Amr'ın hem de Kisâî'nin ravilerinden biri olarak kabul görmüştür. Ayrıca Ebû Ca'fer kırâati İbn Cemmâz rivâyeti tariklerinden biri olarak da kabul görmüştür. Kisâî'nin kırâatini bizzat kendisinden okumuş Ebû Amr'ın kırâatini ise onun talebesi olan Yahya el-Yezidî'den okumuştur. Ebû Ca'fer kırâatini ise İbn Cemmâz'ın talebelerinden olan Ya'kub b. Ca'fer'den okumuştur. Kendisinden yüz yıl kadar sonra yaşamış olmasına rağmen Ebû Amr'ın râvisi sayılması onun kırâatini iyi bilmesi ve kırâat konusunda güvenilir olması sebebiyledir.¹¹³

2.1.3.1.1. Birinci Tarik: Ebu'z-Ze'râ el-Bağdâdî

Tam adı Abdurrahman b. Abdûs Ebu'z-Ze'râ el-Bağdâdî'dir. Kırâat ilminde önemli bir konuma sahip, sika, adalet ve zabt sahibi bir âlimdir. Kırâatini arz yoluyla Ebû Ömer ed-Dûrî'den almıştır. Kendisinden de başta büyük kırâat âlimi İbn Mücâhid olmak üzere, Ali b. Hüseyin er-Rakkî, Ömer b. Aclân, İbrahim b. Musa ed-Dîneverî, Muhammed b. Muallâ eş-Şûnizî, Muhammed b. Ya'kub Muaddel ve diğer birçok âlim kırâat eğitimi aldı ve rivâyette bulundu. İbn Mücâhid, Nâfi' kırâati üzere Ebû'z-Ze'râ huzurunda yirmi defa hatim yaptığını, ayrıca Ebû Amr, Kisâî ve Hamza kırâatlerini da

¹¹¹ Abdulhamit Birişik, *Kırâat İlmi ve Tarihi*, (Bursa: Emin Yay., 2014), 123.

¹¹² Ebû Amr Osman b. Said ed-Dânî, *Kitabu't-Teyisir fi'l-Kırâati's-Seb'a*, (Beyrut: y.y. 1984), 5; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/386-389; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/230-232; a.mlf., *en-Neşr*, 1/110.

¹¹³ Tayyar Altıkulaç, "Dûrî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1994), 10/5-6.

Ebû'z-Ze'râ huzurunda okuduğunu aktarmıştır.¹¹⁴ Ebû'z-Ze'râ hicrî 280 yılı dolaylarında vefat etmiştir.¹¹⁵

2.1.3.1.2. İkinci Tarik: Ahmed b. Ferâh

Tam adı Ahmed b. Ferâh b. Cibrîl Ebû Ca'fer Bağdâdî'dir. Sika, adalet ve zabt sahibi bir âlimdir. Tefsir ilminde de ihtisas sahibi olduğu için müfessir nisbesiyle de anılmıştır.¹¹⁶ Ebû Ömer ed-Dûrî ve Bezzi'ye kırâat okudu. Ayrıca Abdurrahman b. Vâkîd'dan da kırâat dersleri aldı.¹¹⁷ İbn Ferah kırâat alanında ismi çokça zikredilen birçok âlime kırâat okutmuştur. Ahmed b. Adurrahman Dekkâk, Zeyd b. Ali b. Ebî Bilal, Ebû Bekir b. Miksem, İbn Mücâhid, İbn Şenebûz, Ali b. Saîd Kazzâz, Ebû Bekir en-Nekkâş ve Hibetullah b. Ca'fer gibi isimler bunlardan bazılarıdır. Hicrî 330 yılı Zilhicce ayında vefat etmiştir.¹¹⁸

2.1.3.2. İkinci Râvi: Sûsî

Tam adı Ebû Şuayb Salih b. Ziyâd b. Abdulah b. İsmail b. İbrahim b. el-Cârûd er-Rüstübî es-Sûsî dir. Hicrî 170'li yıllarda Sûs'ta doğmuş ve 261 (874) yılında doksan yaşlarında Rakka'da vefat etmiştir. Kırâat ilminde (س) rumuzuyla gösterilir. Ahvaz'da bir köy olan Sûs'a ve bu köyden olan dedesine nispetle kendisine Sûsî denmiştir. Sûsî kırâati Yahya b. Mübarek el-Yezîdî'den, Abdullah b. Nümejr'den ve Süfyan b. Uyeyne'den almıştır. Yezîdî en önde gelen talebelerinden olan Sûsî'ye Amr Kırâati'ni hem arz metodu ile hem de semâ metodu ile öğretmiştir. Kırâati bizzat kendisinden almamasına rağmen güvenilirliği ve kırâat ilmindeki otoritesi sebebiyle Ebû Amr'ın râvisi olarak kabul görmüştür. Kendisi de birçok talebe yetiştirmiş ve kırâate hizmet eden önemli şahsiyetlerden olmuştur. Sûsî'nin kırâati İbn Cerîr ve daha birçok alim tarafından sonraki nesillere aktarılmıştır.¹¹⁹

¹¹⁴ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/468; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/338; a.mlf., *en-Neşr*, 1/110.

¹¹⁵ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/467-468; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/337-338; a.mlf., *en-Neşr*, 1/110.

¹¹⁶ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/110.

¹¹⁷ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/90.

¹¹⁸ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/ 468-469; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/ 89-90; a.mlf., *en-Neşr*, 1/ 110.

¹¹⁹ Dâni, *et-Teyssîr*, 6; Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/390-391; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/302; a.mlf., *en-Neşr*, 1/ 110; Tayyar Altıkulaç, "Sûsî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2009), 37/576.

2.1.3.2.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Cerîr

Tam adı Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-İmam Ebû Ca'fer Taberî Âmulî Bağdâdî'dir. Hicrî 224 senesinde İran sınırları içerisinde bulunan, eski ismiyle Taberistan bölgesine bağlı Âmul'de dünyaya gelmiştir. Bu sebeple Âmulî künyesiyle anılır. Kırâat ilmi dışında tefsir, tarih, hadis ve fıkıh ilimleriyle de meşgul olmuştur. İlim öğrenmek için yirmi sene boyunca birçok ilim merkezine seyahatler yapmıştır.¹²⁰

Taberî, ilk eğitimine memleketi Âmul'de Kur'ân-ı Kerîm'i ezberleyerek ve hadis yazarak başladı. İlim tahsili için beş yıl sürecek ilk seyahatini on iki yaşında iken Rey'e yaptı; orada İbn Humeyd er-Râzî'den çok sayıda hadis öğrendi ve tefsir okudu. Tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı gibi ilimlerde birçok hocadan ders alan Taberî Ahmed b. Yûsuf et-Tağlebî'den kırâat dersleri aldı. Ayrıca Beyrut'ta Abbas b. Velid el-Beyrûtî'nin yanında Şamlılar'ın kırâati üzere Kur'ân-ı Kerîm'i hatmetti.¹²¹

2.1.3.2.2. İkinci Tarik: Musa b. Cumhûr

Tam adı Musa b. Cumhûr b. Zerîk Ebû İsa Bağdâdî'dir. Sika bir âlimdir. Ebû Şuayb Sûsî'den kırâat okudu.¹²² Ayrıca Âmir b. Ömer el-Mevsilî, Ahmed b. Cübeyr Antâkî ve İmrân b. Musa el-Kazzâz gibi âlimlerden arz yoluyla kırâat aldı. Kendisinden de İbn Şenebûz, Hişâm b. Ammâr ve diğer birçok âlim kırâat öğrenmiş ve rivâyette bulunmuştur.¹²³

Ebû Amr ed-Dânî, İbn Cumhûr hakkında 'akranları arasında sika, meşhur ve büyük bir âlimdir' demiştir. İbn Cumhûr hicrî 300 yıllarında vefat etti.¹²⁴

2.1.4. İbn Âmir

Tam adı Ebû İmrân Abdullah b. Âmir b. Yezid el-Yahsubî dir. Aslen yemenli olan İbn Âmir Ürdün'ün Ruhâb köyünde doğmuştur. Doğum tarihi hakkında kaynaklarda iki farklı tarih zikredilmektedir. Talebelerinden biri hicri 8 (M.630), diğeri ise hicri 21 (M.641) tarihinde doğduğunu rivâyet etmiştir. Künyesi hakkında birçok isim

¹²⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/527; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/96; a.mlf., *en-Neşr*, 1/110.

¹²¹ Mustafa Fayda, "Taberî, Muhammed b. Cerîr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2010), 39/319.

¹²² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/481.

¹²³ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/481; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/277.

¹²⁴ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/277; a.mlf., *en-Neşr*, 1/110.

zikredilmekle beraber daha çok “Ebû İmrân” künyesi ile meşhur olmuştur. 9 yaşında Şam’a gitti ve ömrünün sonuna kadar burada yaşadı. Ashâbdan Muâz b. Cebel, Muğîre b. Ebî Şihâb, Ebû’ d-Derdâ ve Fedâle b. Ubeyd’den kırâat okudu.

Kırâat senedi Muğîre b. Ebî Şihâb ve Ebû’ d-Derdâ yolu ile Hz. Osman’a, ondan da Hz. Peygamber’e ulaşmaktadır. Kur’ân kırâati konusundaki yetkinliği yanında hadis ilmi ile de meşgul olan İbn Âmir Hz. Osman, Muâviye b. Ebû Süfyan, Ebû’ d-Derdâ, Zeyd b. Sâbit, Vâsile b. Eska’, Fedâle b. Ubeyd, Ebû Ümâme el-Bâhilî, Ebû İdris el-Havlânî, Numan b. Beşir gibi şahsiyetlerden hadis rivâyetinde bulunmuştur. Ayrıca Şam kadılığı ve Emeviyye Câmii’nin inşâsı ve hizmeti ile ilgili görevlerde bulunmuştur. İbn Âmir 118 (M.736) yılında Şam’da vefat etmiştir. Kırâat ilminde (ك) rumuzuyla gösterilir. Şam yöresinin kırâat imamıdır. İbn Âmir’in kırâati, râvileri Hişâm ve İbn Zekvân kanalıyla sonraki nesillere aktarılmıştır.¹²⁵

2.1.4.1. Birinci Râvi: Hişâm b. Ammâr

Tam adı Ebû’l-Velîd Hişâm b. Ammâr b. Nusayr b. Meysere b. Ebân es-Sülemî’dir. 153 (M.770) yılında Şam’da doğmuştur. Dımaşk’da doğması sebebiyle “ed-Dımaşkî” lakabıyla da anılır. Hişâm b. Ammâr 245 (M.859) yılında yine Şam’da vefat etmiştir. Vefat tarihi ile ilgili 244 veya 246 tarihleri de zikradilmektedir. Kırâat ilminde (ح) rumuzuyla gösterilir.

Hişâm b. Ammâr Dımaşk’ın imamı, hatîbi, kâri’i, hadis âlimi ve müftîsi’dir. Kırâatini İbn Âmir’in meşhur talebesi Yahyâ b. Hâris ez-Zimârî’den (ö. 145/762) kırâat okuyan Irâk b. Hâlid (ö. 200/815) ve Eyyûb b. Temîm’den (ö. 198/813) arz yolu ile almıştır. Hişâm b. Ammâr Şam’ın meşhur kırâat üstadı ve aynı zamanda hocası olan Eyyûb b. Temîm vefat edince, İbn Âmir kırâat ekolünün temsilcisi ve iki râvisinden birisi haline gelmiştir. Kırâati Hulvânî ve Dâcûnî tarikleri ile sonraki nesillere aktarılmıştır.¹²⁶

2.1.4.1.1. Birinci Tarik: Ahmed b. Yezîd el-Hulvânî

Ebû’l-Hasan Ahmed b. Yezîd b. Ezdâz el-Hulvânî Hişâm b. Ammâr’da arz yoluyla İbn Âmir kırâatini almıştır. Hulvânî aynı zamanda Kâlûn rivâyetinin de meşhur

¹²⁵ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-Seb’a*, s. 85-87; Dâni, *et-Teyisîr*, 5-6; Zehebî, *Ma’rifetü’l-Kurrâ*, 1/186-197; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/ 380-381; a.mlf., *en-Neşr*, 1/117.

¹²⁶ Zehebî, *Ma’rifetü’l-Kurrâ*, 1/396-402; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 2/308-310; a.mlf., *en-Neşr*, 1/117.

iki tarikinden birisi olduğu için Kâlûn rivâyetini anlattığımız bölümde hakkında bilgi verdik.¹²⁷

2.1.4.1.2. İkinci Tarik: Ebû Bekir Remlî ed-Dâcûnî

Tam adı Muhammed b. Ahmed b. Ömer b. Ahmed b. Süleyman Ebû Bekir Remlî'dir. Daha çok Dâcûnî Kebîr diye bilinir. Sika, meşhur, adalet ve zabt sahibi büyük bir kırâat âlimidir. İlim öğrenmek ve kırâat almak için Rey ve Irak gibi ilim merkezlerine seyahat etti.¹²⁸ Arz ve semâ yoluyla Ahfeş b. Harun, Muhammed b. Musa Sûrî, Musa b. Cerîr, Abdullah b. Cübeyr, Abbas b. Fazl b. Şâzân, Ahmed b. Osman b. Şebîb, İshak el-Huzâî, Ebû Rebîa' ve daha birçok önemli isimden kırâat öğrenmiştir.

Dâcûnî, kırâat alanında birçok önemli şahsiyete de hocalık yapmıştır. Abbas b. Muhammed Remlî (Dâcûnî Sağîr), Zeyd b. Ali b. Ebî Bilal, Ahmed b. Bilal ve Yusuf b. Beşir b. Âdem gibi isimler arz ve semâ yoluyla kendisinden kırâat almış ve rivayette bulunmuş âlimlerdir. Ayrıca İbn Mücâhid ile de karşılıklı olarak kırâat alanında istifade etmişlerdir. Ebû Amr ed-Dânî, Dâcûnî hakkında 'sika, hâfız, adalet ve zabt sahibi, hicrî 300 senesinden sonra Rey ve Irak gibi bölgelere ilmî seyahatler yapan meşhur bir kırâat imamıdır.' İfadesini kullanmıştır. Hicrî 324 yılı Recep ayında Remle'de vafat etti.¹²⁹

2.1.4.2. İkinci Râvi: İbn Zekvân

Tam adı Ebû Amr Abdullah b. Ahmed b. Beşir b. Zekvân ed-Dımaşkî olup, 173 (M.789) yılında Şam'da doğmuştur. 242 (M.857) tarihinde doğduğu ve uzun yıllar görev yaptığı Şam'da vefat etmiştir. Kırâat ilminde (ر) rumuzuyla gösterilir. Kırâatini Eyyûb b. Temîm'den arz yolu ile almıştır. Ayrıca Kisaî Şam'a geldiğinde ondan da kırâat okumuş ve birkaç defa Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmiştir. İbn Zekvân'ın İshak b. Müseyyibî'den 206 (M.821) İmam Nâfi'nin bazı kırâat vecihlerini öğrendiği de rivâyet edilmiştir. İbn Âmir'in diğer râvisi Hişâm b. Ammâr ile birlikte Şam Emeviyye Câmii'nde imam ve hatîb olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda hadis ilmi ile de ilgilenen İbn Zekvân'ın bazı hadis rivayetleri Kütüb-i Sitte içerisinde yer almıştır. Kırâati Ahfeş ve es-Sûrî tarikleri ile sonraki nesillere aktarılmıştır.¹³⁰

¹²⁷ Bkz. Sayfa 27.

¹²⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/540.

¹²⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/539-540; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/70; a.mlf., *en-Neşr*, 1/118.

¹³⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1 402-405; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/363-364; a.mlf., *en-Neşr*, 1/118.

2.1.4.2.1. Birinci Tarik: Harun b. Musa el-Ahfeş

Tam adı Harun b. Musa b. Şerîk Ebû Abdullah et-Teğlebî el-Ahfeş ed-Dimeşkî olmakla beraber daha çok Ahfeş künyesi ile meşhur olmuştur. Hicrî 200 yılında Dımaşk'ta dünyaya gelen Ahfeş, yaşadığı dönemin Şeyhu'l-Kurrâ'sı olarak kabul edilmiş ve anılmıştır. Kırâat ilmi yanında tefsir, nahiv meânî ve şiir noktasında da bilgin bir kişiydi. Şam bölgesi âlimlerinden kabul edilen Ahfeş kırâat ilminin bu bölge de gelişip tanınmasına katkı sağlamıştır.¹³¹ Ahfeş kırâat ilmini hem arz hem de semâ yoluyla İbn Zekvân'dan almıştır. Ayrıca İbn Âmir'in diğer râvisi Hişâm b. Ammâr'dan da arz yoluyla kırâat almıştır. Muhammed b. Musa es-Sûrî, Muhammed b. Hasan en-Nekkâş, İbn Şenebûz ve Muhammed b. el-Ahram gibi önemli şahsiyetler de Ahfeş'den kırâat dersi almış ve rivâyette bulunmuşlardır. Bunlardan Nekkâş ve el-Ahrem onun meşhur tarikleri olarak kabul edilir. Zehebî, Ahfeş için 'muammer¹³² ve güvenilir bir kişiydi' derken, İsbahânî'de onun faziletli bir kişi olduğunu ifade etmiş ve kırâat ilminde özellikle de İbn Zekvân rivâyetinde otorite ve güvenilir bir âlim olduğunu söylemiştir.¹³³ Arap grameri ve kırâatler konusunda eserler telif ettiği kaynaklarda zikredilse de günümüze ulaşamamıştır.¹³⁴ Ahfeş hicrî 292 yılında Dımaşk'ta vefat etmiştir.¹³⁵

2.1.4.2.2. İkinci Tarik: Ebû'l-Abbâs es-Sûrî

Tam adı Ebû'l-Abbâs Muhammed b. Mûsâ b. Abdurrahman eş-Şeyh es-Sûrî'dir. İbn Zekvân'ın önde gelen talebeleri arasında yer almaktadır. Kırâati arz yoluyla İbn Zekvân ve Abdurrezzâk b. Hasan el-İmâm'dan almıştır. Şam bölgesinde kırâat ilminin gelişmesi yönünde önemli katkıları olmuştur. Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed ed-Dâcûnî er-Remlî, Hasan b. Saîd el-Mutavvî' gibi kırâat âlimleri kendisinden kırâat okumuşlardır. Kaynaklarda Remlî ve Mutavvî' ana tarikleri olarak geçmektedir. Hicrî 307 yılında Dımaşk'ta vefat etmiştir.¹³⁶

¹³¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/485-486; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/302;

¹³² Bu kelime uzun yaşayan râviler için kullanılmıştır, bk. Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, (İstanbul: İFAV Yay., 2011), 189.

¹³³ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/486; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/303

¹³⁴ Emin Işık, "Ahfeş ed-Dımaşkî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1988), 1/525.

¹³⁵ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/118.

¹³⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/498-499; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/234; a.mlf., *en-Neşr*, 1/118.

2.1.5. Âsım b. Behdele

Tam adı Ebû Bekir Âsım b. Behdele b. Ebi'n-Necûd el-Esedî el-Kûfî olan imamın doğum tarihi hakkında kesin bilgi olmamakla beraber 45 (M.665) yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Kûfe'de doğmuş, 80 yılı aşkın ömrünü orda geçirmiş, 127 veya 128 (M.744-745) yılında yine aynı şehirde vefat etmiştir.¹³⁷ Âsım'ın ravisi Şu'be (ö. 193/809), hocalarından da Süleymân el-A'meş (ö. 148/765) Âsım'ın gözlerinin âmâ olduğunu söylemektedir.¹³⁸ Âsım tâbiînden sayılmaktadır. Tabiînden sayılması küçük yaşta sahabeden Hâris b. Hassan el-Bekirî ve Rifâa' b. Yesribî'ye kavuşmuş olmasından dolayıdır. Âsım, hayatı boyunca Kûfe'de kırâat ilmine hizmet etmiş ve pek çok kimseye Kur'an ve kırâat eğitimi vermiştir. Meşhur talebeleri Ebû Bekir Şu'be ve Hafs'ın dışında kırâat-i seb'a imamlarından Hamza ez-Zeyyât, Süleymân el-A'meş, İmam-ı Âzam Ebû Hanife, Süfyân es-Sevrî (ö. 161/778) ve Halil b. Ahmed (ö. 175/791) gibi birçok âlim İmam Âsım'dan kırâat okumuştur.

Âsım kırâat ilminin yanı sıra hadis ilmi ile de ilgilenmiştir. Sahâbeden Rifâa'b. Yesribî ve Hâris b. Hasan el-Bekirî'den ve tabiînden birçok kişiden, hadis rivâyet etmiştir. Atâ b. Ebî Rebâh (ö. 114/732), Süleymân el-A'meş, Ebû Bekir Şu'be, Süfyân es-Sevrî, Ebû Avâne (ö. 316/929), Süfyân b. Uyeyne (ö. 198/814) gibi raviler Âsım'dan hadis rivâyet etmişlerdir. Âsım'ın hadis raviliği hususunda Ahmed b. Hanbel, Ebû Zür'a (ö. 264/878) gibi önemli şahsiyetler onu sika görmüşlerdir. Kendisinden çok fazla kişi hadis rivâyet etmiş, halktan birçoğuna da kırâat okutmuştur. Abdurrahman es-Sülemî'den aldığı kırâati Kûfe'de ölünceye kadar okutmuştur. Şam yolunda iken 127/745 yılında öldüğü söylenmiştir. Bazıları 128, bazıları ise 129 yılında Benî Ümeyye'nin son halifesi Mervân b. Muhammed el-Ca'dî zamanında Kûfe'de öldüğünü ifade etmişlerdir.¹³⁹

İmam Âsım'ın kırâatinde birkaç kelime dışında kural dışı okuyuş pek bulunmaz. Yine imâle, işmâm, teshil vb. farklı uygulamaları bulunan unsurlar onun kırâatinde çok

¹³⁷ Mehmet Ali Sarı, "Âsım b. Behdele", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1991), 3/475.

¹³⁸ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/316.

¹³⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/204-208; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/315-316; a.mlf., *en-Neşr*, 1/126; Ebu Cafer Ahmed b. Ali b. Halef el-Ensari İbnü'l-baziş, *el-İkna' fi'l-Kıraati's-Seb'*, thk. Abdul-mecid Kutamış, (Mekke: Ummü'l-Kurâ Üniversitesi Yay., 1903), 1/115.

azdır. Senedi çok sağlam ve kırâati sadedir. İşte tüm bu nedenlerden dolayı kırâati Müslümanların çoğunluğu tarafından kabul görmüş olabilir.¹⁴⁰

2.1.5.1. Birinci Râvi: Ebû Bekir Şu‘be

Tam adı Ebû Bekir Şu‘be b. Âyyaş b. Salim el-Esedî el-Kûfî’dir. Buğday ticaretiyle uğraştığı için, “Hannât” lakabıyla anılmıştır. Vasil b. Hayyân el-Esedî’nin mevlâsıdır.¹⁴¹ Hicrî 95 (713)’de doğmuştur. Hicrî 95 (713)’de doğan Ebû Bekir Şu‘be Kırâat ilmini arz yoluyla Âsım’dan öğrenmiştir. Bu konuda kendisi, Kur’ân’ı Kerim’i beşer âyetlik bölümler halinde İmam Âsım’dan öğrenip böylece üç defa hatmettiğini söylemektedir. İmam Âsım Abdurrahman es-Sülemî’den aldığı kırâati Hafs b. Süleyman’a, Zir b. Hubeyş’ten aldığı kırâati ise Ebû Bekir Şu‘be’ye okutmuştur.¹⁴²

Ebû Bekir Şu‘be, devrinin yaygın anlayışına göre çeşitli hocalardan ders almak yerine kırâat ilmini sadece Âsım’dan öğrenmesi sebebiyle onun pek çok talebesi arasında seçkin yerini aldı ve Kûfeliler’in Âsım kırâatı konusunda en çok güvendikleri kişilerden biri oldu. İbn Mücahid’in Kitâbû’s-Seb‘a’sında ve kırâat-i seb‘a imamlarının râvi sayısını iki ile sınırlayarak telif edilen kaynaklarda Âsım’ın iki râvisinden biri olarak Ebû Bekir’in rivâyeti esas alındı.¹⁴³

Ebû Bekir Şu‘be ölüm döşeginde iken ağlayan kız kardeşini teselli etmek için: “Niçin ağlıyorsun? Bu odanın içerisinde on sekiz bin hatim okudum. Umarım Kur’ân-ı Kerîm bana şefaât edecektir” demiştir.¹⁴⁴ Ebû Bekir Şu‘be kırâat hayatı boyunca birçok kırâat âlimi ve talebe yetiştirmiştir, bunlardan Yahya b. Âdem ve Yahya el-Uleymî tarikleri olarak kırâatini günümüze taşımıştır. Hicri 193/809 tarihinde Kûfe’de vefat etti.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Çetin, *Yedi Harf ve Kırâatler*, 245.

¹⁴¹ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/280

¹⁴² İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/295.

¹⁴³ Tayyar Altıkulaç, “Ebû Bekir b. Ayyâş”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1994), 10/109.

¹⁴⁴ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/126; Çetin, *Yedi Harf ve Kırâatler*, 245.

¹⁴⁵ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/280-286; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/295-296.

2.1.5.1.1. Birinci Tarik: Yahya b. Âdem

Tam adı Yahya b. Âdem b. Süleyman b. Halid Ebû Zekerıyyâ el-Kureşî el-Kûfî'dir. Büyük imam, hafız ve sika bir âlim olan Yahya b. Âdem, kırâat eğitimini semâ yoluyla Ebû Bekir b. Ayyâş'tan almıştır. Ayrıca İmam Kisâî'den de rivâyette bulunmuştur. Kûfe'de kırâat faaliyetlerinde bulunan Yahya b. Âdem, pekçok talebe yetiştirmiştir. İmam Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Ömer el-Vekî', Şuayb b. Eyyüb ve Ebû Hişam Rifâî' gibi isimler kendidsinden kırâat öğrenmiş ve rivâyette bulunmuşlardır.¹⁴⁶

Hadis ilmiyle de meşgul olan Yahya b. Âdem, Hasan b. Sâlih'ten hadis okudu. Süfyân es-Sevrî, İbn Râhûye, Abdullah b. Mübârek, Hammâd b. Seleme, Fudayl b. İyâz gibi şahsiyetlerden hadis dinledi. Bazı ricâl âlimleri tarafından sika, sadûk, sebt, hüccet ve hadis ilminin önde gelen temsilcisi olarak nitelendirilmiş, ayrıca güvenilir müfessirler arasında sayılmıştır.¹⁴⁷ Hicrî 203 yılının Rebiülâhir ayında vefat etti.¹⁴⁸

2.1.5.1.2. İkinci Tarik: Yahya b. Muhammed el-Uleymî

Tam adı Yahya b. Muhammed b. Kays Ebû Muhammed el-Uleymî el-Ensârî el-Kûfî'dir. Kûfe kırâat âlimlerinden olan Uleymî hicrî 150 yılında doğmuştur. Sika, adalet ve zabt sahibi meşhur bir kırâat âlimidir.¹⁴⁹

Ebû Bekir b. Ayyâş ve Hammâd b. Ebî Ziyad'dan arz yoluyla Âsım kırâatini almıştır. Kendisinden de Yusuf b. Ya'kub el-Vâsıtî arz yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Uleymî hicrî 243 yılında vefat etti.¹⁵⁰

2.1.5.2. İkinci Râvi: Hafs b. Süleyman

Tam adı Ebû Ömer Hafs b. Süleymân b. el-Muğîre el-Esedî el-Bezzâz el-Kûfî'dir. Hafs hicrî 90 (709) yılında Kûfe'de doğdu. Âsım'ın üvey oğludur. Çocukluğunun büyük kısmı, hem üvey babası hem de hocası olan Âsım'ın evinde geçmiştir. Kur'ân okumayı ve kırâatları ondan öğrendi. Hocasına Kur'ân-ı Kerîm'i defalarca hatmetti.¹⁵¹

¹⁴⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/342; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/317.

¹⁴⁷ Cengiz Kallek, "Yahya b. Âdem", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2013), 43/234.

¹⁴⁸ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/126.

¹⁴⁹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/126.

¹⁵⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/410; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/329-330.

¹⁵¹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/126.

İlk tahsil yıllarını hocası Âsım'ın evinde geçiren Hafs uzun müddet O'ndan kıraât okumuş, yaşadığı devrin en iyi okuyucusu olma vasfını kazanmıştır. Hafs kıraâtı arz yolu ile Âsım'dan almıştır. O'nun hakkında ez-Zehebi şöyle der: "Hafs b. Süleyman kıraât hususunda sika, adalet ve zabt sahibi biridir."¹⁵² Kaynaklarda Hafs'ın, İmam Âsım'dan başka bir hocadan kıraât okuduğuna dair bir kayıt mevcut değildir. Buna rağmen kendisinden onlarca kişi arz ve semâ yoluyla kıraât rivâyet etmişlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır; Süleymân b. Davud ez-Zehrani, 'Amr b. es-Sebbah, 'Ubeyd b. es-Sebbah, Hüseyin b. 'Ali el-Cu'fî, Ahmed b. Cübeyr el-Antâkî.¹⁵³

Kıraât konusunda otorite kabul edilen Hafs, hadis ilmiyle de meşgul olmuştur. Ancak aynı otoriteyi hadis alanında yakalayamamıştır. Bu konuda İmâm Buhârî; 'Raviler onu terketmişlerdir' demiştir. Yine Ahmed b. Hanbel'in Hafs'ın hadîsi alınmaz; 'Hafs'ın rivâyetleri tedkîk ve tenkîd edilerek alınmalıdır' demiştir.¹⁵⁴ Hafs, hicrî 180/796 tarihinde, yaklaşık 90 yaşında Kûfe'de vefat etmiştir.¹⁵⁵

2.1.5.2.1. Birinci Tarik: Ubeyd b. Sabbâh

Tam adı Ubeyd b. Sabbâh b. Ebî Şüreyh Ebû Muhammed en-Nehşelî el-Kûfî'dir. Sika, adalet ve zabt sahibi, salih bir kimsedir.¹⁵⁶ Âsım kıraâtini arz yoluyla Hafs b. Süleyman'dan almıştır. Kendisinden de Ahmed b. Sehl el-Eşnânî, Abdüssamed b. Muhammed, Hasan b. Mübarek el-Enmâtî gibi isimler arz yoluyla kıraât almış ve rivâyette bulunmuştur. Ubeyd b. Sabbâh hicrî 235 yılında vefat etti.¹⁵⁷

2.1.5.2.2. İkinci Tarik: Amr b. Sabbâh

Tam adı Amr b. Sabbâh b. Sabîh Ebû Hafs el-Bağdâdî ed-Darîr'dir. Âsım kıraâtini arz ve semâ yoluyla Hafs b. Süleyman'dan almıştır. Kendisinden de İbrahim b. Abdullah es-Simsâr, Hasan b. Mübarek, Abdüssamed b. Muhammed, Ali b. Said el-Bezzâr ve Ahmed b. Muhammed el-Fîl gibi isimler kıraât almış ve rivâyette bulunmuştur.¹⁵⁸ Ebû

¹⁵² İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/230.

¹⁵³ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/288

¹⁵⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/288.

¹⁵⁵ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/290; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/230; a.mlf., *en-Neşr*, 1/126.

¹⁵⁶ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/127.

¹⁵⁷ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/411-412; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/440-441.

¹⁵⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/410.

Amr ed-Dânî, Amr b. Sabbâh ile Ubeyd b. Sabbâh'ın kardeş olabileceğini söylemektedir.¹⁵⁹ Amr b. Sabbâh hicrî 221 yılında vefat etti.¹⁶⁰

2.1.6. Hamza b. Habîb

Tam adı Ebû Umâre Hamza b. Habîb b. Umâre b. İsmâil ez-Zeyyâd el-Ferâdî el-Kûfî'dir. Kaynaklarda İkrime b. Rabî et-Teymî ailesinin mevlası olduğu söylenmiştir. Hicrî 80 (699) yılında doğmuştur. Tabîînin üçüncü tabakasındandır. Enes b. Mâlik ve Abdullah b. Evfâ gibi bazı sahâbîler ile görüşmüş olma ihtimali vardır.¹⁶¹

Ebû Hanife, Süfyân es-Sevrî ve Yahyâ b. Âdem onun Kur'ân, kırâat ve ferâiz ilminde insanlara üstünlük sağladığını ifade etmişlerdir. Salih, güvenilir, takva ve zahid bir zât idi. Arap dilini iyi bilen ayrıca fıkıh ilminde de ilim sahibi bir kimse idi. Kur'ân eğitimi için talebelerinden ücret talep etmediği ifade edilmiştir.

Hamza kırâatini okuyanların yaptığı bazı hatalar bu kırâate nispet edilerek ona bazı eleştiriler de bulunulmuştur. Bu eleştiriler med, imâle ve hemzeden önce gelen sakin harfte yapılan sekte ile ilgilidir. Hamza kendi zamanında bu hatalara şahit olduğunda bu yanlışları hoş görmemiş ve talebelerine de gerekli uyarıları yapmıştır.¹⁶²

Fıkıh ve kelam ilmiyle de uğraşan Hamza'nın et-Tevhîd, el-Câmi, Kitâbü'l-Ferâiz, Kitâbü'l Vakf ve'l-İbtidâ, Menâm fî Fadîleti Hıfzî'l-Kur'ân ile Kitâbü Kırâati Hamza adlı eserlerinin olduğu kaynaklarda ifade edilmiştir.¹⁶³ Hadis alanında da otoritesi kabul edilmiş ve İmam Buhârî dışındaki kütüb-i sitte müellifleri onun rivayetlerini eserlerine alarak onu hadiste güvenilir bir kimse olarak kabul etmişlerdir.

¹⁵⁹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/530.

¹⁶⁰ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/127.

¹⁶¹ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/ 250; a.mlf., *Siyer*, 2/3740-3741; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/236; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133.

¹⁶² İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a*, 70.

¹⁶³ İbnü'l-Bâziş, *el-İkna'*, 1/125.

Hamza yaklaşık seksen yıl yaşamış ve hicrî 156 (773) yılında Hulvan'da vefat etmiştir. Kırâati, bu ilmi onun talebelerinden öğrenen Hallâd b. Hâlid ve Halef b. Hişâm'ın rivayetleriyle meşhur olmuştur.¹⁶⁴

2.1.6.1. Birinci Râvi: Halef b. Hişâm

Tam adı Ebû Muhammed Halef b. Hişâm b. Sa'leb el-Bezzâr es-Sılhî el-Esedî'dir. Hicrî 150/767 senesinin Receb ayında doğdu. Hem onuncu kırâat imamı hem de imam Hamza'nın birinci râvisi olarak kabul edilmiştir. İmam Halef, kırâat ilmini, Kırâat-i Seb'a imamlarından İmam Nâfi', İmam Hamza ve İmam Âsım'dan doğrudan değil onların talebelerinden almıştır. Ayrıca İmam Kisâî'nin kırâatini de semâ'yoluyla almış ve rivayette bulunmuş, İmam İbn Kesîr ve İmam Ebû Amr'ın kırâatlerini de ayrıca öğrenmiştir.¹⁶⁵

İmam Halef'ten gelen bir rivâyete göre; 19 yaşında iken, İmam Âsım b. Behdele'nin kırâatini, talebesi olan Ebû Bekir b. Ayyaş'tan öğrenmek için, Kûfe'ye hocası Süleym b. İsa'ya gitmiş, Süleym'den içinde ne yazıldığını bilmediği bir mektub alarak Ebû Bekir b. Ayyaş'a gitmiştir. Bu sırada aralarında şöyle bir konuşma meydana geldiği kaynaklarda zikredilir: Ebû Bekir b. Ayyaş kâğıdı okudu ve bana dedi ki: "Sen Halef misin? Evet" dedim. Dedi ki: "Sen! Kendine yeten, Bağdat'ın en iyi okuyansın, öyle mi?" sustum. Sonra dedi ki: "Otur, haydi oku." Dedim ki: "sana mı?" "Evet" dedi. Dedim ki: "hayır vallahi, Kur'ân hafızı birini küçük gören adama okumam." Sonra çıktım.¹⁶⁶ Halef, Ebû Bekir b. Ayyaş'ın bu sözlerini, küçültücü bularak Ebû Bekir'in yanından ayrılmıştır. Fakat daha sonra, bu davranışından pişman olmuş ve İmam Âsım'ın kırâatini bu kez Ebû Bekir'in talebelerinden Yahya b. Âdem'den öğrenmiştir.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/250-255; a.mlf., *Siyer*, 2/3740-3741; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/236-238; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; İbnu'l-Bâziş, *el-İkna'*, 1/125-126; Tayyar Altıkulaç, "Hamza b. Habîb", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1997), 15/511.

¹⁶⁵ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/419.

¹⁶⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/421; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/246;

¹⁶⁷ Tayyar Altıkulaç, "Halef b. Hişâm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1997), 15/237.

İmam Halef b. Hişâm, 7 Cemâziye'l-Âhir 229 (2 Mart M.844)'da Cehmiyye 'nin şerrinden korunmak için gizli şekilde inzivada yaşadığı bir dönemde Bağdat'ta vefat etmiş ve Künâse mezarlığına defnedilmiştir.¹⁶⁸

2.1.6.1.1. Tek Tarik: İdris el-Haddâd

Ebü'l-Hasan İdris b. Abdilkerîm el-Haddâd el-Bağdâdî aynı zamanda onuncu kırâat imamı olarak da geçen Halef el-Bezzâr'ın râvisi olduğu için hayatı hakkında Halef el-Bezzâr'ın râvilerinin anlatıldığı bölümde bilgi verildi.¹⁶⁹

2.1.6.2. İkinci Râvi: Ebû İsa Hallâd

Tam adı Ebû İsa Hallâd b. Hâlid (Huleyd) eş-Şeybânî es-Sayrafi el-Kûfi'dir. Kırâati Hamza b. Habîb'in önde gelen talebesi Süleym b. İsa, Hüseyin b. Ali el-Cu'fi ve Muhammed b. Hasan er-Revvâsî gibi âlimlerden arz metoduyla almıştır. Hasan b. Sâlih b. Hay, Züheyr b. Muâviye, Muhammed b. Abdülazîz et-Teymî, Kays b. Rebî'den ise hadis rivâyet ettiği ifade edilmiştir. Ebü'l-Hasan Ahmed b. Yezîd el-Hulvânî, Muhammed b. Şâzân el-Cevherî, Muhammed b. Heysem, Kâsım b. Yezîd el-Vezzân gibi âlimler kendisinden kırâat öğrenmişlerdir.¹⁷⁰

Ebü Hâtim, hadis ve kırâat ilmi açısından Hallâd'ı sadûk olarak değerlendirmiş.¹⁷¹ Ebû Amr ed-Dânî kırâat ilminde Süleym b. İsa'nın en sağlam talebesi olduğunu söylemiştir. Hamza b. Habib'in kırâatini bizzat kendisinden almamış olmasına rağmen meşhur yedi imamın ravilerini iki ile sınırlayarak telif edilen kırâat kitaplarında onun iki ravisinden biri olarak tercih edilmesinin sebebi Hallâd'ın bu ilimdeki seçkin yeri ve özellikle Kur'ân tilâvetindeki üstün başarısı olmalıdır. Hallâd hicrî 220'de (835) Kufe'de vefat etti. Onun biyografisine yer veren diğer müellifler gibi Buhari de aynı tarihi zikretmiştir.¹⁷²

¹⁶⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/419-422; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/246-247; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; Altıkulaç, "Halef b. Hişâm", *DİA*, 15/237

¹⁶⁹ Bkz. Sayfa 61.

¹⁷⁰ Tayyar Altıkulaç "Hallâd b. Hâlid", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1997), 15/381.

¹⁷¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/423.

¹⁷² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/422-423; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/248; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; Tayyar Altıkulaç "Hallâd b. Hâlid", *DİA*, 15/381.

2.1.6.2.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Şâzân

Tam adı Muhammed b. Şâzân Ebû Bekir el-Cevherî el-Bağdâdî'dir. Sika, adalet ve zabt sahibi, meşhur hadis ve kırâat âlimi olan İbn Şâzân, arz yoluyla Hallâd b. Hâlid ve Ruveym b. Yezîd'den kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Ebü'l-Hasan b. Şenebûz ve Ebû Bekir en-Nekkâş arz yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. İbn Şâzan hicrî 276 senesinde vefat etti.¹⁷³

2.1.6.2.2. İkinci Tarik: Muhammed b. el-Heysem

Tam adı Muhammed b. el-Heysem Ebû Abdullah el-Kûfî'dir. Hamza kırâatini arz yoluyla Hallâd b. Hâlid, Hüseyin el-Cü'fî ve Abdurrahman b. Ebî Hammâd gibi isimlerinde bulunduğu bir grup âlimden almıştır. Ayrıca Yahya b. Ziyâd el-Ferrâ'dan da Hamza kırâatini rivâyet almıştır. Kendisinden de Kasım b. Nasr el-Mâzinî ve Abdullah b. Sâbit arz yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. İbn Heysem hicrî 249 senesinde vefat etti.¹⁷⁴

2.1.6.2.3. Üçüncü Tarik: Kasım b. Yezîd el-Vezzân

Tam adı Kasım b. Yezîd b. Küleyb Ebû Muhammed el-Vezzân'dır. Sika, adalet ve zabt sahibi, meşhur bir kırâat âlimi olan el-Vezzân, Hallâd b. Hâlid ve Ca'fer b. Muhammed'den arz yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Kasım b. Zekeriyya ve Hasan b. Hüseyin es-Savvâf kırâat okumuş ve rivâyette bulunmuştur. el-Vezzân hicrî 250 senesinde vefat etti.¹⁷⁵

2.1.6.2.4. Dördüncü Tarik: Talha b. Abdullah et-Temmâr

Tam adı Süleyman b. Abdurrahman b. Hammâd b. İmrân b. Musa b. Talha b. Abdullah Ebû Davud Talha et-Temmâr el-Lü'lû el-Kûfî'dir. Sika bir âlim olan Talha et-Temmâr, Hallâd b. Hâlid es-Sayrafî ve Ömer b. Ahmed el-Kenedî'den arz yoluyla kırâat

¹⁷³ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/502; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/135; a.mlf., *en-Neşr*, 1/134.

¹⁷⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/436; a. mlf., *Târîhu'l-İslâm*, 18/479; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/240; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133;

¹⁷⁵ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/443; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/24; a.mlf., *en-Neşr*, 1/134;

okumuştur. Kendisinden de Abdullah b. Hâşim ez-Za'ferânî ve Muhammed b. Cerîr et-Taberî arz yoluyla kırâat almıştır. Talha et-Temmâr hicrî 252 senesinde vefat etti.¹⁷⁶

2.1.7. Ali b. Hamza el-Kisâî

Tebe-i Tabîîn'den olan imamın tam adı Ebü'l-Hasan Ali b. Hamza b. Abdullah b. Behmen b. Feyrûz el-Kûfî en-Nahvî el-Kisâî'dir. Daha çok Kisâî künyesiyle meşhur olmuştur. Benî Esed'in mevlasıdır. İran asıllı olan el-Kisâî'ye bu isim Bağdat ve Vasıt şehirlerinin arasında bulunan bir köy olan Kûsâyâ'dan dolayı verilmiştir. Yine bu ismin hocası Hamza tarafından verildiği de söylenmiştir.

Hicrî 120 yılı dolaylarında Kûsâyâ denilen köyde doğmuş Kûfe'de yetişmiştir. Bu nedenle Kûfe kurrâsından sayılmıştır. Halife Hârûn Reşit zamanına yakın Bağdat'a gelmiş, orada Halil b. Ahmed'den ders okumuş ve Bağdat'a yerleşmiştir. Önce Hârûn Reşit ve daha sonra da Harun Reşit'in oğullarının eğitiminde bulunmak üzere görevlendirilmiş, Bağdat halkına Kur'ân öğretmiştir. Kırâati Hamza'dan arz yoluyla almış ve birçok talebe yetiştirmiştir. Kırâat ilminin yanında Nahiv ve şiirde de uzmandı.¹⁷⁷

İbn Ebû Leyla ve Ebû Hayve Şüreyh b. Yezid el-Hadramî'den kırâat dersleri aldı Hamza b. Habib ez-Zeyyat'tan dört hatim indirdi. Ca'fer b. Muhammed es-Sadık ve Süleyman b. Erkam'dan hadis rivayet etti. Hamza'ya kırâati dört kez arz usulü ile okuduğu için kırâatine itimat edilirdi.

İbn Mücahid'in belirttiğine göre Kisâî kırâat ilmini esas itibariyle Hamza b. Habib ez-Zeyyat'tan almış olmasına rağmen 300 kadar yerde ona muhalefet etmiş, gerek onun kırâatinden gerekse diğer bazı imamların okuyuşundan tercihler yaparak isnad gerçeğini de göz ardı etmeksizin kendine has bir kırâat meydana getirmiştir. Yaptığı tercihlerle gördüğü kabul üzerine kırâatte asrın imamı sayılmıştır

Çok yönlü bir âlim olan Kisâî aynı zamanda birçok eser telif etmiştir. Onun telifleri arasında, Kırâatü'l- Kisâî, el-Âsâr fi'l-Kırâât, Kitâbü'l- Kırâât, Mütешâbihü'l- Kur'ân, Meâni'l-Kur'ân, Kitâbü'l-Aded ile Kitâbü'n-Nevâdir adlı eserler yer almaktadır.

¹⁷⁶ Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 19/160; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/285.

¹⁷⁷ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/296; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/474-478;

Hicrî 189 (805) senesinde yetmiş yaşlarında iken, Halife Hârûn Reşit ile beraber Horasan'a gittikleri sırada Rey yakınında bir köy olan Berenbeveyh'de vefat etmiştir.¹⁷⁸

2.1.7.1. Birinci Râvi: Ebü'l Hâris

Tam adı Ebü'l Hâris el-Leys b. Halid el-Bağdâdî olan râvi, kırâat ilminde (س) rumuzuyla gösterilir. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bazı kaynaklarda Mervezî nisbesiyle de anıldığı zikredilmiştir. Ancak Dâni bunun doğru olmadığını, bu nisbe ile aynı adı taşıyan kimsenin Malik b. Enes'in talebelerinden biri olduğunu ve Ebü Bekir künyesiyle anıldığını söylemiştir.¹⁷⁹

Kırâat ilmini arz yoluyla Ali b. Hamza el-Kisâî'den tahsil etti ve onun önde gelen talebeleri arasında yer aldı. Ayrıca Hamza b. Kasım el-Ahvel ve Yahya b. Mübarek el-Yezidi'den de faydalanarak rivayette bulundu. Selerne b. Asım, Muhammed b. Yahya el-Kisâî, Fadl b. Şazan ve Ya'kub b. Ahmed et-Türkmânî kendisinden kırâat ilminde faydalanan talebelerindendir. Hadis ilmiyle de meşgul olan Ebü'l Hâris bu ilimde sika olarak değerlendirilmiştir. Ebü'l-Haris, kırâat ilmindeki hocalarından Yahya b. Mübarek ei-Yezidi'den hadis rivayet etmiş, kendisinden de Muhammed b. Yahya el-Kisâî ve Selerne b. Asım rivayette bulunmuştur.¹⁸⁰ Hicrî 240 (854) yılında vefat etti.

2.1.7.1.1. Birinci Tarik: Muhammed b. Yahya

Tam adı Muhammed b. Yahya Ebü Abdullah el-Kisâî es-Sağîr el-Bağdâdî'dir. Mukrî, muhakkik, sika ve güvenilir bir âlim olan Muhammed b. Yahya hicrî 189 senesinde doğdu.¹⁸¹ Kırâatini arz yoluyla Ebü'l-Hâris el-Leysî ve Hâşim el-Berberî'den almıştır. Kendisinden de Ahmed b. Hasan el-Bettî, İbrahim b. Ziyad el-Kıntarî, Ebü Bekir b. Mücâhid, Ebü Müzâhim Hâkânî, Ahmed b. Ali b. es-Simsâr, Ebü'l-Hasan b. Şenebûz ve birçok isim arz ve semâ yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Uzun yıllar

¹⁷⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/296-301; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/474; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; İbnu'l-Bâzî, *el-İkna'*, 1/138; Tayyar Altıkulaç, "Kisâî Ali b. Hamza", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2002), 26/69.

¹⁷⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/424.

¹⁸⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/424; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/33; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; Tayyar Altıkulaç, "Ebü'l-Hâris", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1994), 10/322.

¹⁸¹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/244.

kırâat ilmine hizmet eden ve onlarca talebe yetiştiren Muhammed b. Yahya hicrî 288 senesinde vefat etti.¹⁸² Dâni 280 yılında vefat ettiğini ifade etmektedir.¹⁸³

2.1.7.1.2. İkinci Tarik: Seleme b. Âsım

Seleme b. Âsım Ebû Muhammed el-Bağdâdî en-Nahvî'dir. Ebû'l-Hâris el-Leysî'den kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Ahmed b. Yahya, Muhammed b. Ferec ve Muhammed b. Yahya el-Kisâî rivâyette bulunmuştur. İbnü'l-Enbârî'nin zikrettiğine göre Seleme b. Âsım, büyük âlim Ferrâ ile arkadaşı ve birbirleriyle ilmî müzâkerelerde bulunurlardı. Seleme b. Âsım hicrî 270 senesinden sonra vefat etti.¹⁸⁴

2.1.7.2. İkinci Râvi: Ebû Ömer ed-Dûrî

Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Addülazîz b. Sahbân el-Ezdî en-Nahvî ed-Dûrî (ö. 246/860). Dûrî hem Ebû Amr'ın hem de Kisâî'nin ravilerinden biri olarak kabul görmüştür. Kisâî'nin kırâatını bizzat kendisinden okumuş Ebû Amr'ın kırâatını ise onun talebesi olan Yahya el-Yezîdî'den okumuştur. Ebû Amr'ın râvisi olduğu için hayatı hakkında daha önce bilgi verilmişti.¹⁸⁵

2.1.7.2.1. Birinci Tarik: Ebû Osman ed-Darîr

Tam adı Saîd b. Abdurrahîm b. Saîd Ebû Osman ed-Darîr el-Bağdâdî'dir. Hâfız, sika, adalet ve zabt sahibi bir âlimdir. Arz yoluyla Dûrî ve birçok âlimden kırâat okumuştur. Kendisinden de Ahmed b. Abdurrahman b. Fazl, Hasan b. Saîd el-Mutavviî, Ebû Bekir Ahmed b. Nasr eş-Şezâî, İbrahim b. Ahmed el-Hattâb ve Abdullah b. Nâfî' arz yoluyla, Ömer b. Ahmed b. Seyf ise semâ yoluyla kırâat almıştır. Hicrî 310 yılından sonra vefat etti.¹⁸⁶

¹⁸² Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/503; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/139.

¹⁸³ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/245.

¹⁸⁴ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/282.

¹⁸⁵ Bkz., Sayfa 35.

¹⁸⁶ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/477; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/278; a.mlf., *en-Neşr*, 1/139

2.1.7.2.2. İkinci Tarık: Ca'fer en-Nasîbî

Ca'fer b. Muhammed b. Esed Ebü'l-Fazl ed-Darîr eNasîbî'dir. İbnü'l-Hammâmî künyesiyle ma'ruftur. Sika, adalet ve zabt sahibi bir âlimdir.¹⁸⁷ Ebû Ömer ed-Dûrî ve birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden de Muhammed b. Ali b. Cülendâ, Muhammed b. Ali b. Hasan el-Atûfî ve başka birçok kişi kırâat okumuş ve rivâyette bulunmuştur. Nusaybin bölgesi kırâat âlimi olan Ca'fer en-Nasîbî hicrî 307 senesinde vefat etti.¹⁸⁸

2.1.8. Ebu Ca'fer el-Medenî

Tam adı Ebû Ca'fer Yezid b. Ka'ka el-Kârî el-Mahzûmî el-Medenî olup, Medine'nin kırâat imamıdır. Sahabelerden Abdullah b. Ayyaş'ın veya Ümmü Seleme'nin azatlısı olduğu rivâyet edilir. Bizzat kendisinden aktarıldığına göre küçük bir çocukken bir gün Ümmü Seleme'nin yanına götürülmüş, o da başını okşayarak kendisi için dua etmiştir.¹⁸⁹ Tâbiûn tabakasından olan Ebû Ca'fer, kırâati Abdullah b. Ayyâş, Abdullah b. Abbas, Ebû Hüreyre ve Übey b. Kâ'b'dan almıştır. Zeyd b. Sabit'ten kırâat aldığı da söylenmişse de bu bilgi doğru değildir.¹⁹⁰ Kendisinden de kırâatinin meşhur iki râvisi İbn Cemmâz ve İbn Verdan, Nâfî' b. Abdurrahman, Ebû Amr b. Âla ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem gibi şahsiyetler kırâat öğrenmiştir.

Ebû Ca'fer'in kırâati yedi kırâatin meşhur olduğu dönemlerde bile okunmaya devam etmiştir. Muteber kabul edilen bazı eserlerde aşere imamlarının birincisi sayılmıştır. Bazı âlimler onun kırâatini şâz saymışlar ise de aşere imamları içinde yer almış ve kırâatine güvenilmiştir. Zehebî, Ebû Ca'fer kırâatinin adil ve sika kimseler tarafından nakledilmiş olması, mushaf hattına ve Arap diline uyması sebebiyle kabul gördüğünü zikretmiştir. Zehebî ayrıca sahabe ve tabiin ileri gelenlerinin yaşadığı bir dönemde Hz. Peygamber'in mescidinde Kur'ân dersleri veren, okuyuşuna kimsenin karşı

¹⁸⁷ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/177.

¹⁸⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/476-477; a.mlf., *Târîhu'l-İslam*, 23/304; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/177-178; a.mlf., *en-Neşr*, 1/139

¹⁸⁹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/333.

¹⁹⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/173.

çıkmadığı bir âlim olarak onun kırâati için şâz terimini kullanmasının doğru olmayacağına dikkat çekmiştir.¹⁹¹

Haz. Peygamber'in vefatından elli küsur sene sonra Mescid-i Nebevî'de Kur'ân ve kırâat okutmaya başlamış ve ölümüne kadar bu dersleri devam ettirmiştir. Hadis ilmiyle de meşgul olmuş ve rivâyetleri Ebû Dâvud'un süneni gibi sahih hadis kitaplarında yer almıştır. Çok ibadet eden, sâlih, sika ve hayrı Ehl-i bir zât olan Ebû Ca'fer, doksan küsur yaşlarında iken hicrî 130/748 yılında Medine'de vefat etmiştir.¹⁹²

2.1.8.1. Birinci Râvi: Îsâ b. Verdân

Tam adı Ebü'l-Hâris Îsâ b. Verdân el-Medenî'dir. Hazzâ lakabıyla anılmıştır. Medine doğmuş ve kırâati Şeybe b. Nisâh ve hocası Ca'fer el-Kârî'den almıştır. Nafi'nin de talebesi olmuş ve Ebû Ca'fer kırâatini ondan da okumuştur. Kendisinden de arz yoluyla İsmail b. Ca'fer el-Ensârî. Kâlûn, el-Meğazi adlı eseriyle tanınan Vâkıdî gibi şahsiyetler kırâat okudular. Ebu Ca'fer kırâatinin ravisi olarak İbn Verdân'ın rivayetleri ilk döneme ait kaynaklarda yer aldığı gibi kırâat-i aşere hakkında telif edilip imamların rivayetlerini iki ile sınırlayan eserlerde bu iki rivayetten biri olarak tercih edilir.¹⁹³ İbnü'l-Cezerî "usta bir mukri, gerçekten sağlam ve güvenilir bir râvî" ifadesini kullanmıştır. Zehebî onun muhtemelen Nâfi'den önce vefat ettiğini söylerken¹⁹⁴ İbnü'l-Cezerî hicrî 160 (777) yılı dolaylarında vefat ettiğini zikretmiştir.¹⁹⁵

2.1.8.1.1. Birinci Tarik: Fazl b. Şâzân

Tam adı Fazl b. Şâzân b. İsa Ebü'l-Abbâs er-Râzî el-İmam el-Kebir'dir. Sika bir âlim olan Fazl b. Şâzân, kırâatini Ahmed b. Yezid el-Hulvânî, Muhammed b. İdris el-Eş'arî, Muhammed b. İsa el-İsbehânî, Nuh b. Enes, Fazl b. Yahya b. Şahin ve birçok

¹⁹¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/177.

¹⁹² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/177; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/333; a.mlf., *en-Neşr*, 1/133; Tayyar Altıkulaç, "Ebû Ca'fer el-Kârî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1994), 10/116.

¹⁹³ Tayyar Altıkulaç, "İbn Verdân", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1999), 20/445.

¹⁹⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/247.

¹⁹⁵ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/543

âlimden arz yoluyla almıştır. Ayrıca Ebû Ömer ed-Dûrî, Yahya b. Abdulhamid ve Muhammed b. Hamid gibi isimlerden kırâat rivâyetinde bulunmuştur.

Kendisinden kırâat rivâyetinde bulunanlar arasında oğlu Ebü'l-Kasım el-Abbas, Hasan b. Saîd er-Râzî, Salih b. Müslim, Ahmed b. Muhammed b. Abdussamed, Muhammed b. Ahmed b. Harun, Ahmed b. Osman b. Şebîb ve Ebü'l-Hasan b. Şenebûz gibi isimler vardır. Fazl b. Şâzân hakkında Dâni şöyle demektedir; 'Kendi döneminde onun ilmine, zekasına ve adaletine sahip kimse yoktur.' Hicrî 290 senesi yakınlarında vefat etti.¹⁹⁶

2.1.8.1.2. İkinci Tarik: Hibetullah b. Ca'fer

Tam adı Hibetullah b. Ca'fer b. Muhammed b. Heysem Ebü'l-Kasım el-Bağdâdî'dir. Sika, adalet ve zabt sahibi meşhur bir kırâat âlimidir. Kırâat ilmini başta babası Ca'fer olmak üzere Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ali, İshak b. Ahmed el-Huzâî, Harun b. Musa b. el-Ahfeş, Ebû Rebîa' Muhammed b. İshak, Ebû Bekir el-İsbehânî gibi meşhur âlimlerden arz yoluyla tahsil etmiştir.

Kırâat tariklerinde isimleri çokça geçen Ebü'l-Hasan Hammâmî, Ali b. Muhammed b. Yusuf b. Allâf, Hulvânî, Ebû Bekir b. Mihrân gibi âlimler kendisinden arz yoluyla kırâat almış ve rivayette bulunmuştur. Hibetullah hicrî 350 yılı dolaylarında vefat etmiştir.¹⁹⁷

2.1.8.2. İkinci Râvi: Süleyman b. Cemmâz

Tam adı Ebü'r-Rebî' Süleymân b. Müslim b. Cemmâz ez-Zührî'dir. Benî Zühre'nin mevlâsı olan İbn Cemmâz kırâati hocası Ebû Ca'fer el-Kârî'den almış, Kırâat-i Seb'a imamlarının ilki olan Nâfi' b. Abdurrahman'ın da talebesi olmuştur. Ayrıca Şeybe b. Nisâh'dan da kırâat okumuş ve birçok talebe yetiştirmiştir. Nâfi' onu çok severdi. İbn Cemmâz Nâfi' kırâatini de okutmuş ama Ebû Ca'fer'in kırâatini tercih etmiştir.¹⁹⁸

Ebu Ca'fer'in kırâatiyle ilgili olarak hicrî beşinci yüzyılın ortalarına kadar telif edilen kırâat kitaplarında yer almayan İbn Cemmâz'ın rivayetleri bu asrın ikinci

¹⁹⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/607; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/10-11; a.mlf., *en-Neşr*, 1/143

¹⁹⁷ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/462-463; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/305; a.mlf., *en-Neşr*, 1/143

¹⁹⁸ İbn Mihrân, *el-Gâye fi'l-Kırâati'l-Aşr*, 10-11.

yarısından itibaren Hüzeli'nin el-Kamil'i, İbn Sivâr el-Bağdâdî'nin el-El-Müstenir'i gibi eserlerde bir araya getirilmiştir. Daha sonraki dönemlerde kırâat-i aşereye dair yazılan kitaplar içinde İbn Cemmâz'ın rivayetine yer vermeyenler bulunmakla birlikte Ebu Ca'fer'in râvileri iki ile sınırlanırken bunlardan biri olarak genellikle İbn Cemmaz tercih edilmiş, günümüze kadar kırâat-i aşerenin öğretiminde de bu tercihe uyulmuş ve bu suretle kırâat rivayeti yayılma imkanı bulmuştur.¹⁹⁹

İbn Cemmaz'ın Kur'ân tahsilindeki yerini önemli kılan hususlardan biri hiç şüphesiz onun Medineliler'in mushafları ile Hz. Osman'ın mushafı arasındaki farkları belirleyip rivayet edenlerden biri olmasıdır. Hangi tarihte vefat ettiği kesin olarak bilinmeyen İbn Cemmaz'ın ölümüyle ilgili olarak Zehebî, "Herhalde Nâfi'den önce veya onunla aynı tarihte" (169/785) ifadesini kullanırken²⁰⁰ İbnü'l-Cezerî 170'ten (786) sonra vefat ettiğini belirtmiştir.²⁰¹

2.1.8.2.1. Birinci Tarık: Ebû Eyyüb el-Hâşimî

Tam adı Süleyman b. Davud b. Davud b. Ali b. Abdullah b. Abbâs Ebû Eyyüb el-Hâşimî el-Bağdâdî'dir. Sika, adalet ve zabt sahibi meşhur bir kırâat âlimidir. İsmail b. Ca'fer'den kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Ahmed b. Hayseme, Muhammed b. el-Cehm, Hüseyin b. Ali b. Hammâd ve Muhammed b. İsa b. İbrahim el-İsbehânî gibi zâtlar kırâat rivâyetinde bulunmuşlardır.²⁰²

Hadis ilmiyle de meşgul olan Hâşimî, Abdurrahman b. Ebiz-Ziyâd, İsmail b. Ca'fer ve Süfyân b. Uyeyne'den semâ yoluyla hadis almıştır. Ahmed b. Hanbel, İbrahim el-Harbî ve Hâris b. Ebî Üsâme gibi âlimler kendisinden hadis almışlardır.²⁰³ Hâşimî hicrî 219 yılında vefat etti.²⁰⁴

¹⁹⁹ Tayar Altıkulaç, "İbn Cemmâz", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 1999), 19/395.

²⁰⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/293.

²⁰¹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/285

²⁰² İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/284

²⁰³ Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 15,181

²⁰⁴ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî et-Türkmânî ed- Dimaşkî, *Tarihu'l-İslâm*, thk. Ömer Abdusselam Tedmûrî, (Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-Arabî, 1990), 15/180-181; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/284; a.mlf., *en-Neşr*, 1/144.

2.1.8.2.2. İkinci Tarik: Ebû Ömer ed-Dûrî

Tam adı Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Addülazîz b. Suhbân el-Ezdî en-Nahvî ed-Dûrî dir. Bağdat'ın Dûr isimli bir mahallesine nispetle Dûrî künyesi ile meşhur olmuştur. Bağdat'ta hicrî 150 (767) yılından sonra doğmuş ve genel kabüle göre 240 (860) yılında Sâmerrâ şehrinde vefat etmiştir.

Dûrî hem Ebû Amr'ın hem de Kisâî'nin ravilerinden biri olarak kabul görmüştür. Ayrıca Ebû Ca'fer kırâati İbn Cemmâz rivâyeti tariklerinden biri olarak da kabul görmüştür. Kisâî'nin kırâatini bizzat kendisinden okumuş Ebû Amr'ın kırâatini ise onun talebesi olan Yahya el-Yezîdî'den okumuştur. Ebû Ca'fer kırâatini ise İbn Cemmâz'ın talebelerinden olan Ya'kub b. Ca'fer'den okumuştur. Dûrî hakkında Ebû Amr'ın râvileri bölümünde daha önce bilgi verildi.²⁰⁵

2.1.9. Ya'kub el-Hadramî

Tam adı Ebû Muhammed Ya'kûb b. İshâk b. Zeyd Abdillâh el-Hadramî'dir. Büyük dedesi olan Ebû İshak el-Hadramî, Hadramîler'in mevlâsıdır. Bu nedenle kendisine Hadramî lakabı verilmiştir. Künyesi Ebû Yûsuf'tur. Ayrıca Nahvî ve Basrî nisbeleriyle de anılmıştır. Kesin olmamakla beraber hicrî 117 (735) yılında Basra'da doğdu. İlim Ehl-i bir ailenin ferdi idi. Kendisi de büyük bir âlim olarak yetişti. Kur'ân'ı güzel okur, ilmi yanında zühd ve takvası ile de bilinirdi.²⁰⁶

Basra kurrâsından olan Ya'kûb el-Hadramî kırâat dışında, nahiv ve fıkıh ilimlerinde de şöhret sahibi idi. Kırâat-i Seb'a imamlarından olan Kisâî ve Hamza'dan kırâat alanında istifade etmiştir. Ebû'l-Münzir Sellâm b. Süleyman et-Tavîl'in öğrencisi olmuş, kırâati daha çok ondan almıştır. Ayrıca Ebû'l-Eşheb Ca'fer b. Hayyân el-Utâridî, Mehdî b. Meymûn el-Moğolî, Şihâb b. Şürnüfe, Abdurrahman b. Muhaysin gibi âlimlerden de Kur'ân dersleri aldı.²⁰⁷ Kur'ân'daki kırâat ihtilâflarını, onların illetlerini ve nahiv ile alakalı farklı görüşleri iyi bildiği söylenmiştir. İmam Ya'kûb'un talebelerinden olan Ebû Hatim es-Sicistanî, İmam Ya'kûb'un kırâat bilgisi hakkında,

²⁰⁵ Bkz., Sayfa 35.

²⁰⁶ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/328.

²⁰⁷ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/328; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/149

“Ya‘kûb, Kur‘ân tilâvetindeki vecihleri, vecihlerin nedenlerini, kırâat mezheplerini ve nahiv ilmini bilmede, gördüklerimin en iyisidir.” Demiştir.²⁰⁸

Bazıları Ya‘kûb’un kırâatini şâz olarak değerlendirmişse de Zehebî ve İbnü’l-Cezerî buna şiddetle karşı çıkmışlar ve onun kırâatinin de tıpkı diğer yedi kırâat gibi sahih ve güvenilir olduğunu savunmuşlardır. İlk dönemlerden beri makbul bir kırâat olarak kabul edilmiş olması bunun en önemli göstergesi sayılmıştır. Ya‘kûb el-Hadramî, Ebû Amr b. Alâ’dan sonra Basra’da kırâat imamı olmuş ve Basra Camii’nde uzun yıllar imamlık yapmıştır. Hicrî 205 (821) yılında Zilhicce ayında Basra’da vefat etti.²⁰⁹

2.1.9.1. Birinci Râvi: Ruveys

Tam adı Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Mütevekkil b. Abdîrrahmân el-Lü’lû el-Basrî’dir. Ruveys künyesiyle meşhur olmuş, Basra’da doğmuş ve orada yetişmiştir. Ya‘kûb el-Hadramî’nin talebelerinden biri olduğu için kırâati bizzat ondan almıştır. Kırâat alanında sika ve güvenilir bir isimdi.

Hocasına defalarca Kur‘ân’ı hatmetmiş ve her seferinde takdirlerine mazhar olmuştur. Kendisinden de Muhammed b. Harun el-Buhârî et-Temmâr, Ebû Abdullâh ez-Zübeyrî gibi şahsiyetler kırâat okudu. Ruveys 238/852 yılında Basra’da vefat etmiştir.²¹⁰

2.1.9.2.1. Tek Tarik: Muhammed b. Harun et-Temmâr

Muhammed b. Harun b. Nâfi‘ b. Kureyş b. Selâme Ebû Bekir el-Hanefî el-Bağdâdî’dir. Temmâr künyesiyle meşhur olan Muhammed b. Harun Basra bölgesinin kırâat âlimlerindendir. Kırâatini arz yoluyla Muhammed b. el-Mütevekkil Ruveys’den almıştır. Kendisinden Ebû Bekir en-Nekkâş, Ahmed b. Muhammed el-Yaktînî, Ebû Bekir b. el-Enbârî, Abdulvâhid b. Ömer, Abdullah b. Hasan b. Süleyman en-Nehhâs, Ebû’l-Ferec eş-Şenebûzî, Ahmed b. Muhammed b. Miksem, Ahmed b. Salih, Muhammed b. Hasan b. Cülendâ, Abdullah b. Hüseyin es-Sâmirî, Ali b. Osman el-Cevherî, Ahmed b. Nasr eş-Şezâî, Hibetullah b. Ca’fer gibi daha birçok önemli isim arz ve semâ yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur.

²⁰⁸ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/149

²⁰⁹ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/328-331; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 2/336-337; a.mlf., *en-Neşr*, 1/149; Tayyar Altıkulaç, “Ya‘kub el-Hadramî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2013), 43/282.

²¹⁰ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâ*, 1/428; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 2/206; a.mlf., *en-Neşr*, 1/149; Tayyar Altıkulaç, “Ruveys”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2008), 35/274.

İbn Cülendâ'nın bildirdiğine göre Temmâr şöyle demiştir; Vefat etmeden iki sene önce Ruveys'in yanında, yirmi dört defa Kur'ân-ı hatmettim.²¹¹ Temmâr hicrî 310 senesinden sonra vefat etti.²¹² İbnü'l-Cezerî en-Neşr'da 300 senesinden sonra da olabileceğini zikretmiştir.²¹³

2.1.9.2. İkinci Râvi: Ravh b. Abdilmü'min

Tam adı Ebü'l-Hasan Ravh b. Abdilmü'min b. Abde (Kurre) el-Hüzelî el-Basrî'dir. Hüzeyl'in mevlâsıdır. Bu sebeple Hüzelî nisbesiyle anılmıştır. Kırâati Ya'kûb el-Hadramî'den doğrudan okumuş ve onun en önde gelen talebelerinden olmuştur. Hadis ilmiyle de meşgul olan Ravh'dan çeşitli hadis âlimlerinin yanında Ahmed b. Hanbel, Dârimî ve Buhârî de hadis rivayet etmiştir. Kırâatte ve hadiste güvenilir sayılmış, sadûk ve mütkın diye nitelendirilmiştir. Ravh b. Abdilmü'min hicrî 233 (849) yılında vefat ettiği çok kaynakta geçmekle birlikte ölüm yılı olarak 234 ve 235 (849-50) tarihleri de zikredilmiştir.²¹⁴

2.1.9.2.1. Birinci Tarık: Muhammed b. Vehb

Tam adı Muhammed b. Vehb b. Yahya b. Alâ b. Ubeyd b. Hilal b. Temîm Ebû Bekir es-Sekafî el-Basrî el-Kazzâz'dır. Hafız Ebü'l-Alâ nisbesiyle de bilinir.²¹⁵ Semâ yoluyla önce Ya'kub el-Hadramî'den kırâat almış, daha sonra Ravh'tan arz yoluyla kırâat okumuştur.²¹⁶ Ayrıca Ahmed b. Musa el-Lü'lüi'den de semâ yoluyla kırâat almıştır.²¹⁷

Kendisinden de Muhammed b. Ya'kub el-Muaddel, Muhammed b. Kitâbu'l-Câmi' el-Hulvânî, Muhammed b. Müemmel es-Sayrafi ve Ahmed ez-Zübeyrî gibi isimler

²¹¹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/238.

²¹² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/532; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/238.

²¹³ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/149.

²¹⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/427-428; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/259; a.mlf., *en-Neşr*, 1/149; Tayyar Altıkulaç, "Ravh b. Abdilmü'min", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2007), 34/472.

²¹⁵ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/241

²¹⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/180.

²¹⁷ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/241

kırâat okumuştur. İbn Vehb hicrî 270 yılı dolaylarında vefat etti.²¹⁸ Vefat tarihi olarak 265 senesi de zikredilmektedir.²¹⁹

2.1.9.2.2. İkinci Tarik: Ebû Abdullah ez-Zübeyrî

Tam adı Zübeyr b. Ahmed b. Süleyman b. Abdullah b. Asım b. Zübeyr b. Avvâm b. Huveylid el-Esedî Ebû Abdullah ez-Zübeyrî eş-Şâfiî'dir. Kırâat âlimi olması yanında meşhur şâfiî fakihî olarak da bilinen Zübeyrî sika, adalet ve zabt sahibi değerli bir âlimdir. Fıkıh alanında şâfiî mezhebiyle alakalı el-Kâfi isminde bir eser kaleme almıştır.²²⁰ Ravh b. Abdülmü'min (Kurre), Ruveys, Süleyman b. Abdullah Zehebî, Ebû Hâtim Sicistânî, Fazl b. Ahmed el-Hüzelî gibi birçok önemli şahsiyetten kırâat okumuştur.

Ebü't-Tayyib Muhammed b. Ahmed b. Yusuf el-Bağdâdî, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan en-Nekkâş ve Muhammed b. Abdullah b. Necib kendisinden kırâat okumuş kimselerdir. Zübeyrî hicrî 300 yılı yakınlarında vefat etti. Vefat tarihi olarak kaynaklarda 317 yılı da zikredilmektedir.²²¹

2.1.10. Halef el-Bezzâr

Tam adı Ebû Muhammed Halef b. Hişâm b. Sa'leb el-Bezzâr es-Silhî el-Esedî'dir. Hicrî 150/767 senesinin Receb ayında doğdu. Hem onuncu kırâat imamı hem de İmam Hamza'nın birinci râvisi olarak kabul edilmiştir. İmam Halef, kırâat ilmini, Kırâat-i Seb'a imamlarından İmam Nâfi', İmam Hamza ve İmam Âsım'dan doğrudan değil onların talebelerinden almıştır. Ayrıca İmam Kisâî'nin kırâatini de semâ'yoluyla almış ve rivayette bulunmuş, İmam İbn Kesîr ve İmam Ebû Amr'ın kırâatlerini de ayrıca öğrenmiştir. Halef aynı zamanda İmam Hamza'nın birinci râvisi olduğu için hayatı hakkında daha önce bilgi verildi.²²²

2.1.10.1. Birinci Râvi: Ebû Ya'kûb el-Verrâk

Tam adı Ebû Ya'kûb İshak b. İbrahim b. Osman b. Abdullah el-Verrâk el-Mervezî el-Bağdâdî'dir. Takriben 193/796 yılında doğmuştur. Kırâati doğrudan İmam

²¹⁸ Zehebî, *Târîhu'l-İslam*, 20/180; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/241; a.mlf., *en-Neşr*, 1/150

²¹⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/510

²²⁰ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/265

²²¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/523-524; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/265-266; a.mlf., *en-Neşr*, 1/150

²²² Bkz. Sayfa 46.

Halef'ten almış, ayrıca Velid b. Müslim'den de kırâat okumuştur. el-Verrâk, Halef kırâatinde ihtisas sahibi ve güvenilir bir kimse olmuştur. Bu üstünlüğünden dolayı İmam Halef'in iki ravisinden biri olarak kabul görmüştür.

İshak b. İbrahim, hocası Halef'in yazı ve nüshalarını kopyalayan bir talebesidir. Bu sebeple kendisine el-Verrâk denilmiştir. İshak el-Verrâk, güvenilir, sika, hıfzı kuvvetli, adalet ve zabt sahibi bir âlimdir.

İshak el-Verrâk, hocasının Hamza b. Habîb'in kırâattaki tercihlerine farklı olarak yaptığı kırâat tercihlerini muhafaza etmiştir. Halef'ten rivayeti münferittir, bu rivayet kendisinden başkası tarafından bilinmemektedir. Kendisi oğlu Muhammed b. İshâk, Ali b. Musa es-Sekafî, Muhammed b. Abdullah en-Nakkaş, Ahmed İbnu Şenebûz gibi âlimlere de ders vermiştir. Hicrî 286 (899) yılında Bağdat'ta vefat etmiştir.²²³

2.1.10.1.1. Birinci Tarik: İbn Ebî Ömer en-Nekkâş

Tam adı Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Mürre Ebü'l-Hasan et-Tûsî el-Bağdâdî'dir. İbn Ebî Ömer en-Nekkâş künyesiyle de bilinir. Hasan b. Hüseyin Savvâf, Ebû Bekir b. Mücâhid, İbrahim b. Ziyad el-Kantarî gibi âlimlerden arz yoluyla kırâat okudu. Ayrıca arz yoluyla İshak b. İbrahim el-Mervezî'den aldığı İmam Halef kırâatini sonraki nesillere rivâyet etti.

Başta oğlu Hasan olmak üzere Ahmed b. Abdullah es-Sûsencerdî, Ebü'l-Ferec Nehrevânî, Ebü'l-Hasan Hammâmî, Bekir b. Şâzân, Ali b. Yusuf b. Allâf ve Ebû Bekir b. Mihrân kensinden arz yoluyla kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur. İbn Ebî Ömer hicrî 352 senesinde vefat etti.²²⁴

2.1.10.1.2. İkinci Tarik: Muhammed b. İshak

Tam adı Muhammed b. İshak b. İbrahim b. Osman b. Abdullah el-Mervezî'dir. Halef kırâatini arz yoluyla babası İshak'tan almıştır. Kendisinden de Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Ömer arz yoluyla almış ve rivâyette bulunmuştur. Muhammed b. İshak hicrî 286 senesinde vefat etti.²²⁵

²²³ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/141; a.mlf., *en-Neşr*, 1/153; Tayyar Altıkulaç, "Verrâk, İshak b. İbrahim", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2013), 43/61

²²⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/621-622; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/165; a.mlf., *en-Neşr*, 1/153

²²⁵ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/88; a.mlf., *en-Neşr*, 1/153

2.1.10.1.3. Üçüncü Tarik: Hasan b. Osman Bürsâtî

Tam adı Hasan b. Osman Ebû Ali el-Müeddib en-Neccâr'dır. Bürsâtî/Bürzâtî künyesiyle de bilinir. Mervezî ve Ebû Bekir b. Mücâhid'den kırâat okumuştur. Kendisinden de Hüseyin b. Ahmed b. Abdullah el-Harbî kırâat eğitimi almıştır. Bürsâtî hicrî 360 senesi yakınlarında vefat etti.²²⁶

2.1.10.2. İkinci Râvi: İdris el-Haddâd

Tam adı Ebû'l-Hasan İdris b. Abdilkerîm el-Haddâd el-Bağdâdî'dir. Hicrî 199 yılında doğmuş, Haddâd lakabıyla anılması, atalarından birinin demircilikle veya demir ticaretiyle meşgul olması sebebiyle verilmiştir. İdris el-Haddâd, İmam Halef'ten, Hamza'dan kırâat öğrenmiş, Kuteybe'den de Kisâî kırâatini öğrenmiştir. Ayrıca Muhammed b. Habiş eş-Şemmûnî'den ders almakla beraber kendi tercihlerini de ortaya koydu. İdris el-Haddâd, hocası Halef, Âsım b. Ali, Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyrî, Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn gibi âlimlerden hadis dinlemiştir. İsmâil b. Ali el-Hutabî, İbn Miksem, Ebû Ali es-Savvâf, Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî, Ahmed b. Selmân en-Neccâd gibi râviler de ondan hadis rivâyet ettiler.²²⁷

Dârekutnî, İdris'in sika olduğunu, hatta bunun da bir derece üstünde bulunduğunu söylemiştir. Kendini kırâat okutmaya adanmış İdris el-Haddâd ilgi odağı olmuş birçok talebesi kendisinden arz yoluyla kırâat okumuştur. İbn Şenebûz, İbn Miksem el-Attâr, Mûsâ b. Ubeydullah el-Hâkânî, Ahmed b. Osman b. Bûyân, İbnü'l-Münâdî, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan en-Nakkâş arz metoduyla, İbn Mücahid de semâ yoluyla kendisinden kırâat öğrendi. İdris el-Haddâd, Kırâat-i aşere'de Halef b. Hişâm'ın râvilerini iki ile sınırlayan eserlerde bu râvilerden biri olarak gösterilir. Kırâat-i seb'a'da ise İmam Hamza'nın meşhur iki ravisinden biri durumunda olan Halef'in önemli bir tariki niteliğiyle tercih edilmiştir. İdris el-Haddâd, gerek Hamza gerekse Halef'in kırâatlerine ait sened zincirlerinde önemli bir halkayı oluşturmaktadır. Bu yüzden Kırâat ilmindeki yeri önemlidir. Kırâat ilmi ile alakalı tariklerde isimleri sıkça geçen İbn Şenebûz, İbn

²²⁶ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/200; a.mlf., *en-Neşr*, 1/153

²²⁷ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/140;

Miksem ve İbn Mücahid gibi âlimlerin hocası olması, onun bu ilimdeki yerinin önemini ortaya koyması bakımından önemlidir.²²⁸ 10 zilhicce 292/905 yılında vefat etmiştir.

2.1.10.2.1. Birinci Tarik: Ebû İshak eş-Şettî

Tam adı İbrahim b. Hüseyin b. Abdullah Ebû İshak el-Bağdâdî eş-Şettî'dir. Daha çok Şettî künyesiyle ma'ruftur. Hakkında pek bilgi olmayan Şettî, arz yoluyla İdris el-Haddad'dan kırâat almış, Ali b. Muhammed b. Abdullah el-Hızâ'da kırâat okutmuştur.²²⁹ Şettî hicrî 370 senesi yakınlarında vefat etti.²³⁰

2.1.10.2.2. İkinci Tarik: Ebü'l-Abbas el-Mutavvî

Hasan b. Saîd b. Ca'fer b. Fazl b. Şâzân Ebü'l-Abbas el-Mutavvî el-Abbâdânî el-Basrî el-Ömerî'dir. Takrîben hicrî 270 yılında dünyaya gelen Mutavvî,²³¹ on kırâat imamının tarikleri içerisinde ismi en çok geçen âlimlerden biridir. İdris b. Abdülkerim, Muhammed b. Abdurrahîm el-İsbehânî, Ahmed b. Hüseyin el-Harîrî, Yusuf b. Ya'kub el-Vâsîtî, Muhammed b. Ya'kub el-Muaddel, Ebû Bekir b. Şenebûz, Muhammed b. Kasım b. Yezid el-İskenderî, Ahmed b. Ferah el-Müfessir, Musa b. Cerîr ve daha birçok âlimden kırâat eğitimi almıştır.

Kendisi de onlarca talebe yetiştirmiş ve kırâat rivâyet etmiştir. Ebü'l-Fazl Muhammed b. Ca'fer el-Huzâî, Ali b. Muhammed el-Habbâzî, Abdolvâhid b. İbrahim, Muhammed b. Abdullah b. Hasan el-Şîrâzî, İbrahim b. İsmail b. Saîd, Muhammed b. Hüseyin el-Kazvînî kendisinden kırâat alan isimlerden bazılarıdır. Ma'rîfetü'l-Lâmât ve Tefsîruhâ isminde bir eser telif eden Mutavvî hicrî 371 yılında vefat etti.²³²

2.1.10.2.3. Üçüncü Tarik: Ahmed b. Osman b. Bûyân

Tam ismi Ahmed b. Osman b. Muhammed b. Ca'fer b. Bûyân Ebü'l-Hüseyin el-Bağdâdî'dir. Bağdat bölgesi kırâat âlimlerinden olan İbn Bûyân hicrî 260 senesinde

²²⁸ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 1/499; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/140; a.mlf., *en-Neşr*, 1/134; Tayyar Altıkulaç, "İdris b. Abdülkerim", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV İSAM Yay., 2000), 21/484.

²²⁹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/17.

²³⁰ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/153

²³¹ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 2/613

²³² Zehebî, *Ma'rîfetü'l-Kurrâ*, 2/613-615; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/195-196; a.mlf., *en-Neşr*, 1/94.

doğmuştur.²³³ Sika, adalet ve zabt sahibi, meşhur bir kırâat âlimi olan İbn Bûyân, İdris b. Abdulkerim, Ahmed b. el-Eş'as ve Hasan b. Abbas b. Ebî Mihrân el-Cemmâl gibi âlimlerden kırâat almıştır.

Kendisinden de İbrahim b. Ahmed et-Taberî, İbrahim b. Ömer el-Bağdâdî, Ahmed b. Nasr eş-Şezâî, Tâlib b. Osman en-Nahvî, İbn Allâf ve daha birçok âlim kırâat almış ve rivâyette bulunmuştur.²³⁴ Hadis ilmiyle de meşgul olan İbn Bûyân, Hamdân b. Ali el-Verrak, İdris b. Abdulkerim ve Musa b. Harun'dan hadis rivâyet etmiştir. Hatib el-Bağdâdî İbn Bûyân hakkında 'sika' ifadesini kullanırken, Dâni de 'sika, hafız, adalet ve zabt sahibi, meşhur bir zâttır' demektedir.²³⁵ İbn Bûyân hicrî 344 yılında vefat etti.²³⁶

2.1.10.2.4. Dördüncü Tarik: Ebû Bekir el-Katî'

Tam adı Ahmed b. Ca'fer b. Hamdân b. Mâlik b. Şebîb Ebû Bekir el-Katî' el-Bağdâdî'dir. Sika ve meşhur bir âlim olan Ebû Bekir el-Katî' hicrî 271 yılı başlarında doğmuştur.²³⁷ Halef kırâatini İdris b. Abdulkerim'den okumuş, kendisinden de Ebü'l-Alâ el-Vâstî, Ebü'l-Kasım el-Yezîdî ve Ebü'l-Fazl el-Huzâî gibi isimler kırâat okumuştur. Dârakutnî, Ebû Bekir el-Katî' hakkında 'sika ve zahid bir zâttı' demiştir. Hicrî 368 senesinde vefat etti.²³⁸

3. Tariklerde Yer Alan Kurrâ ve Kırâat-i Aşere İmamlarına Ulaşan İsnad Zinciri

3.1. Tariklerde Yer Alan Kurrâ Hakkında Temel Bilgiler

- 1) Abdu'l-mün'im b. Ubeydullah b. Galbûn, Ebû't-Tayyib el-Halebî (ö. 389/998)

²³³ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/76.

²³⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/575; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/76.

²³⁵ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/576.

²³⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 2/575-576; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/76; a.mlf., *en-Neşr*, 1/93.

²³⁷ Zehebî, *Târîhu'l-İslam*, 26/390.

²³⁸ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/44; a.mlf., *en-Neşr*, 1/153.

Hicrî 309 yılında Halep'te doğdu. Mısır'a göç ederek ahirete irtihaline kadar orada yaşadı. Kırâat ile alakalı *el-İrşâd fi's-Seb'a* adlı eseri vardır. Hicrî 389 yılında Mısırdaki vefat etti.²³⁹

2) Ömer b. İbrahim b. Ahmed, Ebû Hafs Bağdâdî (ö. 390/999)

Hicrî 300 yılında doğdu. İbn Mücâhid'den semâ tariki ile *Kitâbu's-Seb'a*'yı okudu. Ahmed b. Osman b. Bûyân ve daha birçok ismin de kırâatte öğrencisi oldu. Hicrî 390 yılında vefat etti.²⁴⁰

3) Abdulcebbâr b. Ahmed b. Ömer, Ebû'l-Kâsım et-Tarsûsî (ö. 420/1029)

Hicrî 331 yılında doğdu. Mısır kırâat âlimlerindendir. Kırâat ile alakalı *el-Müctebâ* adlı eseri vardır. Ebû Ahmed Sâmîrî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 420 yılında Mısır'da vefat etti.²⁴¹

4) Ahmed b. Muhammed b. Abdullah, Ebu Ömer et-Talemenkî el-Endülüsî (ö. 429/1037)

Hicrî 340 yılında Kurtuba'da doğdu. Endülüs kırâat âlimlerindendir. Kırâat ile alakalı *Kitâbu'r-Ravda* adlı eseri vardır. Abdülmünim b. Abdullah b. Galbûn, Ali b. Muhammed Antâkî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 429 yılında vefat etti.²⁴²

5) Mehdi b. Tarârâ, Ebû'l-Vefâ Kâyinî el-Bağdâdî (ö. 430/1038)

Ebû Bekir b. Mihrân'dan kırâat okudu. Kendisinden de Ebû'l-Kâsım Hüzelî kırâat okudu. Hicrî 430 yılında vefat etti.²⁴³

6) Mekki b. Ebî Tâlib Hammûş, Ebû Muhammed el-Kaysî (ö. 437/1045)

²³⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 26/184; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 17/566; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/355.

²⁴⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 26/202; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/357.

²⁴¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 2/488-490; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 28/452; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/394.

²⁴² Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 28/251; *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 17/566; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/120.

²⁴³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/315; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/400.

Hicrî 355 yılında Kayrevan da doğdu. Kırâat ile alakalı *et-Tebşira fî'l-Kırâat* adlı eseri vardır. Abdülmünim b. Abdullah b. Galbûn gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 437 yılında vefat etti.²⁴⁴

7) Ahmed b. Mesrûr b. Abdülvehhâb Ebû Nasr Habbâz Bağdâdî (ö. 442/1050)

Kırâat ile alakalı *el-Müfid fî'l-kırâat* adlı eseri vardır. İbn Mücahid'in akranı Mansur b. Muhammad b. Mansur'dan ve ayrıca Ali b. Ahmed el-Hammâmî ve başka birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden de Ebu Tahir b. Sivâr, el-Hüzelî ve başka pekçokları Kırâat okudu. Hicrî 442 yılında vefat etti.²⁴⁵

8) Abdurrahman b. Hasan b. Said, Ebû'l-Kâsım el-Hazrecî Kurtubî (ö. 446/1054)

Kırâat'e dair *Kitâbu'l-Kâsıd* adlı eseri vardır. Ebû Ahmed Sâmîrî, Ebû Hasan Antâkî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden de Hatibu Kurtuba diye bilinen Halef b. İbrahim kırâat okudu. Hicrî 446 yılında vefat etti.²⁴⁶

9) Hasan b. Ali b. İbrahim, Ebû Ali Ahvâzî (ö. 446/1054)

Hicrî 332 yılında Ahvaz'da doğdu. Kırâat ile alakalı *Kitâbu'l-Vecîz fî'l-Kırâati'l-Aşr* adlı eseri vardır. Ebu'l-Ferec Muhammed İbrahim Şenebûzî, Muhammed b. Ahmed Cübî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 446 yılında vefat etti.²⁴⁷

10) Abdulvâhid b. Hüseyin b. Ahmed, Ebû'l-Feth Bağdâdî (ö. 450/1058)

Hicrî 370 yılın da doğdu. Kırâat ile alakalı *Kitâbu't-Tezkâr fî'l-Kırâati'l-Aşr* adlı eseri gibi birçokeseri vardır. Yusuf b. Ali Allâf, Abdusselâm b. Hüseyin gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 450 yılında vefat etti.²⁴⁸

11) Abdullah b. Şebîb b. Abdullah, Ebû'l-Muzaffer İsbehânî (ö. 451/1059)

²⁴⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 28/452; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 17/591; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/394; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/309.

²⁴⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/58; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/414; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/137.

²⁴⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/133; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/410; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/267.

²⁴⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/124-30; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/402-405; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/220.

²⁴⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/248; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/415; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/473.

Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ca'fer Huzâî, Ebi'l-Hasan Hammâmî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden de Ebu'l-Kasım el-Hüzelî ve başkaları kırâat okdu. Hicrî 451 yılında vefat etti.²⁴⁹

12) Muhammed b. Ahmed b. Ali, Ebû Abdullah Kazvînî (ö. 452/1060)

Ali b. Davud Dârânî ve Tahir b. Galbûn gibi birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden de Ebu'l-Hasen Yahya b. Haşşab gibi pek çokları kırâat okudu. Hicrî 452 yılında vefat etti.²⁵⁰

13) Ahmed b. İbrahim b. Musa, Ebû Sa'd en-Nîsâbü'rî İbn Ebî Şems (ö. 454/1062)

Ebû Bekir b. Mihrân'dan kırâat okudu. Kendisinden de Zahir b. Tahir ve Cami' b. Abdullah kırâat okudu. Hicrî 454 yılında vefat etti.²⁵¹

14) Nasr b. Abdulaziz b. Ahmed, Ebû Hüseyin Fârisî (ö. 461/1068)

Kırâat ile alakalı *Kitâbu'l-Câmi' fi'l-Kırâati'l-Aşr* adlı eseri vardır. Ebu'l-Ferec en-Nehrevânî ve İbrahim b. Ahmed et-Taberî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Ebu'l-Kasım b. Abdurrahman ve Ebu'l-Kasım b. Halef ondan kırâat okudu. Hicrî 461 yılında vefat etti.²⁵²

15) Ali b. Abdulğani, Ebû Hasan el-Fihri el-Kayrevânî el-Husari (ö. 468/1075)

Kasidetü'r-Râiyye fi Kırâat-i Nâfi' ve *Ğayrihâ* adlı eseri bir eseri vardır. Abdulaziz b. Muhammed, Ebû Bekir Kasrî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Hicrî 468 yılında vefat etti.²⁵³

16) Abdullah b. Muhammed b. Abdullah, Ebû Muhammed es-Sarîfinî el-Hatîb (ö. 469/1076)

²⁴⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/308; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/423; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/422.

²⁵⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 29/331; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/416; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/75.

²⁵¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/422; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 30/55; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/336.

²⁵² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/422; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 30/55; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/336.

²⁵³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/550.

Hicrî 384 yılında doğdu. İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-Seb'a'sını* Ömer b. İbrahim Kettânî'den semâ yoluyla okudu. Hicrî 469 yılında vefat etti. ²⁵⁴

17) Ğânim b. Velîd, Ebû Muhammed el-Mâlikî (ö. 470/1077)

Ebu'l-Abbas Mehdevî'den kırâat okudu. Kendisinden de kız kardeşinin oğlu olan yeğeni Muhammed b. Süleyman en-Nazrî kırâat okudu. Hicrî 470 yılında vefat etti. ²⁵⁵

18) Abdulkerîm b. Abdussamed b. Muhammed Ebû Ma'ser et-Taberî el-Kattân (ö. 478/1085)

Kırâate dair *Kitâbu't-Telhîs fi'l-Kırâati's-Semâni* ve *Sevku'l-Arûs* gibi birçok eseri vardır. Kırâatte de Mekke'nin şeyhi olarak bilinir. Ebu Abdullah el-Kazvînî, İbn Nüfeys gibi birçok âlimden kırâat okudu. Ebû Ali el-Ahvâzî'den de icâzet yolu ile birçok kırâat rivayet etmiştir. Kendisinden Mansur b. Hüseyin gibi pekçok kimse kırâat okumuştur. Hicrî 478 yılında Mekke de vefat etti. ²⁵⁶

19) Abdullah b. Sehl b. Yusuf, Ebû Muhammed el-Ensârî el-Endülüsî (ö. 480/1087)

Kırâat alanında Ebu Ömer et-Talemenkî ve Abdulcebbâr et-Tarsûsî gibi birçok âlimden okudu. Ehl-i Bid'at'e karşı şedid, Ehl-i Hakka savunma hususunda da cesareti ile bilinirdi. Hicrî 480 yılında vefat etti. ²⁵⁷

20) Ali b. Abdullah b. Ferh, Ebû'l-Hasen et-Tuleytulî İbnü'l-Elbîrî (ö. 483/1090)

Hicrî 410 yılında doğdu. Mekkî b. Ebî Tâlib ve Ebû Muhammed b. Ayyâş gibi birçok âlimden kırâat okudu. Sayısızca kişi de kendisinden kırâati okudu. Hicrî 483 yılında vefat etti. ²⁵⁸

21) Mûsâ b. Süleyman Ebû İmrân el-Lahmî (ö. 494/1100)

²⁵⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 30/292; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 18/330; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/452.

²⁵⁵ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/3.

²⁵⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 31/228; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/435; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/401.

²⁵⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 31/292; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/436; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/421.

²⁵⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 32/112; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/438; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/553.

Mekkî b. Ebî Tâlib ve Ahmed b. Ebî Rebîa' gibi birçok âlimden kırâat okudu. Abdurrahim b. Fers el-Ğırnatî gibi pek çok kişi kendisinden kırâati okudu. Hicrî 494 yılında vefat etti.²⁵⁹

22) Yahya b. İbrahim b. Ebî Zeyd, Ebû'l-Hüseyn el-Mursi İbnü'l-beyan (ö. 496/1102)

Kırâate dair *Kitâbu'n-nübez en-Nâmiye* adlı eseri vardır. Ebû Amr ed-Dânî, Ahmed b. Muhammed Talemenkî gibi birçok âlimden kırâat okudu. Kendisinden Ebu'l-Hasen Ali b. Ahmed kırâat okudu. Hicrî 496 yılında vefat etti.²⁶⁰

23) Ali b. Abdurrahman b. Ahmed, Ebû'l-Hasan eş-Şâtîbî (ö. 496/1102)

Kırâat ilmini Ebû Amr ed-Dânî, İbn Gulâm Fers, Süleyman b. Yahya Kurtubî gibi birçok âlimden okudu. Hicrî 496 yılında vefat etti.²⁶¹

24) . Süleyman b. Necah Ebû Davud el-Emevi (ö. 496/1102)

Emir Müeyyed Billah Müstansır Endülüsi'nin mevlası olan Süleyman b. Necah, Ebû Amr ed-Dânî'nin kırâate dair pek çok kitabını bizzat okumuş ve en gözde öğrencisi olmuştur. Kendisinin de *Kitâbu'l-camii'l-beyân li ulûmi'l-Kur'ân* adlı eseri vardır. Hicrî 413 yılında doğdu, h. 496 yılında vefat etti.²⁶²

25) Muhammed b. Ahmed b. Ali, Ebû Mansur el-Bağdâdî el-Hayyat (ö. 499/1105)

Ebu Nasr Ahmed b. Mesrur'dan kırâat okudu. Ebu Muhammed Abdullah ve Ebu Abdillâh el-Hüseyn'e gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. *Kitabu'l-Mezheb fi'l-Kırâat* adlı eseri te'lif etmiştir. Hicri 499 yılı çarşamba günü vefat etmiştir.²⁶³

26) Ali b. Muhammed Ali, Ebû'l-Hasan el-Hayyât el-Bağdâdî (ö. ?)

²⁵⁹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/319.

²⁶⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/449; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 33/242; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/364.

²⁶¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 33/237; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/451; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/548.

²⁶² İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/316; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 33/234; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/168; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/450.

²⁶³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 33/303; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/222; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/457; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/74.

Vefat tarihi bilinmeyen alim, Ebu'l-Hasen el-Hammâmî ve Ebu'l-Ferc en-Nehrivani gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *el-Cami' fi'l-Kırâat* adlı eseri olan alim, Ebu Tahib b. Sivâr, Abdusseyyid b. İtab'a gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi bilinmemekle birlikte hicri 450'de hayat olduğu sabittir. ²⁶⁴

27) Muhammed b. İbrahim b. İlyas, Ebû Abdullah el-Lahmî el-Endülüsî (ö. ?)

İbn Şüayb diye bilinir ve Mekki b. ebi Talib, Ebu'l-Abbas el-Mehdevi gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Vefat tarihi konusunda net bilgi olmasa da 481'de hayatta olduğu düşünülmektedir. ²⁶⁵

28) Yahya b. Ali b. Ferec, Ebû'l-Hüseyin Mısırî İbn Haşşâb (ö. 504/1104)

Ahmed b. Nefis, el-Kitâbu'l-Unvân'ın müellifi Ebu Tahir b. Halef gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Kendisinden de Yahya b. Halef ve Ebu'l-Futuh Nasır b. Hasen gibi pek çoğu kırâat okumuştur. Hicri 504 yılında vefat etmiştir. ²⁶⁶

29) Ahmed b. Ali Bûndar, Ebu Bekir el-Hulvânî el-Bağdadi (ö. 507/1113)

Haluh diye bilinir ve Ebu't-tayyib et-Taberi, Ali b. Faris el-Hayyat gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Hicri 420 senesi civarında doğan alim h. 507 yılında vefat etmiştir. ²⁶⁷

30) Sebi' b. Müslim b. Ali, Ebû'l-Vahş (ö. 508/1114)

İbn Kîrâd diye bilinir. Hicri 419 yılında doğmuştur. Ebu Ali el-Ahvazi'den kırâat okumuştur. Hicri 508 yılı Şa'ban ayında vefat etmiştir. ²⁶⁸

31) Hasan b. Muhammed b. İshak, Ebû Ali el-Bâkarhî el-Bağdadi. (ö.516/1122)

²⁶⁴ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/573.

²⁶⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 32/360; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/445; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/47.

²⁶⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 34/101; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/462; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/375.

²⁶⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 34/154; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/380; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/463; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/84.

²⁶⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 34/204; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/462; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/301.

Hicri 417 yılında doğmuştur. Ebu Bekir b. Bişran ve Ebu'l-Feth b. Şeyta'dan semâ' yoluyla kırâat okumuştur. Kendisineden de Selefi ve Zakir b. Faris rivayette bulunmuştur. Hicri 516 yılında vefat etmiştir.²⁶⁹

32) Abdurrahman b. Ebû Bekir Atîk, Ebû'l-Kasım el-Fehhâm es-Sakalî (ö. 516/1122)

Kırâate dair et-Kitâbu't-Tecrîd adlı eseri yazmıştır. Nasr b. Abdulaziz el-Farisi ve Abdalbaki b. Faris gibi birçok alimden okumuştur. Hicri 516 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁰

33) Ali b. Hüseyin b. Ömer, Ebû'l-Hasan el-Ferrâ el-Mevsîlî (ö. 519/1125)

Ebu Bekir Ahmed b. Mervan ed-Dinuri ve Kerime bintü Ahmed el-Merveziyye'den kırâat rivayet etmiştir. Hicri 519 senesinde vefat etmiştir.²⁷¹

34) Muhammed b. Süleyman b. Ahmed, Ebû Abdullah en-Nefziyyi (ö. 525/1130)

İbn Uhti Ğanim adıyla meşhur olup dayısı Ğanim b. Velid el-Edib, Ebu'l-Mutarriif eş-Şa'bi'den kırâat okumuştur. *Ta'lil'ul-Kırâat* ve başka birçok eser telif etmiştir. Hicri 525'te vefat etmiştir.²⁷²

35) Mansur b. Hayr b. Ya'kub, Ebû Ali el-Mâligî (ö. 526/1131)

Ehdebu'l-ilm lakabıyla meşhur olup, Ebu Abdullah b. Şerih ve Ebu Ma'ser et-Taberi'den kırâat okumuştur. Kırâatlere dair eserler telif etmiş, hicri 526'da vefat etmiştir.²⁷³

36) Ali b. Ahmed b. Halef, Ebû'l-Hasan el-Bâziş el-Ensari el-Gırnati (ö.528/1133)

²⁶⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 34/398; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/384.

²⁷⁰ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/374-375; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/472.

²⁷¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 34/432; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/500.

²⁷² İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/148.

²⁷³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 2/481; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/481; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/312.

Ali b. Abdurrahman b. ed-Duş, Yahya b. İbrahim el-Levati gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *Şerhu'l-cümel liz-Zeccacî* adlı eseri yazmıştır. Hicri 444 senesinde doğmuş, h. 528 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁴

37) Hibetullah b. Ahmed b. Ömer, Ebû'l Kasım el-Hariri (ö. 531/1136)

İbnü't-Taberî olarak bilinir. Ebu Bekir Muhammed b. Ali el-Hayyat, Ahmed b. Abdulaziz b. el-Atruş gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-yümn el-Kindî gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 531 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁵

38) Zâhir b. Tahir b. Muhammed, Ebû'l Kasım el-Müstemlî (ö. 533/1138)

Kırâati İbn Mihran'ın *Gâyetü'l-İhtisâr*'sinden semâ tariki ile okumuştur. Ahmed b. İsmail b. Yusuf el-Kazvini de gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Birçok eseri aktarılmıştır. Hicri 446 yılında doğmuş, h. 533 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁶

39) Ahmed b. Abdülmelik b. Musa, Ebû'l-Abbas el-Emevi (ö. 533/1138)

Kırâati başta babası olmak üzere Hişam b. Ahmed gibi birçok alimden semâ' tarikiyle okumuştur. Zamanında Ebu Amr ed-Dânî'nin icazetine sahip olmakla meşhur olmuştur. Hicri 533 senesinde vefat etmiştir.²⁷⁷

40) Şüreyh b. Muhammed b. Şüreyh, Ebûl Hasan er-Raînî el-Eşbîlî (ö. 539/1144)

Kırâati babasından okumuştur. Ayrıca kendisine eser sahibi Ebu Muhammed b. Hazm gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Kırâati de kendisinden, başta torunu olmak üzere pek çokları okumuştur. Hicri 451'de doğmuş, 539 yılında vefat etmiştir.²⁷⁸

41) Ahmed b. Ali b. Ahmed, Ebu Cafer el-Ensari el-Gırnati (ö. 540/1145)

²⁷⁴ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/518.

²⁷⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 35/258; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 19/593; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/485; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/249.

²⁷⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 35/316-319; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/9; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/288.

²⁷⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 35/309; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/91-92; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/77.

²⁷⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/490; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 35/500; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/324.

Kırâati başta babasından gibi birçok alimden almıştır. *Kitabu'l-İkna' fi'l-Kırâati's-seba'* gibi birçok eseri telif etmiştir. Kendisinden de Ahmed b. Ali b. Hakim gibi çokları kırâat okumuştur. Hicri 540 senesinde vefat etmiştir. ²⁷⁹

42) Hasan b. Abdullah b. Ömer, Ebû Ali el-Kayrevânî (ö. 544/1149)

Babası İbnü'l-Erca diye bilinir ve kırâati onunla birlikte, Ebu Ma'ser et-Taberî gibi pekçok kimseden icazetle okumuştur. Muhammed b. Ahmed b. Mu't gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 544 senesinde vefat etmiştir. ²⁸⁰

43) Ahmed b. Abdullah b. Ahmed, Ebû'l Abbas el-Lahmi el-Fâsî el-Mısırî (ö.560/1164)

Ebu'l-Kasım b. el-Fehhâm ve Ebu Ali b. Belime'den kırâati almıştır. Kendisinden de Şuca' b. Muhammed kırâat okumuştur. Üç sene Mısır kadılığı yapmıştır. Hicri 560 senesinde vefat etmiştir. ²⁸¹

44) El-Hıdır b. Şibl b. Hüseyin, el-hârisî İbn Abd (ö.562/1166)

Ebu'l-Kasım en-Nesib ve Ebu Tahi el-Husnai'den kırâati semâ tarikiyle almıştır. Ezherî'nin *el-Vecîz*'ini rivayet etmiştir. Ebu Nasr Muhammed b. Hibetullah eş-Şîrâzî gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 562 senesinde vefat etmiştir. ²⁸²

45) Nâsır b. Hasan b. İsmail, eş-Şerif el-Hatîb (ö.563/1167)

Yahya b. Ali b. el-Ferec el-Haşşab ve Ali b. Ahmed el-Musini el-Ebheri gibi birçok alimden kırâati almıştır. Ebu'l-Cûd Gıyas b. Faris gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 563 senesinde vefat etmiştir. ²⁸³

46) Ahmed b. Mukarrib b. Hüseyin, Ebû bekir Kerhî (ö. 563/1167)

²⁷⁹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/83.

²⁸⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 36/187; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/487; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/217.

²⁸¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 37/296; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/344; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/526.

²⁸² Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/115; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/592; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/270.

²⁸³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/179; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/525; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/329.

Kitabu'l-müstenîr fî'l-kırâati'l-aşr adlı eseri Ebû Tahir Ahmed b. Ali el-Bağdadî'den rivayet etmiş, kendisinden de öğrencileri rivayet etmiştir. Hicri 479 senesinde doğan alim, 563 senesinde vefat etmiştir.²⁸⁴

47) Ali b. Muhammed b. Ali, Ebû'l-Hasan el-Belensî (ö. 564/1168)

Ebu Dâvud Süleymân b. Ebu'l-Kasım'dan kırâati okumuş, Ebu'l-Kasım eş-Şatibi, Muhammed b. Halef gibi birçok kişi kırâati kendisinden rivayet etmiştir. Hicri 564 senesinde vefat ettiğinde cenazesine Sultan Ebu'l-haccac Yusuf b. Sa'd ile pek çok insan gelmiştir.²⁸⁵

48) Yahya b. Se'dûn b. Temmâm, Ebû Bekir el-Ezdi el-Kurtubî (ö. 567/1171)

Kurtuba'da hicir 481'de doğmuş, Ebu'l-Kasım İbnu'l-Fehhâm ve Halef b. İbrahim en-Nehhas gibi birçok alimden kırâat okumuştur. El-Fahr Muhammed b. Ferec el-Mevsîlî gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 567 senesinde vefat etmiştir.²⁸⁶

49) Ali b. Abdullah b. Halef, Ebû'l-Hasan el-Ensari el-Belensi (ö. 567/1171)

Ebu'l-Hasen b. Şefî', Ebu'l-Esbağ Abdulaziz b. Abdulmelik gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *el-İm'ân fî Şerhi Süneni en-Nesai adlı* eser gibi pek çoğunu te'lif etmiştir. Hicri 567 senesinde vefat etmiştir.²⁸⁷

50) Elyesea b. İsâ b. Hazm, Ebû Yahya el-Gâfikî el-Endülüsî (ö. 575/1179)

Kırâati başta babasından olmak üzere Ebu'l-Hasen eş-Şureyh gibi birçok alimden okumuştur. Kendisinden de Safrâvi el-Kırâatü's-Semâni'yi, Ebu'l-Cûd da *et-Teyssîr* ve başka eserleri okumuştur. Sultan Salahuddin'in sevdiği bir insandı. Hicri 575 senesinde vefat etmiştir.²⁸⁸

²⁸⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/151; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/473; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/25.

²⁸⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/200; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/506; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/517; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/573.

²⁸⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/303; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/546; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/535; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/372.

²⁸⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 38/287; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 20/584; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/553.

²⁸⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 39/163; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/544-545; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/385.

51) Ahmed b. Muhammed b. Ahmed, Ebû Tahir es-Selefi (ö. 576/1180)

Hafizü'l-kebîr âli isnad ile bölgesinde kendisine ulaşmakta, Rivayet ve tahdis kaideleri hususunda bölgesinin en meşhur alimi olarak bilinmektedir. Ebu Sa'd el-Matriz, Muhammed b. Ebu Nasr el-Kısar gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ayrıca İsbehan'lı hocalarına dair bir *Mu'cem* de kaleme almıştır. Hicri 576 senesinde vefat etmiştir.²⁸⁹

52) Mükâtil b. Abdulaziz b. Ya'kub Ebû'l-Hasan el-Berkî (ö. 579/1183)

İbnu'l-Fehhâm'dan kırâat okumuştur. Kendisinden de İsa b. Abdulaziz b. İsa kırâat okumuştur. Hicri 579 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁰

53) Yezid b. Muhammed b. Yezid Ebû Halid Gırnâtî İbn Saffâr (ö. 585/1189)

Ebu'l-Hasen Ali b. Ahmed el-Baziş'ten kırâat okumuştur. Abdullah b. Muhammed el-Kevvab da ondan kırâat okumuştur. Hicri 585 senesinde vefat etmiştir.²⁹¹

54) Muhammed b. Halef b. Muhammed, Ebû Bekir el-Eşbîlî (ö. 585/1189)

Ebu'l-Hasen b. Şurayh b. Muhammed'den kırâat eğitimi almış, Ebu Cafer el-Kurtubi'den ondan kırâati aktarmıştır. *Kitabu Şerhu'l-Eş'ari's-Sitte* yanında başka eserleri de vardır. Hicri 585 senesinde vefat etmiştir.²⁹²

55) Muhammed b. Ca'fer b. Hamid, Ebû Abdullah el-Emevi el-Belensi (ö. 586/1190)

Şurayh el-Kadi, Ebu'l-Hasen b. Sabit el-Hatib gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-Kasım eş-Şatibi de kırâati ondan semâ' tarikiyle rivayet etmiştir. Hicri 586 senesinde vefat etmiştir.²⁹³

56) Şecâ' b. Muhammed b. Seyyid, Ebû'l-Hasan el-Müdlîcî el-Mısırî (ö.591/1194)

²⁸⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 39/195-207; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/5; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/102.

²⁹⁰ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/308.

²⁹¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 4/232; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/239; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/384.

²⁹² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/555; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/137.

²⁹³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/246; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/276; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/559; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/108.

Ebu'l-Abbas Ahmed b. el-Hütay'e ve Muhammed b. İbrahim el-Hadrami gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Kemal Ali b. Şuca' ed-Darir gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 591 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁴

57) Abdullah b. Mansur b. İmran Ebû Bekir b. Bâkılânî el-Vâsîtî (ö. 593/1196)

Ebu'l-İzz el- Kalânîsî ve Sıbtu'l-hayyât gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzî de ondan kırâat okumuştur. Hicri 593 senesinde Vâsît'ta vefat etmiştir.²⁹⁵

58) Muhammed b. Ebî Muhammed b. Ebî'l-Meâlî Ebû Şecâ' el-Bağdadi İbnü'l-Mekrûn (ö. 597/1200)

Sıbtu'l-hayyat ve Ebu'l-Kerem eş-Şehrezuri'den kırâat okumuştur. İbrahim b. Hayr gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 597 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁶

59) Muhammed b. Muhammed b. Harun Ebû Abdullah el-Hıllî (ö. 597/1200)

İbnü'l-Kâl diye bilinir ve Ebu Muhammed Sıbtu'l-hayyat, Ebu'l-Ula el-Hemzani gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Şerif el-Dâî gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 597 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁷

60) Berekât b. İbrahim b. Tahir Ebû Tahir el-Huşûî' (ö. 598/1201)

Kırâatleri icazet tarikiyle Ebu'l-Kasım İbnü'l-Fehhâm ve Cafer b. el-İmam İsmail b. Halef'ten okumuştur. Ondan el-Kitâbu'l-Unvân adlı kitabı da semâ tarikiyle Abdulhadi el-Kaysi rivayet etmiştir. Hicri 598 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁸

61) Habîb b. Muhammed b. Habîb Ebû'l-Hasan el-Himyerî el-Eşbilî (ö. 598/1201)

²⁹⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/61; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/575; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/324.

²⁹⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/131; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/246; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/565; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/460.

²⁹⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/324; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/569; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/259.

²⁹⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/323; c,1/568; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/256.

²⁹⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/338; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/355; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/176.

Anne tarafından Dedesi Şurayh b. Muhammed'den kırâatı okumuştur. İbrahim b. Vesik de ondan kırâat okumuştur. Hicri 598 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁹

62) Muhammed b. Ahmed b. Abdulmelik b. Ebî Cemre Ebû Bekir Mersi (ö.599/1202)

Teysîr'i babası Ebu'l-Kasım'dan ed-Dani'nin ona verdiği icazet ile semâ' yoluyla okumuştur. Babası o dönemde Dani'den rivayet eden son kişidir. Pek çok telif eseri bulunmaktadır. Hicri 599 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁰

63) Muhammed b. Yusuf b. Ali Ebû'l-Fazl el-Gaznevî el-Hanefî (ö. 599/1202)

Ebu Muhammed Sıbtu'l-Hayyat, Ebu'l-Kerem eş-Şehrazuri'den kırâat okumuştur. Ebu'l-Hasen es-Sehavi gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 599 senesinde vefat etmiştir.³⁰¹

64) Ahmed b. Abdurrahman b. Ahmed Ebû'l-Abbas es-Sekafî el-Kasabî (ö.?)

Musa b. Süleyman, Ali b. ed-Duş gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu Bekir b. Rızk gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Net olmamakla beraber hicri 540 yıllarında vefat etmiştir.³⁰²

65) Abdurrahman b. Halefullah b. Muhammed Ebû'l-Kasım el-Kurşî el-İskenderî el-Mâlikî (ö. 572/1176)

Ebu'l-Kasım b. el-Fehhâm, Ebu Ali Belime'den kırâat okumuştur. Ebu'l-Kasım es-Sahravî gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 572 senesi civarında vefat etmiştir.³⁰³

66) Muhammed b. Abdullah b. Müsebbih Ebû Abdullah el-Fiddî el-Mısri (ö.?)

Ebu'l-Hasen Ali b. Hamid el-Vaiz, İsmail b. Galib gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Sultan b. Sahr gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Vefat tarihi

²⁹⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/344; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/202.

³⁰⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 4/410; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/398; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/69.

³⁰¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 40/416; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/576; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/286.

³⁰² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/494; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/66.

³⁰³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 39/68; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/539; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/367.

bilinmeyen alim hakkında İbnü'l-Cezerî, ne zaman vefat ettiğini bilmesem de hicri 520 yılına ulaşmadığı biliniyor demıştır.³⁰⁴

67) Abdurrahman b. Muhammed b. Amr Ebû'l-Hakem el-Lahmî el-Eşbilî el-Hatîb (ö.601/1204)

Ebu'l-Hasen b. Şurayh gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu İshak b. Vesîk gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 601 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁵

68) Muhammed b. Hamd b. Hâmid b. Müferrec Ebû Abdullah el-Ertâhî (ö.601/1204)

Ebu'l-Hasen Ali b. Hüseyin gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Abdulğani gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 601 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁶

69) Hamza b. Ali b. Hamza b. Fâris b. Kubbeytî Ebû Ye'lâ (ö.602/1205)

Sıbtu'l-Hayyat ve Ebu'l-Kerem eş-Şehrazuri gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ali b. Ahmed b. Abdulvahid el-Makdisi'ye de kırâat icazeti vermiştir. Hicri 602 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁷

70) Muhammed b. Abdurrahman b. Ali, Ebû Bekir el-Hımyerî el-Endülüsî (ö.604/1207)

Babasından ve Şurayh b. Muhammed gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Abdullah b. Muhammed el-Kevakib gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 604 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁸

71) Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Ebû'l-Abbas er-Raînî el-Eşbilî (ö. 604/1207)

³⁰⁴ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/187.

³⁰⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/55; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/378.

³⁰⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/70; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/415-416.

³⁰⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/86; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/441; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/581; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/264.

³⁰⁸ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/241.

Şurayh b. Muhammed Ebu Ömer b. Salih gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-hattab b. Halil gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 604 senesinde vefat etmiştir.³⁰⁹

72) Abdulvahid b. Abdusselam b. Sultân, Ebû'l-Fazl el-Bağdâdî el-Ezcî (ö. 604/1207)

Sıbtu'l-Hayyat ve Ebu'l-Kerem eş-Şehrazuri gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Mecd İbnü't-Teymiyye gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Hicri 604 senesinde vefat etmiştir.³¹⁰

73) Abdulvahid b. Ali b. Ali, Ebû Ahmed İbn Sekine (ö. 607/1210)

Sıbtu'l-Hayyat ve Ebu'l-ula el-Hemzani gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu Abdullah Muhammed b. Neccar gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. İbnü'l-Buhari'ye kırâat icazeti vermiştir. Hicri 607 senesinde vefat etmiştir.³¹¹

74) Zâhir b. Rüstüm b. Ebî'r- Recâ Ebû Şecâ' el-Esbehânî el-Bağdadi (ö. 609/1212)

Ebu Muhammed, Ebu'l-Kerem eş-Şehrazuri gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-Kerem Şehrezuri gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. İbnü'l-Buhari'ye kırâat icazeti vermiştir. Hicri 609 senesinde Mekke'de vefat etmiştir.³¹²

75) Zeyd b. Hasan Ebû'l-Yümnî el-Kindî el-Bağdadi (ö. 612/1215)

Yedi yaşında iken Kur'ân'ı, on yaşında iken de Kırâati Aşere'yi hocası Ebu Muhammed Sıbtu'l-Hayyat'tan okumuş, hocası da üzerine düşerek ona okuduğu pek çok kitabı okutmuştur. Ayrıca Hibbetullah b. et-Taberi, Ebu Mansur Muhammed b. Hayrun gibi birçok alimden de kırâat okumuştur. Ali b. Muhammed b. Abdussamet es-Sehavi

³⁰⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/139; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/585; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/104.

³¹⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/152; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/584; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/484.

³¹¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/252; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 21/502; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/582; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/480.

³¹² Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 41/329; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/17; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/599; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/288.

gibi pek çok kimse de ondan kırâat okumuştur. Dört cild halinde *el-Meşihat*'i bulunmaktadır. Hicri 613 senesinde vefat etmiştir.³¹³

76) Abdulaziz b. Ahmed b. Mesûd, Ebû Muhammed el-Bağdâdî el-Cessâs (ö. 616/1219)

Ömer b. Abdullah el-Harbi, Ali b. Ahmed b. el-Hüseyn gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Kitâbu'l-Misbâh Ebu Mansur Muhammed b. Ali ve başkalarına da *Kitabu'l-vadîh fi'l-aşr* ile kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 616 senesinde vefat etmiştir.³¹⁴

77) Davud b. Ahmed b. Muhammed b. Mansûr, Ebû'l-Berekât el-Bağdâdî (ö. 616/1219)

Ebu'l-Kerem el-Mubarek b. el-Hasen eş-Şehrazuri'den semâ' yoluyla kırâat eğitimi almıştır. Ebu'l-Hasen es-Sehavi'ye de kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 616 senesinde vefat etmiştir.³¹⁵

78) Nasr b. Ebî'l-Ferec b. Ali, Ebû'l-Fetûh el-Bağdadi İbnü'l-Husarî (ö. 619/1222)

Mesud b. Abdulvahid eş-Şeybani, el-Mukaddisi gibi birçok alimden kırâat okumuş, birçok kişiye de kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 619 senesinde vefat etmiştir.³¹⁶

79) Muhammed b. Ebû'l-Ferec b. Meâ'lî, Ebû'l-Meâ'lî el-Mevsılî Müî'dü'n-Nizâmiyye (ö. 621/1224)

Yahya b. Se'dun'dan kırâat okumuştur. Abdussamet b. Ebu'l-ceyş gibi birçok kişiye de kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 621 senesinde vefat etmiştir.³¹⁷

80) Ahmed b. Yezid b. Abdurrahman b. İmâm Bakî b. Mehled Ebû'l-Kasım Kadî Cemâa' (ö.625/1227)

³¹³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 42/141-148; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/34; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/586-588; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/297.

³¹⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 42/300; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/93; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/592.

³¹⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 42/287; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/90; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/278.

³¹⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 42/466; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/163; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/338.

³¹⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 43/78; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/613; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/228.

Babasından ve Muhammed b. Abdülhak el-Hazrecî gibi birçok alimden semâ' yoluyla kırâat eğitimi almıştır. Ebu'l-hasen Şurayh b. Muhammed de ona icazet vermiştir ki, ondan o dönemde rivayet eden son kişi olarak bilinir. Hicri 625 senesinin Ramazan ayının 10'unda bir Cuma namazının akabinde vefat etmiştir.³¹⁸

81) Muhammed b. Ömer b. Yusuf, Ebû Abdullah el-Ensârî el-Kurtubî (ö.631/1233)

Ebu'l-Kasım eş-Şatıbi'den *Lamiyye* ve *Raiyye* kasidelerini okumuş, Yahya b. Muhammed el-Hevzeni gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Abdurrahim b. Halef gibi birçok kişiye de kendisi kırâat okutmuştur. Medine'de hicri 631senesinde vefat etmiştir.³¹⁹

82) Abdullah b. Muhammed b. Hüseyin, Ebû Muhammed el-Kevvâb el-Hatîb el-Abderî (ö.631/1233)

Ebu Halid b. Rufaa, Ebu Abdullah b. Arus gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Muhammed b. İbrahim et-Tai gibi birçok kişiye de kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 631 senesinde vefat etmiştir.³²⁰

83) Ebû muhammed el-Enceb b. Ebî's-Seâdât el-Hamâmî (ö. 635/1237)

Ebu Zur'a Tahir b. Muhammed b. Tahir el-Makdisi'den kırâat okumuştur. İsbahan'dan Mes'ud es-Sekafî gibi pek çok kimse kendisine icazet vermiş, İbnü'n-neccar gibi birçok kişiye de kendisi kırâat okutmuştur. Hicri 635 senesinde vefat etmiştir.³²¹

84) Ahmed b. Ali Ebû Ca'fer, el-Ensârî el-Gırnâtî (ö. 635/1237)

İmam İbnu'l-Bazîş'in Torunu olup Ebu'l-Hasen b. Kevser'den kırâat okumuştur. Kendisinden de el-Hafız Muhammed b. Yusuf kırâat okumuştur. Hicri 635 senesinde vefat etmiştir.³²²

³¹⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 43/220-222; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 22/274; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/325.

³¹⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*; 44/79-80; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/639; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/219.

³²⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 44/69; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/447.

³²¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 44/233; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/14; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/25.

³²² Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 44/230; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/83.

85) Ca'fer b. Ali b. Hibetullah b. Cafer, Ebû'l-Fazl el-Hemedâni el-İskenderî (ö.636/1238)

Abdurrahman b. Halefullah el-Kırşı, Elyesa b. Hazm gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *Müfredâtu'l-Kırâat*'ı telif etmiştir. Hicri 636 senesinde vefat etmiştir.³²³

86) Abdurrahman b. Abdulmecid b. İsmail, Ebû'l-Kasım es-Safravi el-İskenderi (ö.636/1238)

Ahmed b. Cafer el-Ğafiki, Abdurrahman b. Halefullah gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *Kitâbu'l-İ'lân*'ı te'lif etmiştir. Hicri 636 senesinde vefat etmiştir.³²⁴

87) Abdullatif b. Muhammed b. Ali, Ebû Talib el-Bağdadî İbn Kubbeytî (ö. 641/1243)

Dedesi Ali b. Hamza, Abdulkadir el-Ceyli gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *Kitabu'l-Müstenîr fi'l-Kırâat* adlı eseri hocası İbnü'l-mukarrib'ten o da müelliften rivayet etmiştir. Hicri 641 senesinde vefat etmiştir.³²⁵

88) Münteceb b. Ebî'l-Izzi b. Raşîde, Ebu Yusuf el-Hemedânî (ö.643/1245)

Ebu'l-Cevd Gıyas b. Faris ve el-Kindi gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *Şerh ale's-Şatıbiyye* adlı eseri vardır. Hicri 643 senesinde vefat etmiştir.³²⁶

89) Ali b. Muhammed b. Abdussamed, Alemüddîn Ebû'l-Hasan es-Sehavî (ö. 643/1245)

Ebu'l-Kasım eş-Şatıbi, Ebu'l-Yemen el-Kindi gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu'l-feth Muhammed b. Ali el-Ensârî gibi pek çokları da ondan kırâat

³²³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 44/284-286; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/36; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/623; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/193.

³²⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 44/291; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/41; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/625; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/373.

³²⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 45/81; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/78.

³²⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/637; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 45/224; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/219; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/310.

okumuştur. İbnü'l-cezerî'nin ifadesine göre kırk seneden fazla Dimaşk camisinde insanlara kırâat okutmuştur. Hicri 643 senesinde vefat etmiştir.³²⁷

90) Ali b. Hüseyin b. Ali, Ebû'l-Hasan el-Bağdadi (ö. 643/1245)

İbnü'l-Mükayyir diye bilinir ve Abdulhak b. Yusuf'dan semâ' yoluyla kırâat almıştır. İbnü Nasır gibi çoklarından da icazet almıştır. Hicri 643 senesinde vefat etmiştir.³²⁸

91) İsa b. Mekkî b. Hüseyin b. Yekzân, Ebû'l-Kasım el-Âmirî el-Mısırî (ö. 649/1251)

İmam Şatibi'den *Şatibiyye*'yi okumuştur. Yakub b. Büandar gibi birçok alim de ondan kırâat okumuştur. *Şatibiyye*'yi ondan da el-Fahru't-tevvezî rivayet etmiştir. Hicri 649 senesinde vefat etmiştir.³²⁹

92) Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Hüseyin Ebû Abdullah el-Mevsilî eş-Şü'le (ö.656/1258)

Ali b. Abdulaziz el-Erbili'den okumuştur. *Nazmu's-Şem'ati fî Kırâati's-Seb'a* ve *Şerh ale's-Şatibiyye* adlı eserleri mevcuttur. İbnü'l-Cezerî, Nazm'ının çokça okuduğunu söylemiştir. Hicri 656 senesinde vefat etmiştir.³³⁰

93) Muhammed b. Hasan b. Muhammed b. Yusuf Ebû Abdullah el-Fâsî (ö. 656/1258)

Hicri 580 senesinde doğmuştur. Ebu'l-Kasım Abdurrahman b. Said eş-Şafii, Ebu Musa İsa b. Yusuf el-Mukaddisi gibi birçok alimden kırâat okumuştur. *El-Feridetü'l-Bariziyye fî halli'l-Kasideti's-Şatibiyye* ismiyle *Şatibiyye* şerhi vardır. Hicri 656'da vefat etmiştir.³³¹

³²⁷ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/568; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 45/192-196; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/122-124; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/631-634.

³²⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 45/189-190; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/119.

³²⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 45/428; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/652; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/614.

³³⁰ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/80-81; Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 46/282; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/360; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/671-672.

³³¹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 46/286-288; Zehebî, *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*, 23/361; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/668; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/122.

94) Ali b. Şecâ' b. Salim b. Ali Kemâlû'd-dîn Ebû'l-Hasan b. Ebû'l-Fevâris el-Hâşimî (ö. 661/1262)

Kisai Kırâatinin Ebu'l-Haris rivayeti hariç yedi kırâati Şatıbi'den okumuştur. Daha sonra yedi kırâat ve on dört rivayetin tamamını okumuş, Ahkaf suresine geldiğinde Şatıbi Vefat etmiştir. Ondan ayrıca *Teysîr*'i, *Hirzu'l-Emani*'yi de okumuştur. Daha pek çok hocadan da başka pek çok kırâat kitabını okumuş, kendisinden de pek çok talebe kırâat okumuştur. Hicri 661'de vefat etmiştir.³³²

95) Abdurrahman b. İsmail b. İbrahim Ebû'l-Kasım el-Makdisî İbnü's-Şâme (ö. 665/1266)

es-Sevahi'den kırâat okumuştur. Şihabuddin Hüseyin b. el-Kefri, Ahmed b. Abdu'l-Mumin gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. *İbrazu'l-Meani min Hirzu'l-Emani* adlı *Şatıbiyye* şerhi ve daha birçok te'lif eseri bulunmaktadır. Hicri 665'te vefat etmiştir.³³³

96) Muhammed b. Ömer b. Ebû'l-Kasım Şerîf Ebû'l-Bedir ed-Dâî' er-Raşîdî el-Abbâsî (ö.668/1269)

Mubarek b. el-Mubarek el-Haddad, Muhammed b. Muhammed b. el-Kiyal gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Abdullah b. Muzaffer el-Yakubi, el-Cemalu'l-Mısri gibi pek çok kişi de kendisinden Kırâat okumuştur. Hicri 668'de vefat etmiştir.³³⁴

97) İsmail b. Yahya b. İsmail Ebû'l-Velid el-Ezdi el-Gırnatî el-Attâr (ö. 668/1269)

İbn Hasnun, Ebû Bekir Abdullah b. Atıyye el-Muharibi gibi birçok alimden kırâat okumuştur. Ebu Cafer b. Zubeyr'e gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Hicri 668'de vefat etmiştir.³³⁵

98) İbrahim b. Ahmed b. İsmail Ebû İshak et-Temîmî el-İskenderî (ö. 676/1277)

Hocası Ebu'l-Yemen el-Kindî'den riyavet tarikiyle çokça kırâat okumuştur. Ayrıca el-Kindî'nin okuttuğu son talebesidir. Muhammed b. İsrail el-Kısa', Muhammed

³³² Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 47/81-83; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/657-659; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/544.

³³³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 47/194-197; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/673; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/365.

³³⁴ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 47/268; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/649; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/218.

³³⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 47/259; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/170.

el-Mısri el-Mizrab gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Hicri 676'da vefat etmiştir.³³⁶

99) Abdussamed b. Ahmed b. Abdulkâdir b. Ebî'l-Ceyş Ebû Ahmed el-Bağdadi (ö.676/1277)

Muhammed b. Ebu'l-Ferec el-Mevsili, Abdulaziz b. en-Nakid gibi birçok alimden kırâat okumuştur. İbrahim er-Raki ez-Zahid, Muhammed b. Haruf el-Mevsili gibi pek çok kişi de kendisinden Kırâat okumuştur. Hicri 676'da vefat etmiştir.³³⁷

100) Hüseyin b. Katâde b. Mezrû' Ebû Abdullah el-Medenî el-Bağdâdî (ö. 681/1282)

Ebu Abdullah Muhammed b. el-Hasen el-Fasi'den kırâat okumuştur. Salih b. Abdullah b. es-Sibağ ve Nizamiyye medresesi hocalarından el-Afif İdris gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Hicri 681'de vefat etmiştir.³³⁸

101) Ali b. Abdulaziz b. Muhammed Ebû'l-Hasan el-Erbilî (ö. 688/1289)

İbrahim b. Yusuf b. Bereket el-Mevsili'den kırâat okumuştur. Ve yine hocasından eş-Şeharazuri'nin *Kitâbu'l-Misbâh*'ını rivayet etmiştir. El-İmam eş-Şa'le ve Ebû Bekir el-Maksati gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur.³³⁹

102) Muhammed b. Abdulhâlik b. Osman Ebû Bekir el-Ensârî (ö. 690/1291)

Sevahi'den yedi kırâati okumuştur. Muhammed b. Ahmed b. Ali er-Raki gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Hicri 690'da vefat etmiştir.³⁴⁰

103) Hüseyin b. Ebî'l-Hasan b. Sâbit Ebû Abdullah Tayyibî el-Vâsitî (ö. ?)

³³⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 48/411-213; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/664; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/6.

³³⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 48/229; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/665; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/387.

³³⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 49/73; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/248.

³³⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 49/337-338; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/679; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/550.

³⁴⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm*, 49/435; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/706; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/159.

Ebu Bekir b. el-Bakillani'den çeşitli tariklerle on kırâati okumuştur. Ebu'l-İzz Ahmed b. İbrahim el-Farisi gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁴¹

104) Hüseyin b. Abdulaziz b. Muhammed Ebû Ali Hayyânî Endülüsî İbn Nâzır (ö. ?)

Ebu bekir Muhammed b. Muhammed'den *Teyssîr* ve *Şatibiyye*'yi okumuştur. Musa b. Abdurrahman b. Yahya b. el-Arabi'den *et-Tabsıra*'yı rivayet etmiştir. Ebu'l-Hayyan, Ebu'l-Hasen bir birçok kişi de kendisinden kırâat okutmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁴²

105) Abdalbârî b. Abdurrahman b. Abdulkerim es-Saîdî (ö. ?)

Ebu'l-Kasım b. İsa'dan şaz ve meşhur kırâatleri okumuştur. Es-Safrâvî'den de sekiz kırâati okumuştur. Oğlu Abdulkerim gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. *Mufredâtu Kırâati Ya 'kub* adlı eseri te'lif etmiştir. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁴³

106) Abdunnasîr b. Ali b. Yahya Ebû Muhammed el-Meryûtî el-Hemedânî (ö. ?)

Ebu'l-Kasım es-Safravi ve Ca'fer el-Hemedâni'den yedi kırâati okumuştur. Ebu'l-Yemen el-Kindî'den icazetle çeşitli kırâatler de rivayet etmiştir. Ebu Hayyan Muhammed b. Yusuf b. Hayyan'a sekiz kırâati okutmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁴⁴

107) Ebû Abdullah Muhammed b. Kasım b. Firruh Cemmâl (ö. ?)

Ebu'l-Kasım eş-Şatibi'nin oğludur. Babasından semâ' tarikiyle *Hirzu'l-Emani*'yi Sad Suresine kadar okumuş ve rivayet etmiştir. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁴⁵

³⁴¹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/656; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/240.

³⁴² İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/242.

³⁴³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/356.

³⁴⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/680; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/472.

³⁴⁵ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/230.

108) Ahmed b. Süleyman b. Mervân Şeybânî Be'lebekkî (ö. 712/1312)

es-Sevahi'den üç kırâati ve *Şatibiyye*'yi okumuştur. Ebu'l-Abbas Ahmed b. en-Nakib el-Ba'lebekkiye de *Şatibiyye*'yi okutmuştur. Hicri 712'de vefat etmiştir.³⁴⁶

109) Hasan b. Abdulkerim b. Abdusselâm Ebû Muhammed el-Ğımârî (ö. 712/1312)

Fakih olan dedesinden ve Murteza b. Cemaa' gibi birçok kişiden yedi kırâati okumuştur. İbrahim b. Lacin er-Reşidi gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Ebu'l-Kasım Abdulaziz b. İsa kendisinden semâ' tarihiyle *Teysîr, Kitâbu'l-Unvân* ve *et-Tezkira*'yı okumuştur.³⁴⁷

110) İsmail b. Osman b. Muallim Ebû'l-Fedâ el-Hanefî (ö. 714/1314)

Savahi'den rivayet tarikleriyle kırâat okumuştur. Ayrıca es-Sehavi'den kırâat okuyan son kişi olarak bilinmektedir. Hicri 714'de vefat etmiştir.³⁴⁸

111) Hüseyin b. Süleyman b. Fezâra b. Yusuf Ebû Abdullah ed-Dimeşkî (ö. 719/1319)

Kasım b. Ahmed el-Verki, Ebu Şame gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. Oğlu Ebu'l-Abbas, eş-Şihab Ahmed b. Belban el-Ba'lebekki gibi pek çok kişi kendisinden Kırâat okumuştur. Hicri 719'da vefat etmiştir.³⁴⁹

112) Yahya b. Ahmed Enu Hâmid Hılâtî eş-Şâfi' (ö. 720/1320)

Konyalı es-Sayin el-Hezeli'den kırâat okumuştur. Salih b. el-Haddad, Abdulvehhab b. es-Silar gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Hicri 720'de vefat etmiştir.³⁵⁰

113) Muhammed b. Ahmed b. Abdulhâlik b. Ali Takıyüddîn Ebû Abdullah Sâiğ el-Mısırî (ö. 725/1324)

³⁴⁶ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/59; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/732.

³⁴⁷ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/217; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/734.

³⁴⁸ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/166; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/732.

³⁴⁹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/241.

³⁵⁰ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/747; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/365.

Kemaluddin İbrahim b. Ahmed b. İsmail b. Faris'den oniki kırâati iki hatim halinde pek çok kitap ile birlikte okumuştur. Başka hocalardan da farklı kırâatleri çeşitli hatimler halinde *el-Unvân*, *et-Teysîr* ve *eş-Şatıbiyye* gibi eserler ile birlikte okumuştur. Kendisinden de başta Mısır diyarının en önemli Kurrrasından sayılan Burhaneddin el-Hakerî ve pek çokları kırâat okumuştur. Ayrıca kendisinden kırâat rivayet edilen son kimselerdendir.³⁵¹

114) Ahmed b. Muhammed b. Abdulvelî b. Cübâra Ebû'l-Abbas Makdisî el-Hanbelî (ö. 728/1327)

Hasan er-Raşidi'den yedi kırâati okumuştur ve vefat edene kadar onun talebesi olmuştur. Eş-Şerif Ahmed b. el-Karami, Ahmed b. Nahla es-Sel'us gibi birçok kişiye semâ' tarikiyle *Teysîr*'i okutmuştur. *Şatıbiyye* ve farklı eserler üzerine de şerh yazmıştır.³⁵²

115) Ali b. Ömer b. İbrahim b. Abdullah Ebû'l-Hasan Kîcâtî el-Endülüî (ö. 730/1329)

Kendi memleketinde babasından çeşitli kırâatleri okumuştur. Ebu Ali el-Hüseyn b. Ebi el-Uhsus gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. Gırnata hatibi Muhammed ibn Yusuf el-Luşi ve torunu Muhammed b. Muhammed b. Ali gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Ayrıca *eş-Şatıbiyye* üzerine de bir Kaside kaleme almıştır.³⁵³

116) İbrahim b. Ömer b. İbrahim b. Halile Ebu Muhammed Ce'berî (ö. 732/1331)

Ebu'l-Hasen Ali el-Vucuhi'den yedi kırâat, Munteceb Hüseyin b. Hasen et-Tekritî'den on kırâat olmak üzere birçok kişiden farklı kırâatleri okumuştur. Ebû Bekir b. el-Cündî, Ebu'l-Meali b. el-Leban gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Çeşitli eserler telif etmiştir ve *eş-Şatıbiyye* üzerine de bir şerh yazmıştır.³⁵⁴

³⁵¹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/65-67.

³⁵² Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/746; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/122.

³⁵³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/557-558.

³⁵⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/743; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/21.

117) Hibetullah b. Abdurrahman b. İbrahim Ebû'l-Kasım b. Bârizî (ö. 738/1337)

Bedr Muhammed et-Tazifi'den yedi kırâatı okumuştur. Muhtelif ilimlerde çeşitli eserler telif etmiştir. Hicri 738'de vefat etmiştir.³⁵⁵

118) Muhammed b. Ahmed b. Ali b. Abdulğani Ebû Abdullah ed-Dimeşki (ö. 742/1341)

Ahmed b. İbrahim b. Ömer el-Farusi, İbrahim b. Davud b. Zahir el-Fazılı'den yedi kırâat okumuştur. İbnü'l-Cezerî'nin şeyhi Ahmed b. İbrahim b. el-Tahhan, Muhammed b. Şükr gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur.³⁵⁶

119) Ali b. Ebî Muhammed b. Ebî Sa'd b. Abdullah Ebû'l-Hasan el-Vâsîfî ed-Dîvânî (ö. 743/1342)

Ali b. Abdulkirim Harim, el-İ'mad, İbnu'l-Mahruk gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. Oğlu ve Ali el-Acemi gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Telif ettiği eserler arasında en önemlisi *Kitâbu'r-Ravdatu't-Takrir fi'l-Halefi beyne's-Şatibiyye ve't-Teysîr*'dir.³⁵⁷

120) Muhammed b. Yusuf b. Ali Esîru'd-dîn Ebû Hayyân el-Endülüî el-Gırnâtî (ö. 745/1344)

Abdulhakk b. Ali b. Abdullah el-Ensari'den yedi kırâat, Abdunnasır b. Ali b. Yahya el-Meryuti'den sekiz kırâat üzerine okumuştur. Oğlu Hayyan, İbnü'l-Cezerî'nin şeyhi Ebû Bekir İbnüş-Şemsi gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Yedi kırâat üzerine *Kasidetü'l-lamiyye* formunda *Akdu'l-Lali* isimli bir eser yazmıştır.³⁵⁸

121) İbrahim b. İsmail b. Gâlib Ebû İshak Mısri İbnü'l-Hayyât (ö. ?)

İsmail ibn Amr b. Raşid'den kırâat okumuştur. *Kitâbu'r-Ravda*'nın müellifi Ebu Ali el-Maliki'den semâ' ve tilâvet tarikiyle kırâat rivayet etmiştir. Ebu'l-Kasım b. el-

³⁵⁵ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/351-352.

³⁵⁶ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/753.

³⁵⁷ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/580.

³⁵⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 2/723; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/285.

Fehham gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁵⁹

122) İbrahim b. Ferec b. Ahmed b. Sâbûr Ebû İşhak el-Fârisî (ö. ?)

el-Es'ad b. Sultan *Kitâbu'l-İrşâd*'ı okumuştur. Oğlu el-İmam Ebu'l-Abbas Ahmed gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁰

123) Ahmed b. Bâbzâř Ebû'l-Feth el-Cevherî (ö. ?)

İbn Galbun'dan eseri *et-Tezkira*'yı rivayet etmiştir. Yahya b. Ali el-Haşşab kendisinden çeşitli kırâatler okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶¹

124) Ahmed b. Ali b. Hakem Ebû Ca'fer el-Gırnâtî (ö. ?)

Ebu Ca'fer b el-Baziş'ten kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶²

125) Ahmed b. Muhammed b. Ömer b. Mevr Ebû Ömer el-Haccârî (ö. ?)

el-Hadi'nin müellifi Ebu Abdullah Muhammed b. Süfyan'dan kırâat okumuştur. Ebu'l-Hasen Abdurrahim b. Kasım el-Haccari gibi pek çok kişi kendisinden Kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶³

126) Ca'fer b. İsmail b. Halef el-Mısrî (ö. ?)

Kitâbu'l-Unvân adlı eserin müellifi babasından kırâat rivayet etmiştir. Ebu Tahir Berekatu'l-Huřui ve Mukatil el-Berki kendisinden kırâat rivayetinde bulunmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁴

127) Abdulhak b. Ebî Mervân Ebû Muhammed Endülüř İbn Seldî (ö. ?)

³⁵⁹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/10.

³⁶⁰ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/22.

³⁶¹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/40.

³⁶² İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/85.

³⁶³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/126.

³⁶⁴ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/191

Ebu Amr ed-Dani'den kitabı *et-Teysîr*'i semâ' tarikiyle okumuştur. Ve *et-Teysîr*'i Mescid-i Haram'da Abdullah b. Ali el-Hayyat'a okutmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁵

128) Abdurrahim b. Kasım b. Muhammed Ebu Muhammed el-Haccârî (ö. ?)

Ahmed b. Muhammed b. el-Mur el-Haccari'den kırâat okumuştur. Ebu't-Tayyib Abdu'l-mun'im ve İbn Yahya gibi pek çok kişi kendisinden Kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁶

129) Abdulvâhid b. Muhammed b. Ali b. Ebi's-Sedâd Ebu Muhammed Mâlikî el-Endülüsi (ö. ?)

Ebu Ca'fer Ahmed b. İbrahim b. ez-Zübeyr Muhammed b. Ali b. el-Hasen es-Suhli gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. İbrahim b. Ebu Reyhane ve Kasım b. Ahmed b. Hasen'den *et-Teysîr*'i rivayet etmiştir. Muhammed b. Yahya b. Bekir es-Saidi, Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. el-Hasen b. ez-Ziyat gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Ayrıca *et-Teysîr*'e güzel ve açıklayıcı bir şerh yazmıştır. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁷

130) Osman b. Bilal Ebu Amr Zâhid (ö. ?)

el-Hadi adlı eserin müellifi Ebu Abdullah b. Süfyan'dan kırâat okumuştur. el-Hasen b. Halef b. Belime Ebu Ali gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁸

131) Ali b. Ahmed b. Ali Ebu'l-Hasan Ebherî el-Musaynî (ö. ?)

Ebu Ali el-Ehvazi'den kırâat okumuştur. eş-Şerif Nasıru'l-Hatib ve Ebu'l-Futuh gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶⁹

132) Ali b. Acemî Ebu'l-Hasan el-Feradî (ö. ?)

³⁶⁵ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/359.

³⁶⁶ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/383.

³⁶⁷ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/477.

³⁶⁸ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/501.

³⁶⁹ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/452; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/521.

Ebu Ali el-Bağdadi adlı *Kitâbu'r-Ravda*'nın müellifi olan hocasından kırâat okumuştur. İbnu'l-Fahham ve İbnu'l-Belime gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁰

133) Ali b. Ebi Gâlib Ebu'l-Hasan Mehdevî (ö. ?)

Abdu'l-Mun'im b. Galbun'dan kırâat okumuştur. Ömer b. Ebi'l-Hayr el-Harraz gibi pek çok kişi kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷¹

134) Ali b. Muhammed b. Hamîd Ebu'l-Hasan b. Savvâf el-Muaddel (ö. ?)

Hasen b. Muhammed el-Maliki'den kitabı *Kitâbu'r-Ravda*'yı semâ' tarikiyle okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷²

135) Ömer b. Ahmed Ebu Hafs Hazzâr(ö. ?)

Ahmed b. Abdullah el-Buhari'den kırâat okumuştur. Muhammed b. Ali b. Ahmed el-Ferra gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷³

136) Ömer b. Ebi'l-Hayr Ebu Hafs Hazzâr el-Kayrevânî (ö. ?)

Ali b. Ebu Galib el-Mehdevî'den kırâat okumuştur. İbnu Belime gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁴

137) İsa b. Hazm b. Abdullah b. Elyesea' Ebu'l-Esbeğ el-Ğâfikî el-Endülüsi (ö. ?)

İbnu'l-Beyyaz, Ebu Davud gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. Oğluna yedi kırâati okutmuştur. Ayrıca Ebu'l-Kasım b. Hubeyş gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁵

³⁷⁰ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/586.

³⁷¹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/560.

³⁷² İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/567.

³⁷³ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/589.

³⁷⁴ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/592.

³⁷⁵ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/608

138) Muhammed b. İbrahim Ebu Bekir ez-Zencânî (ö. ?)

Ebu'l-Kerem'den *Kitâbu'l-Misbâh* okumuştur. Ali b. Muhammed b. İbrahim b. Ebi Afiye'ye *Kitâbu'l-Misbâh*tan okutmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁶

139) Muhammed b. Muhammed b. Tayyib Ebu'l-Fazl el-Bağdadi es-Sibâğ (ö. ?)

Abdulahid b. Şita'dan semâ' tarikiyle *Kitâbu't-Tizkâr*'ı okumuş, Ebu Muhammed Abdullah b. Ali'ye de *Kitâbu't-Tizkâr*'ı okutmuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁷

140) Muhammed b. Ebi Yahya b. Bekir Ebu Abdullah el-Eşarî el-Gırnâtî (ö. ?)

Ebu Muhammed Abdulvahid b. Muhammed Ebi's-Seddad el-Bahili'den kırâat okumuştur. Ebu'l-Kasım Muhammed b. Muhammed b. el-Haşşab ve Ebu Abdullah Muhammed b. Ali el-Hifar gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁸

141) Musa b. Hüseyin b. İsmail Ebu İsmail el-Hüseyinî el-Muaddel (ö. ?)

Ahmed b. Nefis, Huseyin b. İbrahim el-Bezzaz gibi birçok kişiden kırâat okumuştur. Mansur b. el-Hayr b. Ya'kub b. Yemla ve Ebu'l- Ahdeb gibi pek çok kişi de kendisinden kırâat okumuştur. *Kitâbu'r-Ravda* adlı eseri kaleme almıştır. Vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁷⁹

142) İbrahim b. Ali b. Fazl Ebu'l-Fazl el-Vasıtî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

143) Ahmed b. Umeyr b. Ahmed Ebu'l-Kasım el-Hazrecî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

³⁷⁶ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/48.

³⁷⁷ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/240.

³⁷⁸ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 2/276.

³⁷⁹ İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, 1/560.

144) Ahmed b. Muhammed b. Mahrûk Ebu'l-Abbas el-Vâsîfî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

145) Ahmed b. Yusuf Ebu Ca'fer eş-Şürûfî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

146) El-Esa'd b. Sültân Ebu's-Seâdât el-Vâsîfî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

147) Halef b. Savâb Ebu'l-Kasım (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

148) Abdullah b. Ömer el-Kayrevânî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

149) Ali b. Ebi Sa'd el-Habbâz (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

150) Muhammed b. İbrahim Ebu Abdullah el-Hadramî el-Yemenî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

151) Muhammed b. Zeyn el-Hüzelî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

152) Muhammed b. Mesâlî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

153) Ebu Muhammed b. Bekî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

154) Ebu Muhammed es-Serakustî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

155) Sitti'd-Dâr Bint Ali b. Yahya es-Saî'dî (ö. ?)

Hakkında bilgi tespit edilememiştir.

3.2. Tariklerde Yer Alan Kurrânın Kırâat İmamlarına Ulaşan İsnad Zinciri

Çalışmamızın bu kısmında İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr*'de esas aldığı kaynak eserlerden kırâat imamlarına ulaşan isnad zincirini tablo şeklinde göstermeye çalışacağız. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere her bir sened aynı zamanda tarik olarak kabul edilmektedir.³⁸⁰

İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr*'de zikrettiği ve Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî'nin de *Mürşidü't-Talebe*'de daha sistematik ve daha anlaşılır bir şekilde kaleme aldığı dokuz yüz seksen iki tarik bütünüyle tablolarda gösterilmiştir. Tariklerde yer alan kurrânın tam isimleri ve kısaca hayatları hakkında yukarıda bilgi verildiği için tablolarda meşhur isimleri veya künyeleri yazmakla yetinildi.

İlk olarak her kırâat imamının altında o kırâate ait tariklerin sayısı ve tarik sahiblerinin isimleri zikrettik. Bu bilgileri zikrettikten sonra kırâat imamı, râvileri, râvilerin tarikleri ve râvilerin tariklerinden sonra gelen tarikleri ilk tabloda gösterdik. Daha sonra ilk tablonun son satırında verdiğimiz isimlerden başlayarak kaynak eserlere doğru isnad zinciri tablolarda gösterilmeye çalışıldı. Tabloların son satırlarında yer alan isimler aynı zamanda tariklerin dayandığı eserlerin müellifleridir. Eserlerin yazı tipi rengi kırmızı ile gösterilmiştir. Ayrıca tabloların ilk satırlarında yer alan ana tarikler değiştikçe, yeni tarike geçildiğini göstermek için metin vurgu rengi kırmızı olarak işaretlenmiştir.

³⁸⁰ Bkz. Sayfa 16.

Nâfi' el-Leysî

Nâfi' kırâatine ait toplamda 144 tarik vardır. Bunlardan 83 tarik Kâlun rivayeti kanalıyla, 61 tarik ise Verş rivayeti kanalıyla gelmektedir.

Kâlun rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ebû Neşît ve Hulvânî. Ebû Neşît kanalıyla 34 tarik, Hulvânî kanalıyla ise 49 tarik gelmektedir.

Ebû Neşît tariki kendi içerisinde İbn Bûyan ve Kazzâz olmak üzere iki tarike ayrılmaktadır. İbn Bûyan kanalıyla 23 tarik, Kazzâz kanalıyla ise 11 tarik gelmektedir.

Hulvânî tariki de kendi içerisinde İbn Mihrân ve Ca'fer b. Muhammed Bağdâdî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İbn Mihrân kanalıyla 45 tarik, Ca'fer b. Muhammed Bağdâdî kanalıyla ise 4 tarik gelmektedir.

Verş rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ezrak ve İsbehânî. Ezrak kanalıyla 35 tarik, İsbehânî kanalıyla ise 26 tarik gelmektedir.

Ezrak tariki kendi içerisinde Nehhâs ve İbn Seyf olmak üzere iki tarike ayrılmaktadır. Nehhâs kanalıyla 19 tarik, İbn Seyf kanalıyla ise 16 tarik gelmektedir.

İsbehânî tariki de kendi içerisinde Hibetullah ve Mutavvî' olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hibetullah kanalıyla 22 tarik, Mutavvî' kanalıyla ise 4 tarik gelmektedir.

Tablo 1

Nâfi'							
Kâlûn				Verş			
Ebû Neşîd		Hulvânî		İsbehânî		Ezrak	
İbn Bûyân	Kazzâz	Ca'fer Bağdâdî	İbn Mihrân	Mutavvî	Hibetullah	İbn Seyf	Nehhâs

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân
İbrahim b. Ömer	İbn Habbâb	İbn Habbâb	İbn Allâf	İbn Mihrân
Dânî	Kantarî	Kantarî	Şermekânî	Mehdi b. Kaynî
Şâtıbî (Şâtıbiyye)	Mehdevî (el-Hidâye)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân
İbrahim Taberî	İbrahim Taberî	Şezâi	Şezâi	Şezâi
Şermekânî	Ebû Ali Attâr	Habbâz	Karzînî	Karzînî
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Kahendezi	Ebû Ma'ser Taberî (Kitâbu't-Telhîs)	Abdülkâhir
		Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)		Sıbtu'l-Hayyât (Kitâbu'l-Mühic)

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân
Şezâi	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî
Karzînî	Nasr Fârisî	Ebû Ali Mâlikî (Kitâbu'r-Ravda)	Ebû Ali Mâlikî	Ali b. Hüseyin Tureysîsî
Abdülkâhir	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrid)		İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Ebû Ma'ser Taberî (Kitâbu't-Telhîs)
Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)				

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân
Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî
Ebû Ali Attâr	Ebû Hasan Hayyât (Kitâbu'l-Câmi')	Ebû Hasan Hayyât	Gulâm herrâs	Ebû Bekir Hayyât
İbn Sivâr (El-Müstenir)		İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebü'l-Izzî (Kifâye Kübra)	Hibetullah Harîrî
				Sıbtu'l-Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 6

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	Kazzâz	Kazzâz	Kazzâz
Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Ebû Ahmed Fürtî	Salih b. İdris	Salih b. İdris	Salih b. İdris
Ebû Bekir Şeybânî	Ebû Bekir Hayyât	Ebû Mansur Yahya Bezzâz	Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib
Hemedânî (Gâyetü'l-İhtisâr)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hemedânî (Gâyetü'l-İhtisâr)	Şâtıbî (Şâtıbiyye)	İbn Galbûn (Et-Tezkira)	İbn Süfyân (Kitâbu'l-Hâdî)

Tablo 7

4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik
Kazzâz	Kazzâz	Kazzâz	Kazzâz	Kazzâz
Salih b. İdris	Salih b. İdris	Salih b. İdris	Salih b. İdris	Salih b. İdris
Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib
İbn Süfyân	İbn Süfyân	Mekki b. Ebî Talib (Et-Tebsıra)	Ahmed b. Ebî Rebîa	İbn Nüfeysin Mısırî
Mehdevî (El-Hidâye)	Osman b. Bilal ve diğerleri		Ebu İmran Lahmi	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrîd)
	İbn Belîme (Kitâbu't-Telhîs)		Kasabî	
			Elyesâ' b. Hazm	
			Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	

Tablo 8

9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Kazzâz	Kazzâz	Kazzâz	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Salih b. İdris	Salih b. İdris	Dârekutnî	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz
Ebü't-Tayyib	Ebü't-Tayyib	Muhammed b. İbrahim	Sâmirî	Sâmirî
Ahmed b. Haşim Mısrî	Talemenki (Kitâbu'r-Ravda)	Cezerî (Tayyibe)	Fâris b. Ahmed	Fâris b. Ahmed
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)			Dani (Câmiu'l-Beyan)	İbn faris
				İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrid)

Tablo 9

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz
Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Mutavvî	Mutavvî
İbn Nüfeysin	Tarsusi (Kitâbu'l-Müctebâ)	Hazreci (Kitâbu'l-Kâsid)	Karzîni	Karzîni
İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			Şerif Abdulkahir b. Abbas	Ebu İshak İbrahim Maliki
			Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrid)

Tablo 10

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
İbn Mücahid (Kitâbu's-Seb'a)	Nekkaş	Nekkaş	Nekkâş	Nekkâş
	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî
	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ahmed b. Ali b. Haşim	Hüseyin b. Ahmed Saffar	Ebü Ali Attâr
		Musa b. Hüseyin Muddel (Kitâbu'r-Ravda Muaddel)	Musa b. Hüseyin Muddel (Kitâbu'r-Ravda Muaddel)	İbn Sivar (El-Müstenir)

Tablo 11

13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî	Ahmed b. Amr Hammâmî
Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Kitâbu'l-Câmi')	Ebu Ali Ğulam Herras Vasıti	Ebu Ali Ğulam Herras Vasıti	Ebu Bekir Hayyat
İbn Sivar (El-Müstenir)	İbn Sivar (El-Müstenir)		Ebul Izzi Kalânîsî (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi Kalânîsî(Kifaye)	Ebu Bekir Şeybani
					Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)

Tablo 12

19.Tarik	20.Tarik	21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Ahmed B. Amr Hammâmî	Ahmed B. Amr Hammâmî	Ahmed B. Amr Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Bekir Hayyat	İbn Bağdadi	Ebu Hattab	Rızkullah Temimi	Rızkullah Temimi
Hibetullah B. Taberi	İbn Cezeri (Tayyibe)	Ebu Ğalib Ubeydullah Bağdadi	Mısrî	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)
Kenedi (Kifaye)		Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)	Cezerî (Tayyibe)	

Tablo 13

24.Tarik	25.Tarik	26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Aleviyyi	Aleviyyi	Ebu Kasım Zeydi	Seîdi
Nasr b. Abdulaziz Farisi	Vasîti	Vasîti	Ebu Ma'şer (Kitâbu't-Telhîs)	Ebu Hüseyin Farisi
Cezerî (Tayyibe)	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)		İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 14

29.Tarik	30.Tarik	31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
İbrahim Taberi	İbrahim Taberi	İbn Allaf	Nehrevani	Nehrevani
Attar	Şermekânî	Şermekânî	Attar	Vasîti
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)

Tablo 15

34.Tarik	35.Tarik	36.Tarik	37.Tarik	38.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
Nekkâş	Ebu Bekir Münekkî'	Ebu Bekir Münekkî'	Ebu Bekir Münekkî'	Ebu Bekir Münekkî'
Nehrevani	Ebu Ali Bağdadi	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	Mutavvî'
Vasîti	Abdûlbaki	Karzîni	Karzîni	Habbâz
Ebul Izzi (Kifaye)	Ebul Feth	Ebil Fazl	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Kuhündüzi
	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mühic)		Ebu Nasr
				Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 16

39.Tarik	40.Tarik	41.Tarik	42.Tarik	43.Tarik
İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân	İbn Mihrân
İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz
Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Mutavviî	Mutavviî
İbn Nüfeysin	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	Hazrecî (Kitâbu'l-Kâsîd)	Karzîni	Karzîni
İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			Şerif Abdulkahir b. Abbas	Ebu İshak İbrahim Maliki
			Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 17

44.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik
İbn Mihrân (Gâye)	Ca'fer B. Muhammed Bağdâdî	Ca'fer B. Muhammed Bağdâdî	Ca'fer B. Muhammed Bağdâdî	Ca'fer B. Muhammed Bağdâdî	Nehhâs
	Hibetullah B. Cafer	Hibetullah B. Cafer	Hibetullah B. Cafer	Hibetullah B. Cafer	Ahmed B. Üsame
	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Ebu Bekir Ahmed B. Muhammed Şami	Halef B. Hakan
	Ebû Ali Attâr	Ebu Ahmed AbdumelikAttâr	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebu Ahmed AbdumelikAttâr	Dânî (Et-Teyşîr)
	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	

Tablo 18

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Ahmed B. İshak Hayyat	İbn Ebur Reca Mısri	İbn Hilal	İbn Hilal	İbn Hilal
Muhammed B. Abdullah Enmatı	Halef B. İbrahim	Ebu Ğanim	Ebu Ğanim	Ebu Ğanim
İbn Hakan	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Muhammed B. Ali Udfuvi	Muhammed B. Ali Udfuvi	Udfuvi
Dani		Ebu Bekir Muhammed Darir	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	İbn Haşım, İsmail B. Raşid
		Kıntari		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
		Mehdevi (Kitâbu'l-Hidâye)		

Tablo 19

7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
İbn Hilal	İbn Hilal	Hulani	Hulani	Hulani
Ömer B. Muhammed B. Arrak	Ali B. Hüseyin Şa'rani	Ömer B. Arrak	Ömer B. Arrak	Ömer B. Arrak
İbn Haşım	Zeyd B. Ali	Faris B. Ahmed	Abdulgaki B. Faris	Abdulgaki B. Faris
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Habbâzi	Dani (Câmiu'l-Beyan)	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhis)
	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)			

Tablo 20

12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Ömer B. Arrak	Ömer B. Arrak	Ebu Nasr Mevsîlî	Ebu Nasr Mevsîlî	Enhasî
İbn Haşim	İsmail B. Amr	İbn Fehhâm	İbn Fehhâm	Ebu Bekir Şezâî
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Fazl Razi	Ebul Fazl Razi	Habbâz
		Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Nasr Iraki
				Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 21

17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	İbn Seyf	İbn Seyf
Enhasî	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	Ebu Adiy	Ebu Adiy
Ebu Bekir Şezâî	Ebu Bekir Şezâî	Ebu Bekir Şezâî	Tahir B. Ğalbun	Tahir B. Ğalbun (Et-Tezkira)
Huzai	Habbâz	Ğazvan B. Kasım Mazini	Dani (Câmiu'l-Beyan)	
Ebu Muzaffer	Ebu Nasr Iraki	İsmail B. Amr		
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		

Tablo 22

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf
Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy
Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	Tarsûsî	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
	Ebu Tahir B. Halef (Kitâbu'l-Unvân)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 23

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf
Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy	Ebu Adiy
Ebû Muhammed Mekki (Et-Tebsıra)	Ebu Muhammed Zaheravi Hufi	Ebu Muhammed Zaheravi Hufi	Ebu Muhammed Kayrevani	Tacül Eimme B. Haşim
	Kuseym B. Ahmed	Kuseym B. Ahmed	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
	Abdulgaki B. Faris	Abdulgaki B. Faris		
	İbn Fehhâm (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)		

Tablo 24

13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	1.Tarik
İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	İbn Seyf	Hibetullah
İbn Mervan	İbn Mervan	İbn Mervan	İbrahim Ehnasi	Hammâmî
Ebu Tayyib B. Gulbün	Tahir B. Galbun (Et-Tezkira)	Ebu Tayyib B. Gulbün	Şezâî	Ebul Hüseyin Nasr Farisi
Mehdevi (Kitâbu'l-İrşâd)		İbn Haşim	Habbâz	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Mansur B. Ahmed	
			Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	

Tablo 25

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik
Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Vasîti	Vasîti	Ebû Ali Attâr	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Nasr Habbâz
Ebul Izzi Kalânîsî(Kifaye)	Ebul Izzi Kalânîsî	İbn Sivâr (El-Müstenir)		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
	Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)			

Tablo 26

7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik
Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Müellif Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't- Tizkâr)	Abdusseyyid B. Attab	Muhammed B. Ahmed Biyyeı	İbn Sabur	Muhammed B. Ahmed Biyyeı
	Hayrun (Kitâbu'l- Miftâh)	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu İsmail Muaddel
				Ebu Mansur Ahdeb
				Ebu Yahya B. Hazm Endülüsi
				Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)

Tablo 27

12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik
Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Nehrevani
İbn Sabur	Ebu Nasr Haşimi	Ahmed Akfani	Rızkullah	Ebû Ali Attâr
Ebu İsmail Muaddel	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Muhavvel	İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebu Mansur Ahdeb			Cezerî (Tayyibe)	
Ebu Yahya B. Hazm Endülûsi				
Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)				

Tablo 28

17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik	21.Tarik
Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah	Hibetullah
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Taberi	Ebu Hafs Ömer B. Ali Taberi Nahvi
Vasiti	Vasiti	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Saydullani	Saydullani
Ebul Izzi Kalânîsî(Kifaye)	Ebul Izzi Kalânîsî		Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Ebu Ma'ser
	Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)			Ahdeb
				Ebu Yahya Elyesea B. Hazm
				Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)

Tablo 29

22.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Hibetullah	Mutavvî'	Mutavvî'	Mutavvî'	Mutavvî'
Ebu Bekir İbn Mihran (Gâyetü'l-İhtisâr)	Karzîni	Karzîni	Karzîni	Karzîni
	Şerif Ebil Fazl (Kitâbu'l- Mübhic)	Şerif Ebil Fazl	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Ma'ser Taberi (Kitâbu't- Telhis)
		Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)		

İBN KESİR

İbn Kesir (Ö. 120/737) kırâatine ait toplamda 73 tarik vardır. Bunlardan 41 tarik Bezzi (Ö. 250/864) rivayeti kanalıyla, 32 tarik ise Kunbül (Ö. 291/903) rivayeti kanalıyla gelmektedir.

Bezzi rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ebû Rebîa' (Ö. 294/906) ve İbnü'l-Habbâb (Ö.301/913). Ebû Rebîa' kanalıyla 35 Tarik, İbnü'l-Habbâb kanalıyla ise 6 tarik gelmektedir.

Ebû Rebîa' tariki kendi içerisinde Nekkâş (Ö.351/962) ve İbn Bûnân (Ö.374/985) olmak üzere iki tarike ayrılmaktadır. Nekkâş kanalıyla 33 tarik, İbn Bûnân kanalıyla ise 2 tarik gelmektedir.

İbnü'l-Habbâb tariki de kendi içerisinde Ahmed b. Sâlih (Ö. 350/961) ve Abdolvâhid b. Ömer (Ö. 349/960) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ahmed b. Sâlih kanalıyla 4 tarik, Abdolvâhid b. Ömer kanalıyla ise 2 tarik gelmektedir.

Kunbül rivayetinin Meşhur İki tariki Bulunmaktadır. Bu İki Meşhur Tarik İse Şunlardır. İbn Mücâhid (Ö. 324/935) ve İbn Şenebûz (Ö. 328/939) İbn Mücâhid kanalıyla 18 Tarik, İbn Şenebûz kanalıyla İse 14 tarik Gelmektedir.

İbn Mücâhid tariki kendi içerisinde Sâmirî (Ö. 386/996) ve Salih B. Muhammed (Ö. 380/990) olmak üzere iki tarike ayrılmaktadır. Sâmirî kanalıyla 14 Tarik, Salih B. Muhammed kanalıyla İse 4 tarik gelmektedir.

İbn Şenebûz tariki de kendi içerisinde Ebu'l-Ferec (Ö. 390/999) ve Şetvî (Ö. 388/997) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ebu'l-Ferec kanalıyla 10 Tarik, Şetvî kanalıyla İse 4 tarik gelmektedir.

Tablo 1

İBN KESİR							
Bezzî				Kunbül			
Ebû Rebîa'		İbn Habbâb		İbn Mücâhid		İbn Şenebuz	
Nekkâş	İbn Bûnân	Ahmed B. Salih	Abdolvahid	Samiri	Salih B. Muhammed	Ebul Ferec	Şetvi

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Abdulaziz Farisi	Abdulaziz Farisi	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Dani (Et-Teysîr)	Dani	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki
	Süleyman B. Necah		Ebu İshak İbrahim B. Galib	Abdul Mudi Safâkusi
	İbn Hüzeyl		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)
	Şatıbi (Şatıbiyye)			

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki	Ebû Ali Attâr	Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat (Cami)	Ebu Hasan Hayyat
Ebül Kasım Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	İbn Sivâr (El- Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)		İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Hasan Hayyat	Ebu Ali Vasıtı	Ebu Ali Vasıtı	Muhammed B.İbrahim Kaysi	İbn Haşim
Abdusseyyid B. Attab	Ebul Izzi Kalânîsî	Ebul Izzi Kalânîsî	Musa B. Hüseyin Muaddel (Kitâbu'r-Ravda Muaddel)	Musa B. Hüseyin Muaddel (Kitâbu'r-Ravda Muaddel)
Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Kifaye	Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)		

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
İbn Haşim	Ahmed B. Mesrur	İbn Sabur	Ebu Nasr Hebbari	Abdusseyyid B. Attab
Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem Şehrazuri (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem Şehrazuri (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 6

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Nehrevani	Ali B. Cafer Seidi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Ma'şer (Kitâbu't-Telhîs)	Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Ma'şer
	İbn Fehham Sakali (Kitâbu't-Tecrîd)			İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)

Tablo 7

26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
İbn Allaf	Ebu İshak Taberi	Ebu İshak Taberi	Şenbuzi	Ebu Muhammed Fehham
Kanduri	Ebû Ali Attâr	Şermekânî	Kavzini	Ebu Ali Vasıti
Mehdevi (Kitâbu'l-Hidâye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Şerif Ebil Fazl Abbasi	Ebul İzzî Kalânîsî (Kifaye/Kitâbu'l-İrşâd)
			Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	

Tablo 8

31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	İbn Bûnân	İbn Bûnân	Ahmed B. Salih
Ebu Muhammed Fehham	Ferah Kadı Tekrit	Hammâmî	Hüseyin Harbi	Hüseyin Harbi	Ali B. Beşer Antaki
Ebu Ali Vasıtı	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Ali Vasıtı	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Ebu Ferah Muhammed B. Yusuf Neccar
Ebul Izzi Kalânîsî		Ebul Izzi Kalânîsî (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Dani (Câmiu'l-Beyan)
Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)					

Tablo 9

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Ahmed B. Salih	Ahmed B. Salih	Ahmed B. Salih	Abdul Vahid B. Ömer	Abdul Vahid B. Ömer
Abdul Baki	Abdul Baki B. Hasan	Abdül Münim Ebu Tayyib B. Ğulbün (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebu Tahir Abdul Vahid B. Ebi Hişam	Abdolvahid Ebi Tahir B. Ebi Haşim
Faris B. Ahmed	Babası Faris B. Ahmed		Akil B. Ali Basri	Akil B. Ali Basri
Dani (Câmiu'l-Beyan)	Abdul Baki B. Faris		Muhammed B. Ali Vasıtı	Muhammed B. Cafer Huzai (Münteha)
	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	

Tablo 10

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Ebul Abbas B. Nüfeysin
Dani (Et-Teysîr)	Dani	Ebu Abbas Sakali	Abdul Baki B. Faris	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)
	Ebu Hasan B. Düşi	Ebu Bekir B. Nebtil Aruk	Ebu Kasım B. Fehham	
	İbn Ğulam Fersi	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	Ebu Kasım B. Helefullah	
	Nefziyyi		Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	
	Şatıbi (Şatıbiyye)			

Tablo 11

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Ebul Abbas B. Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
Muhammed B. Şüreyh Ruayni (Kitâbu'l-Kâfi)	Şerif Musa (Kitâbu'r-Ravda Muaddel)	Ebul Hasan Haşşab	Abdulkadir Sadefi	Muhammed B. Ebu Davud Farisi
		Babası Yahya B. Halef	Babası Yahya B. Halef	Babası Yahya B. Halef
		Abdul Münım Yahya B. Halef (İbn Halef)	Abdul Münım Yahya B. Halef (İbn Halef)	Abdul Münım Yahya B. Halef (İbn Halef)
		Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)

Tablo 12

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	1.Tarik
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Salih B. Muhammed
İbn Nüfeysin	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	Tarsûsî	Hazreci (Kitâbu'l-Kâsıd)	Ferah B. Ömer Vasıtı
Ebül Kasım Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli)		İsmail B. Halef (Kitabu'l Kitâbu'l-Unvân)		Sabit B. Bender
				Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)

Tablo 13

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Salih B. Muhammed	Salih B. Muhammed	Salih B. Muhammed	Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec
Ferah B. Ömer Vasıtı	Vasıtı	Vasıtı	Ebu Teğlebin Abdulvehhab	Ebu Teğlebin Abdulvehhab
Sabit B. Bender	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Kattan	Sabit B. Bender	Sabit B. Bender
Hibetullah		Mezraki	Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)	Hibetullah
Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)		Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)		Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)

Tablo 14

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec
Ebu Teğlebin	Abdusseyyid B. Attab	Ebu Teğlebin	Ebu Nasr Ahmed Habbâz	Ebu Nasr Ahmed
İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sabit B. Bender	Ebu Mansur Muhammed B. Ahmed	Babası Hasan B. Ahmed
		Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 15

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec	Kadı Ebul Ferec	Şetvi	Şetvi
Ebu Nasr Ahmed	Ebu Nasr Ahmed	Ebu Nasr Ahmed Habbâz	Kavzini	Kavzini
Ebu Hasan Dinuri	Abdusseyyid B. Attab	Ebu Ma'şer (Kitâbu't-Telhîs)	Ebul Fazl Abbas	Ebul Fazl Abbas
Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)		Ebu Muhammed Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)

Tablo 16

3.Tarik	4.Tarik
Şetvi	Şetvi
Ahmed B. Abdullah Selmi	Ahmed B. Muhammed B. Seyyar
Abdullah B. Muhammed Zarii	İbn Faris
Hüzelfî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Hasan Hayyat (Cami)

EBÛ AMR

Ebû Amr kırâatine ait toplamda 154 tarik vardır. Bunlardan 126 tarik Dûrî Rivayeti Kanalıyla, 28 tarik İse Sûsî Rivayeti Kanalıyla Gelmektedir.

Dûrî rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ebu'z Ze'râ ve İbn Ferah. Ebu'z-Ze'râ kanalıyla 82 Tarik, İbn Ferah kanalıyla İse 44 Tarik gelmektedir.

Ebu'z-Ze'râ tariki kendi içerisinde İbn Mücâhid ve Muhammed B. Ya'kub Muaddel olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırİbn Mücâhid kanalıyla 72 Tarik, Muhammed B. Ya'kub Muaddel kanalıyla İse 10 Tarik gelmektedir.

İbn Ferah tariki de kendi içerisinde Zeyd B. Ebî Bilal ve Ebu'l-Abbas Mutavviî' olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zeyd B. Ebî Bilal kanalıyla 38 Tarik, Ebu'l-Abbas Mutavviî' kanalıyla İse 6 Tarik gelmektedir.

Sûsî rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. İbn Cerîr ve İbn Cumhûr İbn Cerîr kanalıyla 23 Tarik, İbn Cumhûr kanalıyla İse 5 Tarik gelmektedir.

İbn Cerîr tariki kendi içerisinde İbn Hubeş ve Sâmirî olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırİbn Hubeş kanalıyla 13 Tarik, Sâmirî kanalıyla İse 10 Tarik gelmektedir.

İbn Cumhûr tariki de kendi içerisinde Şezâî ve Şenebûzî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Şezâî kanalıyla 3 Tarik, İbn Şenebûz kanalıyla İse 2 Tarik gelmektedir.

Tablo 1

Ebû Amr							
Dûrî				Sûsî			
Ebu'z-Ze'râ		İbn Ferah		İbn Cerîr		İbn Cumhûr	
Muhammed B. Ya'kub	İbn Mücahid	Mutavviî	İbn Ebi Bilal	İbn Habeş	Samiri	İbn Şenebûz	Şezai

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Ebu Tahir Abdulahid B. Ebi Haşim	Ebu Tahir Abdulahid B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim
Abdulaziz B. Ca'fer	Abdulaziz B. Ca'fer	Ebu Hasan B. Muhammed Cevheri	Hammâmî	Ebu Hasan B. Allaf
Dani (Câmiu'l-Beyan)	Dani	Ebu HasanAttâr	Ebu HasanAttâr	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)
	Şâtıbî (Şâtıbiyye)	İbn Sivâr (El- Müstenir)	İbn Sivâr (El- Müstenir)	

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Samiri	Samiri	Samiri
Ebu Hasan B. Allaf	Hammâmî	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin
Ebul Feth B. Şita	Yahya B. Ahmed	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Abdulgazi B. Faris	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)
İbn Sivâr (El- Müstenir)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	Tarsûsî	Tarsûsî (Kitâbu'l- Müctebâ)	Tarsûsî
Abdulgazi B. Faris	İbn Feham (Kitâbu't-Telhîs)	İbn Sehl		Ebu Tahir B. Halef (Kitâbü'l- Unvân)
İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)		Ebu Hasan Abdulaziz B. Şefî'		
		İbn Ğulam Fersi		
		Şâtıbî (Şâtıbiyye)		

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	20.Tarik	21.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
İbn Nüfeysin	İsmail B. Amr Haddad	Ebu Hasan Haşşab	Abdulkadir Sadefi	Ebu Hasan B. Ebi Davud
İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Yahya	Yahya	Yahya
		Abdul Münim B. Yahya	Abdul Münim B. Yahya	Abdul Münim B. Yahya
		Ebu Kasım Safravi(Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi(Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi(Kitâbu'l-İ'lân)

Tablo 6

22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik	26.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Samiri	Ebu Kasım Ubeydullah B. Muhammed Kasri	Kasri	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer
Hazreci (Kitâbu'l-Kâsıd)	Tarsûsî	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	Nehrevani	Süsencerdi
	Ebu Tahir B. Halef (Kitabül Kitâbu'l-Unvân)		Ebu Hasan B. Faris (Cami)	Ebu Bekir Hayyat
				Hibetullah B. Taberi
				Kenedi (Kifaye)

Tablo 7

26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
İbn Ebi Ömer	Ubeydullah B.İbrahim Mukriu Ebi Kurrâ	Ubeydullah B.İbrahim Mukriu Ebi Kurrâ	Mukriu Ebi Kurrâ	Ebu Kasım Talha B. Muhammed
Nehrevani	Ebu Ali	Ebu Ali	Ebu Ali	Kadı Ebul Ala Vasıtı
Ebu Ali	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)	Ebul Izzi	Abdusseyyid B. Attab
Ebul Izzi			Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)
Ebul Ala Hemedâni (Gâyetü'l-İhtisâr)				

Tablo 8

31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	34.Tarik	35.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Ebu Kasım Talha B. Muhammed	Ebu Kasım Talha B. Muhammed	İbn Bevvab	İbn Bevvab	İbn Bevvab
Kadı Ebul Ala Vasıtı	Kadı Ebul Ala Vasıtı	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid	Abdusseyyid	Abdusseyyid
İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem(Kitâbu'l- Misbâh)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 9

36.Tarik	37.Tarik	38.Tarik	39.Tarik	40.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Mansur B. Muhammed Kazzaz	Kazzaz	Kazzaz	Ahmed B. Abdulaziz B. Büdhen	İbn Büdhen
Ebu Hasan Farisi	Ebu Nasr Ahmed B . Mesrur	Ebû Ali Attâr	Hasan B. Süleyman Antaki	Antaki
İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	Ahmed B.Haşım
				Hüzelî(Kitâbu'l- Kâmil)

Tablo 10

41.Tarik	42.Tarik	43.Tarik	44.Tarik	45.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Ali B. Abdullah Cella	Nasr B. Yusuf Mücahidi	Yusuf Mücahidi	Yusuf Mücahidi	Yusuf Mücahidi
Ebul Feth Faris B.Ahmed	Ebut Tayyib B. Gulbün	Ebut Tayyib	Ebüt Tayyib	Ebüt Tayyib
Dani (Câmiu'l-Beyan)	Tahir B. Gulbün	Tahir B. Ğalbun (Et-Tezkira)	İbn Süfyan (Hadi)	Mekki B. Ebi Talib (Et-Tefsira)
	Dani			

Tablo 11

46.Tarik	47.Tarik	48.Tarik	49.Tarik	50.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Yusuf Mücahidi	Muhammed B. Ahmed Şenebuzi	Şenebuzi	Şenebuzi	Şenebuzi
Ebu Tayyib	Abdullah B. Mekki Sevvak	Sevvak	Karzîni	Karzîni
Ahmed B. Haşim	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Nehrevani	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		Ebul Ala Hemedâni (Ġâyetü'l-İhtisâr)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 12

51.Tarik	52.Tarik	53.Tarik	54.Tarik	55.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Hüseyin B. Osman Darir	Abdullah B. Elyesea Antaki	Abdullah B. Elyesea Antaki	Bekkar B. Ahmed	Ebu Bekir Ahmed B. İbrahim Cella
Abdurrahman B. Ahmed Razi	Ali B. Talha Basri	Ali B. Talha Basri	Hammâmî	Hammâmî
Ebul Feth İsmail Serrac	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Abdusseyyid b. Attab	Ebû Ali Attâr	Ebû Ali Attâr
Ebul Ala Hemedâni (Ġâyetü'l-İhtisâr)		Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 13

56.Tarik	57.Tarik	58.Tarik	59.Tarik	60.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Ebu Muhammed Hasan B. Abdullah Katib	Ebu Muhammedkatib	Ebu Muhammed Katib	İbn Büşran	Şezâî
Faris B. Ahmed	Karzîni	Karzîni	Muhammed B. Azer Behram	Muhammed B. Azer Behram
Dani (Et-Teysîr)	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl	Şerif Abbas	Şerif Abbas
	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 14

61.Tarik	62.Tarik	63.Tarik	64.Tarik	65.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
İbn Büşran	Şezâî	İbn Büşran	Şezâî	Ahmed B. Muhammed B. Şarib
Ebu Hasan Habbâz	Ebu Hasan Habbâz	Karzîni	Karzîni	Ali B. Muhammed Habbâz
Mansur B. Ahmed (Kitâbu'l-Kâmil)	Mansur B. Ahmed (Kitâbu'l-Kâmil)	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl	Ebu Nasr Kuhündüzi
		Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 15

66.Tarik	67.Tarik	68.Tarik	69.Tarik	70.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
İbn Hubeş	İbn Hubeş	Zeyd B. Ali	İbn Hubşân	Abdumelik Bezzaz
Habbâz	Kadı Ebul Ala	Habbâz	Habbâz	Habbâz
Kuhündüzi	Abdusseyyid	Kuhündüzi	Kuhündüzi	Kuhündüzi
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 16

71.Tarik	72.Tarik
İbn Mücahid	İbn Mücahid
AbdulazizAttâr	Mutavvî'
Habbâz	Habbâz
Kuhündüzi	Kuhündüzi
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 17

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik
Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)
Dani (Câmiu'l-Beyân)	Abdulgazi B. Faris	Abdulgazi B. Faris	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrid)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	
	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrid)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			

Tablo 18

7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik
Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Muhammed B. Ya'kub Muaddel	Zeyd B. Ebi Bilal
Samiri	Ebu Bekir B. Miksemâtâr Basri	İbn Haşnam Maliki	İbn Haşnam Maliki	Abdulgazi Horasani
Hazreci (Kitâbu'l-Kâsîd)	Faris B. Ahmed	Abdulaziz B. Huvassi	Ali B. İsmail Haşî'	Faris B. Ahmed
	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Ahmed B. Mesrur	Dani (Câmiu'l-Beyan)
			Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	

Tablo 19

12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Horasani	Horasani	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Ali Maliki
Abdülbaki B. Faris	Abdülbaki B. Faris	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)
İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			

Tablo 20

17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik	21.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki	İbn Faris (Cami')	Vasîti	Vasîti	Şermekânî
İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)		Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi	İbn Sivâr (El-Müstenir)
			Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)	

Tablo 21

22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik	26.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Hasan Hayyat	Ebû Ali Attâr	Ebul Feth B. Şita	Yahya B. Ahmed Sibiyyi	Ebu Bekir Ahmed B. Atruş
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)	Ebu Kasım B. Taberi
				Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)

Tablo 22

27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik	31.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Yahya B. Ahmed Sibiyyi	Ebu Bekir Ahmed B. Atruş	Ahmed B. Haşim	Ebu Muhammed Rızkullah	Ebu Nasr Hebari
Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)	Ebu Kasım B. Taberi	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem (El-Müstenir)	Ebul Kerem (El-Müstenir)
	Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)			

Tablo 23

32.Tarik	33.Tarik	34.Tarik	35.Tarik	36.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Hasan B. Sakar Katib
Vasıtı	Ebu Hasan Hayyat	Ebû Ali Attâr	Abdurrahman B. Ahmed Razi	Ali B. vezir
Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)

Tablo 24

37.Tarik	38.Tarik	39.Tarik	40.Tarik	41.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
İbn Sakar Katib	İbn Sakar Katib	İbn Sakar	İbn Fehham	İbn Fehham
Ebul Fazl B. Hayrun	Abdusseyid B. Attab	Ebu Hattab B. vezir, Sabit B. Bendâr,	Ebû Ali Attâr	Vasıtı
İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Izzi (Kifaye)

Tablo 25

42.Tarik	43.Tarik	44.Tarik	45.Tarik	46.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
İbn Fehham	Ubeydullah Mesahıfı	Bekir B. Şazan Vai'z	Bekir B. Şazan	Bekir B. Şazan
Vasiti	Ebû Ali Attâr	Hasan B. Kasım	Hasan B. Kasım	Hasan B. Kasım
Ebul Izzi	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Izzi	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)
Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)		Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)		

Tablo 26

47.Tarik	48.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Mutavviî'	Mutavviî'	Mutavviî'
İbn Şazan	Muhammed B. Ca'fer İbn Devrakı	Karzîni	Karzîni	Karzîni
Ebû Ali Attâr	İbn Mihran (Gâyetü'l-İhtisâr)	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mühic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	

Tablo 27

4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Mutavviî'	Mutavviî'	Mutavviî'	Samiri	Samiri
Karzîni	Hatib Ebi Zûra' Ahmed B. Muhammed Şirazi	Huzai	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Abdullah B. Şebib	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Dani
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		Süleyman B. Necah
				İbn Ğulam Fersi
				Nefziyyi
				Şatibi (Şatibiyye)

Tablo 28

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
Abdulkaki B. Faris	Abdulkaki B. Faris	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfî)
İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			

Tablo 29

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Samiri	Samiri	Samiri	İbn Hubeş	İbn Hubeş
İbn Nüfeysin	Tarsûsî (Mucteba)	Tarsûsî	Ebu Bekir B. Muhammed B. Muzaffer	İbn Muzaffer
Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)		Ebu Tahir B. Halef (Kitabül Kitâbu'l-Unvân)	Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Hasan Hayyat
			İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 30

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş
İbn Muzaffer	İbn Muzaffer	İbn Muzaffer	İbn Muzaffer	İbn Muzaffer
Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebu Bekir Muhammed B. Ali Hayyat	Yahya B. Ahmed B. Sibiyyi	Yahya B. Ahmed B. Sibiyyi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)
	Ebu Bekir Muhammed B. Hüseyin Mezraki	Muhavvel	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	
	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)	Kenedi		

Tablo 31

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş	İbn Hubeş
İbn Muzaffer	Ali B. Muhammed Habbâz	Huzai	Kadı Ebul Ala Muhammed B. Ya'kub	Kadı Ebul Ala Muhammed B. Ya'kub
Vasiti	Ebu Nasr Kuhündüzi	Ebu Muzaffer B. Şebib İsbehani	Ebul Berekat B. vekil	Vasiti
Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Izzi
				Hafız Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)

Tablo 32

13.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Hubeş	Şezâî	Şezâî	Şezâî	Şenebuz	Şenebuz
Kadı Ebul Ala Muhammed B. Ya'kub	Karzînî	Karzînî	Ali B. Muhammed Habbâz	Muhammed B. Hüseyin Farisi	Muhammed B. Hüseyin Farisi
Vasiti	Ebül Fazl Abbas	Şerif Ebul Fazl	Ebu Nasr Kuhündüzi	Ebül Fazl Abbas	Ebül Fazl Abbas
Ebul Izzi (Kifaye)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)

İBN ÂMİR

İbn Âmir kırâatine ait toplamda 130 Tarik vardır. Bunlardan 51 Tarik Hişâm Rivayeti kanalıyla, 79 Tarik İse İbn Zekvân Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

Hişâm rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Hulvânî ve Dâcûnî. Hulvânî kanalıyla 28 Tarik, Dâcûnî kanalıyla İse 23 Tarik gelmektedir.

Hulvânî tariki kendi içerisinde İbn Abdân ve Ezrâk olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırİbn Abdân kanalıyla 18 Tarik, Ezrâk kanalıyla İse 10 Tarik gelmektedir.

Dâcûnî tariki de kendi içerisinde Zeyd B. Ebî Bilal ve Şezâî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zeyd B. Ebî Bilal kanalıyla 16 Tarik, Şezâî kanalıyla İse 7 Tarik gelmektedir.

İbn Zekvân rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ahfeş ve Sûrî. Ahfeş kanalıyla 57 Tarik, Sûrî kanalıyla İse 22 Tarik gelmektedir.

Ahfeş tariki kendi içerisinde Nekkâş ve İbnu'l-Ehrum olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırNekkâş kanalıyla 37 Tarik, İbnu'l-Ehrum kanalıyla İse 20 Tarik gelmektedir.

Sûrî tariki de kendi içerisinde Remlî ve Mutavviî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Remlî kanalıyla 13 Tarik, Mutavviî kanalıyla İse 9 Tarik gelmektedir.

Tablo 1

İBN-İ ÂMİR							
Hişâm				İbn Zekvân			
Hulvânî		Dâcûnî		Ahfeş		Sûrî	
İbn Abdan	Ezrak	Zeyd Ebi Bilal	Ebu Bekir Şeffali	Nekkâş	İbn Ehrum	Remli	Mutavviî

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
Dani (Et-Teyşîr)	Dani	Abdülbaki B. Faris	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)
		İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)		

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Vasîti	Ali B. Halef Absiyyi	Ali B. Halef Absiyyi
		Ebul Izzi (Kifaye)	Hazm Ğafıkı	Yahya
			Elyesea B. Hazm Ğafıkı	Abdul Münim B. Yahya
			Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	Tarsûsî (Kitâbu'l- Müctebâ)
Yahya B. Ferec Haşşab	Muhammed B. Ebi Davud Farisi	Muhammed B. Müferrec	Abdulkadir Sadefi	
Yahya	Yahya	Yahya	Yahya	
Abdul Münim B. Yahya	Abdul Münim B. Yahya	Abdul Münim B. Yahya	Abdul Münim B. Yahya	
Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l- İ'lân)	

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Abdan	İbn Abdan	İbn Abdan	Ezrak	Ezrak
Samiri	Samiri	Samiri	Nekkâş	Nekkâş
Tarsûsî	Tarsûsî	Muhammed B. Hasan Tahhan	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi
Ebu Tahir B. Halef (Kitâbu'l- <i>Unvân</i>)	Hazreci (Kitâbu'l-Kâsıd)	Muhammed Şirazi	Abdulahid B. Ebi Ömer	Ebu Hüseyin Farisi
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Abdulaziz Farisi	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)
			Dani(Câmiu'l-Beyân)	

Tablo 6

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
Ezrak	Ezrak	Ezrak	Ezrak	Ezrak
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Ebu Bekir Ahmed Razi
Şerif Zeydi	Şerif Zeydi	Şenebuzi	Ebu Hafs Ömer B. Ali Nahvi	Şenebuzi
Ebu Nasr Haşimi	Ebu Nasr Haşimi	Karzînî	Hüseyin B. Muhammed İsbehani	Karzînî
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebül Fazl Abbas	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Ebül Fazl Abbas
		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 7

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Ezrak	Ezrak	Ezrak	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal
Ebu Bekir Ahmed Razi	Muhammed B. Şenebuz	İbn Mücahid (Kitâbüs Seba')	Abdurmelik Nehrevani	Nehrevani
Şenebuzi	Şenebuzi		Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Şermekânî
Karzînî	Karzînî			İbn Sivâr (El-Müstênir)
Ebül Fazl Abbas	Şerif Abdulkahir			
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)			

Tablo 8

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal
İbn Sivâr (El-Müstenir)	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani
Ebû Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)		İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Ebu İshak Maliki
				İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 9

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani
Farisi	Vasîti	Vasîti	Abdalmelik B.Sabur	Farisi
İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	Ebul Izzi (Kifaye)	Ebul Izzi	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)
		Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)		

Tablo 10

13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik
Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal
Hibetullah Müfessir	İbn Hüseyşin Kufî	Ebul Feth B. Sakar	Muhammed B. Ya'kub Ehvazi Bağdadi
Ebû Ali Attâr	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)
İbn Sivâr (El-Müstenir)			

Tablo 11

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Şezâî	Şezâî	Şezâî	Şezâî	Şezâî
Karzînî	Karzînî	Karzînî	Karzînî	Karzînî
Şerif Ebil Fazl Abbas (Kitâbu'l-Mübhic)	Şerif Ebil Fazl	Ebu Ma'ser	Ebu Ma'ser	İbn Müferrec
	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Belime	Ebu Ali B. Arca	Yahya
		Abdurrahman B. Halefullah	Ebu Yahya Elyesea	Abdul Münim B. Yahya
		Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)

Tablo 12

1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
Şezâî	Şezâî	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Ebu Hüseyin Habbâz	Ebul Fazl Huzai	Abdulaziz B. Ca'fer	Abdulaziz B. Ca'fer	Hammâmî
Mansur B. Ahmed	Abdullah B. Şebib	Dani (Et-Teysîr)	Dani	Ebu Hüseyin Farisi
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)			İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 13

4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Farisi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Ali Maliki	Ahmed B. Ali Sufi	Ahmed B. Ali Sufi
Cezeri (Tayyibe)		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	Cezeri (Tayyibe)	Ebu Galib Abdullah B. Mansur
				Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)

Tablo 14

9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebu Hasan Hayyat	Ebû Ali Attâr	Şermekânî	Vasîti
	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Izzi
				Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)

Tablo 15

14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Vasîti	Vasîti	Vasîti	Ebul Fazl Razi	Hebbari
	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 16

19.Tarik	20.Tarik	21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Seîdi
Ebû Ali Attâr	Vasîti	Vasîti	Vasîti	Farisi
İbn Sivâr (Msüstenir)	Ebul Izzi	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrid)
	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)			

Tablo 17

24.Tarik	25.Tarik	26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Bekir B. Şazan Vai'z	Vai'z	Vai'z	Ebu Hasan B. Allaf	İbrahim Taberi
Vasiti	Vasiti	Vasiti	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Ebû Ali Attâr
Ebul Izzi	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)		İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)				

Tablo 18

29.Tarik	30.Tarik	31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
İbrahim Taberi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi
Şermekânî	Ebu Ma'ser	Ebu Ma'ser	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Şerif Hebbari
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	Muhammed B. Ali Ezcahi		Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)
		Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)		

Tablo 19

34.Tarik	35.Tarik	36.Tarik	37.Tarik
Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Şerif Zeydi	Ebu Muhammed Ulvi	Ebu Muhammed Ulvi	Ebu Bekir Ahmed B. Muhammed Rakıyyi
Şerif Hebbari	Vasiti	Vasiti	Ebul Fazl Razi
Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Ebul Izzi	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)
	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)		

Tablo 20

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum
Ali B. Davud Darani	Darani	Darani	Darani	Darani
Ahmed B. Muhammed Sabkali	Kazvini	Kıntari	Karzîni	Ebul Fazl Abdurrahman B. Ahmed Razi
Muhammed B. Ebu Hüseyin B. Nebtil Uruk	Kitâbu't-Telhîs İbn Belime	Kitâbu'l-Hidâye Mehdevi	Şerif Ebil Fazl Abbas	Hasan B. Ahmed Haddad
(Kitâbu't-Telhîs) İbn Belime			Kitâbu'l-Mübhic Sıbtu'l Hayyât	Gâyetü'l-İhtisâr Ebul Ala Hemedâni

Tablo 21

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum
Darani	Darani	Salih B. İdris	Salih B. İdris	Salih B. İdris
Ebul Fazl Razi	Ahmed B. Ali B. Haşim	Ebut Tayyib Abdul Münî'm B. Gulbün	Ebüt Tayyib	Ebüt Tayyib
Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	İbn Süfyan	Et-Tebşıra Mekki B. Ebi Talib	İbn Süfyan Hadi
		Kitâbu'l-Hidâye Mehdevi		

Tablo 22

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum
Salih B. İdris	Salih B. İdris	Ebu Bekir Muhammed B. Ahmed Selimi	Ahmed Selimi	Ahmed Selimi
Ebut Tayyib	Ebut Tayyib	veciz Ebu Ali Ehvazi	Karzîni	Musa Şirazi
Tahir B. Ğalbun Et-Tezkira	Tahir B. Ğalbun Et-Tezkira		Şerif Ebil Fazl Abbas	Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli
	Dani Camiul Beyan		Kitâbu'l-Mübhic Sebtu'l Hayyat	

Tablo 23

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum	İbnu'l-Ehrum
Şezâî	Şezâî	Ebu Bekir Muhammed B. Ahmed Cübniyyi	İbn Mihran	Gâyetü'l-İhtisâr İbn Mihran
Karzîni	Habbâzi	Musa Şirazi	Ebul vefa Kirmani	
Şerif Ebil Fazl Abbas	Mansur B. Ahmed	Kitâbu'l-Kâmil Hüzelî	Kitâbu'l-Kâmil Hüzelî	
Kitâbu'l-Mübhic Sebtu'l Hayyat	Kitâbu'l-Kâmil Hüzelî			

Tablo 24

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Remlî	Remlî	Remlî	Remlî	Remlî
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Şezâî
Bekir B. Şazan	Bekir B. Şazan	Bekir B. Şazan	Bekir B. Şazan	Karzîni
Vasiti	Vasiti	Kitâbu'r-Ravda Ebu Ali Maliki	Ebu Hasan B. Faris Cami	Kitâbu't-Telhîs Ebu Ma'ser
Kifaye Ebul Izzi	Kitâbu'l-İrşâd Ebul Izzi			

Tablo 25

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Remlî	Remlî	Remlî	Remlî	Remlî
Şezâî	Şezâî	Şezâî	Şezâî	Ebu Bekir Kabbab
Karzîni	Karzîni	Habbâzi	Muhammed B. Abdolvahid Bağdadi	Abdullah B. Ahmedâtâr
Şerif Ebil Fazl Abbas	Vasiti	Mansur B. Ahmed	Câmiu'l-Beyan Dani	Hasan B. Ahmed Haddad
Kitâbu'l-Mübhic Sibtu'l Hayyât	Kitâbu'l-İrşâd Ebul Izzi	Kitâbu'l-Kâmil Hüzelî		Gâyetü'l-İhtisâr Ebul Ala Hemedâni

Tablo 26

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
Remlî	Remlî	Remlî	Mutavviî	Mutavviî
Ebu Bekir Kabbab	Ebu Bekir Kabbab	İbn Muvaffak	Karzînî	Karzînî
Abdullah B. Ahmedâtâr	Mansur B. Muhammed Temimi	Ali B. Muhammed İsbehani Zahid	Şerif Ebül Fazl Abbas	Şerif Ebül Fazl Abbas
Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	El-Müstenir İbn Sivâr	Abdullah B. Ahmedâtâr	Kitâbu'l-Mübhic Sebtu'l Hayyat	Kitâbu'l-Misbâh Ebul Kerem
		Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli		

Tablo 27

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
Mutavviî	Mutavviî	Mutavviî	Mutavviî	Mutavviî
Karzînî	Ömer B. Zülal Nihavendi	Ebu Bekir Muhammed B. Ali B. Ahmed	Ebu Bekir Muhammed B.Ahmed Muaddel	Ebu Bekir Muhammed B. Hasan Haris
Kitâbu't-Telhîs Ebû Ma'ser	Kitâbu'l-Misbâh Ebul Kerem	Ebul Muzaffer Abdullah B. Şebib Isfehani	Ebul Muzaffer Abdullah B. Şebib Isfehani	Ebul Muzaffer Abdullah B. Şebib Isfehani
		Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli

Tablo 28

21.Tarik	22.Tarik
Mutavviî	Mutavviî
Ebu Bekir Muhammed B. Abdurrahman B. Ca'fer	Ebu İshak İbrahim B. İsmail Ser'd
Ebul Muzaffer Abdullah B. Şebib Isfehani	Ebul Muzaffer Abdullah B. Şebib Isfehani
Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli	Kitâbu'l-Kâmil Hüzeli

ÂSİM

Âsım kırâatine ait toplamda 128 Tarik vardır. Bunlardan 76 Tarik Ebû Bekir Şu'be Rivayeti kanalıyla, 52 Tarik İse Hafs Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

Ebû Bekir Şu'be rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Yahya B. Âdem ve Uleymî. Yahya B. Âdem kanalıyla 58 Tarik, Uleymî kanalıyla İse 18 Tarik gelmektedir.

Yahya B. Âdem tariki kendi içerisinde Şuayb B. Eyyûb ve Ebû Hamdûn olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır. Şuayb B. Eyyûb kanalıyla 38 Tarik, Ebû Hamdûn kanalıyla İse 20 Tarik gelmektedir.

Uleymî tariki de kendi içerisinde İbn Huley' ve Razzâz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İbn Huley' kanalıyla 15 Tarik, Razzâz kanalıyla İse 3 Tarik gelmektedir.

Hafs rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ubeyd B. Sabbah ve Amr B. Sabbah. Ubeyd B. Sabbah kanalıyla 24 Tarik, Amr B. Sabbah kanalıyla İse 28 Tarik gelmektedir.

Ubeyd B. Sabbah tariki kendi içerisinde Hâşimî ve Ebû Tâhir B. Ebî Hâşim olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır. Hâşimî kanalıyla 10 Tarik, Ebû Tâhir B. Ebî Hâşim kanalıyla İse 14 Tarik gelmektedir.

Amr B. Sabbah tariki de kendi içerisinde El-Fîl ve Zer'an olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. El-Fîl kanalıyla 14 Tarik, Zer'an kanalıyla İse 14 Tarik gelmektedir

Tablo 1

Âsım							
Ebû Bekir Şu'be				Hafs b. Süleyman			
Yahya b. Âdem		Uleymî		Ubeyd b. Sabbâh		Amr b. Sabbâh	
Şuayb	İbn Hamdun	İbn Huleye'	Azar	Haşimi	Ebu Tahir B. Hişam	El-Fîl	Zer'an

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Ebu Bekir Yusuf Esammi	Ebu Bekir Yusuf Esammi	Ebu Bekir Yusuf Esammi	Ebu Bekir Yusuf Esammi	Esammi
Ebu İshak İbrahim B. Abdurrahman Bağdadi	Ebu İshak İbrahim B. Abdurrahman Bağdadi	Ebu İshak İbrahim B. Abdurrahman Bağdadi	Ebu İshak İbrahim B. Abdurrahman Bağdadi	Mutavvî'
Abdulgazi B. Hasan	Abdulgazi B. Hasan	Abdulgazi B. Hasan	Abdulgazi B. Hasan	Karzîni
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Şerif Ebil Fazl
Dani (Câmiu'l-Beyân)	Dani	Abdulgazi B. Faris	Abdulgazi B. Faris	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhiç)
		İbn Feham (Kitâbu't-Tecrid)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Esammi	Esammi	Esammi	Esammi	Esammi
Mutavvî'	Abdulaziz B. Isam	Abdulaziz B. Isam	Ebu Kasım Yusuf B. Muhammed B. Ahmed B. Babuş	Ebu Kasım Yusuf B. Muhammed B. Ahmed B. Babuş
Karzîni	Ali B. Talha Basri	Ali B. Talha Basri	Muhammed B. Ali B. Ya'kub	Ebul Ala Muhammed B. Ali B. Ya'kub
Şerif Ebil Fazl	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Esammi	Esammi	Ahmed B. Yusuf Kaflani	Ahmed B. Yusuf Kaflani	Kaflani
Nekkâş	Muhammed B. Huleyin	Samiri	Samiri	Samiri
Ebu Kasım Zeydi	İbn Mihran (Gâyetü'l-İhtisâr)	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed
Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)		Dani (Et-Teysîr)	Dani	Abdulgaki B. Faris
				İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Kaflani	Kaflani	Kaflani	Kaflani	Kaflani
Samiri	Samiri	Samiri	Samiri	Samiri
Faris B. Ahmed	Tarsûsî	Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin
Abdulgaki B. Faris	Ebu Tahir B. Halef (Kitâbu'l-Unvân)		İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)
İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)				

Tablo 6

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Ahmed B. Serî'd Müsellisi	Ahmed B. Serî'd Müsellisi	Ahmed B. Serî'd Müsellisi	Müsellisi	Müsellisi
Ebu Ali Ahmed B. Ali Vasıtı	Ebu Ali Ahmed B. Ali Vasıtı	Ebu Ali Ahmed B. Ali Vasıtı	Ali B. Ahmed Cemâdi	Ali B. Ahmed Cemâdi
Kadı Ebul Ala Vasıtı	Kadı Ebul Ala Vasıtı	Kadı Ebul Ala Vasıtı	Ferec B. Ömer Basrı	Ferec B. Ömer Basrı
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Sabit B. Bündâr	Abdusseyyid B. Attab
İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)
			Cezeri (Tayyibe)	

Tablo 7

26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Müsellisi	Ebu Avnin Vasıtı	Ebu Avnin	Ebu Avnin	Ebu Avnin Vasıtı
Ali B. Ahmed Cemâdi	Ahmed B. Ali B. Abdussamed Bezzaz	Bezzaz	Bezzaz	Ahmed B. Ali B. Abdussamed Bezzaz
Ferec B. Ömer Basrı	Muhammed B. Abdullah Cürbiyyü	Ebu Bekir Ahmed B. Hammad	Cürbiyyü	Muhammed B. Abdullah Cürbiyyü
Sabit B. Bündâr	Kettan Muhammed B. Abdullah Cürbiyyü	Şenebuzi	Şenebuzi	Kettan Muhammed B. Abdullah Cürbiyyü
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Şermekânî	Karzînî	Karzînî	Şermekânî
	İbn Sivâr (Msütenir)	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl	İbn Sivâr (Msütenir)
		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	

Tablo 8

31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	34.Tarik	35.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini
Ebu Avnin	İbrahim B. Muhammed Niftaveyh Nahvi	İbrahim B. Muhammed Niftaveyh Nahvi	Niftaveyh Nahvi	Niftaveyh Nahvi
Bezzaz	Şezâî	Şezâî	Şezâî	Şenebuzi
Cürbiyyü	Karzînî	Karzînî	Habbâzi	Karzînî
Kettani	Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl	Mansur B. Ahmed	Şerif Ebil Fazl
Ebu Muhammed Sarifini	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)				

Tablo 9

36.Tarik	37.Tarik	38.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	Şuayb B. Eyyüb Sarifini	İbn Hamdun	İbn Hamdun
Niftaveyh Nahvi	Niftaveyh Nahvi	Ebu Muhammed Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi
Şenebuzi	Ebu Bekir B. Mücahid	Cezeri (Tayyibe)	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Karzînî	Kettani		Hammâmî	Ebu Ali Maliki
Şerif Ebil Fazl	Abdullah B. Muhammed Hatib		Ebu Hüseyin Farisi	Ebu İshak Maliki
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 10

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun
Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Vasîti	Vasîti	Ebû Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat
	Ebul İzzî (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul İzzî (Kitâbu'l-İrşâd/Kifaye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 11

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun
Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Bekkar B. Ahmed	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Bekir B. Şâzan
Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Tacül Eimme İbn Haşim	Ebu Nasr Haşimi	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Muhammed B. Ali Hayyat
	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		Muhammed B. Hüseyin Mezraki
				Ebul Ala (Gâyetü'l-Ihtisâr)

Tablo 12

13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik
İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun
Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani
Ğulam Herras	Ğulam Herras	Ebû Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')
Ebul İzzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul İzzi (Kifaye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	

Tablo 13

18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Hamdun	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'
Hasan B. Savvaf Bağdadi	Hasan B. Savvaf Bağdadi	Ebu Avnin	Hammâmî	Hammâmî
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bezzaz	Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Ali Maliki
Nehhas	Ahmed B. Ca'fer Hallâl	Cürbiyyü	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	Ebu İshak Maliki
Kadı Ebul Ala Vasıtı	Kadı Ebul Ala Vasıtı	Şezâî		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Habbâz		
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Kuhündüzi		
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		

Tablo 14

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Abdulgaki Horasani
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Vasıt	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	İbn Faris (Cami')	Faris B. Ahmed
	Ebul Izzi (Kifaye)			Dani (Câmiu'l-Beyan)

Tablo 15

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik
İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'
İbn Şâzan	Ahmed B. Abdullah Süsencerdi	Nezir B. Ubeydullah Belediyi	Nehrevani	Habbâz
Ebu Bekir Muhammed Hayyat	Muhammed B. Ali Hayyat	Ahmed B. Feth Mevsılı	Ğulam Herras	Kuhündüzi
Hibetullah B. Taberi	Muhammed B. Hüseyin Mezraki	Muhavvel	Ebul Izzi (Kifaye)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)	Kenedi		
		Cezeri (Tayyibe)		

Tablo 16

13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	İbn Huleyî'	Osman B. Ahmed B. Razzaz	Osman B. Ahmed B. Razzaz
Ömer B. Ali Nahvi	Ubeydullah B. Ömer Mesahıfî	İbn Mihran (Gâyetü'l-İhtisâr)	Karzîni	Karzîni
Saydelani	İbn Faris (Cami')		Şerif Ebil Fazl	Şerif Ebil Fazl
Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)			Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 17

3.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Osman B. Ahmed B. Razzaz	Haşimi	Haşimi	Haşimi	Haşimi
Huzai	Tahir B. Gulbün	Tahir B. Gulbün	Tahir B. Gulbün	Tahir B. Ğalbun (Et-Tezkira)
Abdullah B. Şebib	Dani (Et-Teysîr)	Dani	Kazvini	
Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)		Süleyman B. Necah	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	
		İbn Ğulam Fersi		
		Nefziyyi		
		Şatibi (Şatıbiyye)		

Tablo 18

5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik
Haşimi	Haşimi	Haşimi	Haşimi	Haşimi
Abdusselam Basri	Abdusselam Basri	Ahmed B. Muhammed Milenciyyi	Milenciyyi	Habbâzi
Ebu Hasan Hayyat	İbn Faris (Cami')	Ebu Ali Haddad	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Nasr Heravi
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Ebul Ala Hemedâni (Ġâyetü'l-İhtisâr)		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 19

10.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Haşimi	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim
Karzînî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Şerif Abdulkahir	Ebu Hüsey Farisi	Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebul Fazl Razi
Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	Ebu İshak Maliki		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		

Tablo 20

5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik
Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
İbn Faris (Cami')	Rızkullah B. Ahmed Temimi	Ebu Nasr Hebbari	Vasıtı	Vasıtı
	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)

Tablo 21

10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik
Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim	Ebu Tahir B. Ebi Haşim
Hammâmî	Nehrevani	Nehrevani	İbn Allaf	Ubeydullah B. Ömer Mesahîfî
Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Vasıtı	Vasıtı	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Abdullah B. Ali Bağdadi
	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)		Sıbtu'l Hayyât (Kifaye)

Tablo 22

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl
Ebu Bekir Ahmed Aceliyyi veliyyi	veliyyi	veliyyi	veliyyi	veliyyi
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat	Ebû Ali Attâr	Ebul Fazl Razi	Vasıtı
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Izzi (Kifaye)

Tablo 23

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl
veliyyi	veliyyi	veliyyi	veliyyi	veliyyi
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Ebu İshak İbrahim Taberi	Taberi
Vasiti	Hurufi	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Ebû Ali Attâr	Şermekânî
Ebul Izzi	Ahmed. Abdulkadir		İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)			

Tablo 24

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	1.Tarik
Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Ca'fer Ahmed B. Muhammed Fîl	Ebu Hasan Zer'an Dekkak
veliyyi	veliyyi	Muhammed B. Ahmed B. HalilAttâr	Muhammed B. Ahmed B. HalilAttâr	Kalânîsî
Taberi	Taberi	Abdulğaffar Hudayni	Abdulğaffar Hudayni	Süsencerdi
Huzai	Ebu Ali Ehvazi (veciz)	Karzîni	Karzîni	Farisi
Abdullah B. Şebib		Şerif Abdulkahir	Şerif Abdulkahir	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)
Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	

Tablo 25

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik
Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak
Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî
Süsencerdi	Süsencerdi	Süsencerdi	Abdulgazi Horasani	Nehrevani
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Muhammed B. Ali Hayyat	Muhammed B. Ali Hayyat	Faris B. Ahmed	Vasiti
	Ebu Mansur Muhammed Ferra	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Ebul Izzi (Kifaye)
	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)			

Tablo 26

7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik
Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak
Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî
Nehrevani	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Mesahîfî
Ebû Ali Attâr	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	İbn Faris (Cami')	Ebû Ali Attâr	İbn Faris (Cami')
İbn Sivâr (El-Müstenir)			İbn Sivâr (El-Müstenir)	

Tablo 27

12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik
Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak	Ebu Hasan Zer'an Dekkak
Kalânisî	Kalânisî	Kalânisî
Mesahîfî	Mesahîfî	Bekir B. Şâzan
Ebû Ali Attâr	Ebû Ali Attâr	Ebu Bekir Hayyat
İbn Sivâr (Msüstenir)	Ebu Bekir Hayyat	Ebu Mansur Ferra
	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Ala (Gâyetü'l-İhtisâr)

HAMZA

Hamza kırâatine ait toplamda 121 Tarik vardır. Bunlardan 53 Tarik Halef Rivayeti kanalıyla, 68 Tarik İse Hallâd Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

Halef rivayetinin meşhur bir tariki bulunmaktadır. Bu tarik ise İdris Haddâd tarikidir. İdris Haddâd kanalıyla 53 Tarik gelmektedir.

İdris Haddâd tariki kendi içerisinde Ahmed B. Osman B. Bûyân, İbn Miksem, Ahmed B. Salih ve Mutavvî olmak üzere dört tarike Ayrılmaktadır. Ahmed B. Osman kanalıyla 10 Tarik, İbn Miksem kanalıyla 37 Tarik, Ahmed B. Salih kanalıyla 2 Tarik ve Son Olarak Mutavvî kanalıyla 4 Tarik gelmektedir.

Hallâd Rivayetinin meşhur dört tariki bulunmaktadır. Bu meşhur dört tarik ise şunlardır. İbn Şâzân, İbn Heysem, vezzân ve Talha. İbn Şâzân, kanalıyla 18 Tarik, İbn Heysem kanalıyla 10 Tarik, vezzân kanalıyla 38 Tarik ve Son Olarak Talha kanalıyla 2 Tarik gelmektedir.

Tablo 1

HAMZA							
Halef				Hallâd			
İdris Haddâd							
İbn Bûyân	İbn Miksem	Ahmed B. Salih	Mutavvî	İbn Şâzân	İbn Heysem	vezzân	Talha

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân	İbn Bûyân
Muhammed B. Yusuf Hırtekiyyi	Muhammed B. Yusuf Hırtekiyyi	Muhammed B. Yusuf Hırtekiyyi	Muhammed B. Yusuf Hırtekiyyi
Tahir B. Galbûn	Tahir B. Galbûn	Tahir B. Galbûn	Tahir B. Ğalbun (Et-Tezkira)
Dani (Et-Teysîr)	Dani	Kazvini	
	Şatıbi (Şatıbiyye)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	

Tablo 3

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Ahmed B. Osman	Ahmed B. Osman	Ahmed B. Osman	Ahmed B. Osman	Ahmed B. Osman
Mesahıfî	Mesahıfî	Mesahıfî	Mesahıfî	Mesahıfî
Farisi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebû Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat İbn Faris (Cami')
İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	

Tablo 4

6.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Ahmed B. Osman	İbn Miksemâtâr	İbn Miksemâtâr	İbn Miksemâtâr	İbn Miksemâtâr
Muhammed B. Hasan Ademi	Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî
Huzai	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	Muhammed B. Hasan Tahhan
Abdullah B. Şebib	Dani (Câmiu'l-Beyan)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Muhammed Şirazi
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)				Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 5

5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Sâmirî	Sâmirî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Tarsûsî	Tarsûsî (Mucteba)	Farisi	Tacül Eimme İbn Haşim	Tacül Eimme İbn Haşim
Ebu Tahir B. Halef (Kitabul Kitâbu'l-Unvân)		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 6

10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Ebul Fazl Razi	Vasıtî
İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Ebu İshak İbrahim B. Galib Maliki		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd/Kifaye)
	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)			

Tablo 7

15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Ebul Feth B. Şita	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat
	İbn Sivâr (El-Müstenir)		İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 8

20.Tarik	21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Ebu İshak İbrahim Taberi	İbn Mihran (Gâye)
Ebû Ali Attâr	Hebbari	Ebu Abdullah Hüseyin Mevsili	Ebû Ali Attâr	
İbn Sivâr (El-Müstenir)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebu Bekir Mezraki	İbn Sivâr (El-Müstenir)	
		Ebul Ala (Gâye)		

Tablo 9

25.Tarik	26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Taberi	Taberi	Şenebuzi	Nehrevani	Nehrevani
Şermekânî	Ebu Ali Ehvazi (veciz)	Karzînî	Ebû Ali Attâr	Ebul Fazl Razi
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Şerif Ebil Fazl	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)
		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)		

Tablo 10

30.Tarik	31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	33.Tarik	34.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr
Ali B. Ahmed Razzaz	Razzaz	Razzaz	Ebu Bekir Ahmed B. İbrahim Havarazmi	İbn Şâzân	İbn Şâzân
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Habbâz	Ebul Fazl Ahmed B. Hasan B. Hayrun	Ebul Fazl Ahmed B. Hasan B. Hayrun
Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	İbn Hayrun (Kitâbu'l- Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l- Miftâh)	Ebu Nasr Heravi	İbn Hayrun (Kitâbu'l- Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l- Miftâh)
			Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)		

Tablo 12

35.Tarik	36.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik
İbn Miksemâttâr	İbn Miksemâttâr	Ahmed B. Salih	Ahmed B. Salih	Mutavvî'
Abdumelik Bezzaz	Abdumelik Bezzaz	Ahmed B. Ubeydullah B. Salih	Ahmed B. Salih	Mutavvî'
Habbâz	Habbâz	Abdubaki Horasani	Horasani	Karzîni
Kuhündüzi	Kuhündüzi	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Şerif Abdulkahir
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Abdubaki B. Faris	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mühic)
			İbn Feham (Kitâbu't-Tecrid)	

Tablo 13

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Mutavvî'	Mutavvî'	Mutavvî'	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri
Mutavvî'	Mutavvî'	Mutavvî'	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz
Karzîni	Karzîni	Seidi	Sâmirî	Sâmirî
Şerif Abdulkahir	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Farisi	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		İbn Feham (Kitâbu't-Tecrid)	Dani (Et-Teysîr)	Dani

Tablo 14

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik
İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri
İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz
Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Samir
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	İbn Nüfeysin	İbn Nüfeysin	Tarsûsî
Abdulgazi B. Faris	Abdulgazi B. Faris	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)	Muaddel (Kitâbu'r-Ravda)	Ebu Tahir B. Halef (Kitâbu'l-Unvân)
İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			

Tablo 15

8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik
İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri
İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	İbn Şenebuz
Sâmirî	Sâmirî	Sâmirî	Şenebuzi	Şenebuzi	Şenebuzi
Tarsûsî (Kitâbu'l-Müctebâ)	Muhammed B. Hasan Tahhan	Hazreci (Kitâbu'l-Kâsîd)	Hüseyin Farisi	Muhammed B. Yasin Halebi	Muhammed B. Yasin Halebi
	Muhammed Şirazi		Şerif Abbas	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab
	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)

Tablo 16

14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik
İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri	İbn Şâzan Cevheri
İbn Şenebuz	İbn Şenebuz	Nekkâş	Nekkâş	Nekkâş
Şenebuzi	Şezâî	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi	Şerif Zeydi
Muhammed B. Yasin Halebi	Karzîni	Ebu Ma'ser	Ebu Ma'ser	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)
Abdusseyyid B. Attab	Şerif Ebil Fazl Abbas	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	Yahya	
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât (Mebhic)		Abdul Münim B. Yahya	
			Ebu Kasım Safravi (Kitâbu'l-İ'lân)	

Tablo 17

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbn Heysem Kufi	İbn Heysem Kufi	İbn Heysem Kufi	İbn Heysem Kufi	İbn Heysem Kufi
Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini
Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi
Salih B. İdris	Salih B. İdris	Salih B. İdris	Salih B. İdris	Salih B. İdris
Abdalmünî'm B. Galbûn	Abdalmünî'm B. Galbûn	Abdalmünî'm B. Galbûn	Ebut Tayyib Abdul Münî'm B. Galbûn	Ebut Tayyib Abdul Münî'm B. Galbûn
Hasan B. Galbûn	Hasan B. Galbûn	Mekki B. Ebi Talib (Et-Tefsîr)	İbn Süfyan	İbn Süfyan (Hadi)
Dani (Câmiu'l-Beyan)	Kazvini		Mehdevi (Kitâbu'l-Hidâye)	
	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)			

Tablo 18

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbn Heysem Kufî	İbn Heysem Kufî	İbn Heysem Kufî	İbn Heysem Kufî	İbn Heysem Kufî
Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini	Kasım B. Nasr Mazini	Abdullah B. Sabit Tevvezi	Abdullah B. Sabit
Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Ebu Seleme Abdurrahman Kufi	Muhammed B. Yusuf Nâkîd	Muhammed B. Yusuf Nâkîd
Şezâî	Şezâî	Şezâî	Ebu İshak İbrahim B. Ömer Bağdadi	Ebu İshak İbrahim B. Ömer Bağdadi
Farisi	Huzai	Habbâz	Abdulgaki Horasani	Faris B. Ahmed
Şerif Abdulkahir	Abdullah B. Şebib	Ebu Nasr Heravi	Faris B. Ahmed	Abdulgaki B. Faris
Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)

Tablo 19

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Bürüzi	Bürüzi	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Abdulgaki B. Hasan	Huzai	Hammâmî	Hammâmî
Faris B. Ahmed	Ahmed B. Haşim	Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Ali Maliki
Ebu Abbas Sakali	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Galib Maliki
İbn Nebtil Uruk (Kitâbu't-Telhîs)			İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)

Tablo 20

5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Vasîti	Vasîti	Şermekânî	Ebû Ali Attâr
	Ebul Izzi	Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
	Ebul Ala (Gâye)			

Tablo 21

10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Bekkar B. Ahmed	İbn Fehham
Ebu Hasan Hayyat	Ebul Feth B. Şita	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)			

Tablo 22

15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Hüseyin Savvaf	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed
Bekkar B. Ahmed	İbn Fehham	İbn Fehham	İbn Fehham	İbn Allaf
İbn Fehham	Ğulam Herras	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebul Feth B. Şita
Şerif Zeydi	Ebul Izzi	İbn Sivâr (El-Müstenir)		İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Ebul Ala (Gâye)			

Tablo 23

20.Tarik	21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Muhammed B. Abdurrahman B. Ubeyd Bağdadi	İbn Ubeyd Bağdadi
İbn Allaf	İbn Mihran (Gâye)	Nehrevani	Ebu Hasan Horasani	Horasani
Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)		Ebû Ali Attâr	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed
		İbn Sivâr (El-Müstenir)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Ebul Abbas Ahmed B. Muhammed Sakali
				Muhammed B. Ebul Hasan Sakali
				İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)

Tablo 24

25.Tarik	26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Nekkâş	Muhammed B. Ömer Tusi	Muhammed B. Ömer Tusi	Muhammed B. Ömer Tusi	Muhammed B. Ömer Tusi
Şerif Zeydi	Süsencerdi	Süsencerdi	İbn Şazan	İbn Şazan
Ebu Ma'şer (Kitâbu't-Telhîs)	Ebu Nasr Farisi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Vasıtî	Şermekânî
	İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrid)		Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 25

30.Tarik	31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	34.Tarik	35.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan
Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf	Hüseyin Savvaf
Muhammed B. Ömer Tusi	Muhammed B. Ömer Tusi	Ebu Ali Muhammed B. Ahmed B. Hâmid	Ebu Hafs Ömer B. İbrahim Kettani	Ebu Hafs Ömer B. İbrahim Kettani	Kettani
Taberi	İbn Mihran (Gâye)	İbn Mihran (Gâye)	Muhammed B. Yasin	Muhammed B. Yasin	Muhammed B. Yasin
Ebû Ali Attâr			Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab
İbn Sivâr (El-Müstenir)			İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 26

36.Tarik	37.Tarik	38.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Ebu Muhammed Kasım B. Yezid vezzan	Süleyman B. Abdurrahman Talha Kufi	Süleyman B. Abdurrahman Talha Kufi
Abdurrahman Bühteri	Abdurrahman Bühteri	Hüseyin Savvaf	Muhammed B. Cerir Taberi	Muhammed B. Cerir Taberi
Ebu Bekir B. Abdurrahman Bühteri	Ebu Bekir B. Abdurrahman Bühteri	İbrahim B. Ahmed Bürüzi	Abdulvahid B. Ebi Ömer	Abdulvahid B. Ebi Ömer
Ebu İshak Taberi	Taberi	Faris B. Ahmed	Abdulaziz Farisi	Hammâmî
Şermekânî	Ebû Ali Attâr	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Ahmed B.Haşım
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)			Hüzeli (Kitâbu'l-Kâmil)

KİSÂİ

Kisâi kırâatine ait toplamda 64 Tarik vardır. Bunlardan 40 Tarik Ebu'l-Hâris Rivayeti kanalıyla, 24 Tarik İse Dûri Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

Ebu'l-Hâris rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Muhammed B. Yahya ve Seleme B. Âsım. Muhammed B. Yahya kanalıyla 31 Tarik, Seleme B. Âsım kanalıyla İse 9 Tarik gelmektedir.

Muhammed B. Yahya tariki kendi içerisinde Bettî ve Kıntarî olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır Bettî kanalıyla 7 Tarik, Kıntarî kanalıyla İse 24 Tarik gelmektedir.

Seleme B. Âsım tariki de kendi içerisinde Se'leb ve Muhammed İbn Ferec olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Se'leb kanalıyla 6 Tarik, Muhammed İbn Ferec kanalıyla İse 3 Tarik gelmektedir.

Dûri rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Ebû Osman Darîr ve Ca'fer En-Nesîbî. Ebû Osman Darîr kanalıyla 18 Tarik, Ca'fer En-Nesîbî kanalıyla İse 6 Tarik gelmektedir.

Ca'fer En-Nesîbî tariki kendi içerisinde İbn Cülendâ ve İbn Dîzeveyh olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır İbn Cülendâ kanalıyla 4 Tarik, İbn Dîzeveyh kanalıyla İse 2 Tarik gelmektedir.

Ebû Osman Darîr tariki de kendi içerisinde İbn Ebî Hâşim ve Şezâî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İbn Ebî Hâşim kanalıyla 16 Tarik, Şezâî kanalıyla İse 2 Tarik gelmektedir

Tablo 1

Kisâi							
Ebu'l-Hâris				Dûri			
Muhammed B. Yahya		Seleme B. Âsım		Ebû Osman Darîr		Ca'fer En-Nesîbî	
Bettî	Kıntarî	Se'leb	Muhammed İbn Ferec	İbn Ebî Hâşim	Şezâî	İbn Cülendâ	İbn Dîzeveyh

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı
Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ali	Zeyd B. Ali	Zeyd B. Ali
Abdulgaki B. Hasan	Abdulgaki B. Hasan	Abdulgaki B. Hasan	Abdulgaki b.Hasan	Habbâz
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Kuhündüzi (Kitâbu'l-Kâmil)
Dani (Et-Teyşîr)	Dani	Abdulgaki B. Faris	Abdulgaki B. Faris	
		İbn Feham (Kitâbu't-Tecrîd)	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik
Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Ebu Hasan Ahmed B. Hasan Bettı	Kıntari	Kıntari	Kıntari
Bekkar B. Ahmed	Bekkar B. Ahmed	Abdullah B. Mirra İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer
İbn Allaf	İbn Mihran (Gâye)	Süsencerdi	Süsencerdi	Süsencerdi
Kıntari		Ebu Hüseyin Farisi	Ebu Ali Maliki	Ebu Ali Maliki
Mehdevi (Kitâbu'l-Hidâye)		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	Ebu İshak Maliki	İbn Şüreyh (Kitâbu'l-Kâfi)
			İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)	

Tablo 4

4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik
Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari
İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer
Süsencerdi	Süsencerdi	Süsencerdi	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Vasîti	Muhammed B. Ali Hayyat	Şermekânî	Ebû Ali Attâr
	Ebul Izzi (Kifaye)	Ebu Bekir Mezraki	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
		Ebul Ala (Gâye)		

Tablo 5

9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik
Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari
İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ahmed B. Haşim	Ali B. Ahmed Büsri	Vasîti
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Hüzelî (Kitâbu'l- Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Ebul Izzi (Kifaye)

Tablo 6

14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik
Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari
İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer	İbn Ebi Ömer
Bekir B. Şâzan	Bekir B. Şâzan	Nehrevani	Mesahîfî	Mesahîfî
Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Vasîti	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	

Tablo 7

19.Tarik	20.Tarik	21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik
Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari	Kıntari
Nasr B. Ali Darir	Nasr B. Ali Darir	Nasr B. Ali Darir	Ebu Şeca' Faris Darrab	Ebu Şeca' Faris Darrab
Hüseyin Harbi	Hüseyin Harbi	Hüseyin Harbi	Karzînî	Karzînî
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Ebül Fazl Abbas	Ebül Fazl Abbas
İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 8

24.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
Kıntari	Ahmed B. Yahya Seğleb	Ahmed B. Yahya Seğleb	Ahmed B. Yahya Seğleb	Ahmed B. Yahya Seğleb
Darrab	Ebubekir B. Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid	İbn Mücahid
Huzai	Ahmed B. Musa Bağdadi>	Ebul Ferec Ahmed Bağdadi	Ebul Ferec Ahmed Bağdadi	Ebul Ferec
Ebu Nasr Heravi	Ebü't Tayyib B. Galbûn	Ebut Tayyib B. Galbûn	Ebut Tayyib B. Galbûn	Abdümüni'm Ebut Tayyib
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Mekki B. Ebi Talib (Et-Tefsîr)	İbn Süfyan	İbn Süfyan (Hadi)	Tahir B. Gulbun (Et-Tezkira)
		Mehdevi (Kitâbu'l-Hidâye)		

Tablo 9

5.Tarik	6.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
Ahmed B. Yahya Seğleb	Ahmed B. Yahya Seğleb	Muhammed B. Ferec	Muhammed B. Ferec	Muhammed B. Ferec
İbn Mücahid	İbn Mücahid (Kitabüs Seba')	İbn Münadi	İbn Münadi	İbn Münadi
Ebu Tahir B. Ebi Haşim		Ahmed B. Salih Bağdadi	Ahmed B. Salih Bağdadi	Ahmed B. Salih Bağdadi
Hammâmî		Ebu Hasan Antaki	Antaki	Antaki
Ahmed B. Haşim		Utbe B. Abdumelik	Utbe	Utbe Ebu Tahir B. Sevad
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		Ahmed Mezraki	Mezraki	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 10

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik
İbn Cügendâ	İbn Cügendâ	İbn Cügendâ	İbn Cügendâ	İbn Dîzeveyh
Abdülbaki Horasani	Abdülbaki Horasani	Horasani	Horasani	İbn Dîzeveyh
Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Faris B. Ahmed	Ebu Muhammed Abdurrahman B. Nehhas Muaddel
Dani (Et-Teyâr)	Dani	Abdülbaki B. Faris	Abdülbaki B. Faris	Dan (Câmiu'l-Beyan)
	Süleyman B. Necah	İbn Belime (Kitâbu't-Telhîs)	Ebu Hüseyin Haşşab	
	Şatibi (Şatibiyye)		Cezeri (Tayyibe)	

Tablo 11

2.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
İbn Dîzeveyh	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim
İbn Dîzeveyh	Abdulaziz B. Ca'fer Farisi	Süsencerdi	Süsencerdi	Süsencerdi
Abdurrahman Muaddel	Dani (Câmiu'l-Beyan)	Şirazi	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Muhammed B. Ali Hayyat
Ahmed B.Haşim		İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		Ebu Bekir Şeybani
Hüzel (Kitâbu'l-Kâmil)				Ebul Ala (Gâye)

Tablo 12

5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik
İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat	Ebû Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebul Fazl Razi
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

Tablo 13

10.Tarik	11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik
İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim
Hammâmî	Hammâmî	Mesahîfî	Saydelani	Saydelani
Ebu Nasr Haşimi	Savvaf	Ebû Ali Attâr	Şermekânî	Ebu Hasan Hayyat
Ebul Kerem (Kitâbu'l- Misbâh)	Mühtedi Billah	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El- Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
	Cezeri (Tayyibe)			

Tablo 14

15.Tarik	16.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Ebi Haşim	İbn Ebi Haşim	Şezâî	Şezâî
Saydelani	Cevheri	Karzînî	Karzînî
Ebu Hasan Hayyat (Cami')	Ebû Ali Attâr	Ebül Fazl Abbas	Ebül Fazl Abbas
	İbn Sivâr (El- Müstenir)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l- Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

EBÛ CA'FER

Ebû Ca'fer kırâatine ait toplamda 52 Tarik vardır. Bunlardan 40 Tarik İsa B. verdân Rivayeti kanalıyla, 12 Tarik İse Süleyman B. Cemmâz Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

İsa B. verdân rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Fazl B. Şâzân ve Hibetullah. Fazl B. Şâzân kanalıyla 31 Tarik, Hibetullah kanalıyla İse 9 Tarik gelmektedir.

Fazl B. Şâzân tariki kendi içerisinde İbn Şebîb ve İbn Hârun Râzi olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırİbn Şebîb kanalıyla 24 Tarik, İbn Hârun Râzi kanalıyla İse 7 Tarik gelmektedir.

Hibetullah tariki de kendi içerisinde Hanbelî ve Hammâmî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hanbelî kanalıyla 5 Tarik, Hammâmî kanalıyla İse 4 Tarik gelmektedir.

Süleyman B. Cemmâz rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. Hâşimî ve Dûrî. Hâşimî kanalıyla 9 Tarik, Dûrî kanalıyla İse 3 Tarik gelmektedir.

Hâşimî tariki kendi içerisinde İbn Razîn ve Ezrak olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadırİbn Razîn kanalıyla 6 Tarik, Ezrak kanalıyla İse 3 Tarik gelmektedir.

Dûrî tariki de kendi içerisinde İbn Neffah ve İbn Nehşel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İbn Neffah kanalıyla 2 Tarik, İbn Nehşel kanalıyla İse 1 Tarik gelmektedir

Tablo 1

Ebû Ca'fer							
İsa B. verdân				Süleyman B. Cemmâz			
Fazl B. Şâzân		Hibetullah		Hâşimî		Dûrî	
İbn Şebîb	İbn Hârun Râzi	Hanbelî	Hammâmî	İbn Razîn	Ezrak	İbn Neffah	İbn Nehşel

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik
İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib
Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Vasıtı	Vasıtı	Vasıtı	Deynûri	Saydelani	Şermekânî
Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)	Ebul Izzi	Abdurrahman B. Cerrah	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab
		Ebul Ala (Gâye)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 3

7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik	11.Tarik
İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib
Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Zeyd B. Ebi Bilal	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani	Nehrevani
Ebû Ali Attâr	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)	Şermekânî	Ebû Ali Attâr	Ebu Ali Maliki
Abdusseyyid B. Attab		İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)				

Tablo 4

12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik	16.Tarik
İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib
Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
Nehrevani	Nehrevani	İbn Allaf	İbn Allaf	İbn Allaf
İbn Sâbûr	İbn Faris (Cami')	Hüseyin B. Hasan Enmâtı	Habbâz	Hüseyin b. Hasan Enmâtî
Hüzelfî (Kitâbu'l-Kâmil)		Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Muhammed b. Ahmed Hayyât	Ebû Hattâb b. Cerrah
			Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib
Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal
İbn Allaf	İbn Allaf	İbn Allaf	İbn Allaf	İbn Allaf
Saydelani	Şermekânî	Ebû Ali Attâr	Şermekânî	Ebû Ali Attâr
Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab	İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		

Tablo 6

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Şebib	İbn Harun Razi	İbn Harun Razi	İbn Harun Razi
Dâcuni	Dâcuni	Dâcuni	Şenebuzi	Şenebuzi	Şenebuzi
Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Zeyd B. Ebi Bilal	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Karzînî
Habbâz	Mansur B. Muhammed verrak	İbn Mihran (Gâye)	Vasiti	Vasiti	Ebül Fazl Abbas
Kuhündüzi	Huzai		Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Abdullah B. Şebib				
	Hüzelî(Kitâbu'l-Kâmil)				

Tablo 7

4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	7.Tarik	1.Tarik
İbn Harun Razi	İbn Harun Razi	İbn Harun Razi	İbn Harun Razi	Muhammed B. Ahmed B. Feth Hanbeli
Şenebuzi	Şenebuzi	Şenebuzi	Horasani	Kadı Ebul Ala
Karzînî	Muhammed B. Yasin Halebi	Muhammed B. Yasin Halebi	Abdulgaki B. Faris	Vasiti
Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)	Abdusseyyid B. Attab	Abdusseyyid B. Attab		Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)
	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		

Tablo 8

2.Tarik	3.Tarik	5.Tarik	5.Tarik	1.Tarik
Muhammed B. Ahmed B. Feth Hanbeli	Muhammed B. Ahmed B. Feth Hanbeli	Muhammed B. Ahmed B. Feth Hanbeli	Muhammed B. Ahmed B. Feth Hanbeli	Hammâmî
Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda)
Vasiti	Abdusseyyid	Abdusseyyid	Abdusseyyid	
Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	

Tablo 9

2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Muhammed B. İsa B. Razin	Muhammed B. İsa B. Razin
Ebu Hasan Farisi (Cami')	Yahya B. Ahmed Kasari	Abdusseyyid	Ebu İmran Bezzaz	Ebu İmran Bezzaz
	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Sehl Tayyan	İbn Sehl Tayyan
			Şakir Sayrafî	Şakir Sayrafî
			Ömer SeKitâbu'l- Kâfî	Ömer SeKitâbu'l- Kâfî
			Muhammed B. Ca'fer Eşnani	Muhammed B. Ca'fer Eşnani
			İbn Ömer Harkî	İbn Ömer Harkî
			İsbehani	İsbehani
			Şermekânî	Abdusseyyid
			İbn Sivâr (El- Müstenir)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 10

3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik	6.Tarik	1.Tarik
Muhammed B. İsa B. Razin	Muhammed B. İsa B. Razin	Muhammed B. İsa B. Razin	Muhammed B. İsa B. Razin	Muhammed B. Neffah
Ebu İmran Bezzaz	Ebu İmran Bezzaz	Ebu İmran Bezzaz	Ebu İmran Bezzaz	İbn Behram
İbn Sehl Tayyan	İbn Sehl Tayyan	İbn Sehl Tayyan	İbn Sehl Tayyan	Ebu Ca'fer Temimi
Sayrafi	Sayrafi	Şakir Sayrafi	Sayrafi	Abdullah B. Muhammed Zâri'
SeKitâbu'l-Kâfi	SeKitâbu'l-Kâfi	Ömer SeKitâbu'l-Kâfi	Mutavvi'	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
Cevheri	Ebu Ca'fer Meğâzeli	Eşnani	Hüseyin Farisi	
Habbâz	Habbâz	Ebu KasımAttâr	Şerif Abbas	
Kuhündüzi	Kuhündüzi	Ebu Ali Haddad	Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		

Tablo 11

2.Tarik	1.Tarik
Muhammed B. Neffah	Abdullah Ca'fer B. Neşhel
Mutavvi'	Ebu Bekir İsbehani
Karzîni	Ebu Ca'fer Meğâzili
Şerif Abbas	Abdullah B. Muhammed Zâri'
Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)

YA'KÛB

Ya'kub kırâatine ait toplamda 85 Tarik vardır. Bunlardan 41 Tarik Ruveys Rivayeti kanalıyla, 44 Tarik İse Ravh Rivayeti kanalıyla Gelmektedir.

Ruveys Rivayetinin Meşhur Bir Tariki Bulunmaktadır. Bu Tarik Temmâr Tarikidir. Temmâr Tariki kanalıyla 41 Tarik gelmektedir.

Temmâr tariki kendi içerisinde Nehhâs, Ebut-Tayyib, İbn Miksem ve Cevherî Olmak Üzere Dört Tarike Ayrılmaktadır. Nehhâs kanalıyla 32 Tarik, Ebut-Tayyib kanalıyla 2 Tarik, İbn Miksem kanalıyla 3 Tarik ve Cevherî kanalıyla 4 Tarik gelmektedir.

Ravh rivayetinin meşhur iki tariki bulunmaktadır. Bu iki meşhur tarik ise şunlardır. İbn vehb ve Zübeyrî. İbn vehb kanalıyla 41 Tarik, Zübeyrî kanalıyla İse 3 Tarik gelmektedir.

İbn vehb tariki kendi içerisinde Muaddel ve Hamza B. Ali olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır. Muaddel kanalıyla 40 Tarik, Hamza B. Ali kanalıyla İse 1 Tarik gelmektedir.

Zübeyrî tariki de kendi içerisinde İbn Şenebûz ve İbn Hubşân olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İbn Şenebûz kanalıyla 2 Tarik, İbn Hubşân kanalıyla İse 1 Tarik gelmektedir

Tablo 1

Ya'kub							
Ruveys				Ravh			
Temmâr				İbn vehb		Zübeyrî	
Nehhâs	Ebut-Tayyib	İbn Miksem	Cevherî	Muaddel	Hamza B. Ali	İbn Şenebûz	İbn Hubşân

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Farisi	Ebu Ali Maliki	Ebu Hasan Farisi (Cami')	Ebu Ali Maliki
	İbn Fehham (Müfradatü Yakub)	Ebu İshak B. Galib Maliki		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
		İbn Fehham (Müfradatü Yakub)		

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî
Ebu Ali Maliki (Kitâbu'r-Ravda	Vasîti	Vasîti	Vasîti	Şermekânî
	Ebul İzzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul İzzi (Kifaye)	Ebul İzzi	İbn Sivâr (El-Müstenir)
			Ebul Ala (Gâye)	

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Hammâmî	Kadı Ebul Ala
Ebü Ali Attâr	Ebu Hasan Hayyat	Ebu Hasan Hayyat (Cami')	İbn Sâbur	Vasîti
İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebul İzzi (Kitâbu'l-İrşâd)

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala	Kadı Ebul Ala
Vasîti	Abdusseyyid	Abdusseyyid	Abdusseyyid	Ebul Fazl Ahmed B. Hasan
Ebul Izzi (Kifaye)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrun (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 6

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Seidi	Seidi	İbn Allaf	İbn Allaf	Karzîni
Farisi	Ebu Hasan Farisi (Cami')	Şermekânî	Ebul Feth B. Şita (Kitâbu't-Tizkâr)	Ebül Fazl Abbas
İbn Fehham (Kitâbu't-Tecrîd)		İbn Sivâr (El-Müstenir)		Sıbtu'l Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)

Tablo 7

26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs	Nehhâs
Karzîni	Karzîni	Karzîni	Karzîni	Karzîni
Ebül Fazl Abbas	Vasîti	Vasîti	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu Ma'ser (Kitâbu't-Telhîs)
Ebul Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebul Izzi (Kitâbu'l-İrşâd)	Ebul Izzi (Kifaye)		

Tablo 8

31.Tarik	32.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik
Nehhâs	Nehhâs	Ebut-Tayyib	Ebut-Tayyib	İbn Miksem
Habbâz	Abdullah B. Şebib	Muhammed B. Ca'fer Temimi	Ebul Hasan Zahid	İbn Mihran (Gâye)
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebu KasımAttâr	Ebul Hasan Zahid	
		Hasan B. Ahmed Haddad	Hasan B. Ahmed Haddad	
		Ebul Ala Hemedâni (Gâye)	Ebul Ala Hemedâni (Gâye)	

Tablo 9

2.Tarik	3.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik
İbn Miksem	İbn Miksem	Cevherî	Cevherî	Cevherî	Cevherî
Ebu Nasr Iraki	Ebu Nasr Iraki	Ali B. Muhammed B. Ca'fer Bağdâdî	Ali B. Muhammed B. Ca'fer Bağdâdî	Ali B. Muhammed B. Ca'fer Bağdâdî	Habbâz
Muhammed B. Ahmed Nevcacadiyyi	Muhammed B. Ali Zenbiliyyi	Ebü'l-Hasan Ali B. Muhammed B. İbrahim Basrî	Ebü'l-Hasan Ali B. Muhammed B. İbrahim Basrî	Abdülbâkî Horasânî	Kuhündüzî
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Tâhir B. Galbûn	Tâhir B. Galbûn (Et-Tezkira)	Fâris Ahmed B.	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
		Dânî (Müfradatü Yakub)		Dânî (Müfradatü Yakub)	

Tablo 10

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Abdüsselam B. Tayfûr	İbn Fehhâm	Abdüsselam B. Tayfûr	Ebü Muhammed Hasan B. Muhammed Fehhâm	Ebü Muhammed Hasan B. Muhammed Fehhâm
İbn Şitâ (Kitâbu't-Tizkâr)	İbn Şitâ (Kitâbu't-Tizkâr)	Fârisî	Fârisî	Fârisî (Kitâbu'l-Câmi')
		İbn Fehhâm (Müfradetü İbn Fehhâm)	İbn Fehhâm (Müfradetü İbn Fehhâm)	

Tablo 11

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Abdüsselim B. Tayfûr	Abdüsselim B. Tayfûr	Hasan Muhammed Fehhâm	Hasan Muhammed Fehhâm	Abdüsselim B. Tayfûr
Fârisî (Kitâbu'l-Câmi')	Ali B. Fâris Hayyât (Kitâbu'l-Câmi')	Ali B. Fâris Hayyât (Kitâbu'l-Câmi')	Ebû Ali Mâlikî	Ebû Ali Mâlikî
			Ebû İshak Gâlib Mâlikî	Ebû İshak Gâlib Mâlikî
			İbn Fehhâm (Müfradetü İbn Fehhâm)	İbn Fehhâm (Müfradetü İbn Fehhâm)

Tablo 12

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Abdüsselim B. Tayfûr	Hasan Muhammed Fehhâm	Abdüsselim B. Tayfûr	Kadı Ahmed B. Abdülkerim	Kadı Ahmed B. Abdülkerim
Ebû Ali Mâlikî (Kitâbu'r-Ravda)	Ebû Ali Mâlikî (Kitâbu'r-Ravda)	Ebû Ali Mâlikî	Vâsıtî	Vâsıtî
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebü'l-Izzî	Ebü'l-Izzî (Kitâbu'l-İrşâd)
			Ebü'l-Alâ (Gâye)	

Tablo 13

16.Tarik	17.Tarik	18.Tarik	19.Tarik	20.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Kadı Ahmed B. Abdülkerim	Kadı Ahmed B. Abdülkerim	Abdüsselam B. Tayfûr	Ebü Bekir Nîkrînî	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib
Vâsitî	İbn Sâbûr	İbn Sâbûr	Ebü'l-Izzî	İbn Sivâr (El-Müstenir)
Ebü'l-Izzî (Kifâye)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebü'l-Alâ (Gâye)	

Tablo 14

21.Tarik	22.Tarik	23.Tarik	24.Tarik	25.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib
Ebü Ma'ser Taberî (Kitâbu't-Telhîs)	Ebü'l-Fazl Ahmed B. Hasan	Ebü'l-Fazl Ahmed B. Hasan	Abdüsseyyid B. Attâb	Abdüsseyyid B. Attâb
	İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Mûdih)

Tablo 15

26.Tarik	27.Tarik	28.Tarik	29.Tarik	30.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Ebü'l-Kasım Müsafir B. Tayyib	Karzîni	Karzîni
Abdüsseyyid B. Attâb	Sâbit B. Bündâr	Ebü Hattâb B. Harun	Şerif Abbâs	Şerif Abbâs
İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Miftâh)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Sıbtu'l-Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)

Tablo 16

31.Tarik	32.Tarik	33.Tarik	34.Tarik	35.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Ebü Hasan B. Ahmed Cürdekî	Huzâi	Habbâz	Tâhir B. Galbûn	Tâhir B. Galbûn (Et-Tezkira)
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Abdullah B. Şebîb	Ebü Nasr Herevî	Dânî (Müfradatü Yakub)	
	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		

Tablo 17

36.Tarik	37.Tarik	38.Tarik	39.Tarik	40.Tarik
Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel	Muaddel
Ebû Bekir Muhammed B. Abdullah B. Eşte	Hibetullah B. Ca'fer	Hibetullah B. Ca'fer	İbn Huşnâm	İbn Huşnâm
Muhammed B. Abdullah Burûcirdî	İbn Mihrân (Gâye)	Muhammed B. Sîmâ Hanbelî	Hüseyin B. Muhammed Fehhâm	Ebü'l-Kasım Müsafır B. Tayyib
İbn Allâf		Kadı Ebü'l-Alâ	Ebü Ali Mâlikî	Ahmed B. Abdülkadir
Şermekânî		Abdüsseyyid B. Attâb	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)
İbn Sivâr (El-Müstenir)		Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		

Tablo 18

1.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	1.Tarik
Hamza B. Ali	İbn Şenebûz	İbn Şenebûz	İbn Hubşân Cevherî
Ebû Bekir Muhammed B. İlyas	Ebû Ca'fer Muhammed B. Ca'fer İsbehânî	Ebû Hasan Ali B. Muhammed Zâhid	Ali B. Muhammed İsbehânî
Ahmed B. İbrahim Müeddib	Abdullah B. Muhammed Attâr	Abdullah B. Muhammed Attâr	Ebü Nasr Mansur B. Ahmed
Habbâz	Hasan B. Ahmed Haddâd	Hasan B. Ahmed Haddâd	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)
Kuhündüzî	Ebü'l-Alâ (Gâye)	Ebü'l-Alâ (Gâye)	
Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)			

HALEF

Halef kırâatine ait toplamda 31 Tarik vardır. Bunlardan 22 Tarik İshak verrâk rivayeti kanalıyla, 9 Tarik ise İdris Haddâd rivayeti kanalıyla gelmektedir.

İshak verrâk rivayetinin meşhur üç Tariki bulunmaktadır. Bu meşhur üç Tarik ise şunlardır. İbn Ebî Ömer, Muhammed b. İshak ve Bürsâtî/Bürzâtî. İbn Ebî Ömer kanalıyla 17 Tarik, Muhammed b. İshak kanalıyla 1 Tarik ve Bürsâtî kanalıyla 4 Tarik gelmektedir.

İbn Ebî Ömer Tariki kendi içerisinde Sûsencerdî ve Bekir b. Şâzân olmak üzere iki Tarike ayrılmaktadır. Sûsencerdî kanalıyla 13 Tarik, Bekir b. Şâzân kanalıyla ise 4 Tarik gelmektedir.

İdris Haddâd rivayetinin meşhur dört Tariki bulunmaktadır. Bu meşhur dört Tarik ise şunlardır. Şettî, Mutavvî', İbn Bûyân ve Katiî'. Şettî kanalıyla 3 Tarik, Mutavvî' kanalıyla 3 Tarik, İbn Bûyân kanalıyla 1 Tarik ve Katiî' kanalıyla 2 Tarik gelmektedir.

Tablo 1

Halef						
İshak verrâk			İdris Haddâd			
İbn Ebî Ömer	Muhammed B. İshak	Bürsâtî	Şettî	Mutavvî	İbn Bûyân	Katiî

Tablo 2

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	4.Tarik	5.Tarik
İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer
Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî
Ebû Ali Mâlikî (Kitâbu'r-Ravda)	Fârisî (Kitâbu'l-Câmi')	Ebû Ali Mâlikî	İbn Sâbûr	Vâsıtî
		Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Ebü'l-Izzî (Kitâbu'l-İrşâd)

Tablo 3

6.Tarik	7.Tarik	8.Tarik	9.Tarik	10.Tarik
İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer
Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî
Vâsıtî	Hibetullah	Ebü Bekir Şeybânî	Ebü Bekir Hayyât	Ebü Ali Attâr
Ebü'l-Izzî (Kifâye)	Ebü Bekir Hayyât	Ebü Bekir Hayyât	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	İbn Sivâr (El-Müstenir)
	Sıbtu'l-Hayyât (Kifâye)	Ebü'l-Alâ (Gâye)		

Tablo 4

11.Tarik	12.Tarik	13.Tarik	14.Tarik	15.Tarik
İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer
Sûsencerdî	Sûsencerdî	Sûsencerdî	Bekir B. Şâzân	Bekir B. Şâzân
Şermekânî	İbn Şîtâ (Kitâbu't-Tizkâr)	Ali B. Fâris Hayyât (Kitâbu'l-Câmi')	Şermekânî	Ebü Hasan Hayyât İbn Fâris
İbn Sivâr (El-Müstenir)			İbn Sivâr (El-Müstenir)	İbn Sivâr (El-Müstenir)

Tablo 5

16.Tarik	17.Tarik	1.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
İbn Ebî Ömer	İbn Ebî Ömer	Muhammed B. İshak	Bürsâtî	Bürsâtî
Bekir B. Şâzân	Bekir B. Şâzân	Muhammed B. Abdullah B. Muhammed B. Mürre	Hüseyin B. Ahmed Harbî	Hüseyin B. Ahmed Harbî
Bekir B. Şâzân	Muhammed B. Ali B. Musa Hayyât	İbn Mihrân (Gâye)	Abdüsseyyid B. Attâb	Abdüsseyyid B. Attâb
Ali B. Fâris Hayyât (Kitâbu'l-Câmi')	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)		İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Mûdih)	İbn Hayrûn (Kitâbu'l-Miftâh)

Tablo 6

3.Tarik	4.Tarik	1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik
Bürsâtî	Bürsâtî	Şettî	Şettî	Şettî
Hüseyin B. Ahmed Harbî	Hüseyin B. Ahmed Harbî	Ali B. Muhammed B. Abdullah Hızâ	Ali B. Muhammed B. Abdullah Hızâ	Ali B. Muhammed B. Abdullah Hızâ
Abdüsseyyid B. Attâb	Vâsîtî	Ebü Bekir Hayyât	Ebü Bekir Hayyât	Hibetullah
Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Kalânîsî	Ebü Bekir Şeybânî	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Ebü Bekir Hayyât
	Ebü'l-Alâ (Gâye)	Ebü'l-Alâ (Gâye)		Sıbtu'l-Hayyât (Kifâye)

Tablo 7

1.Tarik	2.Tarik	3.Tarik	1.Tarik	1.Tarik	2.Tarik
Mutavvî'	Mutavvî'	Mutavvî'	İbn Bûyân	Katî'	Katî'
Karzîni	Karzîni	Huzâi	Hasan B. Abdullah B. Muhammed Bağdâdî	Vâsîtî	Vâsîtî
Şerif Abbâs	Şerif Abbâs	Abdullah B. Şebîb	Ebü Nasr Arrâk	Sabit B. Bûndâr	Sabit B. Bûndâr
Sıbtu'l-Hayyât (Kitâbu'l-Mübhic)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)	Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)	Muhammed B. Ahmed Nûcebâ	Sıbtu'l-Hayyât (Kifâye)	Ebü'l-Kerem (Kitâbu'l-Misbâh)
			Hüzelî (Kitâbu'l-Kâmil)		

SONUÇ

Bu çalışma neticesinde ulaştığımız sonuçları şu şekilde ifade edebiliriz;

Kırâat ilminde tarikler; kırâatlerin sayısı yahut icrasındaki tilâvet tarzı bakımından seb'a, aşere, takrib veya infirâd, indirâc tariki gibi; öğretiminde takip edilen kitap ya da dersin işleniş metodu ve ya esas alınan med ölçülerini belirtmesi açısından Teysîr, şâtıbiyye, takrib; semâ, arz, edâ ve mertebeteyn, merâtib-i erbaa tarikleri gibi; öğretim usûlünün yaygınlık kazandığı bölgelere nisbetle İstanbul, mısır tariki gibi yahut kırâat rivâyetindeki farklılığı temsil eden tarikler olarak çeşitlere ayrılmaktadır.

İbnü'l-Cezerî sonrası ülkemizde kırâat ilmi önemli bir gelişme göstermiş ve tayyibe merkezli kırâat eğitimi ve çalışmaları yaygınlık kazanmıştır. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr*'i üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu bağlamda *Mürşidü't-Talebe* de önemli bir konuma sahiptir. Özellikle *en-Neşr*'de zikredilen dokuz yüz seksen iki tarikin senedlerini daha anlaşılır bir şekilde ortaya koyması bakımından *Mürşidü't-Talebe* önemli bir yere sahiptir.

Yaptığımız literatür taramasında Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve *Mürşidü't-talebe ilâ ma 'rifeti turuki't-Tayyibe* hakkında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bizim çalışmamız özgün bir çalışma olarak zikredilebilir.

Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî 18. yüzyılda yaşamış, İstanbul'da birçok Câmîi ve dâru'l-kurrâda kırâat tedrisâtı faaliyetlerinde bulunmuştur. Kırâat ilmi ve diğer şer'î ilimlerde önemli şahsiyetlerden eğitim alan İslâmbûlî şeyhu'l-kurrâ, hatiplik ve ordu imamlığı gibi görevlerde bulunmuştur. Kırâat alanına dair *Tuhfetü't-talebe fî beyâni meddâti tariki't-Tayyibe* ve *Mürşidü't-talebe ilâ ma 'rifeti turuki't-Tayyibe* gibi özellikle talebelerin öğrenimini kolaylaştıracak iki eser telif etmiştir.

Mürşidü't-talebe'nin beş tane yazma nüshasına ulaşıldı. Bunlardan Beyazıt nüshası ve İbrahim Efendi nüshasında *Tuhfetü't-talebe* ve *Mürşidü't-talebe*'nin birleştirilerek yeni bir metin oluşturulduğu tespit edildi. Yine bu iki nüshada diğerlerinden farklı olarak kırâat imamları, râvileri ve meşhur tarik sahibi kurrânın vefat tarihleri yazılmıştır.

Bu çalışma için yaptığımız literatür taramasında *en-Neşr*'in dayandığı kaynak eserler hakkında müstakil bir çalışmaya rastlanmamakla beraber bazı eserler hakkında tez çalışması ve makaleler hazırlanmıştır.

Tariklerde yer alan kurrâ incelendiğinde görülmüştür ki bazı âlimler birbirleri hakkında kırâatleri açısından çeşitli eleştiriler yapmaktadır. Bu sebeple tarikler konusunun bu bağlamda ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

İslâmbûlî *Mürşidü't-talebe'de* sayısı dokuz yüz seksen ikiyi bulan tayyibe tariklerini *en-Neşr*'de ki tertip üzere kırâat imamlarına kadar ulaştırarak ele almıştır. İslâmbûlî tariklerin *en-Neşr*'de toplu olarak zikredildiğini bunun da anlamayı zorlaştırdığını ifade etmektedir. Bu sebeple kendisi İbnü'l-Cezerî'den farklı olarak tarikleri tek tek ele almıştır.

Tayyibe tariklerinin içerisinde yer alan yüz elli beş kırâat âliminin hayatları hakkında bilgi verilmiş, ayrıca bütün tarikler tablo şeklinde gösterilmiştir. Tayyibe tariklerinin tamamının bir arada verilmesi ve tariklerde yer alan kurrâ hakkında temel bilgiler içermesi sebebiyle bu çalışmanın kırâat literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile Osmanlı döneminde yaşamış, kırâat ilmine ve eğitimine katkıda bulunmuş bir âlim olan Mustafa b. Hasan el-İslâmbûlî ve *Mürşidü't-talebe ilâ ma'rifeti turuki't-Tayyibe* adlı eserinin günümüz kırâat literatürüne katkısı olacağı, yeni araştırma ve çalışmalara zemin oluşturacağı düşünülmektedir.

**EK: MÜRŞİDÜ'T-TALEBE'NİN SON BÖLÜMÜNÜN TAHKİKİ:
“ZİKRU TERÂCİMİ'Ş-ŞÜYUH VE MENÂKİBİHİM”**

ذكر تراجم الشيوخ ومناقبهم

الشيخ عمر أفندي بن مصطفى

شيخنا رحمه الله تعالى عثمانجيقي الأصل كان شيخنا فاضلاً رحل إلى دار السلطنة العلية وقرأ العلوم على علماء عصره وحفظ القرآن وقرأ بالروايات على شيخه محمد أفندي المدعو بيوسف أفندي زاده وكان ماهراً في فن التجويد وكان يبالغ في تعليم الطلبة بالتجويد والانتقان أخذ القراءت عنه كثيرون منهم عبد الباقي³⁸¹ أفندي إمام جامع زيرك ومنهم عبدالرحمن أفندي معلم مكتب فأبودان باشا حتى ختم القرآن بطريقة الطبّة مات المولى عمر أفندي ليلة الاثنين الإحدى عشر من شهر رجب الفرد سنة أربع وثلاثين ومائة وألف رحمه الله

الشيخ الحاج محمد أفندي

بن الحاج رمضان شيخنا وشيخ مشايخ القراء الإمام الأول بجامع السلطان أحمد الأول والخطيب بجامع أبي الفتح الغازي السلطان محمد خان المعروف بجلبي إمام صانه الله تعالى عن عاهات الليالي والايام أخبرني أنه وُلد في ذي القعدة سنة ست وستين بعد الألف في القسطنطينية دار السلطنة العلية ونشأ بها وحفظ القرآن سنة ثمان وسبعين وقرأ على علماء عصره منهم العالم الفاضل قره خليل أفندي من تلاميذ عرب زاده خواجه سلطان سليمان ومنهم المولى قازداغى علي أفندي صاحب المولى خليل وشريكه ومنهم المولى مصطفى أفندي قاضي صوفيه ثم شرع في الفن الجليل علم القراءات فقرأ على الشيخ شعبان فاضل أعلم زمانه في هذا الفن وغيره فابتدأ بالانفراد للسبعة ثم جمعها وختم سنة ثمانين بعد الألف في دار القراء التي انشأتها والده سلطان المرحومه صاحبة الجامع الجديد في القسطنطينية ثم قرأ القرآن الكريم عليه من أوله إلى آخره بمضمّن الشاطبية والتيسير والدرة والتحرير وختم في دار القراء المذكورة أيضاً سنة اثنين وثمانين ثم ابتدأ عليه أيضاً بطريق الطيبة أول القرآن العظيم فوصل إلى آخر سورة الكهف بأربع مراتب ثم جمع الأربعة عشر لكن بالمرتبتين من أول سورة مريم إلى أن ختم القرآن الكريم في دار القراء المذكورة في المحرم سنة سبع وثمانين ثم سافر³⁸² من جمادى³⁸³ الأولى في هذه السنة قاصداً إلى زيارة بيت الله الحرام فوصل أولاً إلى الشام ثم إلى القدس الجليل لزيارة الخليل عليه وعلى نبينا صلوات الله وسلامه ثم إلى مصر القاهرة وصحب فيها محمد بن القاسم البقرى شيخ القراء بالديار المصرية وقرأ عليه سورة الفاتحة وإلى المفلحون جمعاً بالأربعة عشر بمضمّن عدة كتب وأذن له³⁸⁴ الأقرأ³⁸⁵ فيما بقي وحجّ في هذه السنة وأتى إلى دار السلطنة العلية سنة ثمانى وثمانين وصار في رجب من هذه السنة إماماً في جامع السلطان أحمد الأول وقد أجلسه المولى شعبان أفندي للأقرأ في دار الحديث لفرهاد باشا وفي مسجد داية خاتون سنة إحدى وتسعين

381 ي : عبد الباقي

382 ح : أنقص سافر

383 ي : جمادى

384 ي : واذ له

385 الأقرأ في اللغة العثمانية يعني القراء

وصار المولى المذكور وشيخ القراء في تربة الوزير الأعظم حسين باشا سنة اثنتين عشرة بعد المئة و في تربة الوزير إبراهيم باشا سنة اثنتين وثلاثين وفي مواضع عديدة وفي سنة ثلاث وأربعين صار خطيباً في جامع أبي الفتح الغازي سلطان محمد خان و **قرأ** عليه بالأربعة عشر أبو بكر أفندي الإمام السلطاني والسيد يوسف أفندي إمام جامع أبي الفتح المذكور والسيد مصطفى أفندي وصاحبنا محمد أفندي المعروف بعرب زاده و ابوالحسن مصطفى إمام جيش المسلمين مؤلف هذه الرسالة واخوه يعقوب أفندي وغيرهم و **قرأ** عليه بطريق الطيبة جم كثير لا يحصى وإلى الآن حي يرزق واسأل الله تعالى أن يفسح في أجله وينفعنا والمسلمين ببركاته آمين

الشيخ شعبان أفندي بن مصطفى بن عبدالله

نشأ والده في قرية من قرى بوسنة ساراي ثم رحل إلى دار السلطنة العلية وتوطن فيها وتزوج في محلة سراج اسحق قرب قوم قبو وتولد الشيخ الفاضل في شهر شعبان سنة ست عشرة بعد الألف وحفظ القرآن الكريم و **قرأ** السبعة بمضمن التيسير والشاطبية على الشيخ محمد الببائي إمام جامع سلطان سليمان خان وأجازه للاقرأ و **قرأ** القرآن الكريم من أوله إلى آخره بما تضمنته الشاطبية والتيسير والدرة والتحرير على محمد بن جعفر الشهير بأوليا محمد أفندي الإمام السلطان واجلسه للاقرأ في سراي غلطة وفي مسجد برنج سنان و **قرأ** بطريق الطيبة على محمد بن عثمان المعروف بدرس عام الملقب بكجي معلّم السراي السلطاني في وقته واجلسه للاقرأ في دارالقراء التي بناها المرحوم اسماعيل آغا قرب ايا صوفيا كبيره و **قرأ** العلوم العقلية والشرعية على علماء عصره واشتهر في علم القراءات و التفسير والحديث يدرس البيضاوي والبخاري في الجامع المذكور **وكان** في الاوائل إماماً في جامع محمد باشا قرب قادر غه ليماني ثم بجامع أبي الفتح سلطان محمد خان **وكان** خطيباً بجامع حاصكي ثم بجامع والده اسكدار ثم بجامع سلطان سليمان خان ثم بجامع ايا صوفيه كبيره **وكان** شيخ القراء في تربة السلطان أحمد الأول سنة ست وثمانين فصار شيخ الأئمة ورئيس الخطباء والقراء في عصره مشاركاً لارباب الفهوم ماهرا في فن التجويد والقراءات نادرا في الفنون القرآنية والعربية مشهورا بالورع والصلاح حتى صار في مرتبة الأبوه عند الوزير الأعظم مقتول مصطفى باشا **وإذا** كانت الوظائف³⁸⁶ والجهات محولات وجهت للمستحقين برأيه ويسأل عنه سائر أمور³⁸⁷ الأئمة والخطباء **وتوفي** شهر جمادى الأولى سنة سبع وتسعين بعد الألف ودفن قرب إبراهيم الحلبي المرحوم رحمهم الله تعالى

الشيخ محمد افندي بن عثمانى

المعروف بدرس عام الملقب بكجي محشى الفوائد الضيائية في النحو ارنوودى الأصل رحل في أوائل حاله إلى دار الملك استانبول ودخل إلى سراي السلطان وتلمذ من معلم السراي السلطاني قَرَمَانِي أفندي واجتهد في تحصيل الفنون الكثيرة واشتهر بالصفات الحميدة وبرع في فنون شتى مثل التفسير والحديث والعلوم العربية وأخذ الوجوهات عن الشيخ أحمد المصري وعلى بن السلطان محمد الهروي القاري وكان يدرس العلوم الابنية وغيرها زمانا طويلا في جامع السلطان سليمان خان وانتفع الناس به وبعد ذلك صار معلّم كوجك اوده في سراي السلطاني وألف على الفوائد الضيائية حاشية نفيسة ينتفع بها وتعليقات على دنقوز **وفي** عام حج بيت الله الحرام قرأ عدة آيات من القرآن العظيم جمعاً من طريق الشاطبية على على بن السلطان محمد الهروي القاري المقوى بالحرام المحرم

386 ي : الوظائف

387 ي : امو

بمكة واجازته ان يقرأ ويقرى بشرطه المعتبر عند اهل الاثر والخبر **قرأ عليه** المولى شعبان أفندي بعض القرآن بطريق الشاطبية ويوسف أفندي رئيس خلفاء اوليا محمد أفندي **ولما بنى الوزير الاعظيم** قره مصطفى باشا المقتول المدرسة الجديدة قرب برمق قيو في حدود سنة إحدى وخمسين جعله مدرسا فيها وقد بلغ سنه إلى ثمانين **وتوفى** الشيخ المزبور³⁸⁸ في أواخر ربيع الأول سنة أربع وخمسين بعد الألف **وقيل** مصراع في تاريخ وفاته رحمه الله منزلي فردوس اوله الفاتحة

الشيخ اوليا محمد أفندي بن جعفر بن الياس الإمام السلطاني

اصله من ازنيق ولد سنة إحدى وسبعين وتسعمائة رحل إلى دار الملك استانبول ونشأ بها وحفظ القرآن الكريم وقرأ العلوم العربية على علماء عصره ثم سلك إلى فن الجليل علم القراءات وقرأ على افضل زمان وأعلم شيوخ عصره الشيخ أحمد المصري من أول القرآن الكريم إلى سورة الفرقان واتم البقية على السيد على الاعرج وصار إماماً في المسجد قرب بدستان³⁸⁹ ولما مات خور بُشْتَه لى مصطفى أفندي الإمام السلطاني صار المولى المزبور إماماً سلطانياً وقام في هذه الخدمة العلية زماناً طويلاً **ولما** عزم السلطان مراد الغازي إلى فتح روان سنة خمس وأربعين بعد الألف رحل المولى المذكور معه ومرض في أثناء الطريق ورجع مع قاضي زاده أفندي إلى دار السلطنة العلية وارتحلا في حدود هذه السنة وقيل مصراع في تاريخ وفاتها اوليا وقاضي زاده **والمولى المزبور** بحسن الحال مشهور جامع للعلم والعمل قانع لمقتضيات النفس والأمل حلیم سليم مشفق كريم العارف بالله صاحب الخلق السنية يظنّ منه الكرامات العلية **زوى** أنّ له رجلاً محباً صالحاً صديقاً شياً كبيراً فيوماً من الايام أتى إلى صاحب الترجمة ومعه ألف دينار وعدّ ذلك الألف في مجلس الشيخ وقال له بطريق الوصية إن لى ولدًا إن كان بعد وفاتي قد حصل علم حاله وكتل مقدمات لوازمه وسلك طريق الزهد والصّلاح وملك نقدَ وقته وحنّ بينه كمال أربعين فسلم هذه الألف اليه وإن غفل عن الأمور الخفية ودَهَل عن إشارات الشريعة المحمّدية مثل سفهاء بني اسرائيل فهذا الألف الكامل حلال لكم فبعد سنتين مات الرجل الصالح المذكور وسعى ولده واجتهد في تحصيل العلوم النافعة بعد وفات أبيه وحصل علم حاله من صاحب الترجمة ولازم مجالس درسه زماناً طويلاً حتى بلغ كمال الأربعين فيوماً من الايام جمع الشيخ المذكور احبّاءه في داره وأخرج كيسة مملوءة الذهب من دولابه وعدّ ثلاثة آلاف دينار وخاطب المخدم بحضورهم وقال إنّ أبأك قبل وفاته بسنتين قد أودعني ألف دينار وأوصاني أنّ ولدي إن حصل علم الحال وكسب الأدب والكمال ولم يخرج عن الطريق المستقيم فسلم اليه هذا الألف إذا بلغ سنه كمال الأربعين وإلا فهذه الألف الكمال حلال لكم فمن هذا اليوم استربحت الألف المذكور على وجه شرعى فصار ثلاثة آلاف دينار فهذه الثلاثة آلاف دينار مال موروث من أبائك وسلمها المخدم بمحضر الشهود فسّر الولد المشار اليه كمال السرور وخرج حضار المجلس عن دائرة العقل وقالوا هذه أمانة لم يسبق مثلاً ولم يتصوّر هذا في زماننا من نوع بنى آدم الآمّن كان ولياً فاجمعوا واتفقوا على أنّه ولي الله فيسبب هذا اشتهر المولى المذكور باوليا محمد أفندي **وتوفى** سنة خمس وأربعين بعد الألف ودفن بشاه قُولى قرب أوق مِيدَانِي

الشيخ محمد بن القاسم البقري

³⁸⁸ يعني المذكور

³⁸⁹ ي : بدستان

الازهرى المقرئ شيخ القراء بالديار المصرية قرأ بالروايات عن عبد الرحمن اليمني وألف القواعد المقدرة في التجويد قرأ عليه شيخنا سورة الفاتحة وإلى المفلحون بالأربعة عشر بمصر سنة سبع وثمانين بعد الألف وخلق كثيرون وتوفي البقري سنة أربع ومائة بعد الألف

الشيخ عبد الرحمن بن شحادة اليمني الشافعي المصري

شيخ القراء وإمام المجوّدين وفقه عصره ولد بمصر سنة خمس وسبعين و تسعمائة ونشأ بها و قرأ بالروايات السبع على والده من أول القرآن إلى قوله تعالى فكيف اذا جننا من كل امة بشهيد وجننا بك على هؤلاء شهيدا ثم توفي والده فاستأنف القراءات جمعاً للسبعة والعشرة على تلميذ والده الشهاب أحمد بن عبد الحق السنباطي الشافعي و قرأ أيضاً بالروايات على علي بن محمد بن خليل بن غانم المقدسي الحنفي عن عبد الحق السنباطي والمحّب محمد بن إبراهيم السمديسي كلاهما عن أحمد بن اسد الأميوطي عن محمد بن الجزري وأخذ المولى عبد الرحمن اليمني علوم الأدب عن كثير حتى بلغ الغاية في العلوم وانتهت اليه رئاسة علم القراءات وكان النور الشبراملسي من ملازمي درسه حتى ختم القرآن الكريم عليه بطريق الطيبة و قرأ عليه بالروايات الشيخ عبد السلام اللقاني والشيخ عبد الباقي الحنبلي الدمشقي ومحمد بن القاسم البقري وشاهين الأرمنائي وغالب قرأ جهات الحجاز ومصر والشام أخذوا عنه هذا العلم وعمّ نفعهم ببركته وتوفي فجاءة خامس عشرة شوال سنة خمسين وألف رحمه الله

الشيخ الشهاب أحمد بن عبد الحق بن محمد السنباطي

المصري الشافعي المقرئ الواعظ بالجامع الازهر المفتن في العلوم الشرعية شهاب الدين قرأ بالروايات على الشيخ شحادة اليمني المصري وقرأ الشهاب أحمد أيضاً على الجمال يوسف بن زكريا الانصارى عن والده شيخ الإسلام زكريا السنيكي الانصارى قرأ عليه عبد الرحمن بن شحادة اليمني وغيره ومات الشهاب أحمد سنة تسعين وتسعمائة بمصر ولما مات أظلمت مصر لموته رحمه الله

عبد الحق بن محمد بن عبد الحق السنباطي الشافعي

المقرئ قرأ بالروايات على الشهاب أحمد بن أسد المقرئ الأميوطي وغيره قرأ عليه علي بن محمد بن خليل بن غانم المقدسي الحنفي وغيره مات سنة ثلاثين وتسعمائة

الشيخ شحادة اليمني أبو عبد الرحمن اليمني

ثم النصرى الشافعي علامة عصره قرأ بمصر بالروايات الكثيرة على شيخه فريد عصره أبى عبد الله محمد بن سالم ناصر الدين الطبلاني وعلى غيره قرأ عليه كذا ابنه عبد الرحمن بالروايات السبع من أول القرآن إلى قوله تعالى فكيف اذا جننا الآية و قرأ عليه أيضاً بطريق الطيبة وغيرها سيف الدين بن عطاء الله أبو الفتوح الوفاي الفضالة المقرئ الشافعي شيخ القراء بمصر في عصره وخلق كثيرون وتوفي الشيخ شحادة اليمني

علي بن محمد سلطان الهروي

المعروف بالفارسي الحنفي نزيل مكة ولد بهراة ورحل إلى مكة وأخذ عن الاستاذ البكري والسيد زكريا الحسيني والشهاب أحمد بن حجر وغيرهم وألف التأليف الكثيرة منها شرح المشكوة وشرح الشفاء و شرح الشمائل وشرح النخبة وشرح الشاطبية والجزرية وله الثمار الجنية في اسماء الحنفية وشرح ثلاثيات البخاري ونزهة الخاطر في ترجمة الشيخ عبد القادر وغير ذلك **قرأ** بالروايات السبع على سراج الدين عمر الشواقى وغيره **قرأ عليه** درس عام محمد أفندي المعروف بكجي بعض القرآن بطريق الشاطبية بمكة وخلف كثير **وتوفي** بمكة في شوال سنة أربع عشرة وألف ودفن بالمعلاة ولما بلغ خبر وفاته علماء مصر صلى عليه بالجامع الازهرة صلاة الغيبة في مجمع يبلغ أربعة الاف رحمه الله

الشيخ أحمد المصري المسمري

أستاذ مجودي روم نشأ المولى المذكور من قرية مسير وهي بفتح الميم والياء بينهما سين مهملة قرية معمورة من أعمال مصر وحصل العلوم النافعة عن شيوخ عصره وقرأ بالروايات الكثيرة على صهره وشيخه أبي عبدالله محمد بن سالم ناصر الدين الطبلأوى وكمل القراءات والوجوهات بأسرها عليه واذن له الأقرء ثم ارتحل إلى دار ملك روم القسطنطينية واشتهر بين الأنام وصار شيخ القراء في مواضع عديدة **قرأ عليه** جماعة من فضلاء عصره **منهم** الشيخ محمد البياتي إمام جامع سلطان سليمان خان وإبراهيم أفندي خطيب اياصوفيه والسيد علي الاعرج والشيخ منصور الفاضل واولياء محمد أفندي ودرس عام محمد أفندي والشيخ محمد بن أحمد عوفى الذي له مؤلفات في هذا الفن أكثر من مائة وعشرين **وصار** إماماً لصف الأصفياء في جامع أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه إلى ان مات وكان استاذاً لمجودي روم ماهراً في فن القراءات نافعا ادبيا شيخاً متواضعاً **وتوفي** سنة ست بعد الألف ودفن بخارج المدرسة التي بناها الوزير محمد باشا الطويل يزار قبره ويتبرك رحمه الله

الشيخ محمد بن سالم بن علي

أبو عبدالله ناصر الدين الطبلأوى بقية السلف المجمع على جلالته **قال** تاج العارفين عبد الوهاب بن أحمد الشعراوى صحبتته نحو خمسين سنة فما رايت في أقرانه أكثر عبادة لله منه لا تكاد تراه إلا في عبادة إما يقرأ القرآن وإما يصلي وإما يعلم الناس العلم وانتهت إليه الرئاسة في سائر العلوم بعد موت أقرانه **قال** الشعراوي ولما دخلت مصر في سنة احد عشر وتسعمائة كان مشهورا في جامع الأزهر بكثرة رؤية رسول الله صلى الله عليه وسلم واقبل عليه الخلق اقبالا كثيرا بسبب ذلك فأشار عليه بعض الأولياء باخفاء ذلك واخفاه **وليس في مصر** الآن احد يقرأ في سائر العلوم الشرعية وآلاتها إلا هو فقط وأما غيره فيدرس في بعضها دون بعض وقد عدوا ذلك من جملة كراماته فإنه من المتبحرين في علم التفسير والقراءات والفقه والحديث والأصول والمعاني والبيان وعلم الحساب والمنطق وعلم الكلام وعلم التصوف وله الباع الطويل في كل هذه العلوم وما رايت أحدا في مصر أحفظ المنقولات هذه العلوم منه³⁹⁰ فكانها كلها نصب عينيه وشرح البهجة الوردية شرحين ما وضع عليها مثلها جمع فيهما مافي شرحي البهجة الشيخ الإسلام زكريا وزاد على ذلك مافي شرح الروض وغيره وولى تدرس الخشائية وهي أجلّ تدريس في مصر يجتمع في درسه غالب طلبة العلم بمصر وشهد له الخلائق بانه أعلم من جميع أقرانه وأكثرهم تواضعا وأحسنهم

خلقا وأكرمهم نفسا لا يكاد أحد أن يُغضبَه³⁹¹ لما هو عليه من التمكن وإذا حضر وليمة يجلس بجانب النعال فيكون هو صدر المجلس ولا يحسد أحدا من أقرانه ولا يستغيب أحدا منهم قال الشعراوي ولا رأيته قط يتكبر على أحد من المسلمين بل يرى نفسه أحقر خلق الله يُقبل يد الكبير والصغير ويطلب الدعاء منهم وما زارني قط أو زرتُه إلا وقال ضع يدك على قلبي لعل الله تعالى يطهره من الأدناس والناس كلهم عنده صالحون لا يكاد يشهد في أحد منهم سوءاً ابداً **قرأ بالروايات الكثيرة** على شيخ الإسلام زكريا في المشهور من الإجازات و على زين الدين الجناني وكمال الدين الدواخلي وجلال الدين البيجوري وغيرهم **قرأ عليه** كذلك الشيخ شحادة اليمنى والشيخ أحمد المصري ختن الطبلأوى وخلق كثيرون منهم السيد عبدالله بن محمد الحسيني المغربي الأصل ثم القاهري صاحب حواشي شرح الشاطبية للجعبري المعروف بالطبلأوى لنزوله بمصر عند العلامة ناصر الدين مدح أستاذه في قصيدة له والتزم في قوافيها تجنيس الخال وهي مشهورة مطلعها يا سلسلة الصدغ من لؤاك على الخال³⁹² **وتوفي** صاحب الترجمة العلامة محمد بن سالم بن علي ناصر الدين الطبلأوى

الشيخ القاضي زكريا بن محمد أحمد الانصاري

الشافعي ولد سنة ست وعشرين وثمانمائة بسنيكة قرية من أعمال الشرقية ونشأ بها فحفظ القرآن والعمدة ومختصر التبريزي ثم تحول للقاهرة سنة إحدى وأربعين ففطن بالجامع الأزهر وحفظ المنهاج والألفية والشاطبية والرائية وغيرها **قال أحمد بن أحمد** العجمي الشافعي الوفاي الأزهرى هذا ثبت الجمال يوسف بن شيخ الإسلام زكريا الانصاري فيه جميع مروياتهما بالاسانيد الصحيحة المتصلة وقد أجازني بها إجازة ومناولة المسند المعمر الأصيل محي الدين بن ولي الدين بن جمال الدين يوسف بن الشيخ الإسلام زكريا بروايته لذلك عن جده الجمال عن والده شيخ الإسلام **سلسلة** القراءات قال الشيخ جمال يوسف بن شيخ الإسلام زكريا قال لى والدى شيخ الإسلام تلوث القرآن العظيم جمعاً للسبعة على الحافظ الزين المحدث أبى النعيم رضوان بن محمد العقبي الشافعي **وعلى** الإمام المقرئ أبى البقا نور الدين علي بن محمد بن عثمان البليسي ثم القاهري إمام الجامع الأزهر الشافعي **وجمعاً** للثلاثة أبى جعفر ويعقوب وخلف بما تضمنته مصنفات بن الجزري التشر ومختصره التقريب والطيبة على العلامة المقين الزاهد الورع **الزین طاهر** بن محمد بن علي بن محمد بن عمر النويري المالكي شيخ القراء بالديار المصريه **وجمعاً** للعشر لكن إلى المفلحون فقط على شيخ الأقرء **الزین عبدالرحمن** بن الشهاب أحمد بن محمد بن محمد بن يوسف بن عباس الدمشقي الأصل ثم المكي الشافعي بمكة **قال زكريا** واذن كل منهم لى في الأقرء **وكذا** الشيخ المعمر الرحلة أبو العباس شهاب الدين أحمد بن زين الدين أبى بكر بن أبى المحاسن يوسف الكتاني الشافعي الشاهي القلقيلي الشهير بالسكندري المقرئ قال عبدالرحمن بن عياش تلوت عليه بالعشر على أبى الفتح محمد بن أحمد العسقلاني **وقال** القلقيلي تلوت عليه بالسبع **وكذا** سمع العقبي بعض القراءات على أبى الفتح العسقلاني **زاد** العقبي وزين الدين طاهر بن محمد النويري و القلقيلي وقالوا تلونا على الإمام الشمس أبى الخير محمد بن محمد بن محمد بن الجزري قال القلقيلي للسبع وقال طاهر النويري للعشر إلى أول النساء وقال رضوان للعشر أيضاً لكن الفاتحة وإلى **المفلحون** زاد العقبي والقلقيلي وحدهما فقالا وتلونا على الزكي أبى البركات محمد بن محمد بن عبدالله الأسعردى المالكي قال القلقيلي للسبع وقال رضوان العقبي للثمان **وزاد** أيضاً فقالا واخبرنا الإمام فخر الدين أبو عمرو عثمان

391 ي : يغضه ح : يُغضيه

392 أنقص ح

بن عبد الرحمن بن عثمان المخزومي البليسيّ إمام الأزهر قال العقبي سماعاً عليه لبعض القراءات وقال القليلي تلاوة عليه للأربعة عشر **وقالا** واخبرنا أيضاً أبو البقا عليّ بن عثمان بن محمد بن حسن العذريّ المعروف بابن القاصح مؤلف مصطلح الإشارات قال العقبي تلاوة عليه لبعض القراءات وقال القليلي تلاوة للأربعة عشر **قال** زكريّا وفي إيراد اسانيد هؤلاء طول خصوصاً وفيها من الخلط ما يحتاج لتحريّر كبير انتهى **قال** الشعراوي وكان القاضي زكريّا انتهت إليه الرياسة بمصر حتّى أنّه لم يبق في مصر أواخر عمره إلا طلبته أو طلبته وقرأ عليه شرح البهجة سبعا وخمسين مرة في حياته حتّى حرر أتمّ تحرير ولم يُنقل ذلك عن أحدٍ من المؤلفين وغالبهم يموت عقيب مؤلفاته من غير تحرير وكان يُدرّس في علم الفقه والتصوف وكان مقبلاً على ربه على الدوام لا تكاد تجده غافلاً عن عبادة ربه لحظة واحدة قال الشعراوي وكنت إذا أصلحت شيئاً في الكتاب الذي أقرؤه عليه يصير يقول بخفض صوت الله الله ولا يمكث غافلاً عن الذكر لحظة وكان رضي الله عنه إذا طوّل عليه أحد بالكلام يقول له عجل فقد ضيعت علينا الزمان قال الشعراوي واخبرني الشيخ زكريّا يوماً أن الخضر عليه السلام كان يجتمع بسيدي على الضرب النبتيّ فسأل يوماً عن أحوال علماء العصر فصار يقول فلان ونعمّ منه ثم سأله عني فقال ونعمّ منه إلا أن عنده نفيسة فقلت يتوب منها ولم يُعيّن له الخضر ذلك فتفكرت³⁹³ على أحوالي وصار عندي نظير من جميع أحوالي فأرسلت أقول لسيدى عليّ إذا رأيته مرة أخرى فاسأله من فضله يبين لي نفيسة لأتوب عنها فراه فأخبره وقال إنّه إذا كتب للأمرء في حاجة يقول لقاصده قل هذا الكتاب من عند الشيخ زكريّا فيسمى نفسه شيخاً فمن ذلك اليوم ما تُلُفّظت بهذه الكلمة فصرت أقول للأمير أو الوزير إذا أرسلتُ القاصد إلى أحدهما يقول لك خادم الفقراء زكريّا كذا وكذا انتهى قرأ عليه بالروايات فضلاء عصره منهم الشيخ جمال الدين يوسف بن شيخ الإسلام زكريّا كما ذكرنا والعلامة ناصر الدين الطبرلاوي والشيخ محمد البسكري المغربي وخلق كثيرون وتوفي القاضي زكريّا في شهر ذي الحجة سنة ست وعشرين وتسعمئة ودفن عند الإمام الشافعي رضي الله عنه

الشيخ رضوان بن محمد بن يوسف العقبي الشافعي

أبو نعيم المحدث المقرئ قرأ جمعا للبيعة على الشيخ شمس الدين محمد بن محمد الغماري من أول القرآن العظيم إلى رأس الحزب بالأعراف ثم معهم يعقوب من ثمه إلى رأس الحزب بالقصاص وذلك بمضمن الحرزي للشاطبية وعقد اللآلي وغاية المطلوب كلاهما لأبي حيّان وقرأ جملة من القرآن للبيعة على شرف الدين أبي يوسف يعقوب بن الرحيم المالكي وعلى شمس الدين محمد بن يوسف النشوي وعلى نور الدين علي بن أحمد بن محمد بن سلامة المكي وقرأ على أبي الحسن علي بن عبد الله الشهير بأخي القاضي بهرام أفرادا لكل واحد من السبعة إلا نافعا وأعاقه عن قرائته موت الشيخ أخى القاضي بهرام وقرأ بالعشر سورة الفاتحة وإلى المفحون على محمد ابن الجزري وأجاز له أبي الفتح العسقلاني والبرهان الشامي والفخر عثمان البليسي المخزومي وناصر الدين بن السكاكيني وقرأ بعض القرآن تجويدا على العارف بالله اسماعيل بن يوسف الأنباي قرأ عليه جماعة كثيرون منهم القاضي زكريّا وجعفر بن ابراهيم السنهوري وتوفي في شهر رجب سنة اثنتين وخمسين وثمانئة وقيل في جمادى الآخرة سنة خمسين والله أعلم

زين الدين طاهر بن محمد بن علي بن محمد بن عمر النويري المالكي

العابد المربى شيخ القراء في الديار المصرية وحيد الزمان وسيبويه ترجمان القرآن ومقرى قرأ بمضمن طيبة النشر من أول القرآن وإلى أول سورة النساء على شمس الدين محمد بن الجزري وأجاز له سائرہ وقرأ بالروايات أيضا على شمس الدين محمد الحريرى وعلى نور الدين على الجبتي الكتاني قرأ عليه القاضي زكريا بما تضمنته مصنفات محمد بن الجزري وجعفر بن إبراهيم السنهورى المقرى وتوفى بالقاهرة في ربيع الأول سنة ست وخمسين وثمانمئة

شهاب الدين أبو العباس أحمد بن أبو بكر بن يوسف الكناني القليلي الشافعي الشامي

الشهير بالسكندري العامل العلامة الرواية الفهامة شيخ مشايخ شامه ومصره المنفرد بعلو الاسناد وملحق الأحفاد بالأجداد قرأ بالروايات السبعة على أبي الفتح العسقلاني وعلى أبي الخير محمد بن الجزري وعلى أبي البركات الزكي محمد بن محمد بن عبدالله الأسعردى المالكي وعلى الشريف أبي يوسف يعقوب بن عبد الرحمن التميمي المالكي تلاوة عليه بالسبع بجمع القرآن وقرأ على ناصر الدين محمد بن السكاكيني المقرى وقرأ بالأربعة عشر على الإمام فخر الدين أبي عمرو عثمان بن عبد عبدالرحمن البليسيّ إمام الجامع الازهر وعلى أبي البقا على بن عثمان بن محمد بن حسن العذرى مؤلف مصطلح الاشارات المعروف بابن القاصح وقرأ بالروايات السبع أيضاً على خليل بن المشتبب قرأ عليه بالروايات خلق كثيرون منهم القاضي زكريا وجعفر بن إبراهيم السنهورى المقرى مات

زين الدين عبدالرحمن بن الشهاب أحمد بن محمد بن عياش

الدمشقي الأصل ثم المكي الشافعي ولد سنة اثنتين وسبعين وسبعمائة قرأ على والده بالعشر وعلى أبي الفتح محمد بن أحمد العسقلاني قرأ عليه زين الدين قاسم الاخيمي المنشاوى والقاضي زكريا جمعا للعشر لكن إلى المفلحون فقط وأذن له سائرہ مات بمكة سنة ثلاث 394 وخمسين وثمانمئة

نور الدين على بن محمد بن فخر الدين عثمان

أبوالبقاء الشافعي الضرير المخزومي البليسيّ إمام الجامع الازهر شيخ القراء بالديار المصرية قرأ بالروايات السبع على شمس الدين أبي عبدالله محمد بن على الغزولى المشهور بالزرايتي قرأ عليه القاضي زكريا جمعا للسبعة وكذا جعفر بن إبراهيم السهورى من أول القرآن الكريم إلى قوله تعالى قال ألم اقل لك رأس النصف من سورة الكهف ضمن الجمع بالقراءات السبع وقرأ صاحب الترجمة أبوالبقا نور الدين أيضاً على الزرايتي أيضاً لجملة من القرآن بالاثني عشر وتوفى

محمد بن محمد بن محمد بن على بن يوسف بن الجزري الشافعي

أبو الخير ولد ليلة السبت الخامس والعشرين من شهر رمضان سنة إحدى وخمسين وسبعمائة بدمشق وحفظ القرآن سنة أربع وستين وقرأ³⁹⁵ بالروايات الكثيرة على شيوخ كثيرة مذكورة في النشر الكبير وقد ذكرناهم أيضاً في هذه الرسالة عند ذكر الكتب وسمع الحديث من اصحاب الديماطى والابرقوهى وأخذ الفقه عن عبدالرحيم الأسنوى وغيره ورحل إلى الديار المصرية وقرأ بها الأصول والمعاني والبيان على الشيخ ضياء القزويني وأذن له بالافتاء

394 ح : أنقص ثلاث

395 ي : أنقص قرأ

شيخ الإسلام أبو الفدا اسمعيل بن كثير سنة أربع وسبعين وكذلك شيخ الإسلام البلقيني سنة خمس وثمانين **قرأ عليه** بالقرآت العشر بالشام ومصر ابنه أبو بكر أحمد ومحمود الشيرازي وأبو بكر ابن مصبح الحموي وعبدالله بن قطب البيهقي وغيرهم وولى قضاء الشام سنة ثلاث وتسعين وسبعمائة **ثم** دخل الروم لما ناله من الظلم فى أخذ ماله بالديار المصرية سنة ثمان وتسعين وسبعمائة فنزل بمدينة بُروسَة دار الملك العادل المجاهد أبى يزيد بن عثمان فأكمل عليه القرآت العشر بها الشيخ عوض والشيخ سليمان والشيخ أحمد وأبوسعيد وغيرهم وممن قرأ عليه جمعاً للعشرة ولم يكمل ولده أبو الفتح محمد وعلى بن حمزة الحسيني ومحمد بن محمد بن ميمون البلوى الاندلسي و وصل إلى آخر الاحزاب وخلق كثيرون **ثم كانت** الفتنة التيمورية بالروم في أول سنة خمس وثمانمائة فأخذه تيمور من الروم وحمله إلى بلاد ما وراء النهر فأنزله بمدينة كَشْ فقرأ عليه بها وبسمرقند جماعة كثيرون **ولما مات تيمور** في شعبان سنة سبع وثمانمائة خرج من تلك البلاد فوصل إلى بلاد حِرَّان ودخل إلى مدينة هراة فقرأ عليه جماعة **ثم** وصل راجعاً إلى مدينة يزد فقرأ عليه جماعة أيضاً **ثم** وصل إلى شيرازى فامسكه بها سلطانها بير محمد وألزمه بالقضاء بها كرها فقرأ بها جماعة كثيرون وبقي فيها مدة حتى فتح الله عليه فخرج منها متوجّهاً إلى البصرة وكان قد رحل اليه المقرئ الفاضل أبو الحسن طاهر بن عرب الأصبهاني فجمع عليه ختمة بالعشرة بضمن الطيبة والنشر وفارقه بالبصرة **ثم** وصل إلى قرية غنيرة من نجد وتوجّه منها فأخذهم الأعراب من بنى لام بعد مرحلتين فرجع إلى غنيرة فنظم بها الدرّة في القرآت الثلاث حسب ما تضمنه تحبير التيسير **و ألف في القرآت** كتاب النشر والتقريب وتحبير التيسير فى العشر وغاية النهاية وطبقات القراء **ولما** أخذه تيمور إلى ماوراء النهر ألف شرح المصباح في ثلاثة اشهر وألف غير ذلك في التفسير والحديث والفقه والعربية **ونظم** غاية المهرة فى الزيادة على العشرة قديما وطيبة النشر فى العشرة والجوهرة فى النحو والمقدمة فيما على قارئ القرآن أن يُعلّمه وغير ذلك فى فنون شتى **وتوفى** صحوه الجمعة لخمس خلون من أول البيعين سنة ثلاث وثلاثين وثمانمائة بمدينة شيراز ودفن بدار القراء التى انشأها وكانت جنازته مشهودة تبادر الأشراف والخواص والعوام إلى حملها وتقيلها ومسّها تبركاً بها ولم يمكنه الوصول إلى ذلك كان يتبرّك بمن تبرّك بها وقد اندرس بموته كثير من مهام الإسلام رحمه الله

زكى الدين أبو البركات محمد بن محمد بن عبدالله الأسعردى المالكي

قرأ على العلامة أثير الدين أبى حيان الأندلسي جمعاً للثمانية **قرأ عليه** جمعاً للسبعة شهاب الدين القلقيلي وجمعاً للثمانية أبو النعيم العقبي **مات**

عثمان بن عبدالرحمن بن عثمان البلبيسى الضرير فخرالدين

إمام جامع الازهر شيخ القراء بالديار المصرية إمام كامل ولد سنة خمس وعشرين وسبعمائة ببليبس قرأ بالروايات على أبى بكر الجندي واسمعيل الكفتي وحرّمى بن عبدالله وإبراهيم الجكرى و محمد بن السراج الكاتب وروى الشاطبية عن القاضي سليمان بن سالم الكتانى قاضى الخليل **قرأ عليه** شهاب الدين أحمد بن عبدالله الأوحدي وعثمان بن إبراهيم البرماوى ومحمد بن خليل المارعى وغيرهم **و قرأ عليه** بالأربعة عشر شهاب الدين القلقيلي وروى عنه رضوان العقبي سماعاً منه بعض القرآت **مات** يوم الاحد اذان العصر مستهل العقدة سنة وأربع و ثمانمائة رحمه الله.

على بن عثمان بن محمد بن حسن العذري المصري الشافعي

المعروف بابن القاصح ناقد مصدر قرأ العشر وغيرها على أبي بكر بن الجندی واسمعیل الکفتی وشرح الشاطبية وألف كتاب مصطلح الإشارات في القراءات الست المروية عن الثقات وقرة العين في الإمامة **قرأ عليه** رضوان العقبي جمعاً لبعض القراءات وأبو العباس القليلي السكندري جمعاً للأربعة عشر **مات** سنة إحدى وثمانمائة

محمد بن كشتغدي بن السكاكيني المصري ناصر الدين

قرأ على محمد بن محمد بن نمير الشهير بابن السراج **قرأ عليه** بالروايات السبع شهاب الدين القليلي وقرأ عليه الشاطبية وعقيلة أتراب القصائد رضوان العقبي **مات** ناصر الدين بن السكاكيني سنة أربع وأربعين وثمانمائة

يعقوب بن عبدالرحيم أبو يوسف الدميسي المالكي المقرئ

قال محمد بن الجزري صاحبنا إمام نال جيد الاستحضار قرأ بالاثني عشر على ابن البغدادي وقرأ بالروايات على أبي بكر بن الجندی وقد انقطع عن الناس وجلس للأفادة وانتفع الناس به مع الدين والزهد والتقل من الدنيا وقد انفرد اليوم بالديار المصرية **قرأ عليه** الشعاب القليلي بالسبع الجميع القرآن وأبو النعيم رضوان العقبي جملة من القرآن **مات** سنة وثمانمائة

محمد بن علي بن محمد أبو عبدالله شمس الدين

المشهور بالزرائتي إمام مقرئ ولد سنة وثمان وأربعين وسبعمائة قرأ بالعشر على إبراهيم بن أحمد الشامي الضرير³⁹⁶ وبالثلاث عشر على عبدالرحمن بن أحمد البغدادي وروى الشاطبية عن موسى الضرير وعن أبي الجندي وأبي الفتح محمد العسقلاني **قرأ عليه** بالسبع أبو النعيم رضوان العقبي وبالثني عشر لجملة من القرآن أبو البقا نور الدين علي بن محمد بن عثمان البليبي وجماعة **مات** في جمادى الآخرة سنة خمس وثمانمائة

محمّد بن محمّد الغماريّ أبو عبدالله شمس الدّين المالكي

ولد سنة عشرين وسبعمائة وقرأ بالروايات السّبع على أبي حيّان وسمع منه قصيده عقد اللّلى وقرأ بها **قرأها** عليه محمد بن الجزري وسمعها ابنه أبو الفتح محمد وأبو بكر أحمد وكان الغماريّ أحفظ أهل زمانه لشواهد العربية و**قرأ عليه** بالروايات السبع رضوان العقبي من أوّل القرآن إلى رأس الحزب الأوّل من الأعراف وكذا أتمّ إلى رأس الحزب في القصص مع إضافة يعقوب إليها **مات** سنة اثنتين³⁹⁷ وثمانمائة بالقاهرة في شعبان رحمه الله

عليّ بن عبدالله الدميّريّ المالكي

أخو شيخ المذهب التاج بهرام أبو الحسن المصري شيخ الأقرء بالشيخونية بمصر **قرأ** على محمّد بن أحمد العسقلاني بالروايات **قرأ عليه** أبو النّعيم رضوان العقبي أفراد لكلّ واحد من السبعة إلّا نافعاً وأعاقه عن قرأته موت الشيخ عليّ الدميّريّ سنة ثمان وتسعين وسبعمائة

محمّد بن يوسف النشويّ الحنفي

قرأ بالروايات على سيف الدين³⁹⁸ أبي بكر بن الجندی **قرأ عليه** بالسبع بجملة من القرآن أبو النّعيم رضوان العقبي **مات** في شعبان سنة إحدى عشرة وثمانمائة

عثمان بن إبراهيم البرماي الشافعي

شيخ القراء بالمدرسة الظاهريّة أخذ القراءات عن فخر الدّين البليسي **قرأ عليه** أبو النّعيم رضوان العقبي بعض القراءات **مات** سنة ستّ عشرة وثمانمائة

397 ي : أنقص اثنتين

398 ح : يوسف الدين

على بن أحمد بن محمد أبو الحسن نور الدين

المعروف بابن سلامة المقرئ المكي ولد في تاسع شوال سنة ست وأربعين وسبعمائة **قرأ** على شمس الدين محمد بن أحمد³⁹⁹ العسقلاني **قرأ عليه** أبو النعيم رضوان العقبي جمعاً للسبعة بعض القراءات **مات** يوم السبت الرابع والعشرين من شوال سنة ثمان وعشرين وثمانمائة

اسماعيل بن يوسف بن اسمعيل الانبأبي

أبو الفدا المجد **قرأ** بالروايات على العلامة سيف الدين أبي بكر بن الجندی **قرأ عليه** أبو النعيم رضوان العقبي لبعض القرآن تجويداً **مات** في شعبان سنة تسعين وسبعمائة ودفن بزاويته وقبره يزار

إبراهيم بن أحمد التنوخي

نزىل القاهرة ولد سنة تسع وسبعمائة بدمشق **قرأ** بالسبع على الجعبري وابن السراج وبالعشر على أبي حيان **قرأ** عليه الشاطبية أبو النعيم رضوان وأجاز له الأقرأء **وكذا** **قرأ** عليه بالسبع محمد بن الزرأتيتي وبالعشر محمد بن أحمد بن الهائم **مات** ليلة الاثنين ثامن جمادى الآخرة سنة ثمانمائة بمصر

خليل بن عثمان القرافي المعروف بابن المشبب

قرأ على إبراهيم الحكري والسراج عمر الدمنهوري **قرأ عليه** جماعة منهم شهاب الدين القلقيلي جمعاً للسبعة **مات** سنة إحدى وثمانمائة

محمد بن يوسف اثير الدين

أبو حيان الاندلسي ولد في العشر الآخر من شوال سنة أربع وخمسين وستمائة بغرناطة **قرأ** بالسبع على عبدالحق بن علي الانصاري وبالعشر على جماعة **قرأ عليه** جمعاً للثمانية محمد بن محمد الغماري وأبو البركات محمد بن محمد بن عبد الله الأسعردى المالكي وجمعاً للعشر إبراهيم بن أحمد التنوخي **وآلف** التأليف في القراءات وغيرها **مات** سنة خمس وأربعين وسبعمائة بالقاهرة ودفن بتربته بالبرقية

إبراهيم بن عمر الجعبري

المقرئ ولد بجعبر سنة أربعين وستمائة **قرأ** جمعاً للسبع على الوجوهي وللعشر على المئتبج حسين التكريتي⁴⁰⁰ بكتاب **دُرّ الافكار** وشرح الشاطبية والرّائية وألف التصانيف في انواع العلوم **قرأ عليه** إبراهيم التتوخي جمعاً للسبعة لكن إلى المفلحون فقط وجمعاً للعشر أبو بكر بن الجندي **مات** في ثالث عشرة رمضان سنة اثنتين وثلاثين وسبعمئة

محمّد بن احمد بن محمد أبو الفتح العسقلاني

ثم المصريّ ولد في جمادى الأول سنة أربع وسبعمئة **قرأ** بالسبع وبالعشر على محمّد بن أحمد المعروف بالصائغ **قرأ عليه** جمعاً للسبعة شهاب الدين القليلي ومحمد بن اللّبان وعبدالرحمن بن عيّا المكي وجمعاً للسبعة والعشر جماعة وسمع عليه بعض القراءات أبو النعيم رضوان العقي **وتوفّي** سنة ثلاث وتسعين وسبعمئة

محمّد بن محمّد بن نمير السراج

الكاتب المجوّد أبو عبدالله المصريّ إمام مقرئ ولد سنة سبعين وستمائة **قرأ** على المكين الأسمر بمضمّن الإعلان وبرواية يعقوب والحسن **قرأ عليه** المجد اسمعيل بن يوسف الكفتي وأبوبكر بن الجندي ومحمد بن اللّبان وقرأ عليه بالسبع إبراهيم بن أحمد الشامي مات بالقاهرة في العشر الأخير من شعبان سنة سبع وأربعين وسبعمئة

قال الفقير أبو الحسن مصطفى حسن بن يعقوب إمام جيش المسلمين مؤلف هذا الكتاب **وسند** أبي حيّان والجعبري والصائغ مذكور في النشر على التّفصيل ومعلوم فيما سبق من الكتاب والله الموفق **والآن** انتهت النوبة إلى ذكر شيء من أحوالي ليكون ذلك وسيلة إلى استجلاب الدّعاء لي **أخبرت** أنّي ولدت في يوم الرابع من شهر ذي الحجة المباركة في الاسلانيول سنة خمس ومائة وألف وحفظت القرآن الكريم سنة عشرين **و قرأت** القرآن العظيم جمعاً للسبعة من أوّله إلى آخره على شيخي عمر أفندي **و قرأت** عليه القرآن أيضاً جمعاً للعشرة من أوّل القرآن إلى آخره سورة التوبة بمضمّن الشاطبية والتيسير والدّرة والتحبير وعافني عن اكمال الختمة الثانية موته رحمه الله **ثم اكملت** العشر من أوّل سورة يونس على نبيّنا وعليه صلوات الله وسلامه إلى آخر القرآن على شيخي مشايخ القراء الحاج محمد أفندي الإمام الأوّل بجامع سلطان أحمد الأوّل والخطيب بجامع أبو الفتح الغازي السلطان محمّد خان **وختمت** بالعشر في شهر شعبان سنة ستّ وثلاثين بجامع أبو الفتح المذكور **و قرأت** عليه القرآن الكريم أيضاً من أوّله إلى آخره بطريق الطيّبة **وزدّت** عليه فقرأت جمعاً للأربعة وهم محمّد بن محييين المكيّ ويحيى بن المبارك اليزيديّ والحسن البصريّ والاعمش من أوّل القرآن **ثم** جمعاً للأربعة عشر من قوله تعالى ويقوم من ينصرني من الله الايه إلى آخر القرآن **وختمت** بالأربعة عشر بجامع اياصوفيّة الكبير يوم الخميس سابع عشر شهر رمضان سنة أربع وأربعين ومائة وألف فحمد الله تعالى ثمّ حمداً **واذن لي** الأقرأ بجميع ما قرأته عليه وكتب لي بخطّه الاجازة واجلسني للأقرأ بجامع السلطان بايزدخان في المحرم الحرام سنة إحدى وأربعين ثم بجامع شهزاده سلطان محمدخان **وكذا** قرأت عليه وعلى عمر أفندي بعض القرآن بطريق الشاطبية في اثناء القراءة عليهما **وكذا** بالماهر لكن على عمر أفندي رحمه الله **و قرأت** سائر العلوم على جماعة **منهم** سليمان أفندي الواعظ بجامع داود باشا تلميذ درس عام جلبي رحمهم الله **ومنهم** المولى حسن أفندي السيروزي المدرس تلميذ الفاضل بجاقجي أفندي رحمهم الله تعالى **ومنهم** العالم

الفاضل الزاهد الورع مصطفى أفندي تلميذ العلامة المعروف بقاز ابادى أحمد أفندي رَحَلَ من قصبته بكشهرى بعد تكميله الفنون إلى دار السلطنة العلية ودرس زماناً طويلاً في جامع شهزاده سلطان محمد وإلى يومنا هذا فقرأت عليه تلخيص المعانى والمطول واستعارة عصام والرسالة العُصْدية وشرحها للدوانى مع حواشى الخلقى وشرح العقائد مع الخيالى وكذا الدرر والغرر والطريقة المحمدية وغير ذلك والآن حَيَّ يرزق حفظه الله تعالى **ومنهم** المولى العالم العامل الفاضل الكامل على أفندي المعروف بالاماسى زاده اكرمه الله بالحسنى وزيادة قرأت عليه شرح العقائد مع الخيالى ثانيا مختصر بن الحاجب فى الأصول مع شرحه عضد الدين وحواشيه السيد الشريف إلى المبادئ الكلامية وشرح حكمة العين مع حواشيه للميرزا جان والتوضيح من أوله إلى آخره والتلويح لكن إلى المقدمات الأربع وكذا نخبة الفكر فى أصول الحديث لابن حجر حفظه الله تعالى **وكننت** إماماً لجيش المسلمين حين عودة عن الجهاد سنة تسع وعشرين **وقد وقع** إتمام هذا الكتاب سنة أربع وأربعين ومائة وألف نسال الله الجليل أن يُسبِلَ علينا ستره الجميل وأن يعفو عَنَّا وعن الديننا ومشايخنا واخواننا وأولادنا والمسلمين وأن يختمنى بالإيمان معهم بحرمت محمد خاتم النبيين صلى الله عليه وسلم وعليهم وعلى اله والههم وصحبه وصحبهم اجمعين والحمد لله رب العالمين

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Mehmet. “Kıraat İlminde Tarik-Senet Boyutu ve Konu İle İlgili Te’lif Edilen Eserler”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2001.
- Altıkulaç, Tayyar. “Bezzî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1992.
- , “Dûrî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1994.
- , “Ebû Amr b. Alâ”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1997.
- , “Ebû Bekir b. Ayyâş”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1994.
- , “Ebû Ca’fer el-Kârî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1994.
- , “Ebü’l-Hâris”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1994.
- , “Hallâd b. Hâlid”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1997.
- , “Hamza b. Habîb”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1997.
- , “Hulvânî. Ebü’l-Hasan”. *DİA*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1998.
- , “İbn Mücahid”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1999.
- , “İbn Cemmâz”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1999.
- , “İdris b. Abdülkerim”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2000.
- , “Kisâî Ali b. Hamza”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2002.
- , “Kunbül”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2002.
- , “Sûsî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2009.
- , “Ravh b. Abdülmü’min”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2007.
- , “Ruveys”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2008.
- , “verrâk. İshak b. İbrahim”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2013.

- , “Ya’kub el-Hadramî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2013.
- Akkuş, Murat. “İbnü’l-Cezerî’de İndirac Usûlü”. *İbnü’l-Cezerî Sempozyumu*. Bursa: 2018.
- Akdemir, Mustafa Atilla. “Kıraat İlminde Tarikler”. *M. Rüştü Aşıkkutlu Anısına II. Kur’ân ve Kıraati Sempozyumu 8*. Sakarya: 2003: 164-177.
- , *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metodları*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı -İFAV- Yayınları. 2015.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. (İstanbul: İFAV Yayınları, 2011.
- Birişik, Abdulhamit. “Kıraat”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2002.
- , *Kırâat İlmi ve Tarihi*. (Bursa: Emin Yayınları. 2014.
- Bozkurt, Nebi. “Hâfız”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1997.
- Çetin, Abdurrahman. “Tilâvet”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2012.
- , *Yedi Harf ve Kırâatler*. (İstanbul: Ensar Neşriyat Yayınları, 2013.
- Dağ, Mehmet. “İbn Mücahid’in Kırâat Ekollerini Yedi İle Sınırlaması: Eleştirel Bir Yaklaşım”. *Ekev Akademi Dergisi*. 2006.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İFAV Yayınları. 2016.
- el-Beyhakî, Ebû Bekr Huseyn b. Ali. *es-Sünenü’l-Kübrâ*. thk. Muhammed Abdü’l-Kâdir Atâ’. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye. 2003.
- ed-Dânî, Ebû Amr Osman b. Said. *Kitabu’t-Teysîr fî’l-Kırâati’s-Seb’a*. Beyrut: y.y. 1984.
- Emin Efendi, Muhammed. *Umdetü’l-Hullân fî İdâhi Zübdeti’l-İrfân*. İstanbul: Esad Karahisarizâde Matbaası. 1853.
- el-İsfehânî, Ebü’l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Râğıb. *Mufredâtu Elfâzi’l-Kur’ân*. thk. Safvân Adnân Dâvûd. Beyrut: ed-Dâruş-Şâmiyye. 2009.
- el-İslambulî, Mustafa b. Hasan b. Yakub. *Mürşidü’t-Talebe ila Ma’rifeti Turuki’t-Tayyibe*. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Selim Ağa Bölümü nr.: 29. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu. vr. 75a-76a.
- , *Tuhfetü’t-Talebe fî Beyâni Meddâti Tarihi’t-Tayyibe*. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Selim Ağa Bölümü nr.: 29. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu. vr. 87a.

- ez-Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed et-Türkmânî ed- Dîmaşkî. *Tarihu'l-İslâm*. thk. Ömer Abdusselam Tedmûrî. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabî. 1990.
- , *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*. thk. Tayyar Altıkulaç. İstanbul: Merkezu'l-Buhusi'l-İslâmiyye. 1995.
- , *Siyeru A'Lâmi'n-Nübelâ*. thk. Şuayb el-Arnâvut. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle. 1982.
- Fayda, Mustafa. "Taberî. Muhammed b. Cerîr". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2010.
- Fîrûzâbâdî, Mecdu'd-Din Muhammed b. Yakup. *Kâmûsu'l-Muhît*. thk. Enes Muhammed eş-Şâmî. Zekeriya Cabir Ahmed. Kahire: Daru'l-Hadis. 2008.
- Güner, Osman. "Haberin Kaynağına Ulaşmada İsnadın Rolü". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. s.11. 1999.
- Gökdemir, Ahmet. *Ali b. Süleyman el-Mansûrî ve Meşhur Mısır Tariki Kurrâları*. İstanbul: Ravza Yayınları. 2018.
- , "Osmanlı Kıraat Eğitiminde Tarikler, Meslekler ve Mesleklerin Temel Eserleri". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. 2019.
- , "Osmanlı'nın Kayıp İki Tariki: Kabâkîbî ve Mâhir Tarikleri". *Usul Dergisi*. 2019.
- Işık, Emin. "Ahfeş ed-Dîmaşkî". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1988.
- İbnü'l-Bazî. Ebu Cafer Ahmed b. Ali b. Halef el-Ensari, *el-İkna' fi'l-Kıraati's-Seb'*. thk. Abdu'l-mecid Kutamış. (Mekke: Ummü'l-Kurâ Üniversitesi Yayınları. 1903.
- İbn Fâris, Ebû'l-Huseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyya. "s-n-d". *Mu'cemu Mekâyisi'l-Lüga*. thk. Abdüsselam Muhammed Harun ve Mustafa el-Bâbi el-Halebî. Kahire: Daru'l-Fikr. 1970.
- İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hayr Şemsüddin. *Müncidü'l-Mukriîn ve Mürşidü't-tâlibîn*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye. 1999.
- , *Ğayetü'n-Nihâye*. (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye. 2006).
- İbn Manzûr, Ebu'l-fadl Cemâluddin Muhammed b. Mukrim. *Lisanu'l-Arab*. Beyrût: Dâru Sâdır. ts..
- İbnü Mücâhid, Ebû Bekr Ahmed b. Mûsâ b. el-Abbâsi. *Kitâbü's-Seb'a fi'l-Kirâât*. thk. Şevki Dayf. Kahire: Daru'l-maarif. 1980.

- Kallek, Cengiz. “Yahya b. Âdem”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2013.
- Karaçam, İsmail. *Kur’ân-ı Kerîm’in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*. İstanbul: İFAV Yayınları. 2016.
- Küçük, Raşit. “İsnad”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 2001.
- Maşalı, Mehmet Emin. *verş ve Rivâyeti*. Marmara Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi. 1996.
- , *Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kıraat İlmi*. Ankara: Otto Yayınları, . 2016.
- Okçu, Abdulmecit. “İbn Şenebûz: Hayatı. Kıraat İlmindeki Yeri ve Resmi Hatta Muhalif Okuyuşları”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2014.
- Pilgir, Muhammed. *Kıraat İlminde İsnad Meselesi*. İstanbul Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi. 2015.
- Sarı, Mehmet Ali. “Âsım b. Behdele”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İSAM Yayınları., 1991.
- Taşköprizâde, Ahmed b. Mustafa. *Miftâhu’s-saâde ve Kitâbu’l-Misbâhu’s-siyâde fi mevzuâtı’l-ulûm*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye. 1985.
- Tuğral, Rahim. “Ebû Bekir b. Mücâhit”. *Diyanet Dergisi* 23. s.1. 1987.
- Tüfekçioğlu, Mehmet. *Kâlûn ve Rivâyeti*. Uludağ Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi. 1997.
- Yüksel, Ali Osman. *İbn Cezeri ve Tayyibetü’n-Neşr*. İstanbul: İFAV Yayınları. 2016.